LIETUVOS TSR VALSTYBINĖS RESPUBLIKINĖS
BIBLIOTEKOS RANKRAŠČIŲ SKYRIUS

Šifras F 130-234 Rankraščių fondas
Pavienių rankraščių fondas

Kalba .... Data 1982-1984 Vieta Kazlų Rūda, Vilnius

Lapų skaičius 459 lap., 17 nuotr. Formatas .....

Kilmė ....

Ypatybės Autografas, mašinraštis.

AUTORIUS Savickienė Agota.

PAVADINIMAS Atsiminimai. /Valstietės A. Savickienės g. Senos Rūdos k., Kapsuko raj. atsiminimai iš XIX a. pab.-XX a. pr. valstiečių buities ir papročių/.

be 390 ap.

TURINYS..........

J. Steponaitienė: 1986 11 20
Tvarkytojo parašas ir data

Pastabos ....

Lietuvos TSR respublikinės
Valstybinės bibliotekos direktoriui

Juozo Sauricko
Justiniškių 19-5

pareiškimas

Prašau priimti kaip dovaną saugojimui mano mamos atsiminimus

1985.IV.15

[illegible]

1

A G O T A   S A V I C K I E N Ė

1 8 9 2 - 1 9 8 4

A T S I M I N I M A I

KAZLŲ RUDA   VILNIUS

1982

Agotos Savickienės

ATSIMINIMAI

RANKRAŠČIO TURINYS

		Apimtis (psl)
I	Iš kur mes kilę. Šeima.	76
II	Mūsų namas ir kaimas	45
III	Supanti gamta	10
IV	Darbai vaikų ir suaugusių	65
V	Kuo misdavom, avėdavom nešiodavom	17
VI	Ligos ir jų gydymas	12
VII	Vaikystės šiokiadieniai	40
VIII	Buities papročiai	17
IX	Kalendoriniai papročiai	37
X	Peržengus slenkstį	18
XI	Purviniškėje	31
XII	Kelmynėje	21
XIII	Kaune	22
	Iliustracijos	8
	Viso	411 psl.

Agota Savickienė rašo savo atsiminimus
1980

Foto J.Savicko

2

Bartnykų sodyba Senoje Rūdoje 1980 metais
Priešakiniąme plane bulvių laikas, aptvertas nuo šernų.

1980 m

3

Etnografinė klėtelė Senoje Rūdoje
Ją Mikas Bartnykas pastatė be vinies praeito šimtmečio vidury.

1980 m

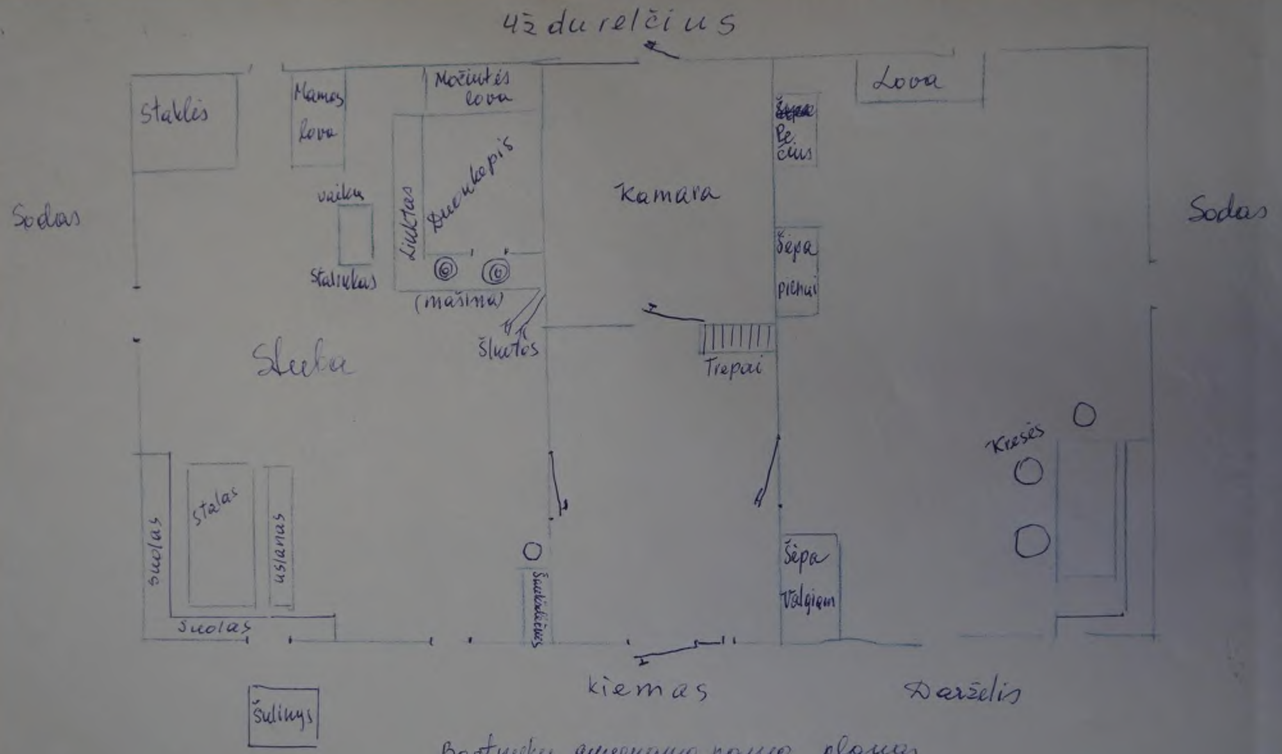

Bartnykų gyvenamo namo planas
(nemastelinis)

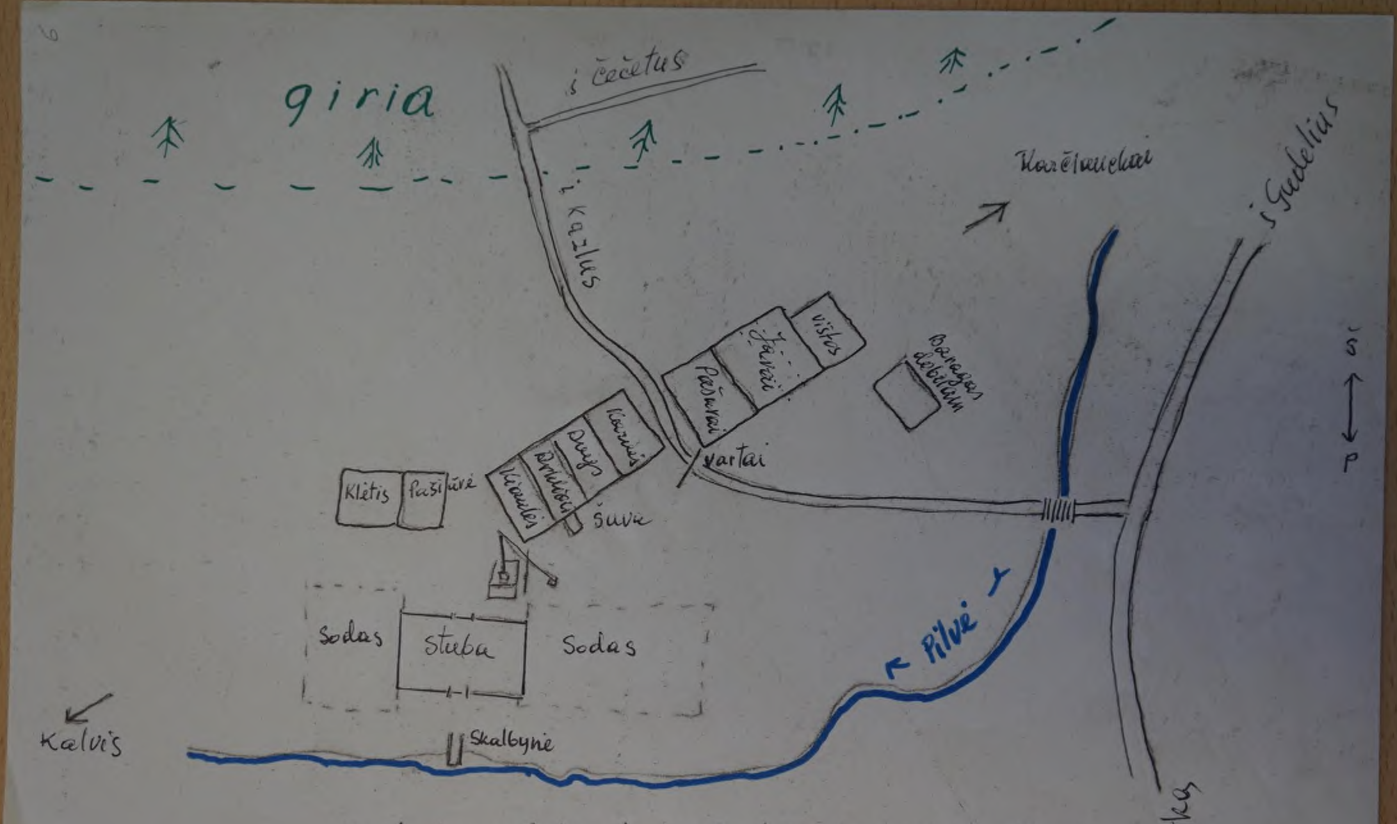

Bartnykų sodybos Senoje Rūdoje planas (nemastelinis)

4

5

7

Brolis Andrius Bartnykas

apie 1920

Autorė su broliu Juozu

pas. karo metu

6

Mama Magdelena Kiškiūtė -Bartnykienė

apie 1932 m

Brolis Juozas su žmona Agota Brundziuke

apie 1918 m

8

Autorė su vyru ir sūnum Kaune

9

10

apie 1925 m

Sūnus miesto sode . Kairėje – su pagarsėjusiu provokatoriu Povorotnyku

apie 1927 m

11

Apie 1917 m.

Kostas Savickas
Kelminykų choro vadovas

12

Kaimynė Stašaitienė
Pikčierius iš Ameriko

Apie 1923 m.

10

13

14

apie 1934 m

Autorė ir jos vyras Kaune
Šviesos gatvės laikais

1933 m

15

Savickų šeima Kauno miesto sodininkystėje

apie 1936 m

16.

Atsiminimų autorė Kazlų Rūdoje su Ievute, seserim
Apie 1976m

17

Atsiminimų autorė su vyru Kostu ir sūnum Juozu
Kazlų Rūda , apie 1975 metus
Apie [illegible]

Iš kur mes kilę ?

Šeima

Mano giminės
Močiutė
Apie savo tėvelį
Mamos kilmė ir gyvenimas
Mamos giminė - seserys ir broliai
Mano tetos - tėtės seserys
Mano broliai ir seserys

76 pl

Šiuos atsiminimus autorės sūnus, juos suredagavęs, perdavė vieną egzempliorių MA istorijos institutui. Nekerėdamas reikiamo patyrimo jis keitė autorės stilius, „gražino", taigi rankraštis yra čia originalesnis

J. Šaurich

Perrašyta

(Iš kur mes kilę, Šeima)

13

Prisiminimai iš vaikystės laikų

1979 XI 17

Niekad nieko nesiu rašiusi apie savo vaikystę ir bendrai apie savo gyvenimą. Dabar, kada jau labai pasenau, atsirado noras, šį-tą parašyti iš vaikystės laikų.

1

Žinoma, kiek galėsiu prisiminti, nes atsiminti yra gana sunku. Bet kodėl yra lengviau atsiminti, ką pergyvenai vaikystėj, negu suaugęs.

Skaityti skaitau daug, bet rašyti nieko nesu rašiusi. ~~nieko nesu rašiusi~~.

Neturiu jokio išsilavinimo, esu be mokslo ir nelankius mokyklą.

~~Noriu parašyti ši tą, apie prisiminimus iš vaikystės laikų~~.

Kaip gaila, kad praėjo mano gyvenimas niekur ne atžymėtas, niekas neparašyta, nieko nenuveikta apart kasdieninių rūpesčių.

Dabar, kada sulaukiau gilios senatvės, esu 87 metus ir ateina noras ką nors parašyti prisiminimus vaikystės laikus.

Aprašysiu iš kur mes esame kilę, Gimiau aš ~~sojoniutojo~~. Šiaulių gubernijoj

1982 VIII 20

Stapapolės parvieksę

Gudelių gminoj

Senos Rūdos kaime. Skriaudžių parapijoje

Aprašysiu tėvo giminę. Iš kur kilę.

+ Mano giminės

Noriu parašyti apie savo artymus giminės.

Mes esame kilę Suvalkų gubernijos Marijampolės apskrities Gudelių ginmo, Senos Rūdos kaimo Skriaudžių parapijos.

Sena Rūda yra tarp girių. Mūsų žemę iš abiejų pusių girios siekia
no Karlus pusės – šilas, nuo Gudelių – lapuočiai.
per vidurį žemės teka upelis. Upelio abiem pusėm auga alksniai, žemės yra trisdešimt šeši margai. Mūs giminės daugiausia Gudelių gmino ir visi gyvena prastoje žemėse.
Yra giminių ir toliau – Šakių apskrityj. Ten labai geros žemės, ir jie turtingesni. Mūs juos vadinam zanavykais, o jie mus vadina saknotnugariais. Mes gyvenam tarp girių ir daug turime pajamų iš girios, per žiemą tėvelis su dviem padvadom kožną dieną važinoja į girę vežti miško. Girios medžiagą iš valdžios perka žydai, o žmonės išpiauna, iškerta ir išveža ir išvalo girę. Mūs laikydavo keturis o kartais ir penkis arklius ir nemažai uždirbdavo. Užtat mūsų giminės iš zanavykų dar vadydavo ~~žydeliais~~ mus žydberniais. ~~Užtat~~ Mūs tėvas ~~ir~~ spėjo susikrauti pinigų. Buvo labai taupus ir viską mokėjo pats pasidaryti. Buvo geras kalvis ir iš medžio sugebėjo viską pasidaryti.

arba, kaip mes vadindavom – tėvuko ~~tėtuko~~

Savo senelio neprisimenu, nes kai mirė, aš buvau dar negimus. Prisimenu tik močiutę.

Mūsų senelis Mikas Bartnykas yra kilęs iš bagotų ūkininkų. Kaimo pavadinimo nežinau, nes vadindavo Bartnikyne. ~~Jo~~ Senelio tėvas ten vienas gyveno viduryj girių. Jis sodybą turėjo gana didelę, turėjo daug žemės, ir žemė gera.
kiek, žinoma, galėjo būti bagoti miškų gyventojai.
Vėliau ten atsirado daugiau žmonių

tėvai ir iš kur kilus. motina

Tėvas kilęs iš Bartnykų Šūnos, gyvenusios esančiame viduryje girių kaime. Pavadinimo nežinau. Vadindavo Bartnykų-ne. Tėvo diedukas vienas ten gyveno terpgiriuose. Parapijos rodos Marijampolės tikrai nežinau.

Dabar tam terpgiry gyvena daug gyventojų ir vadinasi kaimas Galiniai. (Degučių parapija Sikučiai)

Ogo Degutytė buvo jo žmona, Mare Degutytė eidavo į Skriaudžius giedoti, tai gal visgi ji buvo Skriaudžių parapijos.

Bartnykai augo du broliai sūnūs. Vienas jo brolio norėjo Mikas, o kito vardo nežinau. Tėvas norėjo kad Mikas gyventų namuose ir aprašė jam pas notarą namus, bet Mikas pasigėrė ir sumušė tėvą, Tėvas nuvažiavo į Marijampolę ir sulaužė aktą, nes dar aktas nebuvo užtvirtytas. Miko broliui reikėjo eiti į kariuomenę ir reikėjo atbūti 25 metai caro vaiske. Tėvas sako. galiu aš tave išpirkt. jiegu būsi man geras, pabučiuok man į ranką. O sūnus atsakė: pabučiuok man į šiknų. Tada tėvas nieko nepadėjo ir sūnui teko eiti į [illegible]

Po senio marti Marė Degutytė eidavo į Skriaudžių bažnyčią giedoti, tai gal ji priklausė Skriaudžių parapijai?

Motina kilus nuo Skriaudžių

porovoke kiškytė

Kaimo nežinau

Močiutės giminės nežinau

Sulaužė [illegible]

į vaiską ~~ant~~ 25 metams. Parėjo jau senas, apsišenijo ir pasistatė [dukterėčiose] (at Vogonis bauko stubelę. Ten be- gyvendamas ir numirė.

Taip Mikui ir [mūsų] (Močiutei reikėjo išeiti iš tų namų. Miko tėvas mylėjo močiutę ir sako jai: nudu [šikalka (Degučius pravardė buvo Šikučiai)] Mare (būtume ir supėtame, kad ne tas Mikelis, bet dėl jo turime skirtis. Tada jie ir išsikėlė į Seną Rūdą. Gavo ten kiek tai ~~gavo~~ žemės, nežinau, rodos nedaug. Buvo galima dar iš girios išsidirbti, tai jie ir dasidirbo žemės iš girios o daugiau ~~dasidirbo~~ įsipirko. Turėjo viso 36 margus, bet žemė blogo smiltynai ir plynė.

Jie sulaukė vaikų septynis. Keturias dukteris ir tris sūnus: ~~Andrius, Jonas,~~ ir ~~Baltrus~~ [Paulas], ~~Andrius mano tėvas~~, Paulas mirė dar jaunas, ~~mirė~~ vaiske. Buvo felčeriu ir mirė nuo cholero, nes tuo laiku ėjo epidemija šitos ligos. Turbūt buvo [kiek] pamokytas, kad dirbo felčeriu ~~mirė kariuomenėj~~. Jonas gyveno [ūkyje] Karpučinos, netoli Marijampolės.

(Šeima)

Mano tėvas - Adomas Bartnikas. Fr ~~Šutanų vaikų septyni: trys sūnūs ir keturios dukterys~~ Sūnus ~~Adomas~~ gyveno namuose, Šimoj Rūdoj. ~~Jonas Tarpučios, Raudos mirė vaikas~~ Funterijs: Magdė ~~Madrišiene~~ Agnė Pečkienė (maža mirė, netekėjusi) Pečkienė, Ona Šutauskienė. Magdė gyveno Šarlevos parapijoj. Šutauskienė ir Pečkienė Bosnavos parapijoj, kaimų nežinau, ~~žinia mirė netekėjusi~~!.

Mano broliai ir sesuo: Juozas (pats vyriausias) už mane devyniais metais, sesuo Ona (jaunesnė už Juozą 4 metais) vyresnė keturiais metais už mane. Brolis Andrius už ~~mane~~ jaunesnis dviem metais, sesuo Ieva jaunesnė už mane keturiais metais. ~~Ketvirta~~ Mockdute mirė dar maža būdama. [Mano tėvas buvo vedęs Magdę Kiškytę. Vedė iš turtingų namų, gavo pinigų ir gyvulių pasogos. Visi mes, kurie augom buvom Skriaudžių parapijos, paskiau išsiskirstėm.

Mūsų šeima susideda iš 5 vaikų: 3 seserys ir 2 broliai.

Paskui Juozą gimė Jonukas, mirė mažas

Paskui Ievelę gimė Magdutė. ~~Mirė maža~~

Taigi Mes išaugom penki: trys seserys ir du broliai. Dabar kada rašau šituos atsiminimus, esame tik dvi gyvos aš ir Ievutė. Aš jau turiu 87 o Ievutė 83 metus. Broliai išmirė jauni Juozas 32, o Andrius 42, Onutė ~~mirė~~ 49 metų ~~kiek metų buvo~~, kai žuvo avarijoj, Amerikoje

nukelti

Aš Agota apsivedžiau su Kostu Savicku abudu Sasnavos parapijos. Sesuo Jieva apsivedė su Jonu Naviku abudu Sasnavos parapijos. Dabar kada aš rašau šituos atsiminimus iš gyvųjų gyvenam tik mudvi su Ieva, ~~kiti~~ nikėti ~~aniemys~~ visi jau mirė.

Mūsų tėvas vertėsi žemės ūkiu, bet buvo dar ir kalvis. Žinoma, visą laiką negalėjo kalviauti, reikėjo ir dirbti visoki žemės ūkio darbai. Jisai padirbdavo ~~kas paisį~~ padėti ~~o tiniko~~ o lauko darbus nudirbti atiduodavo ~~dar dirbti~~ kaimynui, nes jisai labai gražei padarydavo kūžmoj.

gal nukelti

gal nukelti

[Mes augome skurdžiai. Nors esame kilę iš vidutinių ūkininkų, bet mūs tėvelis mirė jaunas, mama liko su mažais vaikais, tai ir buvo skurdas. Trūkdavo ir geresnio maisto ir aprėngimo. Dang rudeniais šaldavo in. ~~Reikėdavo ganyti gyvulius~~, Blogiausi su apsiavimu nevisada turėjom klumpes, Ganydavom basi, tai kai karvė padaro balą, ~~tai~~ bėgam susišilti, bet kojos amžinai subadytos ir trinkiimai, Pavasarį labai suskyla oda. Vakare reikė plauti tai labai skauda. Mama ištepo kokos riebalais tai dar labiau skauda.

19

Dabar ir dabar tas kaimas be girių ir vatirų galiniai: Mano gimtinė.

Užaugino ir aprūpino savo sūnų Miką, iš mano mozūlėjo.

Savo ūkį buvo jam notariškai užrašęs, pavedęs sūnui Mikui, bet nesirūpinęs. Tačiau Mikas pasigėręs norėjo mušti tėvą. Tėvas tada notariniu būdu buvo išlaužė aktą. Mat per dvi savaites galima panaikyti užrašymą. Taip tėvas ir padarė. Buvo tik du sūnūs, antras išėjo į kariuomenę ir atbuvo dvidešimt-penkis metus. Tiek turėdavo atbūti kariuomenei, paėjo jau senas.

Mikas apsivedė su Mare Degutyte, sulaukė septynių vaikų: tris sūnus ir keturios dukteris. Andrius buvo vyriausias sūnus, antras Jonas, trečias Raulas. Raulas turbūt buvo pamokytas, kad kariuomenėj tarnaudamas buvo Felčeris ir kitus begydydama mirė. Tada buvo epidemija Choleros. Nuo to mirė. Tėvelio buvo keturios seserys. Marė, Ita mirė šešiolikos metų, kitos trys ištekėjo. Vyriausia Magdė – už Mažajarus, Dārė už Belčkio, Ona už e Gutausko. Visos gyveno ūkiškai. Andrius mano tėvas, apsivedė su Kiškyte Magde iš kaimo Škriaudžių gavo gerą pasogą pinigais ir gyvuliais: du jaučius ir arklį. Mano tėvai susilaukė septynių vaikų. Tris sūnus ir keturias dukteris. du mirė maži – sūnus ir duktė. Motinos tėvo vardo nežinau. Tėvas mirdamas paskirstė visiem vaikam kiekvienam po tam tikrą dalį pinigų. Andriui ir Onai paliko pinigų pas žmones išskolintus ir parašė, kad galės atsiimti, kada jie ateis į metus. Andriui su Ona padėjo į valstybinį banką po keturis šimtus rublius. Broliui Juozui

Kokia buvo tėvo ...

ūkį. Iš to ūkio užrašė mamai didelę andina-
riją ir už visus iškolintus pinigus ir iš banko paim-
ti procentus mamai. Iš to ūkio užrašė Andriui
išmitą penkes dešimt rublių pinigais, pasiūdyt kaili-
nius, sermėgą, čebatus ir iškelt veseilę. Mum, mergai-
tėm po šimtą rublių ir iškelt veseilią. Pluviniškėje
Mamai užrašė su trobomis ta septynmargį. Trobos ten
buvo labai menkos. Mamai užrašė būti dar aštuonis
metus to ūkio gaspadorium, kol Juozas užaugs.

Maimai išvaževus į tą ūkelį, Onutė išvaževo į Ameriką pas pažįstamą (Petra Brundza) vaikiną ir su juo apsivedė. Likom tik mudu su Andriumi ir močiute, bet mus visus Juozas skriaudavo. ~~Juozas apsižėnijo. Aš esu apraš... sukcio apsivedė,~~

Tai Mudu su Andriumi pabėgom iš Juozo pasmanną ir ten gyvenom. Juozas gerai tvarkėsi ir gerai gyveno. Apsivedė su Agota Brundziute kaimo, karpinių Skriaudžių parapijos. Sulaukė ~~vaicu~~ vaikų tris: Vitaliją Magdę ir sūnų Leoną. Juozas mirė jaunas trisdešimt dviejų metų. Andrius išsimokino ir buvo ~~mo~~ matininkas, mirė keturesdešimt dviejų metų. Buvo vedęs ~~Apsivedė su~~ mokytoją Eugeniją Kanašauskaitę ~~ir~~ sulaukė vaikų tris: dvi dukteris ir sūnų. Vitaliją Danguolę, Mildą ir Rimą. Agota ~~aš~~ apsivedė su Kostu Bavicku karis iš Kelingnės Šašnavos parapijos. Sulaukė vieną sūnų Juozą, išsimokslino ir buvo jaunesnysis + mokslinis bendradarbis. Ieva apsivedė su Naviku kaimynu iš to paties Puvočiukės kaimo Sasnavos parapijos. Sulaukė vaikų du: sūnų ir dukterį Ireną. Irena inžinierė, o sūnus Vaidas mokytojas.

(Andrius Jeolis) gyveno Kaune, pasistatė gražų namelį Lelijų gatvėj ir negavo nė pasidžiaugti, kaip tik pastatė, skolas išmokėjo ir mirė, mirė nuo inkstų džiova.

Mamos labai daug giminių. Aš visas ir nežinau. Žinau tik jos bolį ir sesrie. Seseris, Marė Makarevičienė ~~viena~~ gyvena ten pačiam berginy Čečbuos. Ji pagimdė vaikų devyniolika. Dvinolik augo, o aštuoni mirė. (iš bijų vyrų)

Katrė Baršauskienė gyvena namavykuos. Gyvena gerai, tik kai.

Perrašyta mašinėle
83 VII 19

Aprašysiu iš kur mes esame kilę. Aš gimiau 1892 rugpjūčio 20 dieną Suvalkų gubernijoje, Marijampolės paviete, Gudelių gminoje Senos Rūdos kaime, kuris priklausė Skriaudžių parapijai.

Iš tėvo pusės žinau daugiau giminių, bemaž visus artimuosius, o iš motinos pusės mažiau.

Mūsų giminės daugiausia Gudelių gmine ir visi gyvena prastose žemėse. Motinos giminių yra iš Šakių apskrities. Ten ~~yra~~ labai geros žemės. Mes juos vadinam zanavykais, o jie mus sakuotmugariais.

Savo senelio, arba kaip mes jį vadindavom tėtuka, neatsimenu, nes, kai jis mirė, aš buvau dar negimus. Senelio tėvas gyveno vidury girių, tą vietą vadindavo Bartnykyne, nuo jo pavardės. Jų sodyba buvo gana didelė, turėjo daug žemės ir žemė gera. Vėliau ten atsirado daugiau žmonių ir tas kaimas lerpgiryje dabar vadinasi Galiniai. Parapijos turbūt Skriaudžių, nes, jo ma~~r~~ o gal ir Marijampolės.

Bartnyklų augo du sūnūs - mano senelis Mikas, o ~~kito~~ jo brolio vardo nežinau. (Vilius)

Tam broliui atėjo laikas eiti į kariuomenę, kurioje anais laikais reikėdavo atitarnauti 25 metus. Tėvas jam sako:

– Galiu aš tave išpirkti nuo vaisko. Jei būsi man geras, pabučiuok jį į ranką.

– Aš tau pabučiuok man į šiknę - sūnus atsakė.

Tada tėvas supykęs nieko nepadėjo ir sūnui teko išeiti į vaiską 25 metams. Grįžo jau senas, bet dar apsižanijo ir Sukošių kaime ant Vagonės lauko pasistatė stubelę. Ten begyvendamas ir numirė.

Užauginęs ir apženijęs už – Marės Degulytės mano močiutės kitą savo sūnų Miką, tėvas jam aprašė visą savo ūkį. Tačiau Mikas pasigėręs norėjo mušti tėvą. Tada tėvas nuvažiavo į Marijampolę ir sulaužė aktą. Mat, per dvi savaites būdavo galima panaikinti užrašymą, ką tėvas ir padarė.

karla

Taip Mikui ir mūsų močiutei reikėjo išeiti iš tų namų. Miko tėvas mylėjo mūsų močiutę ir sako jai
– Mudu, Šikalka – (Degučių pravardė buvo Šikučiai –) būtume ir supūtume, kad ne tas Mikelis, bet dėl jo turime skirtis.

Tada jaunieji ~~je ir~~ išsikėlė į Senę Rūdą. Gavo ten kiek tai žemės, nežinau, rodos, nedaug. Tais laikais buvo galima dar iš girios išsidirbti. Valdžia leido, tai jie ir dasidirbo ir dar dasipirko. Turėjo viso 36 margus, bet žemė bloga – šilainė smiltynai ir plynė.

Mikas Bartnykas su Mare Degulyte sulaukė septynis vaikus: tris sūnus ir keturias dukteris.

Andrius, mūsų tėvas, buvo vyriausias, antras – Jonas, trečias Paulas. Jonas pagal [illegible] ~~tarnavo~~ caro ~~ka-~~ vaiske, buvo karininko denščiku. Toliau Jonas gyveno Tarpučiuose, ūkelyje, netoli Marijampolės. Turėjo tris sūnus ir vieną dukterį. Dėdė Jonas buvo labai baikaunas, atsistojęs tuoj iškelia ranką: "tralia la" koja trep trep trep. Mums vaikams padalindavo lauktuvių. Būnęs labai darbštus, prisiveždavo mėšlo iš miesčionių tvartų. Buf Su jo dukteria Mažeikiene teko suprasigyvenęs, bet neilgai gyveno. neit į amžiaus galą Karlų Rūdoje.

Raulas gal buvo kiek pamokytas, nes tarnaudamas kariuomenėje buvo felčeriu. Čia ir mirė, jaunas nuo choleros, nes ėjo šios ligos epidemija. Užsikrėtė kitus begydydamas.

Viena duktė - Marinlė mirė šešiolikos metų. Močiutė taip sakydavo, kad gumbas užsėdo mėnesinę, tai ir mirė. Mūsų močiutė daug nusimanė apie ligas.

Vyriausia - Magdė ištekėjo už Madzajaus ir gyveno Garliavos parapijoje. Agnė išėjo už Pečkio, Sasnavos parapijoje, Kleboniškės kaime prie Pilvės, ~~kurio vardo nežinau.~~ Ona ištekėjo už Gutausko, gyveno irgi Sasnavos parapijoje. Visos gyveno ūkiškai.

Mano tėvas Andrius apsivedė su Magde Kisbyte (800 rb) iš Skriaudžių, gavo gerą pasogą pinigais (ir gyvuliais (du jaučius, arklį ir kt)

Mano tėvai susilaukė septynis vaikus. Vyriausias mano brolis Juozas, už mane vyresnis ~~dvejais~~ aštuoniais metais. Jonukas jaunesnis už Juozą dviem metais mirė mažas. Sesuo Ona už mane vyresnė keturiais metais. Brolis Andrius už mane jaunesnis dviem metais, sesutė Ieva - keturiais metais. Jauniausia Magdutė mirė nesulaukus metukų. Gal man čia praleisti apie tėvelį ar neduoti?

Dabar, kada rašau šiuos atsiminimus esame tik dvi gyvos. Aš jau turiu 87, o Jevutė 83 metus. Broliai numirė jauni - Juozas 36, o Andrius 42 metų. Onutė žuvo avarijoje turėdama [(84-30)] 49.. metus. Amerikoje

Kai mirė mūsų tėtė, Juozas turėjo 16 metų, aš - ~~penkerių~~ aštuonerių ~~ar septynerių~~, Jevutė - kelerių metukų.

Tėvas mirdamas paskirstė visiems po tam tikrą dalį pinigų ar šiaip turto.

Mamai ~~paliko~~ užrašė būti (ūkio ~~valdyti~~ gaspadorium) dar aštuonerius metus. Po to valdyti pripirkta ~~septynmargį~~ laukininkų krašte - Purvinuškėje su gera žeme ir su trobomis, nors jos trobos buvo menkos. ~~Po to~~ Tada ūkį (Senoje Rūdoje) turėjo perimti Juozas. Ji to ūkio užrašė mamai didelę andinariją ir procentus už visus išskolintus pinigus žmonėms ir padėtus banke, (kasmet rodos daugiau, kaip po dvidešimt rublių). Ji ūkio dar užrašė: Andriui - šimtą penkiasdešimt rublių pinigais, pasiūdyti kailinius, sermėgą, čebatus ir iškelti veselę. Mum, mergaitėm - po šimtą rublių ir iškelti veselę.

Paskirstė ir sutaupytus pinigus. Dukrai paliko keturis šimtus, o Andriui - penkis šimtus rublių, bet tie pinigai buvo išskolinti kaimo pažįstamiems. Tuos pinigus galėsią atsiimti atėjęs į metus. Andriui su Ieva paliko valstybiniame banke po keturis šimtus rublių.

Kai užėjo pasaulinis karas, viskas žuvo. O tėvelis taip norėjo, kad visiem būt gerai. Jis ilgai sirgo ir mirė dar nesenai.

Kaimas

Šuna Rieda yra ~~senas~~ kaimas tarp didelių girių. Mūsų ūkio žemę iš abiejų pusių remia giria. Nuo Karlų pusės - šilas, nuo Gudelių - lapuočiai. Per vidurį teka visais vandenis, niekad neišdžiūstantis upelis - Pilvė. Upelio abiem pusėm krantais auga juodalksniai. Žemė buvo prasta, bet mes daug pajamų turėjome iš girios. Mes laikydavo keturis, ~~ar~~ o kartais ir penkis arklius. Per žiemą beveik kožną dieną su dviem padvadom važiuodavo į girią vežti miško. Girios medžiagą iš valdžios perka žydai, o žmonys išpjauna, iškerta, ir išveža ~~miško medžiagą~~ ir išvalo kirtimą. Už tat mūsų giminės iš zanavykų dar vadindavo mus žydberniais. Taigi mūs tėvas spėjo susikrauti pinigų. Buvo labai taupus ir viską mokėjo pats pasidaryti. Buvo geras kalvis ir iš medžio sugebėdavo ~~bet~~ ką pasidaryti. (Pasidirbo bričką, buvo gražiausia visoj parapijoj. Visi tik žiūrėdavo kai mūs važiuoja) Žinoma, visą laiką negalėdavo kalvauti, reikėjo dirbti visokį žemės ūkio darbai. Sauko darbus nudirbti ateidavo padėti ir kaimynai, kuriems jis ką nors padarydavo kalvėj.

80

III 16 ~~[illegible]~~

Perspausdinta 83 IX 10

Močiutė

Vaikinčei 5 psl.
27

Nežinau, ar ji iš tikrųjų tokia buvo, ar tik mums, vaikams tokia atrodė

Mes savo močiutę labai mylėjom ir gerbėm, nes ji buvo visiems labai gera, ypatingai vaikams. Jeigu turime katras kokią bėdą ir galime būti nubausti, tai glaudžiamės prie močiutės. Kartais močiutė kelis vaikus apglėbia sėdėdama ant suolelio ir neduoda mušti. Buvo visiems reikalinga – ir mažiems ir dideliems ir seniems ir vaikiniams. iš vidutinių ūkininkų

Močiutė yra kilus nuo Mikalajavo dvaro. Tas kaimas dabar turbūt vadinasi Mikalajavas, nes vėliau dvaras buvo išdalintas žmonėm, Močiutė liko kaime.

Nors nedidelio ūgio, bet gražios būta. Turėjo labai gražų balsą, giedodavo bažnytiniame chore Skriaudžiuose. Vadinasi, buvo kantarka.

Bažnyčioj yra dvejos lomkos. Vienos po vyrų puse, kitos po moterų puse. Vyras kantoras sėda tik vienas į lomkas ir vienas gieda. Jis gieda vieną dalį giesmės, moterys kitą dalį. Moterys visos gieda vienu balsu, sopranu. Lomkose yra padaryti tokie suolai ir lenta priešais, knygom pasidėti. Pašaliniai į tas lomkas nesėda, tik giedoriai. Močiutė, kaip apsivedė, nustojo kantarkauti, nes gieda tik neženotos, vedusios negieda.

Močiutei jos vyras buvo žiaurus. Kai pareidavo namo girtas, tai močiutė turėdavo jam šokti. Vadindavo ją "Kačermake."

Močiutei kartą daug bedirbant buvo labai sunku ir ji sudejavo:

– Dieve mano, dieve mano! – Jos vyras išgirsdo ir sako:

– Ko, kas tau Dievo reikia? Juk aš tavo ir Dievas ir viskas.

vėliau

intarpas iš 2-a Tiškarpos

Vet s Duhaman
riblevo iš S R

Persikėlus močiutei su vyru į Šeną Rūdą reikėjo pinigų trobesiam statytis. Ojs, tų pinigų, nėra iš kur paimti. Vieną kartą močiutė įsidrąsinus nuėjo pas ~~senį~~ Bartulyką, vyro tėvą ir pakėdavojo. Senis močiutę mylėjo ir gerbė. Atnešė jai pilną gorčių sidabrinių rublių:

– Pilk į krepšį ir neškis. – Gorčius yra keturios kvortos. Kvorta beveik kaip litras. Taigi buvo pinigo trobesiam statytis. (VOORK)
tyrė kolos

Močiutei jaunai dar reikėjo eiti baudžiavon. Vakare atjoja iš dvaro pristavas, pakelia nuo langų matą, pabaladoja į stiklą ir ~~sako~~ riktelėja – rytoj reikia šiandien
tiek ir tiek žmonių tokiem ir tokiem darbam.
Iš senos Rūdos net Antanavan eidavo
Turbūt eidavo į tą Mikalajavą, nes ten aplinkui daugiau dvarų nebuvo.

Iš močiutės paklausiau, ar jos nemušė, kai dirbo baudžiavoj. Močiutė sako, kad tik vieną kartą kirto botkotu, kai kerpant vilną įkirpusi aviai. Daugiau iš mūs nieką nemušė. Šiaip šnekėdavo, kad labai mušė.

Močiutė daug pasakojo apie bukmetį, bet dabar neprisimenu. Ji žinojo kai ką ir apie prancūzmetį. Tada ji buvusi kokių trijų metukų. Buvusi labai šalta žiema, žmonės pasakodavo, kad jie spjauni į viršų, tai puola ledukai. Pas juos naktį kažkas beldėsi, bet jie nedrįso leisti. Kurį laiką kieme girdėjosi:

– Ujujuju-jui, uju jujujui.
Ryte rado sušalusį prancūzų kareivį.

Ž. ant. intarpas

(Taip, kad apie jį šaltinėtų, gardžių valgių ir)

Močiutė pasakodavo, kad jos vyras Mikas su ja elgdavosi žiauriai. Jisai mėgdavo išgerti, išgėręs iš močiutės viską reikalaudavo, kad jį myluoglų, kad duotų gardžius valgius, kad apie jį šokinėtų. Dar norėdavo, kad ir pašoktų jam.

Močiutė, matyt, gerai šokdavo, kai jauna buvo. Aš dar atsimenu, kaip ji mum vaikam pašokdavo. Tą šokį vadindavo rupūžu. Eina atbula ir kelia kojas per koją ir "čiuk, čiuk čiuk; čiukčiukčiuk – trepsi. Kol jaunesnė būdavo, pašokdavo ir prie svečių.

Ir intarpas

Močiutė 3 29

Močiutė buvo geraširdė visiems.
Vieną žiemą pas mus apsigyveno šeši rusai. ~~Patrus~~
Mes juos vadinom burliokais ir kacapais. Jie dirbdavo girioj, uždirbdavo nemažai, bet valgydavo prastai. Kartą vienas ilgai neparėjo. Mes pavalgėm vakarienę, dar jo nėra. ~~Buvome visų bulv~~ Močiutė suplovė indus, ir pamazgas supylė į tą puodą, kur buvo virta bulvės ir nuėjo gulti. Tas vėlai grįžęs įsipylė tų pamazgų ir jas pavalgė. Močiutei to vyro buvo gaila. Jai ant rytojaus atnešė jai blūdą kopūstų pavalgyt ir pusę silkės, tai ji viską jam atidavė.

Jam burliokui

Močiutė buvo pagarsėjusi kaip pribuvėja. Tada su tokiam ligonius į ligonines nevežiodavo. Būdavo ir daugiau tokių bobelių, bet močiutę girdavo, kad geriausia. Mum vaikam nepatikdavo, kad močiutę vežasi.

Močiutė dainuoja

Močiutė buvusi ir baliauna. Ji pasakojo, kad dvidešimt kartų buvo ~~pasirašius~~ į vestuvėse svočia. Tais laikais svočiai daug reikėdavo visko ruošt, beveik kaip pusei veselios. Reikėdavo per naktį ir per dieną visą jaunosios pulką maitinti, kol išvažiuoja pas jaunikį.

Vyras jos nedrausdavo svočioti. Jisai mėgdavo išgerti ir paūžti. Mėgo turėti gražius arklius. Turėjo bričką, nežinau, ar graži buvo ar ne. Močiutė sakė, kad arkliai už visų gražiausi. Vyras buvo išmokinęs arklius. Kai atvažiuoja į veselią ir muzikantai eina pasitikti svotus, jisai paėmęs vadeles suriko "Op, op", tai arkliai iškelia pirmutines kojas ir taip stovi. Visi žiūri ir dyvijas, o jisai šypsosi.

Kol mama buvo gaspadorium ūkyje, tai močiutei duodavo ščiokią tokią audinarijią. Melždavosi ko menkiausią karvę ir turėjo vieną vištą dėl kiaušinių. Šiaip daugiau nieko.

Mama močiutę nelabai mylėjo. Sako:

– Škalanka boba, nė ji man vaiką mažą pasiguldė ant nakties, nė ką. – Nors dieną vaikus prižiūrėdavo. Mačiau, kaip močiutė verkė nuo mamos. Močiutė rengėsi eiti į bažnyčią spaviednės. Katras eina į spaviednę, tai lyg tai atsiprašant ~~šaut~~ pridaręs likusius buičiuoja. Močiutė pabučiavo mamą, mama ~~x~~ ką tai pasakė, ~~bet~~ aš negirdėjau (ką). Močiutė pradėjo verkti ir sako:

– Pirma dėl vyro negalėjau ramiai išeiti, o dabar dėl marčios.

Vėliau močiutė neėmė jokios audinarijos.
Mama vadindavo ją vyrų boba, nes ji daugiausia eidavo prie vyrų darbų – į kluoną ir tvartą!

~~D~~ar vieną dalyką prisimenu. Aš tada jau gyvenau su mama Pievininkėje. Kartą sekmadienį atėjau į Seną Rūdą, kur gyveno brolis Juozas su šeima, ir radau tik vieną močiutę. Močiutė ~~Juozo žmoną vadino martyte, o ta martytė ją~~ ~~skriaus~~ mane pamačius apsidžiaugė. Sako, duočia tau valgyt, bet viskas užrakyta – ir pienas ir duona. Močiutė gano karves po dobilieną. Aš išėjau pas Makarevičienę, nes turėjau reikalų. Parėjau tik vakare. Jau parvažiavęs ir Juozas su šeima. Žiūriu močiutė labai persigandus, net dreba. Močiutė sako:

– Žiūrėk kas yra. Gelį karvė negyva. Aš nepastebėjau (šėmijau), kaip man ganant dobilienoje nuėjo į dobilus išputo ir pastipo.

Kiek iškentėjo vargšė močiutė! Tris dienas nėjo valgyti ir visą laiką kentė visokius priekaištus, neturėjo ramybės.

Dar kiek galėdama, žiemą eidavo kapoti eglišakių pakreikimui.

Pabaigą močiutė turėjo sunkią, nes reikėjo prie anūko žmonos baigti gyvenimą. Močiutė ją vadindavo martyte. Ta jos neužjautė (skriaudžiama). Močiutė negalėjo valgyti nė mėsos, nė mėsiškos sriubos. Jai užtekdavo puodu-ko pieno. Girdėdavau, kaip Juozas klausdavo pačią:

– Ar davei močiutei pieno. – ~~Matyt nevisada~~ Jinai atsako:

– Duodu. – Matyt, nevisada laiku paduodavo tą pieną. Močiutė gyveno prie Juozo žmonos apie devynis metus, tikrai neatsimenu. Sulaukė labai gilios senatvės. Mes dokumentų neturim, bet iš jos pasakojimų žinom, kad gyveno daugiau šimto metų.

Kas ją valydavo ir skalbdavo, nežinau. Kartais išsiveždavo Gustauskienė, kartais kita duktė – Pečkienė, bet ir vėl greit atveždavo. Matyt, nenorėjo, kad reikia atidžiai prižiūrėti. Juk tokioj senatvėj reikia daug dėmesio, ypatingai su švara. Dukterys nenori valyti, ~~kai už~~ tai ir ilgai nelaiko. Kai aš ten būdavau, man nė kas kam, kad jos patalą išskalbti. Dabar, kada aš pasenau ir nieko negaliu, tada prisiminiau močiutę. Dabar gyvenu pas sūnų ir mane labai gerai prižiūri su švara, maistu mano marti. Prausia, kaip mažą vaiką vonioj. Aš nepaeinu. Kas aš marčiai – tik svetima boba. Mane paguldo į baltytėlį patalą, bet neilgai būna baltytėlis. Man sunku žiūrėti, kaip neturėdama laiko, rūpinasi manim. Dėkui jai už tai.

Tai vat, prisimenu močiutę, kad aš jai nieko nepadėjau, kaltinu save. Bet nieko negaliu pataisyti, nes jau galas.

Vaitiulei 80 III 22 – iš čia

Perrašyta močiutė 10

83·IX·11 32

+ Mano močiutė

Mano močiutė mokėjo gražiai dainuot ir šokti. Prisimenu vieną kartą buvo svečių, kokie giminės. ~~Akes~~ vaišinomės. Valgėm išgėrėm arielką. Buvo prie vaišių stalo ir močiutė. Močiutė nenorėjo gerti, ~~tai aš~~ sako paskiau susirgsiu, bet aš pripuoliau prašyt, kad gertų, aš jau buvau nemaža. Močiutė manęs paklausė, išgėrė net du stikleliu. Kiek palaukus pradėjo šokti tokį rusišką šokį. Jis gana sunku šokti. Mane mama užbarė, kad močiutę priprašiau gerti. Žinoma ir susirgo paskui. Aš galėjau suprasti, kad tokiam senam negalima gerti, bet man gražu pažiūrėti kap ji šoka. Po šokio močiutė sunegalavo, bet susveiko ir dar (ilgai gyveno) potam negreit mirė.

[margin: nekaipus 5 II psl]

+ Močiutei

Kaip mes tave mylėjom maži būdami, ~~bet~~ (taip) mylim ir dabar, nors Tavęs jau seniai nėra gyvos, bet norim tave prisiminti ir aš daug ~~daug~~ apie tave prirašiau prisiminimų vaikystės laikus.

Dabar aš gyvenu ~~to~~ tokį amžių, kokį tu gyvenai ~~pergyvenai~~ visai susirgus.

~~Prisimenu~~, Aš jau buvau užaugus ir prisimenu ~~mūs~~ paskutinį mudviejų pasikalbėjimą. Tu sirgai, Man buvo gaila, kad tu sergi, buvo matyt kad tu gali neilgai gyventi. Mudvi buvom tik dviese stuboj. –Močiutė, jeigu tu numirsi ir jeigu Tu galėsi man prisisapnuoti ~~ir jeigu~~ pasakyk ką ~~tu~~ ~~ten~~ rasi, kaip būsi tenai. ~~Močiutė sako~~, jeigu tik galėsiu, tai tikrai tau viską pasakysiu, ką galėsiu. – Taip ir pasibaigė mūsų kalba, ~~niekuo tada daugiau nesikalbėjom~~. Tai buvo mudviejų (paskutinis) pasikalbėjimas.

Aš išvažiavau, o močiutė mirė.

Man ir dabar šiuos žodžius (rašant) nubiro ašaros,

Labai daug nuo to laiko praėjo.

[margin: Palangai]

Perrašyta 83.IX.k 33

Mano močiutės daina

Bėga vilkas pagirelių.
Iš Vilko kiška dreba.
Stovi strelčius su muškieta.
Ką jam Dievas žada.
Ką žadėjo ištesėjo.
Vilkas nepavelė.
Šovė kartą šovė ~~vilkas gyvas~~ antrą.
Sako vilkas gyvas.
Ei meškute nabagute.
Vilkelio aplankyti.
Tu meškute nabagute.
Šuldelkus mano galva.
O jei būsiu ilgai gyvas
Būsiu tavo vyras.
O kai aš pastipsiu.
Tau plėvnes paliksiu.
Tu tom plėvnėm.
Braveri mane bernicėsi.

Jūratė Jnandota 34

Močiutė.

Močiutė pasakojo kad jos vyra Mikas Bartnikas ~~ėdavosi~~ seja efekciasi. žmonių, jisai mėkdavo išgerti, išgeres iš močiutes visko reikalaudavo pardžiu vogiu. ir šeip kad opti ji sočinėtu, ji užrantie ir dar norėdavo kad pašoktu jam. Močiutė kaip jauna buvo matet gerai šokdavo, aš dar atsimenu kaip ji pašokdavo mums vaikams. ta šokį vadindavo ruciška. Atbula eina ir kele kojai perkoja ir ~~čiut~~ čiuk čiuk čiučiuk čiuk ~~patrepsi~~ čiuk patrepsi. Teip ~~ta~~ močiutė pašokdavo kai jaunuma buva prie ~~jaunų~~ ~~jaunose~~ svečių. Nžinau, ar ta močiutė toki buvo gera ar tik mums vaikam teip atrode ji visiems buvo gera ir mylima, bet mano mama močiutes nemylėjo smerdavo vyrų bobe, močiutė daugiausi eidavo prie vyrų darbo į ~~kluoną~~ kluona į tvarta viską patvarkyti. Mama sako kad močiutė mamai ne vaikus nakti nepasiguldo pas save, nors ~~diena~~ diena vaikus prižiūt riedavo. tai tiek apie močiute dar prisimenu

Perrašyta

+Mūsų geroji Močiutė

Mes savo močiutę labai mylėjom ir gerbėm, nes ji buvo visiems
labai gera, ypatingai vaikams. Jeigu kuriame katras kokę
bėdą ir galime būti nubausti, tai glausdamės prie mo-
čiutės, Kartais močiutė kelis vaikus apglėbia sėdėda-
ma ant ratelio ir neduoda mušti.

Močiutė kilus nuo Mikolajavo dvaro, turbūt dabar
vadinas tas kaimas Mikolajavas, nes vėliau
buvo išdalytas ~~tas~~ dvaras žmonėm. Močiutė kilus iš
vidutinių ūkininkų, buvo nedidelio ūgio, graži
būta, labai turėjo gražų balsą, ir ~~giedava~~ giedoda-
vo bažnytiniame chore Skriaudžiuos, ~~nes ji buvo~~
~~parapija~~. Vadinosi buvo kantorka. Bažnyčioj yra dvejos
lonkos. Vienos ~~po~~ vyrų pusėj, kitos po moterų pusė.
Vyras kantoras sėda tik vienas į lonkas
ir vienas gieda. Vyras gieda vieną dalį giesmės,
moterys kitą dalį giesmės. Moterys gieda vienu bal-
su, sopranu. Lonkose yra padaryti toki suolai ir
priešais lenta pasidėti knygom, pašaliniai į tas
lonkas nesėda, tik giedoriai. Močiutė, kaip
apsivedė, tai nustojo kantorkauti, nes gieda tik neže-
notos, vedusios negieda. Močiutė apsivedus persikėlė
gyventi į Seną Rūdą. Pirko žemės, rodos
nedaug, trio besių buvo, ar ne, nežinau. Buvo
galima žemės išsidirbti iš girios. Valdžia leido,
tai turbūt ir išsidirbo, ar ~~pirk~~ pirko nežinau,
gal but ir išsidirbo kad visa turėjo trisdešim-
šešis margus.

Persikėlus močiutei su vyru į Seną Rūdą (močiutė 2) 36

~~Bet~~ reikėjo pinigų ~~tro~~ triobesiams. ~~Pinigų~~ jis nėra iš kur paimti tai močiutė nuėjo pas Bartniką, vyro tėvą ir paliedavojo. Bartninkas buvo bogočius. Jau anksčiau rašiau, kad tėvas buvo pavedęs Mikui visą ūkį ir pas notarą aprašęs, bet sūnus girtas tėvą norėjo mušti, tai tėvas sulaužė aktą - ir Mikas nieko negavo. Vieną kartą močiutė nuėjo pas senį Bartniką. Senis močiutę mylėjo ir gerbė "Tėvas atnešė pilną gorčių sidabrinių rublių, pilk į krepšį ir neškis". Gorčius yra keturios ~~ma~~ kvortos, kvorta beveik kaip litras tas pats, tai buvo pinigo ~~triob~~ statybai triobesiam. Jos vyras Mikas buvo ir močiutei žiaurus. Močiutei kartą daug bedirbant buvo labai sunku ir močiutė sudejavo: "Dieve mano, Dieve mano". Jos vyras išgirdo ir sako. "Ką, ar tau dievo reikia, juk aš tavo ir Dievas ir viskas. Močiutė daug pasakodavo apie lenkmetį, bet dabar neprisimenu. ~~Močiutė~~ močiutė žinojo apie Krokomeltį. Sako, ji buvo kokių trijų metų prisimena kaip buvo labai šalta žiema, kad žmonės taip pasakodavo, kad jei spjauni į viršų, tai puola ledukai. Ir taip, kad jie kieme sušalo kariai ~~Pran~~ Prancūzai. Močiutei dar reikėjo eiti ~~dirbti į~~ baudžiavą. Vakare atjoja pristovas, pakelia lango matą į langą pabaladoja ir sako - rytoj reikia tiek ir tiek žmonių tokių ir tokių darbams. Turbūt eidavo į tą Mikalajovo dirbti nes kitur dvarų daugiau nebuvo. Aš močiutės paklausiau ar ~~tau~~ ją nemušė, kai dirbo baudžiavoj. Močiutė

močiutė 3
37

~~Močiutė~~ sako, kad tik vieną kartą kirto ~~davė~~ su botagu mus korpant nuo avies vilnas į kišenę speneliį ~~avies, tai vieną kartą kirto~~. Daugiau iš mūs nakties niekas nemušė, ~~o~~ Šeip sureikdavo, kad labai muša, bet mūs nemušdavo.

Langai buvo vieni, bet ~~p~~ buvo tokios pynės iš šiaudų užleisti ant langų naktimis, tai langai neapšąla ir būna šilčiau kai užleisti. Tos pynės vadinasi matai.

Kai ~~p~~ mes lauke ganydavom, važinėdavo per mūs kiemą toks ponas su labai gražiu brička, pakinkyta vienu arkliu su ilga ir žila barzda. ~~Mes manydavom, kad žydas.~~ Jisai važinėdavo kiekvieną dieną, mes jam bėgdavom atkelti vartus, bet jis mūm nė ačiū nepasakydavo, pradėjom nekelti vartų ir nekeldavom, mes manėm kad tas ponas žydų rabinas ir vadinom rabiuke. ~~pasirodo~~ oitiškuojo tai buvo Mikalajavo dvaro ponas. Močiutė buvo visiems geraširdė

Pas mus apsigyveno šeši rusai. Mes juos vadinam Burlionais ir kacapais. Jie dirbo ~~ant geležinkelio~~ gerai, uždirbdavo nemažai, bet valgydavo prastai, kaštais išsivirdavo šį tą patys, Kartą vienas ilgai nevalgė, ~~Mes~~ pavalgėm vakarienę, dar jo nėra. ~~Mes~~ buvom ~~visi~~ tikrai su skaistimu. ~~Močiutė~~ suplovė indus ir ~~tas~~ pamazgas supylė į tą puodą kuriam plovė indus jisai grįžęs išsipylė tais pamazgas ir pavalgė ~~tas pamazgas~~ ir viskas. Močiutei to vyro buvo gaila. Ji jam ant rytojaus atnešė bliūdą kopūstų ir pusę silkės, kiek turėjo, viską jam atidavė. Pavasarį tie ruskiai išvažiavo nuo mūs.

Aš rodos rašiau apie močiutės darbus, kaip akušerės. Jau apie ją buvo toli girdėt. Būdavo ir daugiau tokių bobelių, bet močiutę girdavo, kad geriausia. Visur ją toli veždavo. Mum nepatikdavo kad veža. Tada į ligonius nevežiodavo su tokiom ligom. ~~mes labai daug reikė pinigų.~~
Atsirado tokių bobelių, kurios tokius darbus atlikdavo.
Močiutė buvo gudriausia.

Vilkas

Močiutė mūm pasakojo kad ji dar ganė gyvulius po lenkų. Tada kaimas ganydavo gyvulius bendrai viso kaimo. Tos ganyklos buvo netoli girios. Atbėgo iš girios vilkas ir pradėjo pjauti gyvulius. gyvuliai ganėsi bendrai visoki-karvės, arkliai avys ir tokiam kiaulės.
Mes piemenys išsigandom, nežinom ką daryti, tas vilkas ~~ui~~ užpuolęs papiovė vieną gyvulį, įkando biškį ir bėga prie kito. pokandžiojęs nubėgo į girią. Taip viskas ir baigėsi. Po tokio įvykio viskas liko likimo valiai, gal po mėnesio gyvuliai pradėjo sirgti pasiutlige, tas vilkas buvo pasiutęs, tais laikais negydė nuo šios ligos.

pasiutligė

Labai daug gyvulių apsirgo. ~~reikėjo sunaikyti.~~
Prisimenu kad pasakojo, kad reikėjo daug gyvulių sunaikinti. Trys Keturi arkliai buvo apsirgę. Prie jų negali prieit, Kandasi, tai sugalvojo taip. Iškasė didelę duobę prie durų. Atidarė duris ir paleido ir visi keturi sugriuvo į tą duobę, juos užkasė, bet močiutė pasakojo kad žemė dar ilgai judėjo ant tos duobės

Apsirgo ir su vyrais, juos reikėjo užkalus užmigyti
Neprisimenu, kur gyveno, nieko nevalgė ir po kiek
dienų mirė. Tai toki baisų įvykį močiutė pasakojo

+Močiutė buvo ir balianna-

Močiutė pasakojo kad dvidešimt kartų buvo pasiruošus jį vestuves svočia. Tais laikais svočiai daug reikėdavo visko. Bereik kaip pusė vestuvių, reikėdavo per naktį ir per dieną ~~pusę dienų~~ dienos visą jaunosios pulką maitinti, kol išvažiuoja pas jaunikį.

Bet jos ir vyras nedrausdavo svočiauti, jisai mėgdavo išgerti ir pašokti. Jisai mėgo turėti gražius arklius. Turėjo brikų nežinau ar gražų ar ne. Močiutė sakė, kad arkliai iš visų gražiausi. Vyras buvo išmokinęs arklius, kaip atvažiuoja į veseilią ~~tai~~ sina nuvažiuotai pasitikti svotus. Jisai sėdi brikoj. Paėmęs vadeles surinko "Op, op." Arkliai iškėlia priekines kojas ir stovi, visi žiūri ir dyvijas, o jisai šypsosi. Tada ~~dar~~ mano tėtė buvo ~~dar~~ mažas, ~~ten gyveno Mikas Bertnikas o man pasakojo močiutė~~.

Močiutei jos vyras buvo žiaurus. Kai pareidavo namo girtas, tai močiutė turėdavo jam šokti. Vadindavo ją "Kačermake".

Močiutei kartą daug bedirbant buvo labai sunku ir ji sudejavo:
- Dieve mano, dieve mano! - Jos vyras išgirdo ir sako:
- Ką, dar tau Dievo reikia? ~~Aš~~ Juk aš tavo ir Dievas ir viskas!

Senoje Rūdoje
Močiutė
40

+ Par apie močiutę.

Par prisiminimai viena dalyką apie močiutę
Aš tada negyvenau Senoj Rūdoj, tik kartais ateidavau ~~[illegible]~~
prie lauko darbų. ~~Atėjau~~ karta ir radau tik vieną močiutę.
Tada gyveno Juozas brolis su savo šeima su vaikais ir
žmona, močiutė Juozo žmoną vadindavo martybe. Antiko
žmona močiutę martibe skriausdavo su maistu. Mama ir
mes trys vaikai išėjom gyventi pas mamą Ieva, Andrius
ir aš gyvenom Pavirinškėj. Močiutė mane pamačius apsi-
džiaugė. Sako duo čia tau valgyt bet viskas užrakyta: pienas
duona. Močiutė gano karves po dobilieną. Aš išėjau pas Makarevičienę,
nes turėjau reikalų. Parėjau tik vakare jau parva-
rėnes Juozas su šeima. Žiūriu o močiutė labai persigandus
net dreba. Močiutė sako - žiūrėk kas yra - Guli karvė negyva
- aš nepastebėjau, kad man ganant duobilienoje nuvėjo į dobilus
~~[illegible]~~ priėdė, iš pūto ir pastipo.
Vargše močiutė kiek iškentėjo! Tris dienas nėjo valgyt ir visą
laiką ~~[illegible]~~ kentėjo visokius priekaištus, neturėjo ramybės. Močiutė
buvo labai sena po to mano apsilankymo mirė už kokių dvie-
jų metų. Mes neturim kaip sužinoti kiek metų gyveno ant
svieto bet spėjam kad daugiau šimtą metų.

Močiutė 4/

Senatvė

Močiute sulaukė labai gilios senatvės, nes dukumentu neturium bet iš jos pasakojimo žinom, kad gyveno daugiau šimto metų. ~~Turėjo vyrą žiaurų kai~~ jisai ~~parėidavo namo girtas tai močiute~~ ~~bareidavo jam šokti~~ ir vedydavo ja kačermaže.

pas anūką Juoza ir anūkiene, daugiausia valgydavo pieną, nes mėsiško negalėjo. Žinau kad Juozas klausdavo (paėiōs) ar davei močiutei pieno motiot nevisada ir ne laiku to pieno paduodavo. Kas ja valgydavo ir sklpdavo nežinau, kartais išsiveždavo Sutauskienė, kartais Pečkiūne bet ir vėl greitai atveždavo, matit nenorejo kad rūke vis kuo prižiūrėt juk tokiai senatvei reikalingo daug ypatingai su ta šviara, tai dukterys nenori valyti, tai užtai ir ilgai nelaiko. Kai aš ten būdavau, man nė kas kam kod jos patala iškalpti dabar koda aš pasenau ir nieko negaliu o tada prisimenu močiutę. Dabar gyvenu pas sūnų ir mane labai geriai prižiūri ~~sa~~ a su šviara marčiai mane Marti prause kaip mažą vaiką vonioi, bet aš nepaimu juk kas aš marčiai ~~tik tik~~ su gverus (jiuk aos aš jai) sebima boba. mane paguldo į baltybelis patala ~~tot~~ bet neilgai būna baltybelis. Man sunku žiūret kaip nebuvėdama laiko rūpinasi manim. ačiū jai užtai.

Tai vat prisimenu močiutę kad aš jai nieko nepadėjau, kaltinu save. bet nieko negaliu pataisyti nes jau galas.

~~Rara~~

Labai mes visi mylėjom ir vertinom močiutę. Jinai. 42
Buvo visiems reikalinga ir mažiems ir dideliem. Ir visi ją mylėjom.
Pabaigą turėjo sunkę, nes reikėjo prie anūko žmonos baigti
gyvenimą, ~~to~~ jos nežjautė. Močiutė negalėjo ~~nieko ne~~ mėsos ne
mėsiškos ir sriubos valgyti. Jai būdavo užtenka ~~[illegible]~~ ir puo-
duko pieno. ~~[illegible]~~ Girdėdavau kaip Juozas jos vyras klausia, ar davei
močiutei pieno. Jinai sako, duodu. ~~Matyt~~, nevisada laiku paduo-
davo tą pieną. Per kiek galėdama žiemą eidavo kapoti
šakų eglinių į tvarte. Močiutė gyveno prie Juozo žmonos ~~apie~~ kokius devynis
metus, tikrai neprisimenu. ~~Kol gyveno Bacevičius Senas~~

perrašyta

+ Močiutės ordinarija

Kol mama buvo gaspadorium su Juozu, tai močiutei
duodavo šiokę tokę ordinariją. Melždavosi ~~[illegible]~~
ko menkiausę karvę ir vieną vištą turėjo del kiaušinių,
šiip daugiau nieko.
Mama nelabai močiutę mylėjo. ~~S~~ Sako Skalamka boba
nė ji man vaiką mažą pasiglobė ant rankos, Mačiau
kaip močiutė verkė nuo mamos. Močiutė rengėsi eiti į baž-
nyčią eiti spaviednės, kaip eina į spaviednę tai liepia tai
atsiprašyt priejas likusius bučinoja. Močiutė pabu-
čevo mamą, bet ka mama šoke negodėjau, bet močiutė pra-
dėjo verkti ir sako pirma negalėjau del vyro ~~[illegible]~~
ramei išeiti o dabar del marčios: Vėliau močiutė neime
jokio ~~at~~ ordinarijo ir kaip buvo gaspadinė Juozo žmona močiutė
buvo skriaudžiama su maistu.

Perrašyta 85 Tx. 8

Apie tėvelį 48

(Hilda 8 II 17)

+ Apie savo tėvelį

Nežinau, kodėl taip mažai prisimenu savo tėvelį. Tėvelis
ilgai sirgo - pora metų, ~~Sirgo ...~~ prisimenu, kai pradėjo
sirgt, pradėjo nenuryti valgį. Važiavo į Kauną pas gydy-
tojus, tie visapusiškai apžiūrėjo ir pasakė, kad blogai, negalima
iš gydyti. Tėvelis Kaunu nepasitikėjo. ~~Važinoja į Karaliaus-~~
~~čių~~, ~~bet~~ ~~bega~~ Sveikatai einant vis blogyn - ka, maryja, ateina atgal ir turi
iš spiauti. Nuvažiavo į Karaliaučių. Gydytojai apžiūrėjo ir
sako - blogai, negalima išgydyti - vėžys. Kaip per miglas prisi-
menu, kad mane mylėjo. ~~iš~~ pasisodydavo valgant ant
kelių ir sako, kad čia vyrų merga, nes taip būdavo:
valgo vyrai ant vieno stalo galo, o moterys ant kito galo
stalo, už tai mane vadina vyrų merga kad aš sėdžiu
pas vyrus. Prisimenu dar sveiką tėvelį, Mes kaž kur kas
lakstėm ir neklausėm mamos, kaip mus šaukė. Mama

galas gale ~~sušaukė~~ suvadino mus į stubą ir sako, dabar gausit, kad neklausot.
Tėvelis ~~daini~~ ėjo papiautų kiaulę atsiraitojęs rankoves
iki alkūnių ir rankos visos tankuotos. Sako tėvelis: vaikai
pabučinokit šitą ranką, tai negausit, mes į tokią ranką
nenorėjam bučinoti ~~bet~~ bet bausti norėjo ne tėvelis, o
mama, tai mes išbėgom į lauką ir meldėm pas kryžių.
užarimo melstis. ~~bet~~ Pasibaigė viskas gerai, negavom lupti. Kitą kartą Tėvelis dar
~~buvo~~ sveikas būdamas, ~~dar prisimenu sveiką tėvelį~~. Parvažia-
vo iš kaž kur. Mes sėdim su omte. Tėvelis sako: Na mer-
gaitės, parvežiau lauktuvių, bet turit man padainuoti. Ir jis mums
padainavo tokią dainelę, ~~bet~~ ir jeigu suklysit tai lauk-
tuvių negausit. Aš nors ir rodos žinau melodiją, ~~bet~~ bet
dainuot bijau. Ona padainavo ir suklydo.

– [Dabar tu dainuok: – Aš bijodama padainavau ir nesuklydau. Davė lauktuvių abiem vienodai.] Daugiau sveiką tėvelį neprisimenu, prisimenu tik sergantį. Mes nubėgom pas skalbyklą ir radom sėdintį ant lentos. Ir sako: – Vaikai kur galai, jūs ir čia. Matyt norėjo pabūti vienas sau.

] Tėvelis norėjo atlikti spaviedį, pakinkė arklius į lijadrofyjus, kur šiuo metu, pridėjo o šiandų. Važiuoja mama močiutė ir tėvelis. Mama sako man – važiuok ir tu. Aš greitai įlipau į tą vežimą. Tėvelis įlipo labai sunkiai. Nuvažiavom į Skriaudžius, išlipo mama, ir močiutė. Tėvelis išlipo sunkiai ir išlipęs pasakė "opapa". Tai tiek prisimenu gyvą tėvelį, bet neprisimenu, kaip atrodė.

] Mes ganėm gyvulius su Ona. Atbėga kažkas iš namų ir sako: [Vaikai bėkit namo, nes miršta tėvas. Mes bėgom ir aš pradėjau verkti. Ona sako: – Neverk, mums bus geriau, kai tėvo nebus, nes mama mus gražiau aprengs. (Mat tėvelis labai taupė ir nesipraštai rėdijom). Aš nustojau verkus] Tuokart tėvelis numirė, tik buvo apalpęs, mirė naktį. Per šermenis aš nuėjau, kur pašarvotas tėvelis ir atsistojus verkiu, priėjo tolimoji ir manęs klausia ko verki. Man pasidarė sarmata, kad aš verkiu ir sakau kad noriu valgyt, aš valgyt nenorėjau, tik verkiau tėvelio. Per šermenis mane aprengė mergos audarokle, ilgi kaklo, paskui tokia jekele apvilkta, atrodo, kaip šlebė. Aptaisė bobos, aptaisė ir sako – gerai, bus gražu.

IV interv-pas.

Palaidojo, supylė kapą. Kai mirė Jeozas, tėj pačioj vietoj užkasė ir pastatė paminklą Skriaudžių kapuose

+ Sapnavau tėvelį

Mūs mama buvo pripratus, daug poteriauti už tėvelio dūšią, ~~mačiau~~ kartą. Sapnavau, rodos iš kažkur parėjo tėvelis, buvo miręs jau koki du metai, mes vaikai buvom stuboj. Jisai turi rankoj pagaliuką ir su tuo pagaliuku barškina į stalą ir sako: Vaikai vaikai, poteriaukit už tėvelio dūšę, ba aš degu ėjsčių. Mes visi pradėjom poteriauti, rodos ir tėvelis poteriavo, paskiau jisai prapuolė. Pasirodė vėl ir ta patį kartojo, bet jau kiti nepoteriavo, tik aš viena.

Ant rytojaus viską papasakojau mamai., Mama sako.,
— Matot vaikai, permažai poteriaujate už tėvelį, nors mes ~~buvom~~ buvom pripratęję kasdiena poteriauti už tėvelio dūšią. Paskiau mus suklupdydavo poteriauti po kokią valandą. Daugiau neprisimenu, ar sapnuodavau tėvelį, sapnavau tik maža būdama.

Noriu aprašyti mamos kilmę ir jos gyvenimą

[Apie ~~Tevelis~~ Tėvelį jau esu aprašius iš kur is kilęs, kaip gyveno, kuo vertėsi. Dabar aprašysiu apie mamą, iš kur kilus. Mama kilus iš kaimo Škriaudžių iš turtingų ūkininkų (Kizlių). Jų buvo 60 margų ūkis labai geros žemės. Tėvas buvo našlys. Liko vaikų keturios dukterys ir vienas sūnus. Sūnus buvo pamokytas. Buvo baigęs dvi gimnazijos klases. Kur mokėsi, nežinau, matyt Marijampolėje. Tais laikais skaitėsi jau mokytas. Vieną dukterį, našlaičių mažytę mergytę, tai yra Magdutę, mano mamą paėmė augyti močiutė Dargienė, jos motinos motina. Dargis buvo geras gaspadorius ir labai Darginos buvo geras valgis. Žinoma, tą Maitinimasi prižiūrėjo pats gaspadorius. Laikydavo kokią dvidešimt žąsų, bet neparduodavo, ~~bet~~ visas išpiaudavo, ~~ir~~ Kurios riebios ~~piaudavo~~ las ir suspirgintą iš keptas užpildavo riebalais ir padėdavo ant vasaros. Kaulus ir kūdesnes žąsis suvalgydavo, kada piauna.

Mama pripratus buvo prie gero maisto ir sotaus. Nėlekėjęsi į barbuglės. Sakydavo, kad ir viralas čia ~~Bartininkuos~~ per ~~su~~ skystas. Darginos įkišti šaukštą, tai nevirsta o, stovi viduryj. Reik pasakyt, kad mano mama buvo labai valgi ~~užta~~ užtat jai buvo sunku. ~~Mama pasakodavo, kad Butauskienė kur eina, vis jos kišenėj duonos kavalkas Ir kur eina, vis grumia duoną, bet kur praeina, tai jaučiasi kvapas.~~

~~Nežinau, kodėl mamos bolis Juozas (nėjo toliau mokytis) jeigu jų ūkis buvo visko pilnas, kaip tai išleido dukteris. Tik apie mamą~~ (žinau) ~~Agnieškę išleido į pop setinmargį į Purvinikę (iš Bėklės) Dubauskienę į Rovabalkšnių, Mažąjenę Magdę į Garliavos~~ ūkininką

Mamos giminės 46

(mamos brolis) ~~Krėvės, kur ir pasimokino. Buvo galima mokytis tik Marijampolėj.~~ gal Gaspadorium Dargynėj buvo mamos dėdė, jos motinos brolis. Turėjo didelę šeimą: šešias dukteris ir tris sūnus. Vienas sūnus buvo kunigas, kitas, rodos, paruoštas advokatas, o Jeorgis ~~ta ...~~ Tuos mamos (buvo su mano mama) septynios mergos, tai gaspadorius Dargis norėjo, kad mažėtų šeima. Mano mama buvo 18 metų ir dėdė jau vadino ją senmerge, tai mama ėjo už bile pasitaikiusio vyro. Žinoma, su tokia pasoga mamai (sena būda) buvo permenka vieta. Vyras buvo neblogas, gerai atrodė, tik kaimynai kalbėjo kad paliegęs. Mama ~~ant~~ to nepaisė. Buvo didelės vestuvės, mama tiek daug šoko per savo vestuves, kad ~~pasižiūrėjo į savo~~ musiavus (pamatė) jau čeverykai skylė. Musiniai, bet vistiek jaunam žmogui niekas ne bėda. (Mama rado) Atėjus į marčias močiutę, į tėtuką, Butauskienę dar neženotą (jos brolis) su Joną ~~ir tėtuką~~. Sekantį sekmadienį reikėjo autis einant į bažnyčią. Žiūri – kiauras nuo vestuvių (nuo ~~...~~ šokimo) čeverykas. Reikia nešti taisyti, neturi pinigų, ir ~~tai~~ ji jaunieji. Nuėjo į klėtuką atsipiovė gabalą lašinių, susuko į popierą ir ėjo (kaip) į Smiaudžius. Jai bėgant iškrito taukuota popiera. Tą popierą rado Ona Butauskienė ir kaip ten buvo, kad pas mamą rodo ir lašinius, ~~Močiutė kaip ten buvo, bet~~ Išėjo taip, kad mama pirmą savaitę pradėjo vogti. Viena (tik) močiutė nieko nesakė, ir viską taikingai sutvarkė. Mamai labai buvo negera Butauskienė. Visaip mamą puldavo. Tada dar nebuvo ji Butauskienė, ~~bet~~ o Bartinkaitė. Mama sakydavo, kad jeigu sulauksiu dukterų tai leisiu

kad ir užbernu, tik kad nebūtų (bajeriškose) švogerių. O apie Butauskienę sakydavo, kad kur eina, vis jos kišenėj duonos kavalkas, bet kur praeina, ten jaučiasi kvapas, nes kur eina, vis graužia duoną.

kur buvo išvykęs į pasaulinius ... Ženevos; vėliau jau prie lietuvių baigė aukštąjį Kaune ir buvo advokatas.

Senoje Rūdoje mama (pagimdžius) užaugino vaikus. Likusi našle

47

Mano mama (Bartyšienė Magdė)

Noriu parašyti apie mano mamos vėlesnį gyvenimą. Kadangi buvo tėvelio taip sutvarkyta, kad mama turėjo būti Senos Rūdos namų per aštuonis metus gaspadorium. Tėvelį, mani, kad bus dėl visų bus gerai, patogiai dėl mamos ir dėl Juozo. Juk liko visi vaikai maži. Vyriausias Juozas penkiolikos metų. Bet mamai buvo labai sunku per tuos aštuonis metus, nes Juozas paaugo ir žiūrėjo tik savęs, kur išeit, kur išgerti. O mamai viskas turė rūpėti visas žemės, ūkis, dar ir svetimos šeimynos reikėjo samdyti: berną ir mergina slūginę. Rėkia algas mokėti, mokesčiai mokėti, padarai taisyti. Juozas po girias važinėdamas tik padarus plėšdavo be žydbernaudamas. Viskuo mamai reikia rūpytis. Atėjo Juozas į metus ir ruošiasi ženytis, bet čia ne marčios Bartikeo, tik Juozui pačios. Ourkė jau užaugus mergina, mes trys dar neužaugę, mama, močiutė, tai jo išrūpintoji niekas ir nori eiti. Čia Juozas nori kad mama išeitų. Mama dalį daiktų išsivežė į Purviniškę, o pati laukė, kada Juozas apsiženys. Ourkei reikėjo važinėti į Ameriką, nes jai rašė laiškus iš Amerikos kavalierius. Ji išvažiavo. Juozas ženijasi. yra aprašyto sunku. Mama po vestuvių išsikraustė su Jevute į Purviniškę gyventi, mes likom su broliu Andrium gyventi. Aš kiek Senoj Rūdoj. Aš kiek pagyvenus irgi pabėgau pas mamą į Purviniškę. Kitais metais ir Andrius parėjo į Purviniškę. Mama pradėjo statyti gyvenamą namą. Pastatė mama. Aš apsivedžiau, brolis išėjo mokytis. Liko tik mama ir Jevutė.

Jėvute apsižėnijo su kaimynu Naviku. Mama viena iš liko
gyventi viena. Labai nesutiko su Navikais. jaunieji Navikai norėjo, kad
jiem žemė atiduotų, o mama gyveno viena, samdydavo žmogų kad
jai viską apdirbtų iš artų pasėtų nupiautų. Vieni žodžiu viską pas mamą (šilga davatka)
apdirbtų. Laikė arklį ir karvę. nusižiūrėdavo paršelį kai paršelį papjaudavo (Labai savotiškai gyveno) Begyve-
dama nusimanė, kad ant galo gyvenimo reikia ~~gyventi~~ persikelti ~~arčiau~~
arčiau prie bažnyčios. ~~gyventi~~. Sako, aš be bažnyčios negaliu
gyventi. Pradėjo važinėti visur ieškoti pirkti arti bažnyčios
sklypą, statytis namuką, ~~gyventi~~ bet arti bažnyčios nerado.
Mes begyvendami Kaune turėjom nupirkę sklypą ~~Kazlų~~
Kazlų Rūdoj su labai menka bakūžėle, bet toli kai nuo bažnyčios,
bet kai negavo kur norėjo, tai buvo gerai ir ta bakūžėlė
Tiesa atsivežė iš pristatė ir ~~kita bakūžėlė~~ kleitelę prie tos. ~~tiesa~~ žemę paliko Navikams (pinigų turėjo,
nes viską išpardavė Purviniškėj; ~~turbūt~~ Daugiausia turbūt ~~teko~~ kunigams
Tiesa, davė ir man penkis šimtus litų, pinigų buvo sudarius
daug, bet niekas nežino kam teko,
kilus lenkų-vokiečių karui 1939 m.
~~Prie pat~~ Pagaliau ir mes iš ~~Kauno~~, pasitraukėm iš Kauno
gyventi į Kazlų Rūdą. kitai žiemai ~~A~~ pasistatėm namelį ir gyvenom visi
mes ir mama. apie dvidešimt metų, Mama, kai jau paseno ir netiko jėgų, perėjo gyvent
pas mus į namelį. Dukras, sūnus, pas mus negyveno, mokinos. (Vilniuje)
Kiek laiko mama ~~gyveno~~ gyveno neprisimenu, rodos nema-
žai - beveik 20 metų - Viena pavasarį nusivežiau pas seserį Navikienę ir
palikau pagyventi, bet pagyveno Taigi pragyveno 5 savo vaikus. apie keturis mėnesius ir
mirė turėdama 95 m., Purviniškėj. ~~Štai~~ Štai rašiau ir rašiau
apie mamą kaip gyvenom bet čia parašiau pabaigą gyvenimo
Mama, kol gyveno Purviniškėje, tai beveik kožną dieną
bažnyčion važinėdavo, Laikiausia su kaimyne Cibirkiene.
Į galą gyvenimo protas labai nusilpo. Visko pamiršdavo.
Kartą klausia Navikienės, sako aš nežinau, ar tu mano duktė
ar sesuo. Nustojo net poteriauti.

Aėp. pasj. šūnta 83 VIII 8

Mamos giminė – seserys ir brolis

Teta Makarevičienė

Marė Makarevičienė – mano mamos vyriausia sesuo. Gyveno tame pačiame pergirių, kur ir mes, tik ne viename kaime. Mūs kaimas – Sena Rūda, o kur ji gyveno – Bčetais, nors raštuose Karsnavižna vadinosi. Makarevičienė gyveno pasiturinčiai. Augino didelę šeimą. Pagimdė devyniolika vaikų. Užaugino vienuolika. Devyni mirė maži. Augo keturios dukterys ir septyni sūnūs. Buvo tris kartus ištekėjus. Su antru vyru sulaukė tik vieną dukterį, su trečiu nieko. Mama labai Makarevičienę mylėjo. Kai gyveno netoli viena kitos – apie porą kilometrų – tai dažnai susieidavo. Makarevičienė buvo mano podė, tai aš jos laukdavau ateinant, nes būdavo, kada tik ateina visada mūm vaikam atnešdavo lauktuvių. Visiems duoda, o man visada daugiausia, nes mano podė. Jos lauktuvės būdavo daugiausia džiovytos kriaušaitės. Mūm labai patikdavo. Visiems apdalina ir dar lieka kailinių kišenėj, tai aš apie ją glausdausi ir kai kokią ištraukiu iš kišeniaus, ji nepastebi. Teko man pagyventi Makarevyčienės. Mūsų tėvelis, kaip sako, ir gydėsi Karalaučiuj, tai ir mama buvo nuvažiavus į Karalaučių. Ir ji ne norėjo ten gydyti, jai buvo kaš kas negerai. Ji besirgdama pagimdė mergaitę. Nori važiuoti, bet kur padėti kūdikį? Tai nuvežė pas Makarevičienę mergaitę ir mane. Aš galėjau būti kokių šešių metų. Aš ją tik supdavau ir supdavau, o kai mergytė užmiga, tai mane teta į lauką leidžia pas vaikus, kur gano. Aš pas vaikus gaudavau ant kiaulių užgulus pabėgioti, nes vadindavom pajodinėti. Pamatęs vyrai, kad mes taip darom, davai pagavę mus mušti. Nuo tada aš jų labai bijojau ir eidavau pas piemenis. Kolei gyvenau Makarevyčienės. Tą mergytė mirė. Neatsimenu ar pas mus, ar Makarevyčienės.

Mamos giminė 3
50

Mamos sesuo Katrė Baršauskienė

Gyveno Zanavykuos, Griškabūdžio parapijoje, Pusiauskilių kaime.

Turėjo tris dukteris ir du sūnus. Gyveno ūkiškai ir bagotai. Žemė gera, 30 margų.

Pas mus atvažiuodavo kokius tris kart į metus.

Pas juos irgi buvo bėdų. Viena duktė prasivado ir vyras nenorėjo ženytis. Bet vėliau viskas susitvarkė. Jiedu apsiženijo. Aš buvau vestuvėse.

Mamos sesuo Kaune

Aš jau gyvenu Purvininkėje. Perėjo frontas, mamai labai rūpi jos sesuo Kaune Agota Bakutienė, ar liko gyva. Kad kaip nors sužinoti apie seserį, siuntė mudvi su Leonute. Į Kauną nuo mūsų buvo toli – keturiasdešimt penki kilometrai. ~~bet~~ Mes ~~[illegible]~~ turinome eiti pėsčios. Mudvi apsirengiam kuo turėjom gražiau-siais lengvais pilkos vilnos kostiumėliais. Einam basos, batelius susirišę į skareles. Plentas buvo pilnas vokiečių kareivių. Vienas vokietis iššoko iš obozo, pribėgo prie mūsų, su fotoaparatu takit, padėkojo ir vėl nubėgo. Jam turbūt navatna buvo – mergos gražiai apsirengę, bet eina basos, sijonus pasikaišę.

Pati teta karą buvo praleidusi laimingai, bet žuvo vyriausias sūnus.

Nusiklausinėjau savo mamos, kaip jos sesuo pateko į Kauną būdama nemokyta, nežinodama kitos kalbos, kaip tik lietuvių. Tais laikais Kaune kalbėjo tik lenkiškai, rusiškai ir žydiškai. Be to, ji iš prigimties buvo šluba ir daug šluba. Kaune apsivedė su "kuku" Bakučiu, susilaukė keturis vaikus: du sūnus ir dvi dukteris. Vyras dirbo Kauno parke laistančiu. Buvo didelis girtuoklis. Jinai kepdavo dešras ir karštas rinkoje pardavinėdavo. Taip ji išlaikė šeimą, pasistatė namuką. Pragyveno ir prasigyveno mažą maisto krautuvėlę. Jos namukas buvo Vokiečių gatvėje prieš kareivines, tai prekyba ėjo gerai. Krautuvėlėje daugiausia stovėdavo dukterys ir viena jų, Julė, pasidabojo kareivį rusą ir norėjo ženytis. Motina nežino, ką daryti, kaip atkalbėti. Tik pagalvok, rusas ir dar kitos vieros.

Mergina buvo gana graži. Motina sugalvojo ją atvežti pas mus į kaimą. Ją paliko be pinigų. Mergina labai pergyveno. Negalėjo tam rusui nė parašyti, nes nežino, nė kaip laiško paleisti. O ir paštas nuo mūsų už dvylikos kilometrų ir už girių. Bet jaunas žmogus greit apsipranta

Mes ją visur vesdavomės į šokius ir vienas vaikinas pas mus ją pasidabojo. Po kokių trijų mėnesių motina tą savo dukrą išsivežė. Mat, pastebėjo, kad jau to kareivio nėra. Ar jis atsitarnavo, ar kur dingo. Vėliau ta duktė niekam nežinant vistiek pabėgo į Rusiją su kitu maskolium. Kaip ji toliau gyveno, nežinau.

Jos sūnus, kuris iš prigimties nevaldė kojų buvo išmokęs šiaučiauti ir vėliau gyveno ~~[illegible]~~ mamos namely. Buvo vedęs, bet vaikų neturėjo. Kai supykdavo ant žmonos, tai prišliaužęs įkąsdavo į koją. Vėliau išsiskyrė. Namelį aprašė pusseserei Makarevyčiukei ir išvažiavo pas ją į kaimą nelabai toli nuo Kauno.

Mamos brolis Juozas

Buvo pamokytas, baigęs tris gimnazijos klases. Kur mokėsi – nežinau, turbūt Marijampolėje. Tais laikais jau skaitėsi mokytas. Nesuprantu, kodėl jis nėjo toliau mokytis, nes seserims išleidus, jo ūkis buvo visko pilnas.

vienturtis sūnus,

~~Dabar apie mamos Jo~~ brolį Juozą. Jis buvo tėvo išlepytas,
~~Dėdė~~ mažai kuo rūpinosi. Sako tėvui, kad galima geriau gyventi. Tai
kas, ar negerai? Dukteris visas išleidau, ~~gerai~~ dabar tu gali gyventi,
spokainei. Parduokim šitą ūkį, aš žinau geresnę vietą. Juozas apsiženi-
jo, surado labai gražią ir turtingą merginą Jurgysiukę netoli
Pilviškių, bet nesveiką, serga nervų liga. Pagaliau Juozui
pavyko tėvą perkalbėt, kad parduotų Skriaudžius. Tėvas sako, jis
iš čia neisiu. Tai Juozas pardavė penkias dešimt margų žemės, o
tėvui paliko dešimt margų su trobom. Juozas pirko šimtą penkes
dešim margų žemės Būdelę, parapijos rodos Pilviškių. Tikrai
nežinau, ar buvo ~~trobes~~ trobesiai, ~~buvo nežinau~~ žemė gera.
pridėjo: Gavo žmonos didelę pasogą, pardavęs Skriaudžius sudarė daug
pinigų, bet pirkdamas naują ūkį ~~Būdelę~~ prisidarė ir daug skolių. Pirko vi-
sokius moderniškus įrankius, įsitaisė gyvulius veislinius.
teko Visą ~~žemės~~ ūkį įtraukti į Žemės banką, į ipoteką. Žemę dirbo
moderniškai ir viskas žemės ūkyje ėjo gerai. Bet kad buvo abu
ponai, nebuvo kam dirbti. Žmona ligonė, gyveno uždangstytais langais bijodama šviesos. Namai visi ponai.
Jie susilaukė keturių dukterų ir vieną sūnų ir dar po ilgos pertrau-
kos susilaukė pagrandukę dukterį. Vieną kartą mama važiavo
į svečius ir mane vežėsi. Dukterys, trys, kaip reik mergos.
Marytė guli vygėj. Viena jauniausia paauglėlė Petrutė
ir dar dvi samdytos mergos kraiposi po stubą. Mudvi
su mama nuvažiavom su bričkele ir išbūnėm į kelionę.
Kada reikėjo važiuoti namo, mes ten buvo ar dvi dienas, radom
bričkelę pilną kiaušinių, viščiukų pridėta. Kiškienė nieko
nedirba vis serga, sėdi visa graži, kaip rožė. Vygėj Marytė pradėjo verkti
labai. Mama klausia Kiškienės, ko ji verkia.

Kiškienė sako, kad ji tiesiai padariusi vyguitėj tai žino, kad ~~ji~~ gaus mušti, už tai ~~tai~~ ir verkia. Kaip Myšė, ar nemušė, nežinau. Mergaitė labai graži, gražiai unangus, gal kokių pusantrų metukų ~~metukų~~. Kur ji yra nežinau, nes aš gyvos jos niekad daugiau nemačiau, gal mirė, neprisimenu. Mama su Kiškiene labai sutiko, dangiausia kalbėdavo apie ligas. Brolio nekentė. Visos dinkterys buvo ~~visos~~ panaitės, nemačiau nieko dirbant. Žinoma, aš pas juos visą laiką nebuvau, bet kol buvau, nemačiau nė verdant, nė kepant. Jonas ergi tėvui nepadėdavo, krapštydavosi su ~~laikrodžiais~~ ir rašinėdavo eilėraščius. Pasidarė geras laikrodininkas, vėliau ir pragarsėjo, kad labai teisingai dirba. Kiek padaro, tiek ir ima pinigus, ne taip kaip kiti laikrodininkai, kiek pakrapšto sako čia daug darbo. ~~Jonas tėvui nieko nepadėjo.~~ ~~rašinėdavo eilėraščius~~ Tėvas laksto į visas puses, kad tik kaip nors išsivaržti, nes jau skolos slegia iš visų pusių. Sudarė pinigų ~~pirmai~~ skolų ratai apmokėti ~~skuolą~~, nuvažėvo į Kauną. Gal kiek išgėrė ir nuėjo į nakvynę. Koke ten buvo nakvynė, nežinau tik pasigedo visų pinigų ~~netiori~~ kuriuos atvežė apmokėti. Vaikai pasakojo, kad belogoj vietoj nakvojo tėvas. Kadangi neapmokėjo, tai viską išvaržytinių pardavė. Liko ~~it~~ be pastogės, Nėrą kur gyventi. Pasinuomavo tokį ūkelį iš dvylikos margų. Aš ten buvau su seseria nuvažėvus. Na ką, gyvent galima, bet reikia ir dirbti. Niekas prie darbų nepripratę, aš nesuprantau, kaip ten reikėjo gyventi. Mes kaip nuvažiavom buvo papiautas toks paršiukas. Tai jūs ir valgėm nuo ryto a ligi vakaro mėsą, turbūt pigų suvalgėm, nes nieko nevirėm, tik mėsą.

(Tėvas išėjo į Bagotoją, į senelių prieglaudą. Ten jam nebuvo
bloga. Dirbo raštinėj, kokias pareigas ėjo, nežinau. Vaikai
visi išsiskirstė, motina, rodos, mirė. Jonas pasistatė gyveną-
mą namuką Visakio Rūdoj ir priėmė gyventi jauniausią seserį Petrutę, Petrutė
labai nesutiko su Jono žmona, tai Jonas nupirko seną žydo
stubelę Petrei gyventi. Iš ko ji gyveno, nežinau, turbūt Jonas duodavo
juk ji niekur nieko nedirbo, o gyvent reikia. Tiesa, užmiršau
parašyti, aš su dėde Kiškiu atsimenu sarmatą. Mes buvom atvažiavę į ves-
tuves į Baršauskus, ženijo vieną dukterį. Kiškis tada dar nebuvo prieglau-
doj. Iš Lelyvavo. Tose vestuvėse. ~~buvo ir Kiškis~~. Šmaižioja po virtuvę ir
vis kimba prie virėjų. Mane pamatė, sako einam pašok-
ti. Na, kap neiti, jeigu vadina dėdė. Einam. Mum besokant
žiūriu, visi juokiasi. Kas čia yra? Kada žiūriu, dėdės jau baigia
kelnės nupult, aš atsiprašiau ir nubėgau. palikus dėdę.

[Kai Dėdė dar nebuvo prieglaudoj, ~~ir nebturėjo kur gyventi~~,
Iš girdęs, kad mano mama gyvena viena, Atvėjo pas ją
ir prašo, kad mama prijimtų gyventi, nes nebuvo
kur. Mama kad ir viena gyveno, nepriėmė brolio,
nors ir galėjo prijimti. ~~Vėliau, jis gavo prieglaudoj vietą.~~
Tenai ir mirė, bet vaikai jo irgi nė vienas nepriėmė, ~~nors ir galėjo~~. Dvi buvo jau ištekėję, žano tos, tos galėjo prijimt. Ir Petrė
galėjo, juk viena gyveno. Taip niekam nebuvo reikalingas,
Norėjo gyventi garbingai ir bagotai, bet vistiek užbaigė
gerai, nes prieglaudoj buvo ne eilinis senis, bet tvarkantojas.

[Aš, būdama pas vieną daraktėlę, girdėjau tenai taip kalbat,
girdi ~~kad~~ Kiškui Dievas nepadės, nes jį prakeikė jis tarnaitė, biedna
mergaitė, nes jai reikėjo apraudot savo garbę, nuo to Kiškio. Sa-
kė, jis gyvenimo gero neturės, aš jį prakeiksiu..

Apie Kiškio vaikus

Sūnus Jonas buvo gabus ir kultūringas. ~~Išsimokino laikrodžius taisyti, geras buvo laikrodininkas.~~ Rašydavo eilėraščius. Aš dar jų porą moku, įrašysiu. Buvo atvežęs pas mano vyrą į redakciją "Socialdemokrato", bet vyras pasakė, kad pas juos tokių dalykų nespausdina, tai ~~parvežė ir~~ kur ~~padėjo~~ (tie eilėraščiai dingo,) nežinau. O gal paliko pas mus, kad aš kažkur matydavau. Jų buvo ~~daug~~ daug, (keli sąsiuviniai). Gyveno Višakio Rūdoj, turėjo nuosavą namuką ir vertėsi taisydamas laikrodžius. Visą laiką buvo silpnos sveikatos, (skundėsi širdimi).

Apie seseris Joną mažai ką galiu parašyti. Jų buvo keturios. Viena gyveno (Gal dar tebegyva) Griškabūdy, buvo vedus, pavardės neatsimenu, vardas Katrė. Ona išvažiavo į Ameriką, o ~~...~~ Magdutė apsižemijo Višakio Rūdoj. Paskiau pasistatė Kaune prie "Maisto" (Karto) fabriko namuką, bet blogai sugyveno su vyru. Vyras turėjo (vieno trankinio ir) parvažinoti. Laukė, kibo ir nepavažiavo. Tai vaikus (ji turėjo du sūnus) išsiuntė į lauką, ~~ir~~ kambarį užsirakino ir išgėrė acto esencijos. Kas ten ją surado, nežinau, išvežė į ligoninę. Trečiu trankiniu parvažiavo ir vyras. Nuėjo į ligoninę ir rado dar gyvą ir sako: — Magdute, ką tu padarei. — Ji dar kalbėjo ir sako: ~~ji~~ — Gerai padariau, nekankysiu nė tave nė save. — Po kiek laiko mirė. ~~Apie jauniausius Jauniausį Petrą jau rašiau, kai~~ rašiau apie ~~tėvą ir jo vaikus~~.

Eilėraštis Jono Kiškio eilėraščiai

Liūdnam kalėjime sėdėdams -
Vieną dieną užmigau.
Šaltą sapną be sapnuodams.
Mylimiausę pamačiau -

    Rodos rodos tons žalumas-
    Vakaras mėnesienos.
    Sodai žydi toks gražumas-
    Vakaras gražios dienos-

~~Tam~~ sodeli vaikštinėjau ~~taip giliai~~
~~Į gražumą tą~~ žiūrėjau
~~Kurs taip traukė~~
Tam sodelį vaikštinėjau.
Užsimatęs taip giliai -
Į gražumą tą žiūrėjau,
Kurs taip traukė maloniai.

    Ir išvydau merguželę.
    Ant takelio taip gražiai
    Terp gėlelių terp medelių.
    Kaip žvaigždelė ant dangaus.

Prakalbėjo merguželė.
Kuo meilionsiu žodeliu-
Tykiai aiškiai lyg paukštelė.
Kai lakštutės balseliu.

    Aš paklausiau mylimoji.
    Mane dar nežinošai,
    Man atsakė mylimoji.
    Prižadėjau tą švenčiai.

Teip išjego širdis mano,
Jos akelių mėlynų.
Jos balselio jos veidelio.
Jos žodelių nekaltų.

    Vaikštinėjom,
    Ir kalbėjom,
    Apie meilę ir vargus.
    Mūsų meilė ~~ne~~galėjo,
    Sūdėti paso,

Piktai kas tai sudundėjo.
Gal kalėjimo sargai.
Ir paliuti man rėkijo.
~~Tam~~ Ir išnyko tie sapnai.

    Spaudžia širdį mėldimas.
    Atsiminus tuos sapnus.
    ~~[illegible] laisvė laimingumas.~~
    - vien kalėjimas baugus.
    kur ta laisvė laimingumas

~~Eilėraštis Jono Kiškio~~

Pelė grindis prasigraužė.
Ir į stubą įsilaužė.

Bebėgiodama ant golo.
Užlipo ir ant stalo.

Ten atradus mėsos bliūdą.
Ėdie riebę kudą. (ėde)
Taip priputo pasijuto.
Kad atgal lysti sunkuto.

Bet atrado suykią panką:
Jos pelytei necišbenka.
O jai katė ant nelaimės?
Tai pelinkei būtų bainės. . . .

Perrašyta 80·III·18

Teta 1 59

× Mamos sesuo Kaune

Perjo [illegible]

Aš gyvenau Turniškėj. ~~pasib~~ Pasibaigė karas

[Jau] ~~pasibaigė karas~~, Mamai labai rūpi sesuo Kaune. Bankienė Agota, ar liko gyva per karą. Mama turėjo seserį [mokyta] Stubą. Nežinau aš mamos neišsiklausiau, kaip ji pateko į Kauną į mokyklą, nemoka jokios kitos kalbos tik lietuviškai. Tais laikais Kaune kalbėjo tik lenkiškai, [ir rusiškai ir žydiškai]. Ji Kaune apsivedė su "lenku" (Bakucu), turėjo keturis vaikus: du sūnus ir dvi dukteris. Vienas sūnus buvo invalidas [sutrauktomis kojomis]. Vyras dirbo Kauno paštu laiškanešiu. ~~Vyras~~ Buvo didelis girtuoklis. ~~Teta verstėsi prekyba, turėjo mažą maisto krautuvėlę ir nuosavą namuką.~~ ~~Viena duktė įsimylėjo rusų kareivį ir norėjo ženytis.~~ ~~Motina labai pergyveno, tai paėmė [ta] dukterį ir atvežė pas mus.~~ Mama kaip nors nori sužinot apie seserį, tai mudvi su Jovute rengėmės eiti pėsčios, ~~eiti~~ į Kauną pažiūrėti tetos. Mudvi apsirengėm kuo turėjom gražiau. Turėjom tokius pilkus [vilnos] kostiumukus, longius. Ir Einam basos, batelius susirišam ~~ir~~ į skareles. Po karo visur buvo pilna vokiečių kareivių. Nuo mūs į Kauną buvo toli ~~ke~~ keturiasdešimt penki kilometrai. bet mes ėjom;

Teta turėjo nuosavą namuką, jos namukas buvo priešais kareivines ir ~~turėjo~~ [kur buvo] maža maisto krautuvėlė buvo gera vieta prieš kareivines, tai ėjo gerai prekyba. Krautuvėlėj daugiausia stovėdavo dukterys ir viena duktė [Jelė] pasidabojo kareivį rusą ir norėjo ženytis; motina nežino ką daryti kaip atkalbėti. Tik pagalvok, rusas ir dar kitos vieros. Mergina buvo gana graži

Ėjimas į Kauną!

Važiavo vokiečių [apsora] ~~pasiganiai~~ daug padvadų. Vienas vokietis išėjo, priėjo prie mūsų su fotoaparatu ir norėjo nufotografuoti, [illegible] Jam turbūt buvo navatna, nes gražiai apsirengę, bet eina basos, rišinius pasirišę

Ėjimas į Kauną

Teta 2. 60

motina tą merginą ~~atvež~~ vardu Julę atvežė pas mus į Kauną.
Mergina labai pergyveno, ispaliko be pinigų. Ji negalėjo ~~xx~~ laiškų rusiškai nė parašyti, nes nežino nė kaip, laiškus palėsti. Nuo mūs paštas už dvylikos kilometrų ir už girių. Bet jaunas žmogus greitai apsipranta. Mes ją vis~~ur~~ nusivesdavomes į šokius ir vienas vaikinas pas mus ją pasidabojo. Motina ta savo dukrą po kokių trijų mėne~~sių~~ sių išsivežė. ~~pastep~~ Mat, pastebėjo kad jau to kariuo nėra. Ar jai atsitarnavo, ir ar kur dingo.

Ta dukrė Pagyveno Kaune ir niekam nežinant ~~pabėgo~~ vėliau pabėgo su ~~rusų~~ rusu kareiviu į Rusiją. daugiau apie ją nežinau, kaip ji toliau gyveno.

Pati teta karą perleido laimingai, ~~bet~~ bet vyriausias sūnus žuvo.

Apie kitas dukteris, Antosę, nežinau kaip jai ėjosi

Invalidas sūnus buvo išmokęs siuvėjaus amato, gyveno mamos namelyje. Buvo vedęs, bet vaikų neturėjo. Kai supykdavo ant žmonos, tai pristiausęs įkasdavo į kojos. Vėliau išsiskyrė. Namelį aprašė pusseserei Makarevyčiukei ir išvažiavo pas ją į kaimą, nelabai toli nuo Kauno.

Teta Gubauskienė — Mano tetos – dėdės seserys

Perrašyta 80 III

Gubauskienė – tai mūsų teta, tėtės sesuo. ~~Mano~~ močiutė ~~pasakojo, kad Gubauskuos vaidinas.~~ Teta ~~Gubauskienė~~ turėjo labai negerą vyrą, girtuoklį, kuris ją girtas mušdavo. Jis neilgai gyveno, pasigėręs peršalo ir mirė. Mūsų Močiutė Gubauskuos daug gyvendavo ir pasakojo, kad pas juos ~~Gubauskuos~~ vaidydavosi. Sako, vakare kapt eini į seklyčią be šviesos, tenai klept-pliaukšt, rodos ~~ten~~ kas trūksta. Kai eini, nieko nėra. Močiutė nežino, ar ten tikrai vaidenasi ar ne. Mes, ką močiutė pasakojo, viskuo tikėjom.

Mes vaikai dažnai ~~eidavom~~ į Gubauskus, nes mūsų močiutė ten ilgai būdavo, tai mes norėdavom, kad ją parsivesti ~~pakviesti~~, ~~nes~~ nėra mūs kam apglėbti, kai mūsų ~~kai~~ nėra.

~~Norim dar daugiau apie Gubauskus parašyti, apie Gubauskų~~ jos šeimą papasakoti. Gubauskų buvo ~~t~~ keturi vaikai: du sūnūs ir dvi dukterys. Karta visi apsirgo skarlatina. Kurinos spėjo nuvežti pas gydytoją, tai tie pasveiko, bet kurinos nenuvežė ~~pas daktarą~~ tie mirė. Mirė abi mergaitės, sūnus Vincas ir Vladas liko gyvi. Vladas apsižanijo kur tai už Marijampolės, o Vincas liko namuose su motina. Vincas rengėsi vesti, turėjo tokią mergaitę kaimynę, pasisakė motinai ~~pasisakė motinai~~ apie vedybas, tai motina šoko visom keturiom: Sako: Ką tu! Toks vyras ir dar namai ~~ir dar namai~~ nevisai menkia gali pasijieškoti turtingą merginą, ką tu iš šitos gausi? Šimtelį, kitą. – Na ir paklausė motinos, važiavo ješkoti turtingos, rado ten kur toli ~~Pil~~ Pilviškių, ~~rado Rado turtinga~~ merginą su olvydika šimtų. Caraskais pinigais tai buvo ~~yra~~ didelis pinigas. Bet jam mergina nepatiko, vedė motinos raginamas ir dėl pinigų. ~~Žonpantes~~ Ženijantės ~~ištrai~~ merginą pas notarą užvašė savo jnesimą. Taip darydavo dauguma.

Teta Gubauskienė buvo Ievutės podė, kartą atvežė drobinių marškinius su Andriumi draugaudavo, kartu ėjo į mokyklą, švelniai medžiaga, bet per trumpa išėjo, tai mes ėmėm pravardžiuoti "Dzeoliolės, pietrumpols".

Vladas ir vėliau apla ukyldavo šeną šidoj: (įčysta Budzevai).

Atsimenu jo dainą "Seek švente, sieh nabage kier bagots mergos. Ir viską iškrapino kur niekuo neturi.

Mums gyvenant jau Karlų Rūdoj.
Užeidavo

Vincas ~~iš~~ įsitaisė gerus arklius, gražią bričką, gerus pakinkymus, sau gerus drabužius ir pravėjo, kaip jo tėvelis, ulioti. Jiedu susilaukė dviejų vaikų – sūnų ir dukterį. Pradėjo važinėti skolininkai. Jeigu žmona nebūtų įrašius savo inešimą, būtų viską pragėręs, bet jai liko dešimt margų ir trobesiai. Prasidėjo karas ir Vincas Gutauskas išvažiavo į Rusiją. Važiuodamas buvo pas Juozą užsukęs. Juozas draudė, kad nevažiuotų. Jisai sako, norįs išgelbėti arklius. Girdėjau, kad neilgai gelbėjo, tuojau atėmė. Žmona pasiliko viena su vaikais. Taip ir skurdo. Pasibaigė karas, vaikai pradėjo eiti į mokyklą. Pagaliau sugrįžo ir vyras, suplyšęs, suvargęs, ir išėjo ieškoti darbo. Surado kažkokį darbą. Už kiek laiko parėjo jau gerai susitvarkęs, matyt užsidirbo. Sūnus Vacius tuo tarpu baigė pradžios mokyklą, ir labai nori toliau mokytis, vaikas gabus. Kai parėjo tėvas, Vacius sako: „Tėte, padėk man mažam, aš tau padėsiu senam", bet tėvas nepadėjo. ~~Motina~~ Motina buvo gana apsukri, nuvažiavo pas ~~Jėzuitus~~ Jezuitus į Kauną. Jezuitai liepė atvežti vaiką. Neprisimenu, ar motinai reikėjo ką nors duoti dėl vaiko ar ne. Vaikas pas mus per atostogas Purviniškėje atsilankydavo. Vieną kartą atėjo pas mus Gutauskienė. Pasakoja ir verkia. Girdi, parėjo vyras namo, ir jį vaikai išvarė ~~iš namų~~. Nors jisai mums nieko gero nepadarė, apart blogo, aš žiūriu pro langą – eina per lauką lazdele pasiremdamas... Aš žiūriu ir verkiu. ~~Vacių Jezuitai išleido į kunigus. Per austrų(?) mokslus~~

Gutauskienė 3
63

Tėvas vėliau nusikėlė į pakaunę, į "Bolševiko" kolūkį. Mano sesuo ~~Juozas~~ jį buvo sutikus dirbantį su arkliais Vyšnių sodininkystės ūkyje. Tikriausiai jau nėr gyvo, jei gyventų, būtų apie 90 metų.

Sūnus Vacys jaunuolis išleido į kunigus su aukštuoju mokslu. Po karo atsidūrė Amerikoje, motinai siuntė brangius siuntinius.

9

Kaip nuvažiavot į Prienus gyventi,
kaip įsikūrėte Načiūnų kaime.
Kaip grįžote namo vėdo arkliais.

Tai Močiutė ir Gutauskienė prašydavo Dievo, kad duotų kokią permainą, nes negalima toliau gyvenimo iškentėti. Tai va, Dievas ir išklausė jos maldų

Perrašyta
mašinėle
93 VIII 6

Teta Gutauskienė

Ona Gutauskienė – tai mūs teta, tėtės sesuo. Teta turėjo labai negerą vyrą, girtuoklį, kuris ją girtas mušdavo. Jis neilgai gyveno. Pasigėręs peršalo ir mirė. [Teta Gutauskienė savo Seinelės pasiuvo drobinius marškinius, suknelei medžiagą, bet per trumpa suknelė išėjo, tai mes Ievą

Kartą atnešė drobinių marškinių, pradėjom pravardžiuoti: „Kelkliokas," „Prietrumpėlė".]

Mūsų močiutė, daug gyvenusi Gutauskuos, pasakojo (pavaikaliuoju), kad pas juos vaidydavosi. Sako, vakare, kai eini į sekłyčią be šviesos, girdėti, kaip tau pliaukši (ir pokši), rodos kas trankosi. Tėjus – nieko nėra. Močiutė nežino, ar tikrai taip vaidinosi ar ne. Mes, ką močiutė pasakojo, viskuo tikėjom. Mes, vaikai, dažnai nueidavom į Gutauskus, nes mūs močiutė ten ilgai būdavo, o mes norėdavom ją parsivesti, nes nėr kam mūs apglėbti, kai nusikalsdavome.

Gutauskų buvo keturi vaikai: du sūnūs ir dvi dukterys. Kartą visi apsirgo skarlatina. Kuriuos spėjo nuvežti pas gydytoją, tai tie pasveiko, kurių nenuvežė, tie mirė. Mirė abi mergaitės, o abu sūnūs Vincas ir Vladas liko gyvi.

Vladas draugavo su mūs Andrium. Kartu eidavo į mokyklą, į Čypą Būdą. Ir vėliau aplankydavo Senoj Būdoj. Atsimenu jo dainą:

Sule ōgynėle, sek nabage,
Kur bagotos mergos.
Ir užsuko užkrepino
Kur nieko neturi...

Jo ōgynėlė užsuko kaž kur už Marijampolės...

Vincas rengėsi vesti, turėjo tokią merginą, kaimynę. Pasisakė motinai apie vedybas, tai motina šoko visom keturiom:

– Ką tu! Toks vyras ir dar namai nevisai menki! Gali pasijieškot turtingą merginą! Ką tu iš šitos gausi? Sinkelį, kitą. – Na, ir paklausė motinos. Važiavo

Mano tetos – tėtės seserys.

ieškoti turtingos. Rado ten kur, už Piloviškių merginą su dvylika šimtų. Carskais pinigais tai buvo didelis turtas. Bet jam mergina nepaliko.

Ženijantis mergina pas notarą užrašė savo įnešimą. Taip darydavo dauguma.

Vincas įsitaisė gerus arklius, gražią bričką, gerus pakinkymus, sau gerus drabužius ir pradėjo, kaip jo tėvelis, elgtis. Pra-~~žiedu~~dėjo vaikščioti skolininkai. Jeigu žmona nebūtų įrašius savo įnešimą, būtų viską pragėręs, bet jai liko dešimt margų ir trobesiai.

Jiedu susilaukė dviejų vaikų – sūnaus ir dukters.

Prasidėjo karas ir Vincas Gutauskas išvažiavo į Rusiją. Važiuodamas pas Juozą buvo užsukęs. Juozas draudė, kad nevažiuotų. Jisai sako:

– Noriu išgelbėti arklius. – Girdėjau, kad vėlgaim tėsgėlė lėjo. Ėjojau alėnė.

Žmona pasiliko viena su vaikais. Taip ir skurdo. Pasibaigė karas, vaikai pradėjo eiti į mokyklą. Pagaliau sugrįžo ir vyras – nuplyšęs, suvargęs. Išėjo ieškoti darbo. Už kiek laiko parėjo jau geriau susitvarkęs, nualyt, užsidirbo.

Sūnus Vacius tuo tarpu jau baigė pradžios mokyklą. Kai parėjo tėvas, Vacius sako:

— Tėte, padėk man mažam, aš tau padėsiu senam.

– Bet tėvas nepadėjo.

Motina buvo gana apsukri, nuvažiavo pas jėzuitus į Kauną. Jėzuitai liepė atvežti vaiką. Neprisimenu, ar motinai reikėjo kas nors duoti dėl vaiko, ar ne. Vaikas pas mus per atostogas Purviniškėje atsilankydavo.

Kartą atėjo pas mus jo mama, Gutauskienė. Pasakoja ir verkia. Girdi, parėjo vyras namo, o vaikai jį išvarė. Aš žiūriu pro langą – eina per laukų lazdele pasiremdamas. Žiūriu ir verkiu. Nors jis mum nieko gero nepadarė, apart blogo.

Tėvas vėliau nusikėlė į pakaunę. Mano Juozas jį buvo sutikęs dirbant su arkliais Vytėnų bandymų stotyje.

Sūnų Vacių jėzuitai išleido į kunigus su aukštuoju mokslu. Po karo įsikūrė Amerikoje, motinai siuntė brangius siuntinius.

Teta Madrajienė

Buvo nelabai [illegible] Bartnikų

Magdė Madrajienė yra tėtės sesuo, turbūt, vyriausia. Aš Madrajienės niekada nesu buvusi ir neprisimenu, kad teta būtų 67 mus aplankiusi. Juos skaitydavom prasčiausiais giminėm. Kaž jau garliauskiniai! Ką jie išmano! – sakydavom. Taip ir atpratome vieni nuo kitų. Močiutė nevažiavo nė į Tetos, savo dukters, šermenis.

Vaikų turėjo keturis sūnus ir dvi dukteris. Vyriausi buvo Jurgis ir Juozas. Juozas buvo siuvėjas, tai ~~pas~~ mus ateidavo žiemą apsiūti. Siūdavo gerai ir gražiai. Atsimenu jo dainušką:

Vai mergele lelijėle
Kur padėjai vainikėlį
Į skurlinką įrišau
Šuniui šikną užkišau.

Jurgis po ilgo laiko prisiminė mane. Aš buvau jau ženota ir gyvenau Kaune redakcijoj. (nežinau) Iš kur Jurgis sužinojo kad aš gyvenu Kaune ir (gavo) mano adresą. Aš labai nustebau jį pamačius, juk labai seniai buvom ~~jį mačius~~ nesimatę. Gerai pavaišinau ir išleidau. Jis manęs klausė ar daug turit pinigų, aš sakau kad mūs pajamos mažos, ir nėra iš ko sutaupyti. Tiesa, mūsų pajamos tada (išlikrųjų) buvo labai mažos. Jurgis sako, kad Bartnikai moka bile iš ko sutaupyti. Nežinau, ar jis norėjo iš manęs skolyt, bet nieko nesakė. Taip ir išsiskyrėm.

Juozas (vėliau) gyveno Tūrėjų geležinkelio stotyje ir tarnavo prie geležinkelio. Jis turėjo vieną sūnų ir dvi dukteris. Aš jau gyvenau Kazlų Rūdoj, savo namely, kai pas mane jo viena duktė buvo apsigyvenus, Magdutė. Bet Magdutei atsitiko nelaimė ji ištekėjo ir iš manęs išsikėlė. Gyveno pas tėvus ir gimdė dukrelę. Pagulėjo Kazlų ligoninėj savaitę ir išleido ją namo, bet ji jautėsi nelabai gerai, pakilo temperatūra, naktį praleido blogai. Rytą kai dar miegojo vyras ir tėvai, ji atsikėlė ir nuėjus į malkinę paėmė kirvį padėjo kairę ranką ant kaladės ir su dešinija ranka nukirto ~~sau kairę ranką~~ viso plaštaką.
Vai buvo užėjus gimdomoji šiltinė. Moterim kai kuriom užeina taip po gimdymo. ~~ir visvas~~ Padarė protezą ir taip gyvena su vyru ir dukterie. Man jos labai gailėjo labai gera.

Jono Kiškio Eilerastis

Šiuonam kalejime sėdedams.
Viena dena užmigau.
Saldų sapna besapnuodams.
Mylimiause pamačiau-
Rodos (rodos) toks žalumas.
Vakaras menesienos.
Sodai žydi toks gražumas.
Vakaras (grazios denos) ~~menesienos~~.

~~Tam sodeli vaikštinejau.~~
~~Užmastes teip giliai.~~ Užmastes teip giliai.
~~Ir išgydau merguželia~~ (grožumo ta žiurejau)
~~Ant takelio teip gražaus.~~
Terp gelelių terp medelių.
Kaip žvaigždelia ant dangaus.
Prakalbejo merguželė.
Kuo meiliausių žodelių.
Tykiu aiškiu lik paušteb.
Kai lakštutes balselių.

Teta Pečkienė

Apie Pečkienę mažai žinau. Turėjo tris dukteris ir du sūnų. Pardavė Purvišką (mūs dėlei) ir pirko dailią namą Kleviny (prie Pilvės) su geru sodu. Mudvi su sesere šventą dieną (sau) nuėjom ir radom tik vienus vaikus, valgėm visokius gardžiausius obuolius ir kriaušes. Prisikrovėm kiek pakeliam, žinoma, padedant jų vaikams. Parėjo teta iš bažnyčios, davė mūm valgyt žalių lašinių ir kriaušių, mes rengėmės namo. Teta sako: palaukit dar pridėsiu obuolių ir kriaušių. Mes sakom, kad jau mes prisidėjom. Teta pažiūrėjo į mus teip piktai, bet sakyt nieko nesakė. Žinoma, ji tiek ir (būtų) tokių nudėjus. Atsisveikinom ir išėjom bet parnešt buvo labai sunku nešti obuolius.
~~Apie mamos seserį~~ Pirmiau dabar ... prie Gutaus...

(Je pasakius buvo: ty parakai, ty parakai.)

Prisimenu ir senąjį Madrajį. Vieną kartą mama pamatė Madrajį iš skriandžinos ir sako: – Švogeri, važiuojam pas mus į svečius. – Gerai, važiuojam. Tai jau vadindavom Garliavaitiniais. Jeta buvo ... Garliavos, tai ir vadinom Garliavaitiniais. Jis

Viena dukterė Juzytė Begalo buvo davatka. Be rožančiaus niekur neidavo ir visus ragindavo tik poteriauti. Pirdavusi jaunikiai žengtis o ji nusileisdavo, sakydavo pamylėtoj gyvenkim, nusišaipė jiems. Vėliau nežinau kaip čia buvo, kad ji atsidūrė be poteriavimo Amerikoj ir gyveno ten kokią dešimt metų. Tarnavo pas didelius ponus, pasidarė labai gera virėja ir visai metė davatkystę. Užsidirbo pinigų susidarė gerą kraitį ir pasogą, bet jau buvo per sena ženytis, nebuvo jaunikių. Parvažiavo namo pas tėvus, bet davatkos drapoklė pavirais. Visi namiškiai neatsistebėjo jos pasielgimu. Pasitaikė toks našlys kuriam reikėjo pinigų iš žmonos, Ambrasas, na ir sutiko Juzytė už jo ištekėti. Pirko ar stalė namą kur Būdoi, netoli, rama. Namelis geras. Ambrasas turėjo keturias dukteris. Juzytė jas visas pastatė ant kojų, išmokslino kiek kurią buvo galima. Jas mylėjo Podukros ir jį podukras. ~~Tiesa, ...~~

~~Ai, kaip mes~~ Turėjom juoko iš to Madrajaus ~~bet jis taip baimingai dairėsi~~. Mes važiavom į Seną Rūdą nuo Gudelių. Ten šilo koki trys kilometrai. Madrajus vis dairosi baimingai į šonus ir sako: – Tai šilo, tai šilo, o ale čia ir vilkų! – Tėvo vaikai madrajukai iš vis perniek laikydavo. ~~Mes ... daugiau ... iš girios ir senųjų.~~

Ambrasienė Juzytė susilaukė savo dvieju vaikų. Abu gerai sutarėm, na ir nė vieno nebus gyvenim. Jos duktė išvažiavo į Ameriką. Sūnus dirbo ir Marijampolėj bet per savo ir draugų blogą pasielgimą ar už stambaus išeikvojimą... kas, niekas, buvo... Motina buvo jam mieksi

~~[illegible]~~ Apie tetą Pečkienę.

Pečkienė ~~ištekėjusi~~ Vedusi mano tėvo sesuo. Ji nuo mūs nelabai toli gyveno, kokie trys kilometrai. Tai mes vaikai dažnai nueidavom. M[illegible] irgi kol pajėgė, nueidavo. Pečkiuose buvo trys mergaitės ir du sūnūs. Vyresnių neatsimenu, jaunesnį ~~[illegible]~~ Antaną gerai prisimenu. Jis pasimirė kad jau [illegible] sveikatą vaikščiojo ir vis džiaugiasi, kad aš ir mano sesuo Jonutė dar esam gyvos. Jo viena sesuo yra gyva gyvena Kazlų Rūdoj. Antanas labai norėjo, kad ilgiau išsilaikytų mūs giminė.

Kai mes dar augom, tai Pečkiai gyveno Pavinskij bet pardavė pavinskį mūs tėtei (Piško mama) ir daugiau žemės -30 margų Klevinės kaime - už miško, prie Pilvės, su geru sodu. Tam sode buvo labai gerų vaisių ir uogų ir obuolių. Vieną kartą aš ir sesuo Jonutė nuėjom į Pečkius pri valgėm visokių gardžiausių vaisių. Vaikai sako, paimkit reikia dėl parsinešimo parimti. Prinešom pilnus glėbius ir tiek daug, kad vos sutelko skepetės kampai surišti. Teta visada duodavo, bet tiek daug ir tokių neduodavo. Mes pačiomis net gailėjom, kad tiek daug prisikrovėm. Pas mus taip šnekėdavo, kad teta Pečkienė didelis nagas, bet mes vaikai to nežinojom. (Ji mus sakom kad mes jau prisirinkom). Mes atsisveikinom ir rengomės eiti teta sako palaukit dar reik duobi pasiimti namo obuolių. Mes pasiėmėm pundus. Teta pasižiūrėjo į mūs pundus niekus nesakė, bet buvo matyt, kad nepatenkyta. Antano tėvai palaidoti vienas Kazlų Rūdoj, kitas Sasnavoj, o iš Antano Kazlų Rūdoj tuvi pasidaręs antkapį, kurį prižiūri ir sodina gėles, ir sako kad jo čia kapas. Per vėlines, degina žvakutes ir pats stovi prie savo kapo.

Tai tiek apie tetą Pečkienę. Jau senai susiėjom Antana mes dabar negalim, nes aš Vilniuj, o jis Klevinėj.

Mano broliai ir seserys

+ Brolis Juozas ~~mus sacieudėsa~~

~~Mūsų šeimoje niekas dar gaunas, mirė mūsų sesuo, mus palikusi dar neužaugę.~~ Jauniausi sesutė Dievulė liko keturių metukų. Kiti užsiėmę, bet visi dar neužaugę. Vyriausias sūnus Juozas liko šešiolikos metų. Teko daug pavargti, dažniausiai mus skriaudavo brolis Juozas. Mus dažnai jis mušdavo, kartais žiauriai mušdavo. Prisimenu, vieną kartą aš ganiau karves lauke netoli cinbulynės, Aš labai mylėjau vieną karvutę, ten kur aš ganiau buvo blioga ganykla. Aš nuėjau į girią į kirtimą, ten yra labai daug geros žolės, bet ganyti ten draudžiama, tai aš davai rauti ir dėti į stirbalį šlebis, prisiroviau pilną sterblę ir pabinkyta ėmiau gas k ves. Tik iš pušynėlio-strykt Juozas, aš nespėjau ir pamatyti iš kur ir davai mane mušti toke stora pušies šaka, keikdamas manes lauk damas. Aš bėgu šlebę pakėlus, nes sterblėj žolė, jisai man per nuogas kojas (blauzdas) davai mušt, o aš bėgti, nepaleidžiu ne tą žolę. Nežinau kada nustojo mušęs. Aš parėjus nė mamai nesakiau. Tik ant rytojaus pamatė mėlynas kojas, ilgai buvo mėlynės. O mušė vištai, kad kai aš nuėjau į girią karvės suėjo į šeiliaicius lubinus, bet žalos jos ten nepadarė. ⌐ Dar prisimenu, brolio mušimą, tik neprisimenu už ką. Jisai pradėjo mane plakti su botagu aš bėgti o jisai vijosi ir plaka, nežinau kur papuola ir perkirto veidą, Aš jau buvau paaugle, kokios dvylikos-trylikos metų, bėgo kraujas iš perskeltos paviršiaus veido, aš to kraujo nesišluosčiau ir kraujo neprausiau tegul visi pamato brolio darbelio. Atrodo, kad tas brolis nekokių kaip jautėsi į mane pasižiūrėjau. Šiip iš manęs mylėjo, ypač kad ganau gyvulius ir po girią ir pavasarį jam padėdavau šieno dirbti. Jisai sėjo, o aš akėjau man sukinėdavo kelias keturių arklius i devynias akėčias aš ariai ir žirnius pasėjus.

+Juozo Šposas

Juozas buvo pradėjęs su Karčiausku bendrai dirbti. Karčiauskas Petras vesdavo žmones į Ameriką ir Juozą samdydavo, kad su arkliais nuvežtų jo pasiekėjus iki Prūsų rubežiaus. Juozas kelis kartus nuvežė. Karčiausko buvo toksai ūkis, kaip ir mūs – tris dešimt margų ir dar buvo geresnės žemės, mažiau smiltynų. Karčiausko mirė žmona ir liko penki vaikai jau užaugę. Karčiauskas vedė antru kartu gražią ir jauną žmoną. Jisai buvo jau senas ir labai mylėjo tą savo žmoną, o ji ne. Ji buvo labai baliauna, dažnai pas juos baliai ir da vienas buvo posūnis, kuris vesdavo žmones į Ameriką, tai su močeka kartu balevodavo. Bet Karčiauskas turėjo parduoti dvylika margų geriausios žemės, nes žmona probalevojo. Karčiauskas vežė ~~...~~ meškį per tiltą. Tiltas buvo supuvęs, lūžo ir vežimas užmušė Karčiauską. Antros žmonos liko daug vaikų, rodos septyni, bet Karčiauskienė vis tiek ~~...~~ linksmai gyveno. Dažnai Karčiausko būdavo pašokimai. Karčiauskienė turėjo samdytą mergą. Šokti Karčiauskienė nemokėjo ir merga nemokėjo. Visai abidvi nemokėjo. Karčiauskienę iš mandagumo kaip kas iš vesdavo pasbursdyti. Kaip Karčiauskienė šoka sukuo, tai Juozas dainuoja: "gaspadinė lupšum liuptum o slūgini dubi dubi". Tai jisai nė vieno ~~jį~~ nepašokindavo. Karčiauskienė Juozo nekentė ir galvojo ką jam padaryti blogo. ~~...~~ Sumanė apskųsti kunigui. Nuėjo pas kunigą ir sako, kad Bartninkas visai pasileidęs, retą naktį namie ~~...~~ nakvoja. Kunigas pasišaukė mama ir išbarė, kad nevaldo sūnų. Mama sako, ką aš galiu padaryti užaugusiam vyrui. ~~vyčiui~~ Tada kunigas ~~buvo viskas~~ ~~kunigas~~ pasakė, kad kaimynai pasipiktinę tavo sūnum.

Mama vis taip aškinasi, kad gal ir negera žinia. Šeip namuose visų gerai žiūri, dabšius, pagalo gyvulius gerai prižiūri, upijokas. Mama viską Juozui papasakojo. ~~Juozas~~ Juozas tuoj suprato, keno če darbas – Karčiauskienės – ir galvoja kuo jei atkeršyt. Nuėjo vakare [prišliaužino prie Karčiauskų] apžiūrėjo ~~kur~~ kur geriausia vieta. Pažiūrėjo – Karčiauskienė namie guli ant lunkto, o ivaga planuoja šokinėti. Karčiauskų buvo labai žemai langai. Juozas nusiėmė visas kelnes ir mogo sėdynę prikišo prie lango. Karčiauskienė pasišaukė tarnaitę ir sako: "žiūrėk, kas ten matyt per langą?". Tarnaitė irgi nepažino, kas ten matyt.
Jų troba buvo susmukus ir langai buvo atidaromi.
Retai kur senų namų langai nebuvo atidaromi. Mūs irgi nebuvo atidaromi, jeigu nori pravėdyt, tai reikė vieną išimti, kuriom užkalta ir paskiau už kokt ~~tai~~
Jokių orlaidžių ~~nebuvo~~ nebuvo, tai niekada nevėdy~~davo~~davom
Tai kokių Juozas kvailybių pridarė, o aš prirašiau.

Atsp. 83 IX 15

Brolis Juozas

mokslas I–9
kalėdų II–14
Jpasas III–57

I – kcolo...
II – ...
III – Ipasas

Vyriausiam, Juozui buvo tik šešiolika metų

likus našlei su penkiais neužaugusiais vaikais

Mamai buvo labai sunku gaspadoriauti.
Juozas, jau ir užaugęs, žiūrėjo tik save, ne gaspadoros. Mamai reikėjo taisyti padarai, mokėti bernui algą, o ką uždirbdavo girioje, tai Juozas – savo dalį į savo kišenių ir leidžia, kur nori. Mamai reikia ir mokesčiai mokėti ir kitos išlaidos. Taip mama ir vargo, kol praėjo tie aštuoni metai. Mama jam sakydavo, leiski tu gaspadoriaut, Bet jis nenorėdavo, jam šitaip jam geriau, Tai kaip išėjo tie aštuoni metai, ir Juozas vedė, mama paėmė savo jauniausią dukterį Ievutę ir išsikraustė į septintą margį. Pervaziniškėje.

Juozas vedė Agotą Brundzaitę, turtingą mokytoją iš Kampinių. Skruzdžių parapijos. Ji turėjo brolį daktarą, kuris daug padėjo pinigais.

Juozas gyveno gerai, vedė ūkį gerai. Buvo prasidėjęs su miško prekyba, kaip žydai, pirkdavo iš varžytinių girią, išveždavo ir parduodavo, Darbas labai pelningas, tik jam buvo sunku, kad nemokytas, o ten reikia daug apskaičiavimo, o jisai negali. Pasiėmė kompanjonu kaimyną, irgi prastą dėdę, tas šiek tiek nusimano skaičiavime, tai apgaudavo brolį. Taip jisai verbėjo kokią pusantrų metų ir gerai sekėsi. Savo visus pinigus kiek turėjo, įnešė į tą prekybą. žinoma, čia neprapuola, bet pinigai įneiti stovi prekėse, Jam labai daug buvo visokių reikalų važinėti su tai miško prekyba.
Jis turėjo tris vaikus, dvi dukteris ir sūnų Leoną Vitaliją ir Magdę. 1919 metais užėjo tokia epidemija, ją vadino ispanka. Apsirgo Juozo žmona ir visi trys vaikai. Pagaliau apsirgo ir Juozas. Liko sveika tik tarnaitė. Juozui prisimetė dar ir plaučių uždegimas. Parvežė daktarą žmonos brolį Brundzą. Daktaras pabuvo vieną porą ir sako vežkit mane namo. Jau viskas gerai, nuo plaučių uždegimas atsidalinęs ir išvažiavo į Prienus, kur gyveno. Prienai nuo mūs bus daugiau kaip trisdešimt kilometrų. Tarnaitė, iki begalo išvargus ten pat gulėjo, kur ir ligoniai ir kitai užmigo.

Juozas 2 74

Juozas sirgdamas vis kliedėjo. Naktį atsikėlė ir vienais marškiniais išėjo į lauką. Raktas buvo duryse iš vidaus pusės. Jisai raktą išsitraukė ir išėjęs užsirakino iš lauko pusės. Pabudus tarnaitė žiūri, nėra ligonio lovoje. Pribėga prie durų - užrakyta. Tada griebėsi lango. Langai neatidaromi, bet kaž kaip pasisekė išstumti langą. Išbėgo. Ligonis pats su raktu įėjo į seklyčią. Atėjęs sako: Dabar manęs nėra. Lauke buvo šaltis apie dvidešimt laipsnių. Matyt, jam buvo praėjęs kliedėjimas, kad suprato, kad bus blogai. Greitai važiuoja į Prienus daktaro. Parveže daktarą. Daktaras apžiūrėjęs, išklausęs pasakė, kad dabar nieko negali padaryti. Dar pabuvo per dieną ir iš vakaro. Sako nieko negalim padėti. Brolis rodos už dviejų dienų mirė. Žmona negalėjo nė per šermenis atsikelti, gulėjo su vaikais. Mirė 32 metų. Viskas liko taip ir nesutvarkyta toj prekyboj. Brolienė sakė, kad pasiliko be pinigų. Viskas sudėta į tą prekybą. Šiaip pas juos pinigų būdavo. Brolienė man pasakojo, kad ją daugiausia nuskriaudė tas jų bendrininkas. Paskiau brolienė apsivedė su kitu. Gavo labai blogą vyrą, girtuoklį. Sulaukė su juo devynis vaikus, kai kurie mirė.

spausdinta 83 IX 12 75

+ Sesuo Onutė.

Man parašė ~~mano~~ brolio Andriaus duktė Mildutė. Ji išsikalbėjo su savo pusesere Vaiłiute apie jos mamą Ona Brundrienę. Kad Onutė labai mėgo gražiai rėdytis ir labai gražiai pasiūdavo suknelės. Jos ji Lietuvoj nemokėjo siūti, tik apsivedus išsimokino. Aš prisimenu jos gabumus siuvime. Mes mažos rėdydavom lėles, kaip ir visos mergaitės. Dabar tėvai joms nuperka jau parėdytas lėles ~~ir aprengtas~~, jos tik žaidžia, mes sau lėles siūdavom iš visokių skudurų, senių ir atkarpų. Plaukus prisiūdavom iš linų, akis nupiešdavom su pieštuku, vidun padžydavom su baoku, o šlebes lėlėms siūdavo Onutė. Labai gražiai ir sumaniai siūdavo. Mes lėles parėdę vesdavom į bažnyčią, klūpydavom bažnyčia, gal būt griekas lėles vesti į bažnyčia, tai sakydavom ėmę lėles į gražumą, Kesdavom lėles ir pašokti, šokdavo lėlės su peiliais lenktinės ~~tai~~ buvo vyrai-peiliai lėlės mergos. Mes joms sukraudavom ir kraitį, daug prisiūdavom, daug sukraudavom ir suvynojam į skudurą ir lėlę ir visą kraitį ~~ir~~ nunešam ant aukšto ir užkišdavom už sparo. Ir viskas baikta. Rėdom naujas.

Mano brolis Andrius nekęsdavo mūs lėlių, tai jisai rasdavo ant aukšto ~~ir~~ sudegydavo jas su visais kraičiais. Mes stengėmės visokiais būdais jam įkalbėti kad rėke ir jam lėlės. Mes jam žadam parėdyti. Jis, pagaliau sutiko, kad parėdytume. Parėdėme Tuojau Onutė prisiuvo šlebių ir žaidėm visi dvi dienas, tik Andriui kaž kas pasidorė, mūm ~~atėmė~~ atėmė visas lėles ir kraičius sudegino — savo ir mūs. Daugiau jam neryrėdėm, ~~tik~~ tik savo karodavom

Prisimenu vieną didelį išgąstį. Aš ir mano vyresnė sesuo Ona, ~~[illegible]~~ nuėjom prie Šilvės. Tai Šilvė buvo užšalus. Jinai seko [illegible] čiuožinėjam, ką aš tau parodysiu. Ledas buvo švarus, be sniego ir jau ant visos Šilvės užšalęs, bet dar neštoras. Ona išėjo ant švaraus ledo ir sako man: žiūrėk ką aš tau parodysiu koks gražus spalva pasidaro, kada ledą imi mušti. Ir pradėjo ledą mušti su koja, buvo suklupęm tai gerai kirto. Jai bemušant trūko ledas. Aš stovėjau netoli jos, bet ant kranto. Ona pradėjo rėkti: Ajotele, gelbėk! Aš ją paėmiau už rankos, ~~[illegible]~~ šoki išoko ant kranto pas mane. Nežinau ar aš kiek padėjau, ar ne. Ji buvo už mane vyresnė keturiais metais, bet turbūt ir ji buvo nedidelė, kad tokias kvailystes sugalvoja. bet kokia laimė, kad taip baigėsi. Toje vietoje buvo gili Šilvė.

Galėjom abi nuskęsti, tik kaž kokiu stebuklu išlikom

×Onute buvo Vilniuje

Koks didelis įvykis būti Vilniuje, Onutė mano vyresnė sesuo. Vyresnė keturiais metais už mane. Kaune Onute ir aš buvome kelis kartus. ~~Važinėjam į Kauną arkliais iš ryto~~ ~~naro išvažinėjam, prikraunam daug pašaro arkliams.~~ Bet kad vilniuje važinoti į Vilnių ir dar traukiniu. Per traukiniu nebuvom važevę nei viena, nei Onutė (bla) nei aš. Į Kauną važinodavo į turgų tai pirkt, tai parduot. Dabar į Vilniun, čia jau didelis dalykas. ⌈Onutė turėjo draugę ir dar giminė ta draugė, ~~Tos draugės tėvas dirbo ant geležinkelio valdiškam darbe.~~ Onutės draugė turėjo vaikiną, kuris (ant) dirbo ant geležinkelio ir galėjo važiuoti bile kur geležinkeliu ~~nemoki~~. Tas vaikinas vadina savo merginą važiuoti į Vilnių, mergina soko, kad viena nenori (su) važiuoti su vaikinu, reikia paimti ir mano draugę Onutę. Jisai soko ⌈gerai pajimkim, bilietą aš sukombinuosiu. Taip ir susitarė. Mama lyg tai nenorėjo leisti bet kada važiuoja su už save vyresne ~~ir~~ drauge, soko kad jos aplankys šventas vietas, Kalvarijas tai mama sutiko. ⌈Kai atėjo laikas išvažiuoti mama, prikrovė visokių gėrybių dėl valgymo. ~~Tas vaikinas~~ buvo ir mūm pažįstamas, pas mus atėidavo grajyt, gražei grajino armonika, na ir (Onutė) išvažėvo. Parvažiavę subėgom ką papasakos. Mama labiausei klausė apie šventas vietas, (Kalvarijas) Onutė soko, kad tų šventų vietų (ne) nematė, ~~tas vaikinas nėjo~~. ~~Sako~~ (Būk tai) lygiai kaip bažnyčioj yra keturiolika koplytėlių paveikslo kristaus keliom į Golgatos kalną. Mama muleido rankas, Tai tau turia būčia kinojau bučia veleidus. Ir kaip neaplankyti šventas vietas!

Mūsų vaikam užpiet dangčiuose traukinys ir greitai (eina) ~~bėga~~ ar nebijojai

intarpas

Apie Oną sukosi kaimynas Jurgis Martynaitis, bet jisai ~~buvo~~ invalidas. Vieną koją buvo susilaužęs, ~~per kelį~~ ji buvo daug trumpesnė ir per kelį nesilankstė. Tais laikais nebuvo jokių protezų, tai jisai pats pasidarė tai kojai ~~iš~~ lentų ir medžio nuo kelio prailginimą ir neblogai vaikščiodavo. Taigi šitas invalidas Onai pasipiršo. Tais laikais labai žiūrėdavo į turtą. O čia netik invalidas, bet ir mažažemis.

Ona jo.....

Tuo laiku

Apie seserį Ontę 78

Ona išėjo Amerikon.

+ Visų vyriausia sesuo Ona, iš važiavo į Ameriką. I-49

Mūsų tėvelis prieš mirtį sutvarkė visus namų reikalus. Vyriausiam sūnui aprašė visą ūkį ir mamai užrašė septynis margus žemės su labai mažom trobom. Tas ūkelis buvo toli nuo mūs namų. Mamai užrašė iš šitų namų dalelę ant visados. Onai paliko pas giminės padėtinus keturis šimtus rublių, o kai atės į metus atsiimti, ir užrašė iš Juozo šimtą rublių pinigais ir iškelti veseliją. Andriui paliko šimtą penkias dešimt rublių pinigais, pasiūdyti čebatus, kailinius, sermėgą ir iškelti veseliją. Mudviem su jaunesne sesere paliko banke po keturis šimtus rublių atsiimti, kai atėsim į metus. Nuo šimčių gali mama paimti. Iškelti veselię ir po šimtą rublių iš Juozo.

Juozas rengiasi ženytis. Jo išrinktoji nenori, kad liktų namuose saviji. Juk tikrai jai blogai atrodė, kad yra toks didelis pulkas: mama, močiutė, mes vaikai, o iš Ontė jau mergina, tai jai labiausiai reikia pasirūpinti, tai mama paėmė jauniausią dukterį ir išvažiavo į tą ūkelį. Ontelė ia

Tuo laiku parašo laišką iš Amerikos Šiurvijas, kuris pas mus sivo — Petras Brundza ir kviečia Ontę atvažiuoti pas jį. Jis sumokės visus dokumentus ir apmoka visas kelionės išlaidas ir prašo atvažiuoti Ontė turi eiti į Ameriką nori, nenori, kitos išeities nėra — arba turi ženytis su neturtinga ir invalidu kaimynu. Ona jo nelabai norėjo patiko ir ieškojo draugė. Mamytė visas pastangas deda, kad važiuotų į Ameriką. Aš Ontę pilnai užjaučiu, kaip ji gali jaustis, važiuodama taip toli į svetimą šalį pas jaunikį, kurio gal būt ir nemylėjo. Ji buvo dar visai jauna, kaip Brundza išėjo į Ameriką. Tuo laiku

kaimynas kuris jos rankos siekė

Sušnojo Jurgis ir jo savieji ir paleido didžiausius prakeiksmus ant Onutės ir ant mūsų visų, kad pakely degtume ir neludegtume, kad smarkiai gerkėme ar sustojęs.

Išvažiuojant mudvi su mama Onutę palydėjom. Aš palydėjom tramvajum iki Pilviškių, o mama lydėjo toliau iki Kybartų pas gimines iki rubežiaus. Pilviškiuos pernakvojom ir aš atsisveikinau amžinai, nes daugiau nesimatėm. Kai skyrėmės, rodos, viską galėčiau ką tik turiu ir turėsiu atiduoti, kad tik nereikėtų skirtis. Nors taip buvo labai pikta ir kai buvom mažos, dar kai apkalbėdavo (matyt, nelabai sutikom nors). Nuvažiavo į Ameriką ir apsivedė, bet nusigyvenimu, susilaukė penkių vaikų, vienas sūnus ir keturios dukterys. Iš gyveno daugiau dešimt metų ir išsiskyrė, ji gyveno su vaikais, o jisai išėjo.

Prisimenu, kai Andrius buvo dar vaikas, kada Onutė išvažiuodama priėjo prie jo ir pabučiavo. Andriukas verkė, dar ir šiandien matau. Bevažiuojant Onutei išvažiavimo šiast sveičiai – manos sesers Baranauskienės sūnus ir jo kaimynas. Atvažiavo iš Zanavykų Onutei piršlys. Vaikinas nebelogas turtingas, bet jau buvo viskas, pervėlu. Ant rytojaus turi išvažiuoti.

Tada Jaunikis pažiūrėjo į mane, sako – tai šitą leiskite už manęs. Aš buvau šešiolikos metų, man pasidarė lyg tai gėda, aš ir bėgau iš kambario. Seselė žuvo tragiškai (auto) Vaikai tik parašė, kad mama žuvo – avarijoj, ir nutrūko visas susirašinėjimas ir nieko daugiau nežinau. gal ar jos vaikai iš viso ~~Juozas apsivedė, o mes visi sujom pas mama.~~

(Sena Rūda) 20

+ Apie Petrą Brundzą (Omulės vyrą)

Petras Brundza gyveno pas savo tėvus, menkoja trobelėje prie pat geležinkelio linijos, kaime Kampinų, Skriaudžių parapijoj. Buvo mažažemiai, turėjo keturmargį, tai negalėjo išlaikyti nė karvės, nė arklio. Vyresnysis brolis Kazys atitarnavo caro kariuomenėj ir grįžęs gavo valdišką tarnybą prie geležkelio, o Petras išsimokino siūti. Eidavo siūdamas per žmones. Tada buvo tokia mada, nes siuvyklų kaime nebuvo, o iš miesto kas gi ten neš siūti. Prisiprašydavo žmonės kriaučius iš namus. Reikėdavo ilgai laukti, kol ateidavo eilė. Taigi kriaučiai mandrovodavo, matė jų trūko. O kai ateidavo į kurį ūkį, tai siūdavo ~~3-4~~ tris keturias savaites. Apsiūdavo visą šeimyną, net ir samdomą piemenėlį apsiūdavo. Siūdavo vyrams, moterims ir vaikams marškonines, vilnonius drapanas taip pat ir kailinius siūdavo. Kriaučiams stengdavosi pataisyt maistą geresnį. ~~Kriaučiams~~ Jam duodavo atskirai valgyt. Petras laikydavo gizelį vaikiščią, tai ir gizelis kartu su meistru pavalgydavo. Gizelis kurdavo prosą, atlikdavo menkesnius siuvimo darbus. Gizelis prie meistro būdavo kelis metus ir išmokdavo siūti. Mes vaikai su gizeliu laustydavom ant ledų. Brundza ~~Matyt~~ pradėjo savo darbą sunkiai, nes koks tai berniukas pramiNė ~~paaiškino~~ kreiva siūlė ir jis pagijo pravardė krivasiūlis. Kaime šitas labai greitai prigyja. ~~pravardės~~. O iš tikrųjų Petras siūdavo gerai, ir dar toksai Bulota buvo geriausi kriaučiai visoj parapijoj. Siūdavo pas Prašmatniausius ūkininkus. Skriaudžiuos pas šimtamargius Dargius, ~~Skrab. Skriaudžiuos~~, kurių vienas sūnus atsitarnavo caro gvardijos, o kitas buvo net kunigas.

(II - 10) Petras Breneiza

Dargis
~~Jis~~ buvo šešios seserys, gražios mergos, gražiai nešiodavo. Vieną jų, Onutę, ten besisukdamas Petras buvo pasidabojęs. Nuvažiavęs į Ameriką rašydavo jai laiškus. Rašydavo per mano mamą. Mat, senis Dargis buvo despotas ir jei būtų sužinojęs kad ji susirašinėjo su Petru, būtų išvijęs iš namų. Taip jis išvijo vieną savo sūnų, ir dukterį, kurie buvo prisiglaudę pas mus. Tai Dargytei ~~Onutei~~ Petras atsiuntė šipkortę, kai jis apmokėjo visas kelionės išlaidas į Ameriką. Ji į Ameriką ~~ji~~ nuvažiavo pasinaudodama jo išpirkta kelione, bet už Petro ~~ji~~ nėjo. Mano mamai atsiuntė paveikslus mūsų buvusios nubais jau sukitu vyru. Kodėl taip išėjo, nežinau. Tada už kokio metų laiko jis iškvietė ~~mo~~ mano seserį Onutę. ~~Kol~~ Kodėl ji važevo būtų galima aprašyt, bet jai ~~kitos~~ kitokios išeities nebuvo, tokios susidarė sąlygos. Petras rašė, ~~k~~ savo kad Onutę nereikia kelionei brangiais drabužiais, nes vis tiek Amerikoj netiks. Užtenka tamsiai mėlyno satino suknelės ir ~~taip~~ bus gerai. Bet mes ją vis tiek parėdėm ir net poniškai. Mat, Skriaudžiuos klebonas buvo giminė mūsų mamos. Mes pas kleboną buvom dažni svečiai, tai klebono gaspadinė panaitė perleido savo drabužius ir Onutei ~~jai~~ tie panaitės drabužiai labai pritiko, matyt ūgis buvo vienodas. Pas mus net yra fotografija su tais drabužiais. [Ką dar atsimenu apie Petro jaunystę? Ką jis rašydavo? mūsų? Žinau, kad niekada nesiskųsdavo. Rašė, kad jis pats kirpikas ir bosas. Matyt jau buvo įsitaisęs savo širnyklą. Rašydavo amerikoniškai "Peter Brundza". Petras buvo labai gražus vyras, ~~aukštas~~ aukštas, plaukai tamsūs, garbanoti. Buvo negirtuoklis. Labai gražiai dainuodavo prie stalo. Širdis pritarti norėdavo. Mes ~~susitraukus~~ susitraukęs sėdėdavau ~~ant~~ suolo ir klausydavau, kaip dainuoja. Vienos dainos atsimenu žodžius ir melodiją. Pas mus ją nedainuo davo Petras atsivežė. Dainą įrašysiu.

"Peter Brundza - kampuondza."
Nesvaikai ėmėm iš mėgėjas:

(Kampiniuose)

~~pasey~~ ~~[illegible]~~

Brolis
~~Kai~~ Kazys žuvo, į Breudzių namelius liko tušti. Petras atsiuntė mano mamai įgaliojimą kad parduotų ūkelį. Už jį buvo gauta 400 carskų rublių - nemažas pinigas. Bet ~~jisai~~ ~~teta~~ Antosė tų pinigų neėmė, paliko mamai kaip našlei Onutės

Dvi Petro Brundzos dainos

+ Išmokau iš Petro Brundzos

Balandžio dienelę
Užtekant saulelei.
Vaikščiojo mergelė,
Palygiu lankelę.
Tiesiuoju keleliu.
Ant bėro žirgelio.
Atjoja bernelis.
Baltas dobilėlis.
Krūptelėj žirgelis.
krūptelėj bernelis.
Kas ten už upelio.
Prie šalies medelio?
Ten stovi mergelė.
Graži kaip gėlelė.
Kaip mojau dienelį.
Teip graži mergelę.
Iš kurtu berneli mandriausi.
Mandriuoj žirgeli.
Man valnia paklausti.
Nėr kam mane drausti.
Tu mergele mano.
Kočia vaikštinėji.
Teip ankstį rytelį.
Ką čia skabinėji.
Aš eisiu namučių.
palinksmint tėvučių.
Pririnkau gėlelių.
Bėrsiu ant takelių.

+ ~~Daina~~
Kad visų tėvučių
Būt tokį vaikučiai
Dagius linksmas būtų
Žemė nerandotų.
O mes visi linksmi.
Dajeles dainuotume.

~~Iš Brundzos išmoktos~~
Vyburinau ant kalnelio.
Jis sai gieda dėl bernelių.
kad pasiklausytų.
Žagreles taisytų.
Lakštingala po sodelį.
Ji gieda dėl mergelių.
Kad pasiklausytų.
Stakleles taisytų.
Pempė ~~rėkia~~ gyvu gyvu.
Pavasarį lyja ant dyvų.
Ant dirvonų dėjo.
Vaikelius perėjo;
Garnys kala tratatata
Kraujo lizdą vis ant rato.
Vaikelius perėjo.
Iš gūžio perėjo.
Ot surus deliukė
Ko nežinė ~~ašą~~ nieko už save didesnį
Smukiai procevoja.
Namus budavoja.

Apie žąsų ganymą kalbama
Andrius 10-10
Apie Čikų degimą

Paklydome
Pabaigoje

Brolis Andrius.

I – 79 – 20

83

III Andriui siuva kelnes

Mano jaunesnysis brolis Andrius labai ilgai nenešiojo kelnių. Vaikščiodavo tik su marškiniais. Ilgais [illegible] bliuzelė, platėjusi su apikakle ir labai daug apie kaklą [illegible]. Tie marškiniai iš [illegible] labai gražiai išbaltyto audeklo ir, jeigu gerai išskalbti, tai labai gražūs. Ir mes, mergaitės, taip nešiodavom tuos pačius be jokių sijonėlių, vaikščiodavom tik su marškiniais. Kai būdavo šalta, tai [illegible] kelių [illegible]. Tuos marškiniais nešiodavom iki kokių 6-7 metų.

Savo karta pas mus kriaučius Petras Brundza. Jis klausia:

— Kodėl jūs vaikas toks didelis ir bėgioja be kelnių? Jeigu turit kokios medžiagos, tai duokit, aš pasiūsiu kelnaites. Mano mama atnešė lininės medžiagos, [illegible] dryžiuos. Andriukui ~~[illegible]~~ pasiuvo kelnaites – ilgas iki kulnelių ir su [illegible] brusloteku. Brusloteko užpakaly užsegamas ~~ant kryžiaus~~. Ir kelnaitės užpakaly irgi užsegamos trimis guzikais prie to brusloteko. Pasiuvęs Andriui apvilko. Labai gerai visiems tiko. Kai kriaučius išėjo iš stubos, Andrius tas kelnes nusiavė ir meti ant suolo:

— Kas čia do kelnės, kad ir ant galvos, kad su brusloku.

Tokias visiems berniukams siūdavo. [illegible] tokias nenešiojo.

II Mes mergaitės ~~vedydavom kiles...~~ Andriukui vedom [illegible]

Andriui siuva kelnes.

Andrius eina į mokyklą

IV Paklydome ~~su Andrium~~

V Prisigeriam alaus

VI Pabaiga

Pradžioj Lietuvos labai trūko mokytų žmonių, tai buvo rengiami įvairūs kursai. Mūs Andrėlis buvo nedidelių gabumų, bet visgi varė matininkų mokslo dalinai iš Kaune ~~iš [illegible]~~.

I – 11 84

+ Kaip mes su broliu Andrium paklydom.

Pas mus buvo svečių. Mama man ir sako: – Vaikai nueikit judu su Andrium į Kazlų Rūdą, ir nueikit į paštą pas tą panelę Leonorą ir parveskit pas mus. Aš sakau: – Gerai, parvesim. Aš ten esu buvęs kelis kartus.

Toji panelė ėjo:

– Bet jau buvo Netoli vakaras, tai mūsų galvoj apie

Taip mudu gerai žinom kelią, mudu tekini lapatlap lapoja ir netrukom nuėjom. Panaitę radom namie pasakėm ko atėjom, panaitė sako, turbūt reikia mes jau netoli vakaro ir gali lyti taip atrodo. Tai ką mes atsisveikinom ir einam namo. Eidami ir pamiršom, kuriuo keliu eiti, pasukom dešinėn ir patraukėm eiti tiesiai į Pėkių kaimą. Aš sakau Andriui jog čia ne Sena Rūda, o Pėkiai. Mes tą kaimą žinojom bet mūm susidarė toliau pusantro kilometro. Tolia susiradom tikrą kelią ir bėgam tekini ir atbėgom iki namų. Jau buvo daugiau kaip kilometras jau sutemę ir kai pradėjo lyti ir perkūnija, išvien žaibas ir pila kaip iš kibiro, mes buvom mamos taip pripratyti kaip tik žaibas atrodo žegnotis. Iš karto taip ir darėm paskiau nespėjom žegnotis. Ir pradėjom visa gerkle bliauti ir vajerau, vajerau, ir taip bliovėm per girią iki namų. Parėjom. Ir pas mus niekas nelaukė. Kur panelė – mama klausia. Mes sakom – Neėjo, nes ji numatė, kad gali lyti ir jau vėlu. – O ką, vaikai pergyvenom nesvarbu. Mama labai mėgo su pauškais drugauti.

Kelio ankstaus tada buvom, negaliu prisiminti, bet nevisai maži

Andrius 85
I-1

× Kaip mes prigėrėm alaus.

Mes su Andrium mama pasiunte nueiti gana toli į septinmargį kokių tai reikalu. Buvo kelio koki dvylika kilometrų. Reikėjo eiti plentu ir per girę. Diena buvo labai karšta ir mudu pailsom ir sušilom. Einam plentu, stovi du vežimai, vadinami brikai, einam pro juos. Vienas brikininkas tuoj tuos žmones vadydavo brikininkai, sako: vaikai ar norit gerti. Mes labai norėjom gerti, bet nedrįsom ir bijojom, pasižiūrėjom vienas į kitą. Andrius sako eikam. Nuėjom prie jų vežimų. Jie vežimai labai dideli ne tokie kaip mūsų. Tuos vežimus paprastai kelių mūs arkliai nepavežtų. Arkliai labai storiai būti, ne tokie kaip mūs. Mes priėjom prie tų brikų. Vienas žmogus paimė stiklinę ir paėmė, iš per guminę žarnelę prileido putojančio alaus, padavė Andriui – Gerk! – paskiau prileido man. Mes išgėrėm labai gardžiai, paskiau pasiūlė dar po vieną. Išgėrėm po dvi stiklinės. ~~Tais vežimais vežiojo iš Kauno į Marijampolę po pakes ir kitur, taip kaip dabar sunkvežimiai, tada sunkvežimių nebuvo, tik brikai,~~ paimė vienas vyras mikrotė pagaliuką, mikroužį užkalė patrynė pirštu ir nieko nežino. Mudu padėkojom ir nuėjom. Mudu su Andriuku draugiausia draugavom! ir vienas kitą labai mylėjom

Andrius mane labai mylėjo ir mane globojo, nors ir buvo už mane dviem metais jaunesnis. „Ar Ajtelė čia neik, parpulsi suvirusi, čia užsigausi", sako, čia gaivom. Mama iš mūs juokdavos, kad Adris buvo rūpinasi, kaip našlys jauna žmona."

Procedūra

Margin and interlinear pencil notes: Mano; lakaz toliau; sulaužyti aleivą baltas; sunkus iš didelių; Jais važiodavo prekes iš miesto į miestą, dabar sunkvežimiais; Buvo ne kaip; Kauno, Marijampolė; Eikšekit, nebijokit; mudu dirst dirst; lyg; dar; daug; ne; iš bačkos; sutinka; pragręžta skylutė; Bet jis ne kaip. Savo vaikas mane globodavo; čia užsigausi; iš kitų; kaip; kas; Mamytė

Andrius

Pabaiga Andriaus jaunystė

Andrius 2 gyvenimas senatvėje 86

Mūsų Andrelis buvo nedidelių gabumų, bet visgi varė mokslą matininku. To laiku aš apsižemijau su Šavickų kosku su mūs pavedžiu ~~kai mūs dama vimas ižiro, vėliau vėl buvo atgaivytas~~ ~~zeminainber~~ Apsižemijus ~~gyje~~ ir gyvenau Kelmynėj ~~jau esu aprašius~~

Andrius parvažiuodamas iš Kauno ~~(iš Dotnuvos)~~ skųsdavosi, kad sunku mokytis ir badas. Buvo apsigyvenęs pas giminę Čivinską, Aleksote. Mama, matyt, nedaug atvežda(vo) maisto. Bet visgi baigė kursus. Matininkai gaudavo geras algas, tai Andrius labai taupė ir norėjo pasistatyti sau namuką, na ir pasistatė Šiauliuos. Bet jau nepatiko Šiauliuos, nes per žiemą reikėjo gyventi Kaune, tai ~~Šiauliuos~~ pardavė tą namuką, Kaune pirko sklypą ir pradėjo statyti namą iš dviejų butų, mūrinį.

Tas mūrelis buvo gana sunkiai užgyventas. Andrius buvo nedidelio mokslo ir sunkiai dirbdavo vasarą po balas ir pelkes. Jeile matininkai nepasiruošę kur geriau, dirbi kur papuola, kur reikia. O per žiem... [illegible]

Andrius labai norėjo mokytis ir rūpinosi savo ateitimi. Juk šiap į gyvenimą nebuvo tiek nepasiruošęs, liko nemokytas. Tuo laiku bile kiek prasilavinęs ir mokąs rašyti ~~tai~~ darbą galėjo visur gauti, nes tada buvo visur reikalingi žmonės. Jau gyvendamas Pravieniškėje. Kada Andrius laikraštyje skelbimą, kad yra atidaryta Kaune Matininkų Kursai. Buvo parašyta kas reikalinga žinoti įstojant. Andrius buvo šiek tiek privatiškai pasiruošęs ir, bandė stoti ir įstojo. Mokslas tęsėsi du metu Kaune (ir Dotnuvoj). Žinoma Andriui buvo be galo sunku. Juk kartu reikėjo ir gimnazijos kursą varyti. Daugumas vyrų buvo baigę gimnaziją.

Andrius

Andrius

Pabaiga Andriaus pačiomis gyvenimo sunkiomis 86

Mūsų Andrelis buvo nedidelių gabumų, bet visgi varė mokslo matininku.
Tuo laiku aš apsižemijau su Savickų koskų su mūs charvedžių
~~tai mūs daina vinies iširo, vėliau vėl buvo atgaivytas~~ Apsižemijus ~~gyv~~ gyvenau Kelmyne ~~jau esu aprašius~~ ~~Kaip~~
Andrius parvažiuodamas iš Kauno skųsdavosi, kad sunku mokytis ir badas. Buvo apsigyvenęs pas giminę Civinską, Aleksoto kursus. Mama, matyt, nedaug atvešdavo maisto. Bet visgi baigė.
Matininkai gaudavo geras algas, tai Andrius labai taupė ir norėjo pasistatyti sau namuką, na ir pasistatė Šiauliuos. Bet jau nepatiko Šiauliuos, nes per žiemą reikėjo gyventi Kaune, tai ~~Šiauliuos~~ pardavė tą namuką, Kaune pirko sklypą ir pradėjo statyti namą iš dviejų butų, mūrinį.

Tas mūrelis buvo gana sunkiai užgyventas
Andrius buvo nedidelio mokslo ir sunkiai dirbdavo
vasarą po balas ir pelkes. Juk matininkui nepasirinkus
kur geriau, dirbi kur papuola, kur reikia. O per žiemą
reikėjo dirbti braižykloje, daryti planai, skaičiuoti. Irgi
lengvas darbas. Statydamas namus neturėjo tiek pinigų
kiek reikia, tai skolino, kur galėjo gauti. Dirbdamas
dvi normas be galo pervargo. Aš manau, kad nuo
pervargimo ir gavo džiovą. Iš prigimties ~~buvo~~ silpnas
buvo ir dar valgio lepus. Tai dėl to visko ir susirgo.
Pabaiga
Paskutinį rudenį parvažiavęs iš lauko darbų tiesiai
užėjo pas mane. Aš, žinoma, pirmiausia siūlau valgyti.
Sako, nenoriu. Siūlau tą, siūlau kitką – nieko nenori.
Aš sakau, kad tu sergi, jei nenori po kelionės valgyti.
Atsakė, kad žinai, nelabai gerai jaučiuosi. Tiesa, galiu
pasigirti, kad išmokėjau visas skolas, kurias prisiskolino
namus statydamas.

(Andrius 2 187

— Einam pas daktarą. – Nežinau, ką, ar kitą dieną nuėjome pas ~~daktarą~~ profesorių Kuzmą. Apžiūrėjo, padarė analizes, peršvietė ir rado, kad vienam inkste tuberkuliozė. Paguldėm į Kuzmos privatišką ligoninę. Padarė operaciją, išėmė vieną inkstą. Buvo ligą pradėjęs laisytis. Kasdieną išgerdavo bonką alaus, kad skatinti inksto darbą. Išgulėjo septynias savaites ir visai pasidarė bloga. Atsidarė senoji žaizda, kuri buvo sugijus, liga persimetė į kitą inkstą ir jau nieko negalima buvo padaryti. Nenorėdamas savo privatiškoje ligoninėje mirimo, Kuzma perkėlė ligonį į miesto ligoninę Gardino gatvėje. Čia jis išgulėjo dvi savaites. Aš labai dažnai lankydavau. ~~Ji~~ Jisai prašydavo, kad lankytumės tik aš ir žmona.

Kartą nuėjau iš ryto. Jau buvo matyt, kad tuoj mirs, bet dar prašo, kad mudvi su jo žmona būtume abidvi prie jo. Žmona sako:

— Andriuk, pažvelk į mane paskutinį kartą. Neprisimenu, ar jisai suprato, ar ne. Mane pašaukė kažkam iš palatos. Grįžusi radau jau mirusį. Aš parėjau ne į savo namus, bet į Sėlijos gatvę ir radau tik Danguolę. Alėna ir mano mama Bartnykienė. ~~Danguolė buvo viena namuos~~. Kai tik išgirdo, kad jau tėtis mirė, aš ją niekaip negalėjau nuraminti; ėmė blaškytis. Aš pradėjau bijoti, kad nešoktų per langą, nes kada gyveno antrame aukšte. Po valiai nuraminau.

Mama berašant nubiro ašara dėl šitų žodžių.

Liko namas ir žmona (Eugenija Konstantinaitė) su trim vaikais: Danguole, Hilda ir sūnum Rimu.

(Labai buvo geras žmogus, linksmas ir nuoširdus

Žuandoda
84 IX 11

Apie kelnes.

Andrius

88

Mano brolis Andrius už mane jaunesnis labai
ilgai nenešiojo kelnėm, vaikščiodavo tik
~~marškiniais~~ su marškiniais, ~~marškiniai~~ ilgaisiki ~~pusiau blauzdų~~ ~~ilgaisiki~~ pusiau
blauzdų, plačiais, su apikakle ir labai
daug apie kaklą apraukta. Tie marškiniai
iš ~~lilinio~~ lilinio, ~~audeklo~~ tyto audeklo ir jeigu gražiai išbal-
labai gražūs, mes ir mergaitės taip nešioda-
vom iki paaugom be jokių slebučių, taip
vaikščiodavom tik su marškiniais; kai būdavo
šalta ~~kai~~ vinkdavomes vaeme koki drabužį suangiusiu.
Sinov karta pas mus kriaučius Petras Brundza
ir sako kodėl jūs vaikas toks didelis
ir bėgioja be kelnių, jeigu turit kokios
medžgos duo kit aš pasiusiu

Tai marškinius nešiodavom tąj kokiu 6-7 metų

89

~~Mama~~ kelnaites atrezė tokios medžegos lininės dažytos, vadinama dryžiai. Andriuką pamierovo ir pasiuvo kelnaites ilgas iki kulnelių ir su brusloteku. Bruslotukas užpakalį užegamas. Ir kelnaitės ~~iš užpakalio~~ iš užpakalio prie bruslotuko užegamos trim guzikais, pasiuvo ir pašaukęs Andriuką apvilko, apavė, labai gerai viskas tiko. Kai kriaučius išėjo iš stubos ~~…~~ Andrius buvo tais kelnes nusiavė ir metė ant suolo ir sako kaš čia do kelnes, kad ir ant galvos rišu kad su bruslotelin. Teip visiem vaikam siūdavo ir daugiau nereikėjo. Tas kriaučius pasidarė mūs giminė nes Amerike nuvažėvo apsiveda su mano sesere ombe.

Kelešš buvo ~~per~~ per mišką na ir mudu paklydom §
pasukom hetno (išsenu?) keliu ir išėjom į kaumą, tas 90
kaimas mum žinomas, ~~bet~~ jau susidare koki pen-
ki kilamerai iki namų, mes gryžom atgal iki
to kelio kuriuo mum reikėjo eti ir jau sutemė
ir pradėjo labai lytie ir griaudeti perkūnas,
del lietaus tai mum kad ir permerke tai
nieko, ~~bet~~ labiause kad miške perkūnas griaudi
mes labai bijodavom griautėmo (nanuos), kaip tik pradeda-
vo žaibuoti griaudeti mus mama visus suklub-
dydavo, ~~uz~~degdavo šventyta žvake ir poteriau-
davom ir verkdam išbaines. ~~parejom nama~~ (kad nekūrentų perkūnas)
~~stapi ir išsigande, mp~~
mudu visą kelia begom tekini ir rekėm
visa gerklia Oajėzau Vajėzau, parejom šlapi ir
išsigande, neprisimenu ar mama gnode mus.
ar ne.

Alus

Mudu su brolin išgerem alaus visai netikėtai,
mus mama pasiimte pas gimines kažkokiu reikam-
lu, gana toli ape dėsimt kilameru, kokio amžiaus
mes tada mes buvom negaliu prisiminti, bet
ne visai maži, mums be einant plentu plentas
ėjo per miška, stovi du brikiniukai su pri-
krautai vežimais bačkų alaus ~~ir~~ mes ėjom
pro šalį vienas vežikas sako vaikai ar norite
alaus, mes sakom norim, tai ateikit, tai pasi
rodo buvo taip, pragręže su grąsteliu bačkoi
skylę ir ikiša guminę žarnelią ~~ta~~ ir grea

2 labai gardu alų, mudu atsigėrem, padėkavo~~jom išvažiavom~~ nes labai buvo karšta ir mes norėjom gerti, pasirodo taip užkala tą skilutę medžio pagaliūkų aptrina purvu ir viskas.

~~Senovėj~~ tais laikai viską vežiodavo visokes prekes arkliais, labai būdavo sambus arkliai, tokių kaime nebūdavo matit ir begalo sunkus vežimą, ta viską vadydavo brikais, tuos žmones faiki-ninkais, jei veždavo tik plentais, nes šeip ~~kelias~~ keliais neišvažinotu.

Išsemta

Mūsų namai ir kaimas

Mūsų kaimas
Mūsų namai
Mūsų sodyba
Mūsų namas
Mūsų gyvuliai
Žagrės
Mūsų ūkė
Bitynas sodas darželis
Mūsų kryžius

45 psl

<u>Mūsų kaimas</u> persr. 83.VIII.15 93

Sena Rūda yra labai gražioj vietoj – toks tarpgiris tarp didelių girių. Ilgumo gal kokie treji km, o platumo gal puskilometris.

Per vidurį kaimo teka ~~upelis~~ Pilvė-upelis nevisai mažas, niekad neišdžiūstantis. Prasideda iš girių ir įteka į Šešupę ties Pilviškiais. Kai pavasarį patvinsta, upelis išsilieja, ~~ir jo~~ Tada jo plotis siekia kelias dešimtis metrų.

~~Kaz~~ Senoj Rūdoj dešimt gyventojų. Kito tarpgirio galo kaimas vadinasi Ceelai ir jis tęsiasi iki geležinkelio.

Vienoje ~~pusėj~~ šone kaimo šilas, kitoje pusėj lapuočiai. Ta lapuočių giria vadinosi Apdongirė, nes ten buvo [illegible] Salomos Apdonas.

(toliau iš sąs.)

Senoj Rūdoj dešimt gyventojų   Persp. 83-VIII-25   34

+ Senos Rūdos gyventojų pavardės.

Pirmiausia pradėsiu nuo Galučio, bet vadino tą kaime vietą nuo Butkos pusės iš kur prasideda kaimas. Iš to šono yra Butka. Pirmas Vosylius mažažemis, antras Malonis buvo dielininkas, trečias Paltanavičius, ketvirtas Martynaitis. penktas Bartininkas mano tėviškė. Šeštas Karčiamkas, septintas Juronis. aštuntas irgi Juronis (visai neginimės) ir dar du stubelnikai stubelė viena ant Bartniko lauko, kita stubelė ant Juronio lauko. Pavardės stubelnykų nerašau, nes jie keičėsi.

Neprisimenu kiek dienų turėjo stubelnykas dirbti į metus už stubelię, žinau kad ateidavo ryte labai anksti kulti su spragilais iškulė tam tikrą normą ar po klojimą. Kuldavo trys vyrai: stubelnykas, bernas ir Juozas brolis. Duodavo gerus pusryčius. Vyrai pavalgę sugula ant suolų pasidėję po galva kailinius ir dar pramiega kol švintai paskiau stubelnykas eina namo, o mūs vyrai į kitonius darbus. Vistik kai jau rėkodavo kūlimas paspartit, tai dar samdydavo žmogų ir dieną kulti.

Žmonių šeimos nelabai didelės, tik Juronius buvo 10 vaikų.

Perrašyta 82 IV 1-3 95

Mūsų namai

Per mūsų kiemą eina platus ir išvažinėtas kelias. Vienas kelias ateina nuo Skriaudžių, o kitas priešais, nuo Butkos. Jie susidura netoli tilto. Tiltas yra per Šilvą, nuo gyvenamo namo kiek toliau į rytus. Mes gyvenam netoli nuo Šilvės. Per tiltą pervažiavus, reikia dar pavažiuoti keliu ir įvažiuoji į didįjį kiemą. Per kiemą eina platus kelias į Kazlų Rūdą. Iš to kiemo eina didelis platus takas pro tvartus karvių avių arklių ir eina į kiemą, kuris skaitosi kiemu. Tenai yra į tą kiemą du tvartai kiaulių ir avių. Iš to kiemo eina takas į stubą. Klėtį į kiaulių tvartą ir į šulinį. Klėtis į namus stovi šonu į stubą. Kieme du darželiai prieš seklyčios ir klėtis. Durys su klemka atsidaro į dešinę pusę, priemenę. Iš priemenės kairėje didelės kilnojamos durys į stubą, taipgi su klemka. Durys į kamarą tiesiog atidaryt padaryta tėvelio tokia graži rankena. Jų dešinėj laiptai ant aukšto, laiptai gražūs su pasitaikymu, visi nudažyti šviesiai žaliai. Po laiptais žąsinas lastynės žąsims perėti. Kiekvienai pertverta ir su mediniu durelėm uždaroma, kada peri. Priemenė didelė, be padlagų, molio plūkta.

Stubos vidury didelis stalas, gubtai nudažytas, du staliukai stalynos iš abiejų pusių valgant pasidėti kojom, stalo viršus nudažytas, o sėčiaus stalas uosinis, platus. Nežinau, kur galėjo gauti tokį storą medį, nes buvo vienos lentos stalas. Prie stalo uslanas pastatytas lygiai ilgumo su stalu. Stalas bus daugiau ilgumo 2 metrus suolai pastatyti ant dviejų storų kaladžių. Suolai nedažyti, bet balti šveičiami. Netoli durų yra dvi lentynos. Viena su skylėm sukišti šaukštus, kitas sudėti bliūdus.

Iš „Sodybos" perrašyta 83-VIII-12

Tiesa, kada mėro durys laiptai: bet trepai

Išeemvu

seklyčią?

(Senoje Rūdoje) Mūsų namai

Mes gyvenam netoli upelio Pilvio. Per Pilvį yra tiltas. Netoli tilto susidure du keliai: vienas nuo Skriaudžių, kitas nuo Butkos, ir abu eina per tilto ir per mūsų kiema. Pro galą kluono ir pro galą kamin tvarto per viduri tų trobesių kelias ~~kelias~~ didelis, platus, išvažinetas eina į Kazlų Rūda. Tuo keliu daug kas pravažinoja, todėl kad yra tiltas. Rebai kurie turi tilta Makaravyčiai Čečetuos ir mes. Nuo kluono eina takas ir per tą kelia eina pro tvartus tiesiok į stuba. Yra netoli namo dar ~~du~~ trys takai: vienas į šulini kitas į kleti, ir trečias į darželi, iš darželio į sodą.

Mūsų gyvenamas namas yra gana didelis: stuba, priemenė, seklyčia ir kamara. Pirmiau eini per priemonę į stuba. Priemenioj atidaroma su klamka į stubą. Taipat su klemka abijas reikė atidaryti į dešine puse.

Stubos apstatymas. Didelis stalas su dviem stalčiais su stalyčiom po apačioi, šonai išdažyti viršus baltas, ščėčias. Prie stalo stovi uslanas toks ilgumo kaip stalas. Suolai du pre abieju sienų platus ir stori. Kampe Plunkepis pečius su prižedai kurioje yra į murita mašina su dviem skylem. Iš mašinos linktas koci mašiną kūrena tai linktas syla. Iš linkto kaminas. Galia suolo yra dvi lentynos vienoi padarytos skylės sukišti suplovus šaukštus kita bliūdam. ir kam kitam. Langai keturi, maži, su šešiais langeliais, neatidaromi tik užkalami. Pro suolo galu stovi didelis čėberis pieti pamazgom. Po suolu sukišti puodai. Kampe prie pečiaus dvi šluotos viena šluoti aslai, beržinė. kita pušine pečiui šluostiti. * Gale pečiaus yra tamsus kampas vadinamas ~~už~~ užpečkis ten stovi močiutės lova. Į galine stubos siena yra įkaltas storas vagis kabinti ~~storu~~ aprūsim. Par kiaia Jonas padaro aprūsi nyčios

Toliau seka rankraštis XIII-12 — Jonas Kučas

1 97

Mūsų namai

Pirmiausia aprašysiu gyvenamą namą, taip vadinamas stubas. Jos buvo senos ir labai didelės. Bus kokia 10 ant 15 metrų.

~~Mūsų trobos.~~ stuba ~~buvo sena ir labai didelė~~. Keturi langai su mažais stiklais, du dideli. iš dviejų šonų suolai, visada baltai nušveisti didelis stalas su dviem stalčiais ir su stalynom kojom pasi-sėsti valgant, (uslanas prie stalo) didelė priemenė, be grindų. plokta molio ar ant aukšto laiptai (žaliai dažyti su turėklais). iš priemenės po ~~lesinka~~ durys į seklyčią. Seklyčia irgi tokio didumo kaip stuba trys langai su mažais stiklais. šešių ~~lagukais~~ langeliais šventas pičius

98

Salia suolo didelis cėbergs pilti pamaižgas. Puosaokius šukti puodai. Tai visas galas vadinasi šaukštelius dideles siena šaltas vagis pakalpti lintarnai. Keturi langai nedideli-šešių Fortonkės palys. Langai neatidaromi tik iškolami. Pečius duonkepis pryšieda ant tos pryšedos įlipyta vadinama mašina su rinkeim. Galima padaryti didesne ir mažesne ugnį iš tos mašinos linktas ir tai yra šiltas suolas kai mašina kūrena, tai linktas šyla. Iš linkto išvesta kaminėlis. Užpečių močiutės lova, mamos lova ir staklės a. sarg. Žiema staklių nėra. Padlagos neplaunamos. Tik iššluojamos ir geltonų smėliuku pastgmos. Einame į Seklyčią, tokio didumo kaip ir stuba. keturi langai toki maži kaip ir stubos. Stalas, trys kėdės, du suolai ne per visą sieną. Dvi spintos. Vienoj (kaip Juzas apsiženijo užrakino ir ta) stovi pienas nerakinama kita rakinama, stovi cukrus ir kas nors dėl svečių. Lova paklota baltai. Ant lango kryželis pastatytas, ant sienų daug šventųjų abrozdų. Padlogos plaunamos. Švėkos pečiukas.

Tiesa užmiršau parašyti kad ir stuboj yra visokių abrozdų. Yra Mojinė Pandėlė Švenčiausia toks retai kur yra, paskiau kaip ligonio dūšios laukia Aniolai ir velniai su kanabekų.

Kamara didelė. Tokių didelėj pailgoj skrynioj stovi dvejos girnos. Didelis bulvėm aruodas ir kitas aruodėlis bulvaitėm kiaulių bulvės. Dvi bačkos kiaulių ėdalas vienoj šieninių, kitoj pieninų. Pryšeda, trikojis virti kiaulėm su katilai: vienas varinis, kitas spižinis pora geldu kapot daržovėm didelė pryšeda. Iš pryšedos eina didelis kaminas ant aukšto. Ape kaminą aptverta patolpa mėsai rūkyti. Į lauką durys, į Pilvės pusę. Uždarielis gražus kiemukas, vadinasi uždurelčius. Jeigu vaiko paklausi kur eini sakis: už durelių. o jeigi suaugusį paklausi kur eini - už durelių.

stuba

seklyčia

pamirštas

kamara

Mamos lova ir staklės bet nevisada stovi staklės uno užpečkio sovi didele ir lga kartis sukabit nereikalingiem drabužiam sukabiti. Didelis sienoje įkaltas liktarnai vagis pakabyti. Stuba supadlagom bet padlagas neplauna iššluoja ir geltonu smelių pabarstom. ~~Ant sienų yra šventųjų abrozų yra mojinė. ir kur velnes su stuinolu lauke ligonio dušios velnes turi kanabeką.~~ Dabar einam į Seklyčią, duris su gražiu uždarymu tvirčio padarytu atidaromos į kairę pusę stalas su dažytu viršum tris kolės du nedideli suolai, lova paklota baltai bet joi niekas nemiega ~~x~~ tik taip stovi svečiam dvi sopos vienoi stovi pienas užrakinama kita rakinam stovi cukrus ir šiap kai kas del ~~x~~ svečių. Padlogos plaunamos švečkas pečiukas. yra ir šventu ~~ap~~ abrozių ant lango kryželis ~~ant lango.~~

seklyčia

Tiesa, užmiršau parašyti nūs torp kluono ir ~~po~~ baraKo yra didele pušis į tą pušį įkelta išpintas vežimo ratas ir tenai pėri kiekvienas metas garniai. Apie Kamarą į kamarą tiesiok iš priemenę. Kamara didele stovi virti kiaulem bulves du katilai vienas didelis ~~su~~ mažas išvarinis didelis spyžinis ant pakūros trikojis pakūra išmūryta didele eina į aukšta ant aukšto yra išmūriba patalpa mėsai rūkit, labai ~~gražb~~ gražiai galima iš rūkit. Dvajos girnos dvi bačkos del kiaulių įdalo viena ~~r~~ žieminių kita pavasarinių. Bulvių aruodas labai didelis nes mes labai daug sodinam bulvių kitas mažas aruodas kiaulinem be grindų kamaro. Prėmunė be grindų trepai ant aukšto po trepais žąsų lastynės pavasarį žąsukam pereti, gerai padarytos lastynės uždaromos. Duris į Pilvės pusę. Už durų yra gražus kiemukas vadinamas uždarelčios. Šuange vadino už durelių iš kiemuko ~~tot~~ takelis į pilve vadinama sullayka.

Kamara

(mūsų namai) 100

Iš priemenos trečios durys į kamarą, Kamaroj yra durys į lauką, kur iš gražių kiemukas -durelės, takas į pilvę. Pilvėj sulbykla, ~~tas kiemukas vadinosi~~ durelės.

Apie namą dailus kiemas. Ties skulcos langu šulinys kiemo šone klėtis. Gilių du darželiai. paskui [illegible] kiemas. pro tvartus pro kiaulių arklių avių ir galvijų per tą kiemą eina kelias Už kelio prasideda kluonai ir daržinė stovi pašoviai. Kluonas su jevais toliau barakas jame sukrauta pašarui dobilai dėl arklių. Karvės ne gaudavo dobilų tik arkliai galie barako dydelė pušis, pušyje garnia-lizdis, visą laiką perėjo garniai.

Mūsų namo vidus. Duoninis pečius ir mašina taip vadinama su dvie dydeles skylės su rinkim. Yra didelis liuktas kai mašiną kūrena tai liuktas šyla.

Nežinom iš kur tėvelis gavo tais geležis, vadinamą mašiną. Tada kitur dar niekur dabar nebuvo. tik trikojis dėl virimo, ta mašina buvo įtaisyta ant prižedos, laiga kojas.

Pečių kap kurena negalima virti ant mašynos

Stuba su podlogom. Kampe prie kampo sankdečius dvi lentynas. Viena

Kamara

Kamaroje stovi dvejos girnos, arnodas bulvėm ir kiaulėm statinė su ėdalu. Pryžeda ant tos pryžedos trikojis du katilai virti kiaulėm bulves vienas katilas varinis antras spežinis. Tos prysdos ino didelis kaminas ant aukšto iš viadnas. kopčioras per ta kopčiūro rūkinam mėsa

lentyna blūdams kita šaukštams lentyna su skylėm į tais skylias sukiša saukštus kampe prie lentynu po suolu sudeda vėdamus puodus sienoi kampe yra įkaltas medinis vagis pakabinti liktorną su kuriai eina į kluona tvartus. Liktorna apšviečima gasu tai į liktorna įdedma spinksaliukas sinksluka pasidaro patis nuo atramento kalimoris iš blekės padaryto dūdele į viduri įtraukia skudurą įstato į kalimorius ir viskas. Turime mes jau žibaline lempą bet ji reike daug žibalo, lempa uždega kai vakare visi namie.

Štuba supadlogom bet neplaunama tik su lopeta paskutoma išluojama ir geltonu smėliu pabarstoma. Seklyčioi grindis plauna ir stovi seklyčio viena lova. Lova paklota ir užtiesta baltai. šėpa geresniem indam: torikos peilei vso stalavi, videlcivi ir šnapsas svečiam. štuba plauna viena karto į metus bet plauno lubas sienas grindis pasikviečia iš kaimo mergų, popečinm yra pečka ir ten žiema laiko vištas yra gale pečiams toks tamsus vadnavas užpeckis ten stovi močiutės lovos gale močiutes lovos vieta pas tortyti avi su ėriukais.

??

štuba

seklyčia

štuba

Kartais būna tokių avių kad neduoda žįsti ėriukam jais pririše laiko ir reike palaikyti nes spardosi, Per visą stubą skersai eina trįs balkai tų balkių yra toki luktai tai vyrai ten kiša savo ~~[illegible]~~ įrankius už tų balkių o mama visada laiko užkišus beržinę ryšte vakam valdyti prie vieno lango stoklės bet stoklės stovi nevisada tik pavasari. Kampe prie pečiaus stovi kačerga ir dvi šluotos viena pušinė šluostit pečiui o kita beržinė šluoti aslai. Kampe gale suolo ir lentynų stovi čėbris su pamazgom. Mes vaikai ėdavom naktį šlapytis į bais pamazgas.

Mūs vaikams buvo prie lukto staliukas ir ten valgydavom žinoma ir susipešdavom, (~~kaip tu sesei iš mano krašto!~~) dangiaus supešdavom valgant bulvine koše nes koše užspirgyta su lašiniais tai bidavo pykdavomes kam tu iš mano krasto paemei ~~spz~~ speirgi. Reikėdavo parodit kad yra ryšte po balkiu ir mes tuoi nurimdavom. Mus prie stalo su visais valgit leisdavo tik per kūčias, mums labai patikdavo valgyti su visais. priemenoi po laiptais stovi lastynės žasim porti įasų pernčin yra aštuonios arba

Avim kurios nenori žindyti yra padarytos taip vadinamos dėžkos, kakla įkiš dėžkas įkiša į žemu veda ir avis negali nieko išžindo. Kai avis pripranta tai dėžkas išimta

Žasis kol išperi trunko keturios savaites
kol žasis perisi tai beveik visą laiką stovi žasinas ir mes vaikai negalimo išeiti į priemenę nes ten stovi žasinas didelis tik gyslina kaklą ištiesęs šnypščia bet nekanda o mus vaikus labai kando išikalda snapą į sterblior ir duodo sparnais labai skaudžiai, mes rekem turi kas nors atginti. Žinoma tos žasis ilgai trukdavo kol išsiperi nes nevisos kartu pradeda perebi.

Pečius duonkepis

pečių žiemą kasdien kūrena tai visas šilta ir ant pečiaus. Pečius pastatytas ant didelių akmenų, po pečium yra didelė kiaurynė ta kiaurynė vadinas petčka, ten žiema laikomos vištos. Iš pryšėdos į petčka įeinas į lindimas o nuo močiutės lovos gilus įlindimas į petčką, ten mes ir lįsdavom į petčką, nes mum reikėdavo listi į petčka, nes mama paleidus vištas sužinoti kiek vištos turi padėti kiaušinių, mes lendam ~~į petčką~~ į petčka surinkti kiaušinių jeigu greitai nesurenkame tai vištos sules. Toda mama nori mus mušti mes įlendam į petčka ir užlendam už akmenų ir mama nieko ne gali padaryti.
Laikiti žiemą vištą ir močiutė dėl savęs kad

padėtų kiaušinių. ~~Labai būdavo pas mus bam-~~
parazitai (~~burokas vištos jos labai lesa, sesdavo kaip kas~~

Mūsų sodyba

Rud. iš pusp. 83 VIII

Mes gyvenam netoli dešinio Pilvės upelio kranto. Už tilto – kryžkelė. Iš ~~vakarų~~ rytų ateina kelias nuo Skriaudžių per Gudelius, iš vakarų – nuo Bartkos. Kryžkelėje atsišakoja išvažinėtas kelias per tiltą ir per mūsų kiemą į Karklų Rūdą. Labai kas kaime buvo tiltą – tik Makarevyčiai Čečeluos ir mes. Per tiltą ~~perva~~-žiavus ~~dar reikia~~ nedaug pavažiuoti keliu ir į~~sukant~~ į mūsų didįjį kiemą ir ~~pro~~ ~~karpa~~ tarp kluono galo ir karvių tvarto ~~a~~ važiuojama laukan į valdinį girią per kurią ~~ir už~~ už trijų kilometrų ~~pasiekti~~ yra Karklų Rūda. (Tuo keliu daug kas važinoja)

Nuo kluono ir barago, kur laikomi dobilai eina platus takas pro tvartus į stubą. Nuo namo dar yra trys takai: vienas į šu-linį, kitas – į klėtį, trečias į darželį ir iš jo į sodą.

105

~~Kur lubinštai~~ langai?

Ar stuba ar seklyčia didesnė. (vienodo dydžio)

kur durys į seklyčią

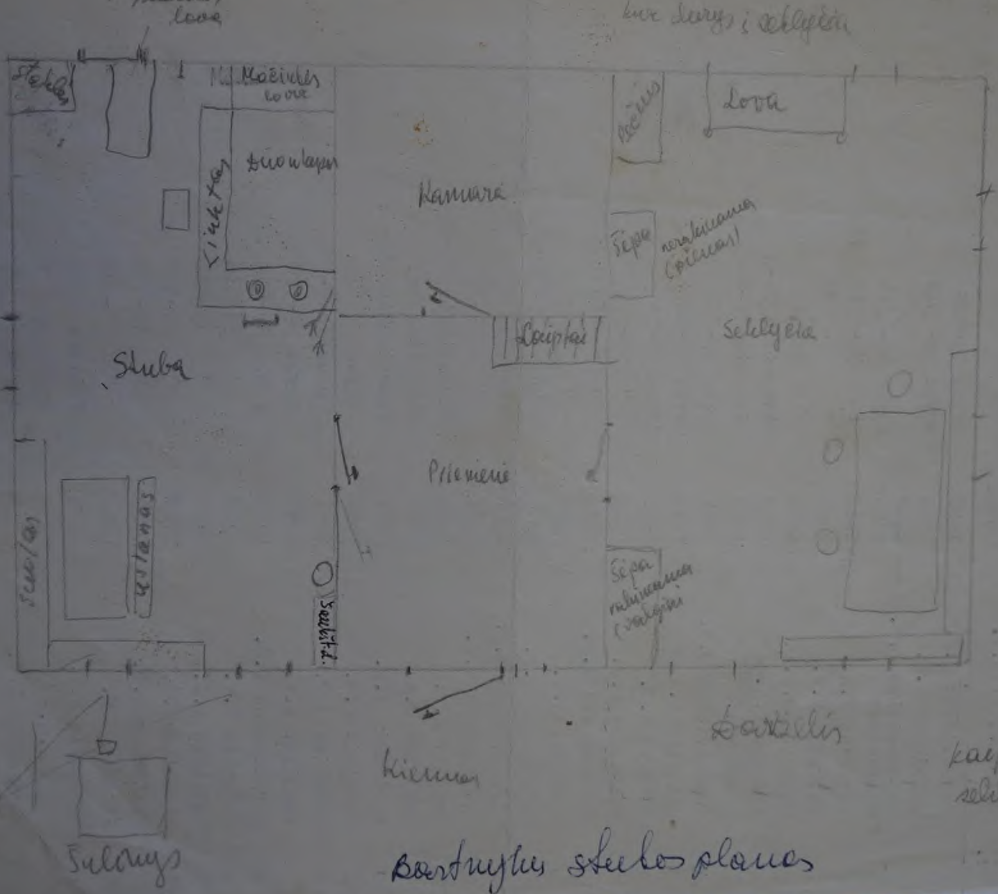

kur štai langai

Soda

kur suolelis vandeniui

kur stalas? lentynė? šaukštdėtis, vagiai?

kaip atidaro seklyčios durys

Bartnykų stubos planas

105

Perspausdinta 83 VIII 10

Rinr. ZE?I 106

Mūsų namas

Mūsų stubos buvo gana didelės, dviem galais. Statytos iš rastų, tašytų. Stogas šiaudinis, su 2 kaminais iš raudonų plytų. Durys iš kiemo vienos, su klemka, atsidaro į dešinę.

Priemenė Įėjus į didelę, gal kokių 5 metrų ilgio priemenę, be padlagų, prieš akis matyti durys, atsidarančios į kamarą. Jos dešinėje gražūs trepai užlipti ant aukšto. Trepai gražūs su pasilaikymu, visi dažyti šviesiai žaliai. Po trepais lastynės žąsims perėti. Kiekvienai pertverta ir su mediniu durelėm uždaroma. Kada žąsys peri, tai ir didelis žąsinas stovi prie lų lastynių. Kai eina pro jį didelį, tai jis kaklą ištiesia ir šnypščia, gąsdina, o kai einam vaikai, tai su sparnu įsi-kanda į sterblę ir duoda sparnais labai skaudžiai. Mes vikiam šuninas nors atginti. Žąsys perinčios būdavo aštuonios, o kol žąsies išperi, trunka keturias savaites, be to, nevisos kartu pradeda perėti. Taigi mūsų bainė ilgai trukdavo.

Šviesa į priemenę įeina per mažą langelį, iškirstą sienoje dešiniau nuo lauko durų.

Kairėj durys į stubą. Jas atidaryti tėvelio padaryta tokia graži rankena. Dešinėj durys į seklyčią.

Stuba Stuba gana didelė, bus kokie 10 ant 15 metrų. Langai keturi, labai maži, šešios palų (10×10 cm). Langai neatidaromi, tik užkalami

Įėjus, dešiniame kampe duonkepė pečius su prypečka. Joje įlipyta taip vadinama "mašina". Tokia tai mašina, tik dvi skylės įstatyti puodam. Pas kitus tokių mašinų nebūdavo – statydavo ant prypečkos trikojį ir virdavo ant jo valgį tik

vienam

puode. Iš kur tėvelis gavo tą mašiną, nežinau.

~~Kai kūrena~~ Nuo mašinos ~~iš jos~~ išilgai pečiaus ~~eina~~ išmūrytas didelis linktas (tai yra šiltas suolas)! (Kai mašina kūrena, tai tas linktas šyla. Iš linkto – kaminėlis. (Tuo metu ~~Kaip~~ pečius kūrenose, ~~...~~ ant mašinos negalima buvo virti.

~~Žiem~~ Pečius pastatytas ant didelio akmens. Po juo didelė kiaurymė, vadinama pečka. Ten žiemą laikomos vištos. Iš priežados pusės į pečką buvo žemas įlindimas. O iš kito galo, kur stovėjo močiutės lova, įlindimas buvo gilus. Ten mes ir įlysdavom, ~~...~~ Mama pasileisdavus vištas paverdavo ir sužinodavo, kiek ~~vis~~ jos turi padėti kiaušinių. Taigi mes lendam surinkti kiaušinius. Jei greitai nesurenkam, tai vištos sulesa. ← Pečius baltytas, o stubos sienos ne.

Kada mama norėdavo mus mušti mes ~~irg~~ irgi lendam į pečką, už akmens ir mama nieko negali padaryti. Laikė vieną vištą ir močiutė, dėl savęs.

Stuboj su padlagom. Jos neplaunamos tik (su lopeta paskutama) išsluojama ir geltonu smėliuku pabarstoma. Stuba plaudavo vieną kartą į metus. Pasikviesdavo iš kaimo mergą. Plaudavo tada ir sienas ir lubas.

~~Įėjus pro duris, kairiajame~~
Gale pečiaus yra tamsus kampas, vadinamas užpečkiu. Ten stovi močiutės lova.

Kampe prie pečiaus – dvi šluotos: viena šluoti aslai, beržinė, kita ~~pušinė~~ su ilgu kotu pečiui išsluostyti. Čia ir kačerga.

(mūsų namas 3!

108

Kampas netoli durų vatinamas žaukšdėčius. Tai dvi lentynos. Viena, aukštesnioji, blėdam, kita surūdijusi šaukštam, su daug skylėm. Į tas skyles sukiša samčius ir šaukštus. Po lentynom nedidelis suolas, vandeniui padėti. Jo gale didelis cėberys pilti pamazgom. Po suolu sudeda verdamus puodus. Mes vaikai naktį eidavom šlapintis į tas pamazgas.

Kampe yra įkaltas medinis vagis pakabinti liktarnai, su kuria eina į kluoną, tvartus. Į liktarną įdedamas spinksaliukas, kurį patys pasidarom. Imame nuo abramento kalimorių, į jį įstatome iš blekės padarytą dūdelę, kurios viduryje įtrauktas skudurėlis. Ir viskas. Kalimorių riebalai arba gazas dega gerai.

Turime jau ir dykba riebalinę lempą, bet nevisada deginam. Mama sako, kad daug gaso išdeginam, taigi degam tada, kai visi namie.

Stalo viršus uosinis, platus. Nežinau, kur galėjo gauti tokį storą medį, nes tai buvo vienos lentos stalas.

Kitam kampe apie dvi sienas eina du suolai, o kampe kertė. Čia stovi didelis stalas su dviem stalčiais iš stalynom pasidėti kojas valgant. Šonai dažyti, o viršus ne. Stalas bus daugiau 2 metrų ilgumo. ~~Kitoj~~ Šitoj stalo pusėj uslanas, tokio ilgumo, kaip stalas. Suolai nedažyti, bet baltai švaičiami. Jie pastatyti ant storų kaladžių. Suolų lentos storos ir plačios, tai daug kas guli ant jų.

Kertėje šventi abrozdai. Yra Mojinė Panelė Švenčiausia. Kolai kur tokia yra. Paskui parodyta kaip aniuolas ir velnias laukia ligonio dūšios. Velnias su kanaleiku.

Man, jeigu tekdavo gulti ant suolo, tai labai džiaugdavausi, kad gaunu močiutės kailinukus pasitiesti, nes labai mylia močiutę, tai ir jos daiktas mielas.

Trečiam kampe, stovi staklės, bet nevisada ~~tik pavasarį~~. žiemą staklių nėra, tik pavasarį.

Į galinę stubos sieną yra įkaltas storas vagis kabinti abrūsams. Paskiau Juozas padarė abrūsinyčią.

Nuo užpečkio stovi didelė ir ilga kartis nereikalingoms drapanoms sukabinti.

Tamsiam Užpečkyje stovi močiutės lova. Gale močiutės lovos yra vieta pastatyti avį su ėriukais. Kartais būna tokių avių, kad neduoda žįsti ėriukam. Tokios būna pririštos ir žindant dar palaiko, ~~vat~~ kad ~~žindant~~ nesispardytų. Avims, kurios nenori žindyti yra padarytos taip vadinamos dipkos. Kaklą į tais dipkas įkiša ir į žemę įkala. Avis niekur negali iš žindo, o kai paipranta, tais dipkas išmeta.

Per visą stubą eina trys balkiai. Tarp tų balkių ir lubų yra tokie ~~[illegible]~~ lindai, tai vyrai ten kiša savo įrankius, o mama visada laiko ušiūs beržinę rykštelę vaikams valdyti. žinoma, mes retai gaudavom tos rykštės, bet mus ta rykštė gąsdindavo.

Tarp pečiaus ir ~~galinės sienos~~ staklių stovi mamos lova. Gana plati ir mama susiguldo du arba tris vaikus.

Mes vaikai daugiausia valgydavom (~~ant~~ nuo nedidelio stalinko prie ~~pečiaus~~ lūkšto iš vieno bliūdo). Žinoma, dažnai ir susipešdavom. ~~Daugiausia~~ susipešdavom valgydami bulvinę košę, nes košė užspirgyta su lašiniais. Tai mes būdavo pykdavomės (kam tu semi iš mano krašto!, kam iš mano krašto paėmei spirgą!) ~~Tada~~ mažiesiems reikdavo parodyti, kad po balkiu yra rykštė. Tada greit nurimdavom.

Mums prie stalo su visais valgyti leisdavo tik per kūčias. ~~Mums~~ Labai patikdavo valgyti su visais.

Ar bulvių kapčiuose nelaikydavo

kam tas uždurdėlis?

mūsų kama

Kamara

Kamara didelė, be grindų, ten stovi dvejos girnos, aruodas bulvėms pilti labai didelis, nes jas labai daug sodindavo, kitas mažesnis aruodėlis - kiaulinėm bulvelėm. Dvi bačkos kiaulių ėdalui, viena penirnis, kita žieminis.

Yra didelė pryžeda, ant jos trikojis ir du katilai virti kiaulėms bulves, vienas mažas varinis, kitas didelis špižinis. 4.

Virš pryžedos yra didelis kaminas, vadinamas koplūtra. Ant aukšto apie tą kaminą yra mėsinė aptverta patalpa (mėsinė) mėsai rūkyti.

Dar yra pora geldų kapot daržovėm.

Ten pastatyta lenta skalbimui ir vieta vadinama "skalbyne".

Į laukų išeina durys į Pilvės pusę. Prie ~~jų~~ durų gražus kiemukas vadinamas uždurdėliu. Jeigu vaiko paklaus, kur eini, sakys į uždurdėlį, jeigu suaugusio - už durelių.

Tuoj išėjus už durų prie sienos sukrauta spalių krūva, kad būtų bulvėm šilčiau. Mama prašo mane, kad atneščiau tokį dugną nuo spalių. Aš pakeliu tą dugną ir išsigąstu: po dugnu raibi didelė krūva mažų žalčiukų, gal kokių 30 centimetrų. Pas mus visur būdavo žalčių, o ypatingai tvartuose.

Perkelta į "apie žalčius"

m. namas 6

119

Seklyčia. Į seklyčią durys su gražiu uždarymu, kvelio padarytu, atidaromos į kairę pusę.

Seklyčioj stalas ne toks didelis, kaip stuboj, bet ir nemažas, su dažyta viršum, užtiestas. Prie jo trys kėdės ir du nedideli suolai.

Ant sienų daug šventųjų ~~paveikslų~~ abrozdų. Ant lango kryželis pastatytas.

Langai keturi, toki pat maži, kaip ir stubos. Padlangos dažytos.

Yra lova, baltai paklota, bet toj lovoj niekas nemiega, tik svečiam, žinoma Dargįjai – nes taip juos vadindavau, nes jie pas mus dažni svečiai.

Yra šveckas pečiukas kampe, bet tą pečių kūrena tik kai kunigas kalėdoja. Šeip stovi nekūrenamas ir seklyčioj labai šalta, nors malkų yra ko pačėdo.

Yra dvi šėpos. Viena, įėjus pro duris dešiniam kampe, rakinama. Joj stovi cukrus ir šeip kai kas dėl svečių - geresni indai, torielkos, peiliai stalavi, videlcai ir šnapsas svečiam.

Kairėj pusėj ~~spinta~~ šėpa nerakinama, joj stovi pienas. Kai Juozas apsiženijo, marti užrakino ir tą.

Bed VIII-12
1/2

(Būdavo ir visokių bulvių, bet visada bulvių laikydavo)

+ Mūsų ~~ūkis ir kiek jame gyvulių~~ žiemai

Pradėsim nuo raguočių.

Karvių melžiamų, penkios, keturios (kartais ir šešios). Aš, kai dar buvau maža, prisimenu būdavo ir močiutei viena melžiama karvutė žinoma nepati geriausė, bet išmenkesnė, kaip pirma dėlį. Ta karvutė močiutei (nereikėjo) ne šerti nei ganyti ~~bet~~ kartu su visais gyvuliais bik pasirūpšti. Močiutė mūm vaikam ir išdalydavo kiek susirinkdavo iš tos karvutės - sviesto, sūrio, smetonos.

Vėliau prisimenu tą karvę nemelždavo. Nežinau kodėl, ar jai nedavė ar ji pati neėmė ~~nežinau~~.

Seniau buvo toks pripratimas, kad tėvai gyvendami kartu su vaikais, valgydavo kartu ir dar melždavosi karvę, žinoma kurie galėdavo laikyti daug melžiamų karvių. Imdavo tėvai tep vadinamą ordinariją. Duodavo karvę melžti, kiaulę (nepenėlę), duona iškepta ir dar pinigų. Tai už tos ordinarijos ~~tep~~ pydavosi tėvai su vaikais (pradėdavo pyktis), nes tėvai pasiėmę (savo visą ūkį) ~~tai~~ kuriam vaikui ir (patiems) iš jo ~~visko~~ reikalaujo (davo ordinariją), jam būna sunku gyventi tai taisos ir po teismus (bylinėdavos) (kildavo didžiausi nesutikimai).

Būdavo ir tokių tėvų, kurie ramiai gyvena su vaikais, būli tik pavalgę ir šiltumoj. Bet būdavo ir tokių vaikų, kurie labai skriausdavo tėvus, neduodavo žmoniškai pavalgyt ir varydavo išnaudų tuos ordinarčikus.

~~(Aš norėjau parašyt kiek mūsų namuose) laikydavo~~
Iš gyvulių ~~ir kokių~~ be karvių ~~kiek~~ melžiamų ~~(jau rašiau kiek~~ laikydavo prieauglio - keturis, tris, ~~Arklių~~ (dabar mus lėvoj) kitoj buvo ir vėliau kumelė, tai kartais būdavo ir prieauglis. Prieš žiemai astuonias, ~~žinoma~~ prieauglio (būdavo) daug, ~~nežinau kiek~~ nes dažniausiai mūs veda po du ėriuku, (laižo) gal kokia dvideimt avių išvysto

rudenį visas jauniklės išpiauna, palieka tik žiemai veislines. Kiaulių laikydavo daug. Veislinę kiaulę laikydavo kokius tris metus, jaunus išpiaudavo prieš žiemą rudenį palikdavo kokius keturis ar penkis ant vasaros. Veislinė kiaulė per vasarą du kartu atvesdavo paršelių ir vėl buvo prieauglis kitiems metams.

Paukščių laikydavom daug. Žąsų, ančių, vištų. ~~Kiaušinius~~ kiaušinių parduodavo mažai, buvo didelė šeimyna: penki vaikai, du samdiniai, mama, močiutė, vasarą (kol mes buvome maži) reikėdavo dar ir samdyti darbininkų laukus arti ir rudenį kulti javus.

Vištų kokias dvidešimt dešimt, ančių su gaigalu. Žąsų aštuonias perinimui, vasarą išauklėdavo kokius 30–40 žąsiukų.

Arklių

Raguočių daug. Kaip aš pradėjom ganyti po girę tai pradėjo daug augint prieauglio. Buvo ir veislinis bulius. Pirmiau kaip gano vien tik po lauką, ne po girę tai mažai laikydavo ~~pievas~~ ~~kol aš ganiau po girę~~ ir mažiau galėjom laikyti gyvulių. Užtat Juozas ir džiaugėsi, kad ganau po girę. Arkliai visada darbingi keturi.

Juozas nusipirko eržilą už šimtą rublių. Buvo riebus ir didelis arklys, bet susirgo pažandėm ir pastipo. Būdavo ir prieauklis mažas kumeliukas. Turėjom vieną tokę kumelaitę „juodigė-bigė"

mes vaikai ją erzydavo nes buvo labai pikta
nes atsistoja už tvoros ir pirštą rodam ir kratinam
ir o sakom "judige bige" iii tai ji abega mus kąsti
ir rėkia "iii" bet per tvorą niko mum negali padarit mes ja be tvoros nearziriam.
Tai tiek buvo mūs gyvulių ir gra šunį laikydavom

Žuvadata 113
82 V 13

I-44
58c

Žąsys Lileo - Svėčiai, Daugija 5 psl.

Mūs žąsų laikydavo ir žiemą dėl perėjimo (ir žąsiną) aštuonias devynias, vadinos mus veislinės. Kokius kiaušinius ir padauk, po kokius septynis aštuonis, padėdavo. Jos dėdavo. Perėdavo pačios, padėtus kiaušinius, savaitę perėdavo, žinoma ne visos vienu kartu perėdavo. Pradėdavo kovo mėnesį. Kai jau išperėdavo tai laikydavom žąsiukus stuboj dvi savaites, o paskiau nešdavom su ragaže į lauką ant žolės. Tada mūmi ir prasidėdavo vargai. Perėdavo ir kiaušinius dėdavo. Priemenėj buvo laiptai dėl užlipt ant aukšto ir po laiptais žąsų lastynės, vienoj pusėj keturios lastynės ir kitoj pusėj keturios, o per vidurį platus takas į seklyčią. Kol žąsis perisi tai žąsinas jas saugodavo negalis išvaryt iš priemenės. Didelius nekanda, tik gąsdina kaklą ištiesęs šnypščia o mus vaikus kanda ir įsikabinęs duoda sparnais, sparnų plėtimu labai skaudžiai. Mum vaikam neduodavo išeiti į kiemą. Pribėgęs griebia snapu už drabužių, arba už kojų.

Žąsiukus lesydavo daugiausia žolės žirnio iš mirkytus reikėdavo žirnius pakramtyt ir išspjovus duoti žąsiukam. Kartais duodavo ir varškės. Žąsiukams išneštus lauke reikėdavo ganyti nuo varnų nes varnos labai daug išnešiodavo, paskiau kas tai papasakojo kad reikė varną aukštai ant kokios kartiės pakabinti tai varnos nelekė visai į tą vietą, tikrai daugiau žąsiukų nenešdavo.

Paskiau kai paauga tai reikė ganyti po pūdymą labai nenorėdavom nie vienas žąsų ganyti. Aš buvau jau didžiausia tai ma reikėjo ganyti žąsis. Buvau kokius 7-8 metų. dešimt metų

Kaip užsimano žasis aiti į avižos kurios buvo
netoli pūdymo, tai taip išsirikiuojo visu plotu ir
aš negalu nuvaryti vienas nuvejų kitos paskui vela
puola prie avižų, pailsti susiedu ir imu ~~verkti~~ garsiai bliauti. Ateina kas
išgirdęs. Kai didesni varo, tai jos nebėga atgal pro užkalais
nors iš didelių ir tuojau sutvarko. Žąsis ganyti nenorim
o ryti reikia anksti gylti
nu štai dėl ko. Juk žąsim nėra jokos perpiūtos. O rudenį
kai aparkai visus didelis, tik girkt, girkt ir ima lėkti, kol visas pulkas, jei neaukštai.
Žąsiukų priauginėdavom daug koke trisdešimt ir dau-
Žąsis labai appinkotėdavo daugyti, nes greitai užauga. Tik vaikai, yra kam ganyti
giau. Rudenį žydam parduoda po pusę rubliaus,
Je pasamdydavo 2-3 bobas ir grūdavo Pilviškių krieti kalbėdami pat Prūsų rubežiaus.
ganydavom kiaules ir avis, bet blogiausia žasis.
aš kai sulaukiau dešimt metų tai pradėjau gany-
ti galvijus po girę neganiau nė žąsų nė kiaulių
nė avių. Tuos gyvulius ganė mažesni vaikai man
buvo geriau ganyti karvės.
Mes augo buvo dukterys, reikėjo krauti kraičiai. Kožnai mergai reikia po kelias kelias pagalves ir paklodes. Mama dar pripirkdavo Vegbarduos plunksnų.
Ganydami žąsis reikėdavo surinkti išsibarsčiusias žąsų plaunksnas
po lauka plunksnas, mama pasiūdavo po krepšiuka
pakabindavo pokaklu ir mes norai rinkdavom,
jiegu katras gerai prirenkam, tai mama duoda cuk-
arba vakalepurintą kiaušinį
raus gabalinka tai mes ir ~~storadavomos~~ storadova-
mes. Žasys vasara ima šertis ir labai daug pribars-
to plunksnų, mums rikdavo surinkti laukuos.
Plunksnas rinkdavom noriai ir lenktyniuodavom. Mes
Mama duodavo cukraus. O Karčiausko vaikai vadindavo mus
ubagėliais už tai kad mes nešiodavomės
pakabinus aš audeklo krepšiukus. Sakydavo
Žąsis aš nusigandavom ir į girę. ~~Tai~~ Netoli ėjo platus
atsiliko papoteriant ir mes dvasim duonos Karčiausko agi laukuos dukterės bet vaikus nekrovė.
gelės ir buvo reta girė tai šaliniais kelią augo do-
bilinkai o toliau brūzgynai, pasirodo žasys norai
juos lesa.

plunksnų rinkimas

tai aš ten ir gydavau, pagauti žąsis nuo jau mamuose žąsim paigėsi gįųlos ~~tai gydavau ir į girę~~ viena, karta aš buvau taip kur į nuėjus toliau ir atėidama pamačiau ~~kad~~ kad kaž kas rudas mušė žąsį vijausi rėkiau bet jau nieko niekur nematčiau, matyt lapė.

Pūdymus aparė, vasarojus dar nepiove tai žąsim nėra kur ganyti, tai pradėjau jas į girę giti, ten atėidavo ir iš toli nogautoja ir mane išvijo su žąsim iš bruknoju, aš parbėgau namo ir pasakiau kad mane bobos išvijo su žąsim pas muss buvo bernukas samdinis jisai buo nubėgo į girę ir išpiole ant žemės jų nogas. Jos nuėjo į Butką ir apskundė valdžiai ir tas vyrukas gavo rodos penkes paras sėdėti isai gavo šaukimą kad atliktu bausmę bet išsaifėjo vier vasarą buvo pats darbymetis, atėjo ja žinskis jo suimti. bernas parsivežęs malku iš miško meta iš vežimo. ateina žinskis pavo dė Kriaučonka ateino per kiemą ir mato tą vyruką kad meto malkas iš vežimo ir ištoli sako žemskis, bėk bėk rapūra bėk y bernas ir pabėgo viską trenkas. paskiau nuėjo ir atliko ponus ne Mama tuojau vedasi į seklyčia vaišinti žemskis daug kavotų buvo vaišinavas.

Mama taip sakydavo kad reike turėti absargai

žąsų
girioje

Žąsys

118

Mes augydavom daug žąsių, koke trisdešimt ir mum žąsis reikėdavo ganyti labai būdavo bėloga kai nebūdavo kur ganyti mes vasara užardavo taip vadinama pūdyimą ir išakėdavo ten jokios žolės nebūna, žąsim reike tokios smulkios žolės nuo dirvonų. Mama bedavoja ką darysim nejaugi rikes žąsis šarti iki rugiai žaksims. Mes tą pūdymą arė dar ir antru kartu. Pūdyma arė Birželio menesį o vėliau arė taip vadna į lyses arė del rugių. Mamai be bedavojant, atėina mus kaimynė toks Palaikis, Mama jam pasiskunde bėdas del žąsų.

119

Palaikis soko kas čiö per bėda, paimk
žasis, vaiką ir degu gano per vasara po
~~dvar~~ Dvaro laukus juk mano žasis gano
vaikai po dvaro laukus niekas ne nežinos
kad nemano žasis. Nata gerai renge ~~Andrius~~
Andriuka, bet kaip važinos be kelnių.
Mes ten daug vaikų gano visokius gyvulius
po dvaro lauką. Tai Andrius norumi nenorumi ~~noranori~~
turi autis kelnem. Sukrovem į ilgadrobį
~~nes~~ žasis ir Andriuka ir išveže į tą
dvarą, tas dvaras ~~vadina~~ vadinosi Mikalajevas
nuo mūs bus apie šeši kilometrai ir gano
~~A~~ Andrius galmenesį gal daugiau pakol
pas mus atsivalnino laukai. ~~A~~ Tenai Andrius
priprato kelnem nešioti. žvaire mygdavo
daug vaikų. Tie vaikai Andriuką pelėkdavo

jus pasitaiko nebikibai, tai mylintis tai bijon-tis svečias ir reike vaišinti reike turėti šnapso ir užkandžio

Mes žasis išdavim į Mikalajava. ypra tok-sai mažielis Dvaras už kokių šešių kilometrų ten gyveno močiutės ~~giminės~~ Degutis ir jie laikydavo žasis ir būdavo labai dideli plotai ~~d~~jėl ganyklo tai dvaro ponas leisdavo žasis ganyti kur nori, tai sako Degutis jūs atvežkite žasis ir piemeni ir galit ganyti visa vasara!

Mes sukrovėm iš ~~Haadrobyčių~~ ilgdrobynes žasis ir broli Andriuką. parvežė savo kriaučiai rodos Brundza ir pasiūvo kelnes Andriukui su prisiūtu krutinuku, Andriui padarė apsiauti Andrius iki dabar nenešiodavo vaikščiodavo tik su marškinėliais iki pusiaų blauzdos bet kelnėm nemokėjo nebuvo galima apauti kai pasiūvo kriaučius kelnes apsiavė ir atgal nusiavė ir rėkė kokios čia kelnės dar ir ant galvos ir nusiavęs numetė, bet kai reikėjo važiuoti į mikalojeva žasų gany-ti tai turėjo antis kelnėm ir priprato. ir ganė per vasarą jam ten buvo vargš nes ganė visų žasis mūs ir ~~Deg~~ Degučių, daug vaikų ten suagydavo ir visokius gyvulius tie vaikai Andriuką puldavo. Žasis gerai išganė. tam dvare,

+ Pardavė žąsis.

Pardavė žąsis. Atvažavo du žydai ir nupirko žąsis. Sumokėjo po penkis dešimt kapeikų vz už žąsį. Pardavė trisdešimt vieną ketures dešimt vieną su senėm vėslinėm ir savo žąsimis. Žydai tris žąsinukus išbrokino, vienas buvo šlubas, antro buvo sparnas nusuktas, trečio kreivas sparnas. Žydai sumokėjo pinigus ir išvažiavo. O ant rytojaus atėjo dvi mergos ir išsivarė žąsis, toli kelio ant Butkos. Tiesa, užmiršau parašyt kad mūm žydai davė už žąsų ganymą po kapeiką man ir Andriui. Pasiliko tik aštuonios vėslinės ir žąsinas. Tuos išbrokytus uždarem [pakėlem] į avižų tvartuką, pripylem avižų įpylem vandenio ir uždarim. Buvo labai gerai vaikam. Nereikėjo ganyti, šitais linkses nereikėjo ganyti jos toli neidavo o arti nebuvo javų. Aš tada ganiau karves po girią. Mama liepė gerai pirma prižiūrėti šituos žąsinukus uždarytus dažnai tpat įpilti švaraus vandenio, paduoti žolės o avižų jie visada turi ir penisi. Mama sako jom sunkios, greitai piausim. Bus svečių. Aš pamaniau, kas kad ne Dargija. Teisybė teip ir buvo. Papiovė žąsis gražios riebios ir daug paaugę. Mama atnešė peilius, kuriuos Kaune pirko. Man padavė ir sako peržiūrėk a gal kurie parūdiję gal reikė peršveist. Peilių buvo šešios poros. Šeši peiliai ir šeši videlciai. Peiliai gražūs blizga ir nerūdiję. Videlciai teipat blizga nereikė šveisti. Mama pakepė dar gero kvietinio ragaišiau dėl svečių. Dargis Jonas gyvena nelabai nuo mus toli. Buvo prie girių Abiejų Čiku, tai gera kaimynystė. Suvažiavo Dargių apie penki Tri vyrai ir tris mergos.

Trečiai Dargija

+ Renkame plunksnas.

Mes Margaitės daugiause žaisdavom su lėlėmis. Mes lėles vežiodavom į bažnyčia, vesdavom į šokius šokdavo lėlės su peiliais, būk tai ceyrai. Pridėt nors į mokykla neleisdavo eiti.

turėdavom visokiausių darbų, žiemą plunksnų plėšyti o vasara ganyti. Jau esu rašius kad mūs pasiuda-vo krepšiuką ant kaklo užkabydavo kad lauke rinktume plunksnas žąsų pribarstytas. Karčiauskų vaikai mus ubagais, kad nešiojam krepšius, sakė abeikit ~~papoteru~~ papoteriaukit dieviškiu duonos, tai mes kavodavom krepšiuką. Mama sakydavo: vaikai rinkit, gerai, tai vakare išvirsiu po kiaušinį, žiūrėk ma, išvirdavo. Mūs daug žąsų augydavo. Ir žąsys apsimoka, nes greitai užauga. Nuo pusės vasaros jau pradeda žydai supirkinėti moka už žąsį pusę rubliaus, vasarą kai ~~pra~~ pradedo šertis tai labai daug pribarsto lauke tų plunksnų. Mama turėjo ~~Karčiauskai~~ šių dukterų, tai nenorėjo kraičio krauti. Karčiaus-kų niekad neaugydavo žąsų, nors jų augo keturios dukterys, bet kraičių nekrovė, tai vaikams neleisdavo nė žąsų ganyto nė plunksnų rinkt nė plėšyti, Karčiauskučiai iš mūs tik tyčiodavosi, kad mes su krepšiais ubagučiai.

Žąsys

Mūs žąsų laikydavo ir žiemą, dėl perėjimo. Kokias aštuonias ar devynias, vadinamas veislines. Na ir žąsiną. Jos dėdavo kiaušinius ne po daug, po kokius septynius, aštuonius. Padėtus kiaušinius perėdavo pačios, keturias savaites. Žinoma, ne visos kartu. Pradėdavo kovo mėnesį.

Priemenėje buvo laiptai ant aukšto užlipti, o po laiptais žąsų lizdynės. Vienoj pusėj keturios ir kitoj keturios, o per vidurį platus takas į seklyčią.

Kol žąsys perisi, tai palaidas žąsinas jas saugoj niekam neprileisdavo. Negali jo išvaryt iš priemenės. Didelius nekanda, tik gąsdina kaklą ištiesęs ir šnypščia, o mum vaikam neduoda išeiti į kiemą. Pribėgęs griebia snapu už drabužių arba už kojų ir įsikabinęs duoda sparnais, sparnų alkūnėm labai skaudžiai.

Kai žąsiukus išperėdavo tai laikydavom stuboj dar dvi savaites, o paskui išnešdavom su ragože į lauką ant žolės. Stuboj žąsiukus lesydavo daugiausia išmirkytais žaliais žirniais. Reikėdavo žirnius pakramtyt ir išspjovus duoti žąsiukams. Kartais duodavo ir varškės arba išbrankytų kruopų.

Išnešus žąsiukus į lauką prasidėdavo mūs vargai. Reikėdavo juos ganyti ir saugoti nuo varnų. Varnos daug jų mum išnešiodavo. Paskui kas tai papasakojo, kad reikia varną aukštai ant kokios karties pakabinti, tai varnos

visai neleido į tą vietą. Tikrai, daugiau žąsukių nenešdavo.

Piemenėliai labai nenorėdavo žąsų ganyti. Aš buvau didžiausia, kokių 7-8 metų, tai mane pristatė prie žąsų.

Žąsis ganyti ne vienas nenorėdavom ir štai dėl ko. Žąsim nėra jokios perpietės. Į tvartą kaip kitus gyvulius, neuždarysi. Kai užsimano žąsys eiti į avižas, ar kitus javus, kurių buvo netoli pūdymo lauko, tai išsirikiuoja visu pločiu visas pulkas – o mes jų ganydavom apie trisdešimt – ir pasileidžia į javus. Aš jas veju, o jas, o jos bėga ~~man~~ už mano užpakalio ir niekaip negaliu išvaryti. Vienas nuveju o kitos jau javuos. Pailstu, sušylu ir imu garsiai bliauti. Kas nors iš suaugusių išgirdęs ateina ir išvaro. Kai didesni varo, tai jos nebėga atgal pro užpakalį.

Rudenį, kai sparnai visų dideli, tik girkt, girkt ir įsibėgėję ima lėkti. Pakyla visas pulkas, tik neaukštai.

Mes augom trys dukterys, reikėjo kraut kraičiai. Kožnai mergai reikia duoti po kokias keturias pagalves ir dar patalus. Mama dar pripirkdavo Kybartuos plunksnų. Žąsys vasarą ima šertis ir labai daug pribarsto plunksnų. Mum reikdavo jas surinkti laukuos. Mama pasiūdavo kiekvienam po krepšiuką, pakabindavo po kaklu ir mes noriai jas rinkdavom. Mama sakydavo: "Vaikai, rinkit gerai, tai vakare išvirsiu po kiaušinį". Žinoma, išvirdavo. Katras geriau pirenkam, tai ir cukraus gabaliuką gaunam.

Kaimynai

(Žąsys 3) 125

Karčiauskiečiai iš mūs tyčiodavosi, kad mes su grepšiais šaukdavo; "Ubagučiai, ateikit, papoteriaukit, tai duosim duonos." Tai mes nuo jų kavodavom krepšiukus. Nors Karčiausku augo keturios dukterys, bet kraičiu nekrovė ir žąsų niekad neaugindavo.

Pūdymus apare, vasarojus dar nepjovė, tai žąsim nėra kur ganytis. Pradėjau jas gyti į girią. Vieną kartą aš buvau nuėjusi kažkur toliau ir ateidama pamačiau, kad kažkas rudas nunešė žąsį. Vijausi, rėkiau, bet jau nieko nemačiau. Turbūt lapė buvo.

Girioj netoli ėjo platus kelias. Ten giria buvo reta, [medžiai jauni,] kai šalimais kelio augo dobiliukai, o toliau – bruknynai. Pasirodo, žąsys noriai jas lesa, tai aš ten nugydavau.

Iš toliau, iš Butkos ateidavo uogautojos, kurios bruknes rinkdavo pardavimui. Tai jos ir išvijo mane su žąsim iš bruknojos. Aš parėjau apsiašarojus ir pasakiau, kad mane bobos išvarė. Pas mus buvo bernas, labai žiaurus vyrukas, tai jisai nubėgo į girią ir išpylė tom bobom uogas ant žemės. Tos bobos labai supyko – žinoma, didelis nuostolis. Jos nuėjo į Butką tą vyruką apskundė valdžiai ir jam priteisė, rodos, penkias paras sėdėti. Gavęs šaukimą atlikti bausmę jis nėjo, nes buvo pats darbymetis, vasaros metas. Atėjo zemekis [pavardė Kriaučiūnas] jo suimti. Eina tas zemekis ~~pavardė~~ per kiemą ir mato tą vyruką malkas iš vežimo metant.

Dėkia jam iš tolo: (Žąsys 4)

126

– Bėk, rapūža, bėk!

Bernas ir palėgo visko[vištas] trenksy. Mama tuoj vedasi žemelę į seklyčią vaišinti. Mama vis sakydavo, kad reikia visada turėti atsargai šnapso ir užkandžio, nes ateina nyliutis ar bijantis svečias.

Vėliau tas vyrukas pats nuėjo ir atliko bausmę.

Labai būdavo bloga, kai nebūdavo žąsų kur ganyt. Jomis reikia smulkios žolės ne dirvonų, o vasarą pūdymą išardavo ir išakėdavo birželio mėnesį, o vėliau arė į taip vadinamas lysas dėl rugių. Mama ėmė bėdavoti, nejaugi reikės žąses šerti, kol javai nuėmus. Ateina tolis mūs giminė Palaikis (mama jam ir pasiskundžia bėdas dėl žąsų. Palaikis sako:

– Kas čia per bėda. Paimk žąsis, vaiką ir tegu gano pas mus per vasarą po dvaro laukus. Mano žąsis ten vaikai gano, tai niekas ir nežinos, ~~kad~~

Taip mes išduodam žąsis į Mikalajavą – yra toks dvaras už kokių šešių kilometrų. Mama rengia už piemenėlį Andriuką. Bet kaip jis važinos kelius – ten daug vaikų gano visokius gyvulius po dvaro lauką. Andriukas iki šiol vaikšiodavo tik su mamumiais ir pusiau blauzdų. Pas mus buvo kriaučius, berods Brundza, tai pasiuvo kelnes Andriukui su bruslotuku

(Žąsys <?>) 127

Niekaip nebuvo galima ~~tom~~ kelnių apauti Dudrinką. Apsiavė ir, atgal nusiavė ir numetė šėkia:

– Kokios čia kelnės, dar ir ant galvos!

Bet kai reikėjo į Mikalajavą važiuoti, tai norom nenorom turėjo kelnes apsiauti ir priprasti.

Sukrovė į ilgadrobynes žąsis ir Dudrinką ir išvežė į tą dvarą. Žąsis ganė ten mėnesį, gal daugiau, kol pas mus atsivadavo laukai. Dvare ganydavo daug vaikų, jie Dudrinką pieldavo. Buvo jam vargas.

Rudenį atvažiavo žydai ir žąsis nupirko. Sumokėjo po penkiasdešimt kapeikų už žąsį. Tris žąsukus išbrokino. Vienas buvo šlubas, antro buvo ~~sparnas~~ snapas nusektas, trečio kreivas sparnas. Septynias žąsys, senes, kur gerai deši, ir žąsiną pasilikom veislei. Mudviem su Dudrinu žydai davė už žąsų ganymą po kapeiką. Sumokėjęs pinigus išvažiavo. Su rytojaus atėjo dvi mergos ir išsivarė žąsis keliu ant Butkos. Varys į Prūsus.

~~Vat~~ Mažiesiems vaikams prasidėjo geras gyvenimas. Tiktusiu žąsų ganyti nereikėjo. Jos toli neidavo, o arti nebuvo javų.

Apie kojis suvalkiečių.

Kokius mes gyvulius laikydavom.

Pirmause paukščius: vištas koke ~~dvi~~dešimt ančiu su gaigalu dešimt žasų, astuones perinimui. Kiaulių penėji-mui šeikcs: žiemiriu tris-ketures laikydavom ir vss-line kiauli tai kartais būdavo daug jaunikliu. aut žiemos ir piaudavom. Avių būdavo iki ~~ket~~ dvidešimt bat rudeni išpiaudavom ~~a~~vistinu palikdavom kokes aštuones. Karvių melžiamos kokios penkios ~~ir~~ iš tu ir močiutei būdavo duodama ~~rub~~ viena karvė. ~~M~~Močiute viena negalėdavo suvalgyt tai mum išdalydavo sūrius sviesta sunešoną tokie buvo mada. Kad šeimkam duodavo karve vaistis rašiua ~~ant andr nairija~~ antivarija. ~~kain~~

Perspausdinta 83-VIII-12

1168 148

ceд VIII. 12

Ūkininkavimas

Mūsų ūkis

Mūsų ūkis nemažas žemės trisdešimt šešį margą. Žemė nekokia, yra geresnės šilainės, bet yra ir smiltynų. pievose buvo ir plynės.

Sėdavom daugiau rugius. Rugei augdavo gerai. Sėdavom (Vasarinius rugius vadinome) Vasarinčius augdavo ant smėlio neblogai. ~~sėdavom~~ Avižas augdavo gerai, sėdavom miežius užaugdavo labai menkai. sėdavom lubinus dėl aparimo. Augdavo gerai. Grikius nesėdavo

~~Daržovės~~ Bulvės. Na jų ir daug kokius trisdešimt penkis karčius, ~~daug~~ sodydavom, ~~daug bulvių~~, nes labai gerai augdavo. (Sodydavo į lysas.) ~~tik bulves~~ Labai būdavo sunku apkaupti jokių kitokių priemonių nebuvo reikėdavo rankom su matikais apkaupti ~~sodydavo į lysas~~. (kiekviena lysė atskirai. kaupdavo vieną kartą. Labai gerai reikėdavo apkaupti, aukštus kaupus.) Pavasarį kaupiant jau buna karšto, tai sudrapanom pūkšt į Pilve ir išdipę ir vėl kaupem.

Iškasti taipat būdavo sunku, kiekviena krūmą reike pavesti su šake. (paskui su rankom iškasti) Sėdavom linus, bet pas mus neaugdavo. tai linų nedaug, ir sėdavom.

(Iš ryto, kol dar šalta, vyrai eina piauti, bulves kasimui vėliau išeina moterys kasimui. Kasdavo daugiau kaip savaitę)

Bulvių ~~prinas davom~~ (Na ir prikasdavom) begales, bet sušerdavom gyvuliam.

Mes turėjom ir geros žemės tik toli-už dešimt kilometrų septynis margus Purviniškių. Ten daugiau sėdavom kviečius nes ~~tas~~ (ie) gerai augdavo. Ten važinėdavo iškulti javus, tai vyrai važinėdavo kulti (kuldavo spragilais, ilgai) ~~Augdavo ir kiti javai~~ (miežiai) O bulbių ten nesodindavo žiemą. O as važevau jiem virti valgi (Tada) aš dar buvau nedžiaugės ir menka virėja (Salijau būt kokių 12 metų)

Žiemą varydavo gyvulius ten šerti, kad padaryta mėšlo žemei pagerinti.

Purviniškė

1

Tai išdalies man brolis Juozas padėdavo, aš žinau kaip išvirdavo mama taukuotų pienukių, kaip būdavo gardu todėl aš norin išvirti kūlikam. Turbut buvau nekoki merga, kad kuitam skaitau bulves tarkavau tarkavau ir išviriau, Pasidariau vyrams valgyt riožas pamaiši. Tai kiek tu čia išvirei, valgis gardus bet kiek mažai. Aš ne nevalgiau vistiek mažai.

čia tu išvirei

(Tai mama vežėsi už vyrą) vyrai dėl kūlė nokes dvi savaitės. prikūlė daug kviečių ir miežių. |

Tais septynmečiais buvo ir šiokios tokios trobelės kluonas, tvartukas ir menka stubelė. toje stubelėj gyveno žmonės labai varginga, daug mažų vaikų, labai kestvarni, neturtingi, nemokėjo gyventi. atrodo mažo sermėčių turėjo šešis, ar septynis, vaikus, vyrauses jau padėdavo dirpti, devyni. Tas žmogus buvo kokių katalikų... prie šiaipeystos Mažai uždirbdavo taisydamas senus batus. Jei kartais išsivirdavo lašinių, sėsdavo prie stalo abudu tėvai ir vyriausias sūnus. O mažieji apstoję aplinkui žiūrėdavo, kaip iš vieno bliūdo tie valgydavo lašinius, o mažiesiem ne, sako jie dyki, nieko nedirba tai ir norite lašinių. bet kartais motina visgi duodavo po maža gabaliuką, kaip nedidelis pirštas, bet kaip tie vaikai moka taupiai valgyt tuos lašinius. Įsidedi į burną pačiulpia atsikanda duonos ir vėl čiulpia ir taip privalgo daug lašinių.

labai prastai nešiodavo

Peržiūrėjė

Sekančią žiemą mane išvarė su gyvuliais kad neėstų tėvo cvančių pašarus. Gyvulius pašėrus, pagirdžius eidavau pas giminės. Ten ir maitindavau iš valgydavau. Tie giminės netoli gyveno, Svardaičiai-kas atsiverdavom valgome, tai atiduodavau Svardaitienei.

~~Tais septynmečiais buvo šiokios tokios trobelės~~

Persp. 83·VIII·15 VI-63 131

Mūsų bitynas

Kol buvo gyvas, tėvelis laikydavo daug bičių. Paskutiniu laiku buvo dvidešimt avilių. arba kelmų, taip vadindavo kelmais. Tėvelis pats pasidarydavo avilius. Tais laikais nebūdavo tokių avilių, kaip dabar vadina varšavinais.

Būdavo Girioj nupiauna išpuvusį medį, gražiausia alksnį, gražiai išvalo vidurį, galus užkala, išpiauna šone dvi skyles prie tų skylių prikalo lentukes - tai lakos bitėm vaikščioti. Viršų uždengė kalu. dubas nulupta nuo eglės žievė ir vadinosi dubas. Tai avilio stogas.

? Intarpas

Tais laikais nebuvo jokių dirbtinių korių. Viską turėjo pačios bitelės pasidaryti, Koriai buvo apvalūs, nes avilys apvalus. Medsukių nebuvo, Imdavo medų vieną kartą per vasarą. Nors ir nebuvo dirbtinų korių bet visas pilnas avilys korių. Tėvelis turėjo geldą, plačią, lengvą ir gelda į geldą nieko neišvartodavo, kaip tik prie medaus. Ji stovėjo pastatyta klėčiukėj. Klėčiukė buvo šone, prie klėties. Įėjimas iš priklėčiaus, tenai stovėdavo maisto atsargos, miltai, lašiniai, taukai, sviestas, dešros, skilandžiai. Medaus pas mus būdavo daug. Žinau kad buvo liepinė beveik pilna. Ir sakydavo kad šita liepinė yra liepinė / kaip tik nama į klėčiukę, nes bitei leisim palaižyt. Neprisimenu, ar medaus parduodavo ar ne, nežinau ir ar visi valgydavo, nežinau.

Būdavo, tėvelis ant žiemos bites šeria cukraus syrupu. Į lėkštę įpila sirupo, prikarpo šiaudų bitim stotis.

Kai buvau maža, tai mūsų kaime daug kas turėjo bičių. Turėjo ir ale Jureniai. Jie sakydavo, kad mūsų tėtė užšeria kažkuo bites, kad tos eitų plėšikauti, iš svetimų avilių nešti medų. Bet netiesa, mūsų tėtė niekuo bičių nešerdavo, tik gerai prižiūrėdavo. Dėl to plėšikavimo aš manau, kad tai kvailių žmonių išmislas.

Tėtė sakydavo, vaikai jeigu ~~nekosite~~ nekosėsite, tai drąsiai užgert syrupo, bet aš nežinau, kodėl kaip tik užgeri ir, imi kosėt, turbūt kad labai saldus, Tėvelis mirė vasarą tai bitelės liko nesutvarkytos žiemai.

Žmonės taip šneka kad jeigu šeimininkas ~~pa~~ miršta tai reike ~~t~~ tuo laiku išbudint tai seksis bitės. Niekas nebudino, niekas rūpėjo. Bitės pa pačios išnyko. Liko tik močiutės vienas avilys. Tėtė buvo paskyręs vieną avilį močiutei Aš manau, kad tėvelis jau sukai sirgo, tai žiemai ir nepažiūrėjo tai ar badu išmirė, ar sušalo.

Močiutė savo avilį žiūrėjo, bet kitą vasarą ir jos išnyko. Žmonės šnekėjo, kad neišbudino tai dėl to išnyko.

Paskiau kaip užaugo Juozas brolis, įsitaisė du avilius moderniškus, bet didelio bityno neturėjo. Medaus neturėdavo, nežinau, ar nemokėjo su bitėm. Tėvelio bitės buvo Senos Rūdos kaime ~~tarp~~ bitėms buvo

Aš kai gyvenau savarankiškai irgi įsitaisiau penkis avilius. Aviliai buvo moderniški ir viską sudariau kaip reikė - rėmelių ir šeip kas reikalinga, ~~t tas buvo Kazlų Rūdoj~~. Kokius penkis metus prinešdavo daug medaus, paskiau pradėjo mažai prinešti ir man buvo persunku su jom darbuotis. Jeigu nori su jom gerai darbuotis, tai tikra gana daug darbo. Pardaviau visas bites su visu inventoriumi. Dabar kas turi bičių Kazlų Rūdoj ĉvisi bėdavoja arba likviduoja.

Nespausdinta: 83 VIII 14

red 82 III 2

133

buvo

Mūsų sodas

Gėlasis

Laikas

Mūsų sodas (buvo) yra nedidelis ir senas, visi medžiai turi (ėjo) savo vardus ir (buvo) (visi) išdalyti visai šeimai. Pirmiausia tėvės obelis. Vadinosi Saldinė. Ji po seklyčios langu. Obuoliai gardūs ir dideli. (Ją pati) Obelis labai didelė. Mes vaikai į tą obelį nelipom (daug). Tėte jau seniai miręs, bet tą obelį vistiek vadinam tėtės. Antra vadinosi mamos. Labai gausiai vesdavo, bet ~~buvo~~ obuoliai negardūs, labai rūkštūs. Vadinosi Rūkštinė. Trečia ji buvo ~~bro~~ (ogriausia) brolio Juozo, vadinosi Cukrinė ~~obuo obuo~~. Obuoliai labai gardūs, tik nedaug veda (sodave). Mes nuo Juozo (obels) bijodavom skinti, nes muša. Mano buvo bonkinė, Andriaus vadinosi Cukrinė, (vyšninė-Onutės), Močiutės obelis vadinosi Saldinė. Sirvutė buvo (maža) tai jai nebuvo paskirta obelų. ~~Bet kodėl taip mažai vesdavo obelys?~~

Nežinau, kodėl! ~~taip~~ (bet) ~~kas~~ mūsų sodas taip mažai vesdavo. Juozas (vėliau) užveisė naują sodą. Senas buvo po seklyčios langais, o naują užvedė po stubos langais. Prisodino jaunų obelaičių, kriaušaičių, vyšnių. bet mūm vaikam negalima buvo eiti į Juozo sodą. (kurie) Pradėjo gerai vesti. Pas Juozą buvo prikrauta pilnas kuparėlis obuolių, tai mes, kada būdavo klėtis neužrakyta (tai) pasinaudovom. ~~bet dar būdavo ir senasis sodas~~ irgi liko.

Vitėlėi 82-IV

o serbentas, agrastų ar buvo? Šermukšnių?

+ Mūsų darželis.

Aprašysiu ~~apie~~ mūsų darželį, kokes gėles tais laikai augindavome. Darželis iš kiemo einant takeliu į stubą po dešinei pusei. Darželis, gražei aptvertas. Antras darželis taip pat, prie klėties.

Prie seklyčios buvo vasarinės gėlės. Sėdavom ir augydavo vasarinės gėles, ~~Mėtelės~~ levkonijos rezetas, aguonas, jurginus, katilėlius, ... žvaigždelius, ..., vasarinius vingius, lineelius, ... gvazdikus, vasarinius alendras, bet kokios tos gėlės palyginant sudabartinėm gėlėm tai tik juokas. Katilėliai ~~ir visokių kurių vardus neatmenu~~ Jurginai. ~~radastos~~ cinerarijos, čebatukai, ..., žiemos vingiai

Žieminės gėlės - rūtos, mėtos, bijūnai, žiemukės lefijos, karolukai ~~radastos~~ tada rožių nebūdavo, tik radastos. Kreepe, kaip rožės tik mažesni žiedai, ir tų radastų iš išvedė rožes, bet radastų buvo tik trijų spalvų: raudonos rožavos ir baltos, Jurginių būdavo labai gražių ir visokių spalvų, medetkos, drakonai, vingrai.

Rūtos tai žalino-davo visą žiemą, nes magos iškasą nemažą duobelę uždenge viršų lentukėm, priklojo baltųjų samanų ir gražesnes rūtas nupiovę sudeda į tą duobelę, užkasą žemėm ir rūtos išsistovi gražios ir žalios. Jeigu žiemą vestuvės ar šermenys, tai visos bėgą pas tą mergina kuri rūtas sukavojo žiemai. Jinai pati eidama į bažnyčią nešasi rūtų, kad ir žiemą. Nevisos turėdavo pakavoję rūtų į rūselę, bet buvo toke mada ir kuri turėdavo, buvo apie ją kalbėjimai.

Birutėlei 82 IV

I-878

Persiperausdinta 85 VIII-14

Mūsų Kryžius

Jas Silber

Prie mūs yra didelis kryžius pastatytas ant kryžkelės. Tis kryžium susikerta trys keliai. Vienas ateina nuo Skriaudžių, kitas nuo Butkos, trečias eina per tiltą į mūs kiemą ir per kiemą ant Karlų Rūdos.

Toks buvo paprotimas, jeigu susikerta trys keliai, tai būna ar į medį įkeltas, ar padarytas kryžius, nes ant kryžkelės kartais vaidinasi. Pasirodo velnes pavidale žmogaus, ar gyvulio ir klaidina keleivį.

Mano tėvelis, kaip buvo toksai nagingas, tai padarė dailų kryžių. Aukštą koki trijų metrai, iš gražaus storo medžio nu obliavo, nudažė rusvai an viršau padarė tokę koplytėlę pastogėlę be durelių vidurysja kristus ant kryžaus, o išsalių stovi du šventiejai, koki-nežinau.

Apie tą visa koplytėlę padaryti iš skardos blekės storos toki maži skambalaikai. Įvidurį įkabinta mažą virubė ir kai vėjas pučia, tai tie skambalaikai po valios labai lyniai skamba. Mes vaikai labiausia norėjom, tų skambelinkų, bet nepasiekem aukštai. Mes dėl tų skambalinkų net norėjom kad kryžius nugriūtų. Kiek mes vaikai tin prie to kryžiaus prisipoterendavom, jeigu koke bėda, kuo nusikastom ir žinom kat kelius, tai bėgam prie kryžiaus ir einam apie kryžių keleis karlėis. Mums išbėgus ir pamiršta mūsų kaltę, tai mes sokom kad Dievas padėjo kad negavom.

Visada mūsų kryžius apkaišytas lauko gėlėm.
Mes vieną kartą, pamatėm kad kryžius guli ant že-
mės, nubėgom kryžius jau nupuvęs, išpiovė tai nesutvarkęs) o skambalukai
surūdiję ir labai blogai prastai skamba. ne taip, kaip stovėjo kryžius. Mes labai nu-
liūdom, kad neturėsim užtarytojo. Taip ir visi bange
mūsų kryžiaus kryžius niekas nestatė kito
~~einant~~ Būdavo žmonės eidam pro kryžių vyrai
kelia kepures, o moteris žegnojesi ir mušasi į krūtinę.
Mama mus iš-mokino balbėti maldelę einant pro kryžių
~~kalbėt~~, netik pro mūsų, o kur tik ~~pamato~~ pamatysim.
~~kryžių~~ - "Klonioja nusilenkiam tau Viešpatie Jėzau Kristau.
garbinam Tave ir šlovinam Tave, jok per šventą
kryžių atpirkai šį ~~s~~ svietą. Amen.
Mes ilgai gailėjom to kryžiaus.
Daugiau niekas nepastatė naujo kryžiaus ir
nebijojo vaiduoklių.
Maldelė:

I-83

Mūsų namų kryželis

Tais laikais būdavo pas katalikus kryželis
taip vadindavo ne kryžium, bet kryželiu, kuri
stovėdavo kryželis ant laižgo, o pas mus ant
tokios lentynėlės, Mūsų buvo dailus ir sunkus
tėvelio kužnioj padarytas, nugalatytas sidrab-
berinei, Tą lentynėlė buvo aukštai padaryta
tik del kryželio.
Mudu su jaunesniuoju broliu Andriumi sėdėjom už
stalo ant suolo ir žaidėm, bet susipykom
Jisai turėjo rankoje rykštę ir kirto man ta rykšte. Mosuo-
amas ir užkabino kryželį,

(nuo lentynėlės) (liesiog)

Tas puldamas ir pataikė jam į galvą ir giliai prakirto. Labai daug bėgo kraujo, paskiau kaip žaizda užgijo, tai ~~tai~~ veide nebuvo plaukų kokį (pusantro) au santimetrai. Aš jam sakau, kad gerai tau, kad prakirto. Ten iš smegenų nieko nebuvo, ir niekas nekreipė dėmesį dėl sužeidimo. Nuo tado Andrius (užaugo) nesimušęs ir mane labai mylėjo ir aš jį mylėjau nes buvo labai geras berniukas.

(Nebuvo tada vyresniųjų dėl nuodo.)

Maldelė einant pro kryžių.

Klaupjos(i) tau viešpatie Jiezau kristau garbinam ir šlovinam tave. Jus per šventą kryžių atpirkai šį svieta susimik ant mūsų susimilk ant mūsų Amen

III Supanti Gamta III

Potvynis

Žalčiai

Apie gyvates

Garniai

Baravykai

Vilkas

10 psl

x Potvynis. suredaguota 82 V 29 139

~~Kur mes gyvenam teka upelis vadinamas~~ Pilve.
Nors ir nedidelis upelis Pilvė, bet niekada neišsenka, nors
ir karščiausia vasara būna. O kai pavasarį patvinsta
tai labai plačiai išsilieja, nes visoki upeliukščiai
teka iš girių, bėga vandu net per kiemą. Kartais pasiekė
net ir tvartus. Vieną pavasarį prigėrė du parseliai
~~tvarte~~ Mes vaikai laukdavom potvynio. Mūsų ~~ka~~
būdavo pelno. Turėjom pasidarę valtį iš sukaltų dviejų
(gyvulių) lovių. Pasiirt pasidarėm irklus ir važi-
nėjam. Per mūs kiemą ėina didelis kelias, tai kur ir
mažai vaikščiojo tuo laiku žinoma, bet vistiek pasitaiko ei-
nančių. Tai mes vaikai perkeliam per tvaną ir gaunam
pinigų už perkėlimą. ~~ir dėl kito dalyko~~
Laukdavom potvinio ir dėl kito dalyko, buvo už tilto
didelė lanka papilaj ir vienoj vietoj buvo lyg tai
duobė, bet labai plati, tai visada apsekdavo
lydekų, nes lydekos tuo laiku neršti. Mus drausdavo
ten vaikščiot, sako išbaidysit lydekas. Pasitaikydavo ir
kitur likdavo lydekų apsekusių, bet nevisada, ~~bet~~ o toj
lankos įdubimę visada ~~apsekdavo~~, kai apsenka, vyrai
išgaudo. Vieną pavasarį išnešė ir mūs tiltą. ~~Tais~~ Mūs laikais
visi turėjo tiltus, nes reikėjo turėti, mat visų žemė buvo
~~abiejų~~ iš abiejų pusių Pilvės. ~~Visi tai turėjo~~
~~tiltus ir visų~~ tiltus išnešdavo Pilvė. ~~Mūs tai ...~~ išne-
šė, mat buvo blogai įtaisyta.

Miklai?

surašyta 82.IV.17

140

Apie žalčius

Aš jau rašiau, kad Cubulgnėj, kur ir mūsų buvo pagiry, stribelėje gyveno šiaudnius, jo vaikai labai skurdžiai augo. Jiem vasarą duodavo valgyt lauke. Atneša molinį bliūdą, šaukštus, duonos po gabalą ir padeda ant žemės. Aš pati mačiau juos taip valgant iš vieno bliūdo.

Jie mama pasakojo, kad jiems bevalgant atšliaužia žaltys - vienas, arba du - ir kiša galvą į jų bliūdą. Tai jie muša su šaukštu per galvą. Dabar, kada aš jau sena, nelabai tikiu tokiais dalykais, gal jie man ir melavo, bet tada aš, žinoma, tikėjau, nes žalčių visur buvo galybės. Ir mūsų namuose.

Prie Mūsų kamaros siena iš lauko buvo apkrauta (supilta) spaliais (ų krūva), kad žiemą būtų šilčiau. Kartą (sykį) mama paprašė mane, kad atneščiau tolių degnų nuo tų spalių. Aš pakėliau (ją) degnų (nuo spalių) ir išsigąsdau: po degnu raitosi didelė krūva žalčiukų. Maži, gal kokių 30 centimetrų.

Žalčių pas mus visur būdavo, o ypatingai tvartuose.

Žalčių galima prisipratinti.

Aš jau (buvau apysenė,) ~~gyvenau~~ Kazlų Rūdoj, kur buvom pasistatę namelį. Sklypas buvo didelis ir nevisas išdirbtas. Ten buvo krūmai ir nedideli berželiai, samanos, girtuok-

Ten ir laikėsi daug visokio gyvio.

Į tą beržynėlį ~~ėjo ta~~ buvo išmintas takelis. Jo abiem pusėm augo braškės. Tose braškėse visada būdavo galima pamatyti žaltį. Mes jo nebaidydavom ir jis mūs nebijodavo. Pašliaužia kiek į šalį ir nesikavoja. Gal jisai ten ir vaikus augino, nežinau.

Kartą svetima moteris ėjo tuo takeliu per braškes, pamatė tą žaltį ir ėmė rėkti: "Vaje, vaje, ana žaltys!" Mūsų arti ten nebuvo ir tas žaltys pradėjo ją gąsdinti. Pasikėlė beveik iki pusės, pradėjo šnypšti ir kraipyti galvą į šalis. Matyt, pažino, kad svetimas žmogus. Mes atėjom gelbėt. Žaltys mus pamatęs nurimo ir toliau pašliaužė. Mes čia gyvenom tik dviese, tai jis prie mūsų buvo pripratęs ir pažino.

Vieną kart pamačiau žaltį kambary. Jisai labai greit palindo po rūbų spinta. Mačiau jį ir dar kartą ten ~~pa~~išlendant. Turbūt grindyse buvo pelės išgraužta skylė.

Jineičiūtė 82 IV 17 1942 (L. Tallat)

+ Apie žalčius

Nežinau ar tiesą, Cibulynės vaikai man pasakojo apie žalčius. Jie man pasakojo, kad jiems duoda valgit lauke ant žemės, kad duoda ant gryno žemės valgit tai tiesa. Aš pati mačiau taip valgant. Atneša molinį bliudą šaukštai ir duonos po gabalą ir padeda ant žemės. Aš jau rašiau kad tie vaikai labai skurdžiai augo. Jie man pasakojo kad jiems bevalgant atšliaužia žaltys arba du ir kiša galvą į jų bliūdą tai jie muša per galvą su šaukštu. Dabar aš koda jau sena nelabai tikiu tokeis dalykais, gal jie man melodami pasakojo, tada tikėjau jų pasakom. Bet žalčių ten visur būdavo ir mūsų namuose galybės

+ Žalti galima pripratit

Aš gyvenau Kazlų Rūdoi, mes turėjom nuosavą namą ir didelį sklypą bet maišas buvo ~~išdirbtas~~ tai ten ir gyveno žalčiai, (radangi) aplink miškai ir miškuose pilna žalčių ir gyvačių. Viena kartą pamačiau kambary žaltį. išai labai greitai palindo po rūbų ~~spata~~ spinta ir dar viena kartą mačiau ir taipat ten palindo, daugiau nemačiau išlendant.

Viena kartą mačiau ir gyvatę nargają, palindus buvo po gonku laiptelės, bet aš jos bijojau ir nieko nedariau pati prapuolė iuėjo, daugiau gyvačių mūsų sklype nemačiau.

Per mūsų sklypą ėjo grakus tankiai į mūsų bražyneli

prie gyvačių

~~Aš~~ Mildai 82 IV 8

nes buvo neiškirsti krūmeliai. Jo takelio abiem pusėm augo braškės, tose braškėse visada, būdavo galima pamatyti žaltį, mes jo nebaidydavom. Jisai mūs ir nebijojo (kiek kaip pamatom) pasliaužė ir guli. Gal jisai tenai ir vaikus augino nežinau. Niekam mūs nekando, o mes nebaidėm. Vieną karbą atėjo pas mus svetima moteris ir ėjo tuo takeliu pro braškes. Pamatė žaltį ir ėmė rėkti a Vaje Vaje eina žaltys, mes ten arti neaavom ir žaltis pradėjo ją gązdinti pasikėlė beveik iki pusės pradėjo šnypšti ir kraipit galvą į šalis, mes atėjom gelbėti. Žaltys mus pamatęs nurimo ir toliau pasliaužė, mes žinojom buvom tik dviese, gyvenom tai jisai tik mus priprato ir pažino.

mitolai   I 40   Perrašyta 82 IV 17

144

Apie gyvates

Gyvačių girioje irgi būdavo daug.

Antrą ganymo vasarą (išginus kartą po pietų sykį) prapuolė viena melžiama karvė. Ieškojau, bet neradau, tai iš ryto einam mudvi su močiute ieškoti ten, kur ganiau. (Dabar ir neatsimenu, kas už mane tąsyk karves išginė.)

Karvutę suradom tuoj. Buvo jau negyva. Viena pusė buvo labai ištinus. Ypatingai paskutinė koja ir šlaunis. Aišku, gyvatės ~~ka~~ nukirsta karvutė. Ji dar (buvo) šilta, matyt neseniai pastipus.

Dabar ką daryti su karvės oda? Mudvi su močiute pasitarėm, kad mudvi ir galim nulupti odą. Taip ir padarėm. Aš, aišku, tokio darbo nemokėjau, bet močiutė mokėjo. Aš tik padėjau. Nes kai rudenį piaudavo aveles, tai ~~močiut~~ ji nuimdavo kailį.

Aš ganydavau basa ir bebėgant per žoles kartą pajutau kažką lyg įdūrimą į ~~(kojos)~~ pėdą. Pažiūrėjau – nieko įdurta, na, ir nieko nepaisiau. Koja pamažu pradėjo tinti, bet kadangi neskaudа, tai aš nieko ~~nepaisau~~ nedariau. Pasisakiau grįžus mamai. Mama (pa)žiūrėjo, palepė lauk ir viskas. Ant rytojaus koja patino smarkiai, bet aš vistiek genu. Vistik brolis Juozas nujojo pas žadėtoją. Buvo toks diedas, kuris nuo gyvatės įkandimo mažadėdavo. Juozas parnešė iš to diedo suminkytos duonos ir liepė man suvalgyt. Mano ta koja vis tindavo, bet, matyt, nelabai nuodinga gyvatė įkando. Paskiau pradėjo ten atsirasti skylutės ir vėliau pasidarė duobutė toj vietoj ir labai ilgai negijo. Tik rudenį dar buvo neišgijus, bet man nelabai skaudėjo.

Būdavo gyvačių ir kaimo laukuos. Pasakodavo, kad kartais per šienapjūtę įkirsdavo kokiai mergai dažniausia į krūtinę iš šieno glėbio, keliant pagrėbstus į vežimą.

Mūs lauke gyvačių visada būdavo ties Kalviu ir kitam krašte - prie Karčiausko. Jau gyvendamos Pervinškėje talkavojom tokiems neprastiem ūkininkam Kriščiam tris dienas, kad jie atvažiuotų mūs javų padėti. Vienam jų [illegible] ties Kalviu gyvatė kirto į batą, o kai žalgį nešant po pažaste rugių pėdą įlindo už marškinių, taip išsigando, kad nebė iš talkos. Atvažiavo be pabaigtuvių.

Šiais laikais gyvačių daug mažiau, bet vis pasitaiko. Kartą Kazlų Rūdoje pamačiau margąją gyvatę prie mūsų namo, palindo po laipteliais. Aš jai nieko nedariau, nes bijojau.

Senoje Rūdoje gyvatė buvo įkirtusi į koją senutę Martynaitienę, į ~~Jo~~ brolio Juozo žmoną. Ji gydėsi ilgokai Kazlų Rūdos ligoninėje. Išgijo.

Suredaguota
KR 82 VI 26

146

Garniai

Girdžiu iš lauko parbėga vaikai plimpėdami: „mama mama. Parlėkė garniai!" Kebiri kalena ir suka apie lizdą.
Pas mus tarp kluono ir barako, buvo didelė pušis, tankios šakos ir gražiai išaugus. Į tą pušį buvo įkeltas garniam lizdas. ~~At~~ Nuo seno vežimo ratas ir šakom išpintas. Ko daugiau reikia tam lizdui, prisinešė patys garniai. ~~(Vaikai sako)~~, kad Juozas ir bernas kasė grabę prie durvos nuleisti vandenį į Pilvą. Juozas sako „vaikai pasakykit mamai, kad duotų atnešti paludienius mūm, nes jau parlėkė garniai". Paludieniams reikėdavo duoti ką sočiau - lašinių ~~ar~~, kiaušinių ar sviesto. Paludienius visada valgyt nešė į lauką, ~~ir tame tarpe~~ nuo pietų, po kokių keturių valandų.
Taip duoda visą vasarą. Bet kada garniai išlekia gali ir neduoti. Niekas ir neprašo, bet vis dar duoda, koliai ilga diena. Nustoja paludienius valgyti kai diena sutrumpėja.
Vieną kartą vaikai parnešė negyvą garniuką. Visi apstoję žiūri, kaip jis nabagas galėjo iškulti dar tik su pūkais, be plunksnų. Atėjo kaimynas Škėris pažiūrėjo, pavartė ir sako: „Išmetė patys tėvai, reiškia šiemet bus blogi metai, kad garniuką išmetė. Bus ar labai lietingi - viską supūdis ar bus sausrą. Kad meta garniai garniuką, pamatysit kad bus taip."

Garniai ir paludieniai

Kanguolei 82-VI

suredaguota
82 VI 24 147

Baravykai

Mes vaikai taip buvom pripratę mamos kožną dieną eiti parinkti baravykų. Visai netoli mūsų, palaukėj labai augdavo baravykai, iš tos pusės nuo Kazlų Rūdos. Buvo iškirsta girė, gilyn į kad Kazlus, o pačiam pakrašty yra palikta koks šimtas metrų neiškirsta girė. Taip iki geležinkelio. Ties mūs lauku buvo šilas, buvo ten ir mažų eglaičių. Tai nepaprastai daug augdavo baravykų. Mes keldavom pro patamsą su Andrium. Bet mūs baravykus pradėjo nurinkti Karčiauskas. Tai tes pradėjom dar anksčiau kelti. Kartą atėję vaikščiodami šnekam, kad Karčiauskis nenurinko, o jisai ten buvo ir girdėjo. Kitą dieną jisai atėjo anksti ir mus pamatęs sako, kad „jau nurinko Karčiauskis". Mes supratom, kad jis girdėjo, ką mes ant jo šnekėjom ir kad vadinom Karčiauskiu. Mes bijojom kad mamai nepasakytų, bet nesakė. Mama baravykus džiovydavo, o žiemą parduodavo. Vieną kartą dar verdant vakarienę Andrelis atsigulė ant lunko. Buvo jau sutemę bet mes dar buvom be vakarienės. Mama sako, pakelk Andrių vakarieniaut. Aš sakau: Andriau, kelk, einam grybaut. Jis, varkšas, atsikėlė, užlipo laiptais ant aukšto pavaikščiojo, Nulipęs pasiėmė ragažėlę ir sako - einam.

Andrius

Mano brolis, gal, buvo lunatikas. Paskiau man jo gailėjo nes buvo labai geras berniukas. Jam taip užeidavo - iš miego kelsi ir eina. Kartais eina ten, kur pavojinga eiti.

r augo dė buvo baru į mūsų pusę

rėkėm, kad vilkas avį neša. Mes matėm ir mes pradėjom rėkti: „vilkas – avį neša! vilkas avį neša!" Netoli girios vyrai arė vyrai mūs arė netoli girios 148

kiek gali gerklėj

vilkas

išgirdę

rėkent, kad vilkas avį neša.

pamėtė arklius, pliaukšį botagais ir bėga int vilką, kelią užstoti bet vilkas visai negirdėjo ir prabėgo nelabai toli nuo vyrų ir nubėgo mūsų lankos

vilkas

gerai aptverta tankia tvora ir vilkas nebūtis galėjęs pralysti per tvorą, bet buvo tokia spraga užkelta tik dvi kartys per kur vedam arklius į girę, matyt reikėjo per tą spragą pagriebt avelės, nes tos spragos tuoj yra labai tankus eglynėlis. Kaip ilgai mes vaikai bijojom pro tą eglynėlį eiti!

Kaip tą avelę nešė neatsimenu, rodos, įsikandęs.

143

IV Darbai vaikų ir suaugusių

IV E

Žiemą skalbė.

Balanos

Močiutė išmoko megzti

Arpavimas

Akselio pjovimas

Vyrų darbas žiemos vakarais

Kūlimas

Malimas

Linų apdirbimas

Rugių kirtimas talkomis

Sviestas ir sūriai (?)

Verpimas ir audimas

Padėdu Juozui dirbti

Kiti darbai - šienapjūtės, vasarojus

bulvės, lapų rinkimas, aguonos

Aš jau neerga - ne piemenė

Šokiai

Aš jau piemenė.

Piemenėlius dainos

mane sumušė sriuleius

Piemenų špošai

Karšukas

65 ps

(1)

~~Vaikai~~ Vaikų darbai

Plunksnų plėšymas ir rinkimas

Mes vaikai žiemą irgi mažai dyki būdavom
~~rėkidavo~~ (ir) plėšyti plunksnas. Tai bedalo nuobodus
Mes susipešdavom ~~dar~~ dar
darbas, Mama mum uždavoda - prikemša stiklinę
kiek vienam. Kuris didesnis, tai daugiau prigrūda.
Paskiau mes mamą pradėjam apgauti. Kaip ma-
mos nėra stuboj ir jiqu ar ugnis kūrenasi, tai
plunksnas žinoma, ~~ka~~ visas nes tiktu stačiuos,
mes valit į ugnį, bet neilgai taip darėme.
o juk plunksnos smirda degdamos tai mama
mus ir išvarė, kad mes deginam plunksnas vėliau
~~bo~~ taip nedarėm.

Vasara, kurie ganydavom po lauką rinkda-
vo surankiot žąsų išbarstytas plunksnas.
mama pasiusdavo po grebsinką pakabydavo
po kaklu ir rankiodavom vasarą žąsų šėresi
ir labai daug pribarsto ~~plo~~ plunksnų, o
mes turime surinkti.

Mes rinkti lektiniuodavom nes kuris daugiau
priauskom tai gaunam cukraus gabaliuką.

išnaudota 82 V 17

Vaikai žiemą

Mūm kaip nereikėdavo mokytis, tai visą žiemą reikėdavo ~~grūstis po stubą, tai ir sugalvodavom visokes nesąmones~~ Bet reikdavo ir dalbi Kad dyki nebūtumėm reikėdavo skusti bulves, plėšyti plunksnas, tai labai nemalonus vaikam darbas. Mes susipešdavom dėl tų darbų. Tai mama mum paskirdavo po tam tikrą dalį, žinoma pagal amžių ~~tiesa~~ žinoma tikra man daugiau. plunksnas ~~p~~ mieruodavo su stikline nes kartais mama ir apgaudavom, kai nematydavo, visi sudedam po kiek ir sudeginam kai nemato, bulves kiekvienam padėda atskirai. Mūsų buvo didelė šeimyna, tai reikėdavo daug bulvių, kaip pat atskaitydavo po tam tikrą dalį. bulvių skusti, (žinoma, mum daug padėdavo mūsų geroji močiutė, ji kartais ir viena suskusdavo ~~bulves~~.

Kairtais pabūdu iš ryto ir girdžiu močiutė skuta bulves, o mama tarkuoja, tip nuduodu, kad miegu. ~~bai~~ Bijau ir sukrutėti kad nekeltų bulvių skusti ~~bet~~ Jeigu mama tarkuoja, tai bus gerai, bus ar ~~blynai~~ blynai ar kas kitas pagaminta iš tarkuotų bulvių, mes vaikai labai mėgdavom ką ~~nors~~ nors iš tarkuotų bulvių, bet jeigu sujudėsi, tai buvi keltis. Skusti kitus vaikus dar nekilė, na bet aš didžiausi, nieko nepadarysi.

4 [illegible] žiemą

Mūm kaip ~~mokytis~~ nereikėjo ~~ir~~ tai visą žiemą grūsdavomės po stubą ir išdykaudavom visokias nesąmones išsigalvodavom. Bet reikėjo ir kai ką dirbti, reikėdavo bulves skusti, plėšyti ~~plunksnas~~ plunksnas. Plėšyt ~~tai~~ plunksnas labai vaikams nemalonus darbas, mes susipešdavom dėl to darbų, tai mama visiem paskirdavo po tam tikrą dalį. Plunksnas usieruodavo į stiklinę. Prikemša ir ~~kiek~~ kiekvienam papila. Mes, kai niekas nemato, tai naikinam - po biskį sudeginam, kad reikėtų mažiau plėšyt. Bulves taipat atskaitydavo po tam tikrą dalį. Mūsų šeima buvo gana didelė, tai reikėdavo daug tų bulvių priskusti. Žinoma mūm daug padėdavo mūsų geroji močiutė. Kartais ir viena suskuta visas bulves. Būdavo ~~pabuns~~ pabundu rytą, girdžiu močiutė skuta, o mama tarkuoja, ~~taip~~ Nudoudu kad miegu, ~~bet~~ nes jeigu sujudėsiu tai reikės keltis bulvių skusti. Mama tarkuojo tai bus gerai, bus ar kas kitas, juk mes vaikai labai mėgdavom viską iš tarkuotų bulvių, bet skusti tingėjom, ~~bet~~ mama nepastebėdavo kad aš nemiegu.

+ Balanos.

Kap reikidavo parnošti balanas. Ugrai jau pažindavo (balanas) pažiūrėjęs į pušį, kurios pušies balanos bus skalios. Balanas skaldydavo iš pušies, ir ne visos pušies, tik iš taip vadinamos pabalanės. Vidurys pušies taip vadinama širdis, pašerdis, iš tos širdės neskyla balanos. Pirmiause suskaldo į sponus, Sponai tai sausi ilgi gabalai. Iš tų sponų su peiliu sklabo balanas. Sponus ir balanas sukrauna ant pečiaus, kad būtų sausi. Balaną užsidega, kad kas eina užsidegę balana, iškonda, jeigu nesa ką abiem rankom į kamarą, seklyčią, priemenę. Negalima eiti su balana į klėtį, tvartą, kluoną. Jau buvo ir kitos apšviebimo priemonės: žibalinė lempa su stiklu, ir buvo gasinkas. Aš buvau parašius spinksaliukas. Tai neteisingai. Visi vadina gasinkas. Pasigamina gasinką patys, pajima kalimorių nuo atramento, iš blekės susuka dūdelę, išpiauna skylutę kad užderėtų kalimoriaus kaklą, įvere mažkonį skudurą į tą dūbelę, įpila į kalimorių gasą ir viskas. Jeigu knatą ištrauksi aukšti, tai bus šviesiau, bet rūksta, tada;

Tai vaikai daugiause žaisdavom su tom balanom ant pečiaus. ten labai gerai tą pečių kasdien kūrena ir labai maloni šiluma. Mes iš tų balanų išpindavom visokes figūras, bet žaidžiant ir susipeždavom, imdavo kurie mažesni ir bliauti, užtai gaudavom. Aš didžiause buvau, tai man daugiau ir kliūdavo. Kartais mušdavo, o kartais reikėdavo kalbėti poterius balsiai. Geriause būdavo gauti apkult.

(63 p)

+ Močiutė išmokino ~~pinegsti~~.

Aš pamačiau pas močiutę labai gražes ~~rankavičkas~~
rankavičkas, ~~Močiute, ir aš~~ labai norėjau turėti tokes ~~gražes~~
~~rankavičkas~~. Močiute sako, kad vaikai nenešiojo rankavičkom
tik dideli žmones. Rankavičkas yra iš visokių spalvotų siūlų ir
jais mauna ant rankos, ant plaštakos ir taip nešioja
kad būtų matyt iš po rankovės, užtat ir mezga iš spal-
votų siūlų, kad būtu gražu. Močiute sako: aš galiu tave
išmokyti megzti kojines ir viską. Mano mama nemokėjo megzti
tai ir mane nieko nepamokino. Aš ir nežinojau, kad močiu-
tė moka megzti, aš labai apsidžiaugiau, kad mane išmokis.
Sesuo Ona mokėjo, bet man gailėjo parodyt. Tuojau aš
pradėjau megzti sau kojines su močiutes pagelba
damezgiau iki užkulnių, bet nežinau kaip reikia daryti
užkulnį, močiute jau pamiršus, kaip megzti užkulnį,
klausiu Onos kaip daryti, nesako, tai aš nuėjau į kai-
mą pas Baltrių Močiutę ir ta pamokino. Greitai numez-
giau kojines, tai man nereikėjo tinti į uš pečkių numauti
~~kojines~~ kaip daina sveitimas žmogus autus. Paskui, kaip
išmokau gerai ir gražei, megzti numezgiau mamai ir
Juozui rankavičkas, Tada kaimo moterys retai kuri
mokėjo megzti, jeigu kam reikėdavo gražių pirštinių
ar rankavičkų, tai ~~duo~~ duodavo į miestą žydelkom megzti
žydelkos visos mokėjo.
Aš kai ~~prat~~ pripratau gerai megzti tai del mūs
visų primezgdavau, da ir savo podėliai numezgiau
~~pirštinės~~ pirštinės.

~~Malūnas girnom~~ **Arpavimas**

~~Mums~~ ne tik ~~apmokėdavo~~ vaikams kartais ir reikėdavo ir sunkiau plėšyti ir ant lauko kalbėti. padirbėti,

Mūs buvo daug žemės. nors ir buvo bloga žemė, tai ~~[illegible]~~ kūlimo buvo daug. Reikėdavo iškulti iki kalėdų, kuldavo spragilais. Kulė dvieje ir tryse, kol iškuldavo, vieną kartą per savaitę reikė išarpuoti iškultus javus, Mums su Andrium reikėdavo eiti prie arpavimo. Vienas sukam arpą, kitas atžerėm grūdus nuo ar-

~~tas reikėdavo maišyti [illegible]~~

Kol vyrai kuldavo tai vieną dieną būdavo grūdų arpavimas ir mum vaikam reikėdavo padėti atžerti grūdus iš po arpo, maišyti toniją dėžė kad nenuši kinūtės ir pavalius grūdus. Mūsų arpas labai buvo geras, labai švariai išvalydavo grūdus, paties tėvelio padarytas, Mums dažnai kas tavo ateidavo arpą, dangiausi grūdus ~~vėtydavo~~ ir labai daug kas skolydavo ~~[su mūs]~~ arpą. Buvo nesmagu kaimynam. Mūs skolydavo noriai ir pranešiu, labai nenorėdavom keltis, bet kad reikė. Mus kartais iš ryto prikeldavo. Sub kiekvieną eidavom į kluoną. Vieną kart brolis Andrius norėjo pabaigaut isoi atžeri grūdų nuo arpo, o aš atsistojęs ant krėslo maišiau. Jisai paėmė mano drabužio sterblę ir norėjo įkišti į krumpliuos be reikalo gal ~~[illegible]~~ įkišo ir savo pirštą ~~be~~ Andrius eina į stubą. aš pavijau jį jisai eina ir neverkė tik perbalęs. Taip liko pirštelis ~~smilius~~ be nago išsigydė be daktaro namie. Andrius grodavo ~~smuikui~~ smuiku, tai ilgai negalėjo grajyt kol sugijo pirštelis nuo kairės rankos, tai grajyt kliudė. tai Andriui kainavo šposas kol Andriui sugijo pirštas aš eidavau į kluoną arpuoti ir ausčio pjauti su dėdeliu, labai nenorėdavau eiti į kluoną nes žiema šalta.

Aš pajutau ir greit atsukau arpą ir su sterble išmovė pirštelio nagą apdairiai

Labai persigandau

Arpuodavom ilgai, per visą dieną. ~~Kol iškul- davo reikėdavo 1 d. savaitėj arpuoti.~~

~~Malūnas girnom~~ Arpavimas

Mum vaikam kartais ir reikėdavo ir sunkiau
ne tik ~~paukštukus~~ plėšyti ir ant ledus čiuožti. padirbėti,
Mūs buvo daug žemės, nors ir buvo bloga žemė, tai rudenį
kūlimo buvo daug. Reikėdavo iškulti ikį kalėdų, kuldavo spra-
gilais. Kulė dvi ar trys, kol iškuldavo, ~~vieną kartą~~ dieną per savaitę reikė išar-
puoti iškultus javus. Mum su Andrium reikėdavo eiti prie
arpavimo. Vienas sukam arpą, kitas atžerem grūdus nuo ar-
~~pos reikėdavo maišyti vieną dėžę, kad nereikėtų sukti~~
Kol vyrai kuldavo, tai vieną dieną būdavo
grūdų arpavimas ir mum vaikam reikėdavo
padėti atžerti grūdus iš po arpo, supilti į vieną
dėžę kad nereikėtų kiūtinti ir pavalioti grūdų. Mūsų
arpas labai buvo geras, labai švariai išvalydavo
grūdus, paties tėvelio padarytas. ~~Mažai~~ dažai kas
turėdavo arpą, daugiausia grūdus vėtydavo ir
labai daug kas skolydavo ~~arpą~~ pas mūs. Buvo nesu-
kaimynam. Mūs skolydavo noriai
ir Ramsiį; Mus kartais iš ryto prikeldavo,
kad reikia, labai nenorėdavom keltis, bet
Sub liktuosna eidavom į kluoną.
~~Vieną~~ kart brolis Andrius norėjo pabaikaut
jisai atžeri grūdus nuo arpo, o aš atsistojus
ant kėslo maišiau. Jisai paėmė mano
drabužio stebte ir norėjo įkišti į krumpliuss
be reikalo gas įkišo ir savo pirštą ~~išdrasy~~

Aš pajutau ir greit pasukau arpą ir su ~~stebe~~ išmalė pirštelio nagas ir oda
Labai persigandau

Andrius eina į stubą, aš pavijau jį jisai eina ir neverkė
tik perbalęs. Taip liko smiliaus pirštelis be nago išsigydė
be daktaro namie. Andrius grodavo ~~sinuka~~
smuiku, tai ilgai negalėjo grajyt kol sugijo piršte-
lis nuo kairės rankos, tai grajit klinde. Tai
Andriui kainavo špasas kol Andriui sugijo pirš-
tas aš eidavom į kluoną arpuoti ir ansčio pjauti
su diteliais, labai nenorėdavau eiti į kluoną
nes žiema šalta.

Arpuodavom ilgai, per visą dieną. ~~Kol ištuštdavo reikėdavo ld. savaitėj arpuoti.~~

Akselio pjovimas

JJ

kitis žiemos vargai beveik kožna savaite rėkėdavo piauti akselį. Akselį piaudavom mašina įtaisytas manežas, varomas arkliais. O kitam suo mašinos atkapti akselį. Daugiausei rėkėdavo varyti arkliai man, sako kad aš geriau varau.
Juozas kaiša į mašiną šiaudus, dobilus kartais arkliai pradeda negreitai eiti, nes turbūt storiau kaiša, tai Juozas švilpe kad grečiau varyčia arklius bet kartas tep pasidaro kad eina mašina ne piaudama tuščia, aš suprantu kad tuščia eina, tai aš pradedu greitai varyti arklius ir žinau kad jam striokas, bet aš jam keršiju už tą švilpimą.
Daugiause į kluoną rėkėdavo eiti į kluoną rudenį su ekuobiu. Bet akselio piauti nerėkėdavo eiti tamsių ir anksti keltis, tai buvo gerai.
Žiemą turėdavom daug laisvo laiko nes mokytis nerėkėdavo, irgi būdavo gerai.

Vyrų darbas žiemos vakarais

Rudenį, kada rovė linus išrovė ir kanapes, kanapių sėdavo ~~daug~~ beveik gorėjus, pas mus kanapės augdavo gerai. Išmirkytas, išminė, išbruka, iššukuoja, taip kaip linus. Žiemą vyrai vakarais iš kanapių vėja virves ir pančius. Pančių reikėdavo daug priegti, nes visą laiką, kada ganosi arkliai lauke, reikėdavo pančiot, nes nepančioti iššoka per tvoras. Virvių tiek daug nereikėdavo, bet virves vejant mūs vaikam reikėdavo laikyti. Darbas nesunkus, bet nuobodus reikė ilgai laikyti. Vydavo pančius ir virves tik vakarais, nes dienomis reikėda kūlimą greičiau pabaigti. Kap tik užbaigė kūlimą prasidėdavo rogėm girios keles, tai mūs vyrai eina į girias žydbernianti. Taip mes vadydavom – židberniauti, ~~nes visa~~ visa medžiaga girioj: ~~buvo~~ medžiai, skaldytos ~~malkas~~ malkos buvo žydų iš valdžios nupirkta, tai žydai asamdydavo vietinius gyventojus, kad išvežtų iš girios ir viską varydavo į Užnienį. Uždirbdavo prie to ažimo gerai, ~~bet~~ Mokėdavo nuo kubinio (erdmetrio) pagal medžio storį, bet žmonės nemoka apskaičiuoti, tai žydai labai suka, taip sakydavo vyrai.

Mūs važinėdavo dviem rogėm ir ketureis arkliais J. Ožas ir bernas. Ūkis tiek neduodavo pajamų, kiek žydbernavimas.

Taip veždavo, kol laikydavosi ~~sniegas~~ sniegas laiky-
~~davosi~~.
Paskiau vešdavo sau kurą jau su ratais, nes rogė-
kelis pasibaigęs, tai parkinsko arklius į ilgas droby-
nas, ten dakonkoj yra visokių liekanų geresnius sudeda
ant apačius, o šeip smulkas vėja ir degina dėl pelenų,
ant pievos pila.
Paskiau vyram prasideda laukuos kas veikti: reike
sutaisyti tvoros, ir netrukus prasidės lauko darbai.
Mėšlo vežimas. Reike ir važiuoti į septinmargį (s Paruvniškės) išmešti mėš-
las.
Mes vaikai irgi nuo pečiaus kraustomes ir kiek
ant to pečiaus prisišiaušta. Yra kulelius priskaldyta
balanų ir surišta gerai, balanų mum skaldyti
neduodavo sako mes daug sugadinam ~~sprogt~~ Sprogų
skaldydavo vyrai; pečių jau nekūrena, jau šilta
nuo ~~tik~~ lauko, tai stuboj ramu nes mes uždurel-
čių.

Kūlimas

O

[Labai sunkus darbas kūlimas, Kūlimo labai pas ~~mus~~ [dauk.] ir viską reikidavo iškulti spragilais.] Septiniasdešimt buvo jau iškulta. Ten dviejų viską iš kūlių: kviečius miežius žirnius ir sėklinius dobilus, ~~ten~~ [grūdus] jauns parvežė į Šiną Būdą. Bet liko vis. šiaudai, Mėšlo žemei reikė, tai mes varom į Purviniškę gyvulius, kad sušerti viską ir ~~to~~ padaryti mėšlo žemei. Iš čia labai toli [būtų] vešti mėšlas, tai sugalvojo varyti ten gyvulius kad sušerti pašarą ir padaryti mėšlo, [Šiurčia usainė šerti gyvulius, aš nenoru bet ką darit, kad reikė, Surinko nemelžiamų karvių, prieauglio rodos ~~*~~ penkis ar šešis gyvulius ir mane išvežė.] [Aš labai nenorėjau gyventi su tais žmonėm, nes labai būdavo nešvarūs, daug vaikų.] [Mus buvo už pusės kilometrų giminės, tai aš gyvulius pašėręs pagirdžiusi eidavau pas tuos giminės Gvazdaičius, ten būdavau ir nakvodavau. Eidavau į dieną du kartu. iš ryto ateinu pašeriu ir kai paėda pagirdau ir laukiu pašert pietų. Kiek palaukiu pašeriu vakarienes ir einu į Gvazdaičius, Maisto man kiek atvešdavo palikdavo Gvazdaičių aš

Šėrimas septyniasdešimty

ten ir valgydydavau.

Nepriimnemi kuliai aš ten gyvenau kolei sušėriau visa pašara.

1) Septinmargį buvo jau viskas iškulta, tiek reikėjo kulti Senoi kūdoi kulti, taip žmonės sakydavo, ka geri gaspadoriai turi iškulti iki užgavėnių, nes jeigu neiškulia iki užgavėnių, tai pusiau dalinasi su pelėm.

Mūs sėdavo daug rugių, nes ten gerai augdavo o ypatingai gerai augdavo bulvės laukas gerai įmėštas gerai įdirbta. A tik nemaudavo miežei, tai mažai ir sėdavo, kiek lik davo uno maisto ir gyvulių tai parduodavo. Labai daug sušerdavo penit kiaulės nes pradėdavo šerti labai kūdas.

pašarai

Vasarą tik tik beveik gamyna kiaules buvo gnoos, tai labai reikėdavo daug sušerti, kol atsigauna bet gerai nupenėdavo. Atsimenu, kap veže kiaulę su arkliu nusvilinų įstubą. Nebuvo stiprių vyrų pas mus, tai turėjom gera arklį sarti tai visur įdavo. Piaudavo du didelius ir kokus tris jaunus prieleidimus, taip vadindavo prieleidimus.

Mano tėvelis kol buvo, tai žadėjo če negyven ti

o ėe namus pakiski Juozui o isai su mama ir maženiais vaikais persikel į tan septynmargi ir sakydavo kad išibaisės teip. Aleinyčią, Vilnų karšykla ir vėjo malūną ir noreikės sunkei dirbti. bet tėvelis numirė. vėliau Juozas įsitaisė kulti rugiam toki reketį. Reikidavo paimti rugiu tpėdą ir gerai laikyti ir kai sukasi reketis, toki kaplinai greitai iškule iš varpą ar grūdus. Tą reketį suka mamužas. Tokį reketį jau turėjo ir Jaronis.

Kuldavo dažniausi tryse. Juozas, mūsų asamdinis, iš stubeles, ir Kartais ateidavo ir Malonis, tai kuldavo keturiese. ateidavo iš stubeles anksti iš ryto, trečią valandą iš kuldavo tris klojimas a jeigu kule tryse ir ateina pusryčių. pusryčius pavalgė jeigu dar nešvinta tai dar prigula ant suolių

~~Kai išsikūlę Malūnai gimėm~~
Kai vyrai išsikuldavo, tai malgavo rugius
Maldavo daugiausia bernas Vincas
duonai ant visos vasaros prisimaldavo miltų. Buvo
klėty toki didelė dėžė dėl miltų ir primdavo
šita dėžę. Miltai negėdavo nes maldavo ~~džiovintus~~
džiovintus rugius ir toj zakrynioj buvo labai drėgnos
vietos, tai miltai gerai išsistovėdavo. Nežinau
kodėl į malūną nevežėdavo, gal tik dėl duonos, kad
būtų ~~ant~~ duonai geresni miltai. Kiaulėm gal ir vež-
davo tiktai retkarčiais, bet kad malūnas buvo
toli apie septini ~~kilometrai~~ (varstai). ~~Vadin~~ Malūnas buvo
vandeninis, ant Jūres upelio. Kartais reikėdavo ir
mūm vaikam pamalti. (Kartais rekėdavo
pamalti), ~~paduodavo~~ vindavo tokius grūdų ir reikėda-
vo (pamalti kiaulėms). Mūs vaikų malimas
būvo dėl kisielioms. Avižas išdžiovina (pečiuj), nugrū-
do prapiestėj iš ~~pikoja~~ ir mala. Kas prapiestė?
Iš medžio ~~iš~~ išskapota ir išskaptuota toke dide-
lė duobė. Ta propiestė stovi ant žemės. Medis
~~iš viršau padarytos duobė į apačią siaurėsni.~~
Po balku pririštas beržėlis – tiumpa beip kaip
vaikam supti. Prieto ~~ba~~ beržėlio galo yra
pritaisitas dailus (buomas) su varikenom
nar, ir grūdan. Paimk dvise ir dainojam
kutik bumtik bali. Taj piestoj grūsdavom ir
grucią iš miežių. Dabar vadina ta grucia
perlinem krupom. Bet rekėdavo viską, iš pečiaus
išdžiovyti

Sale rastėgalio – viršui plati, iš apačios siaurėjanti

bet kiaulėm dau giau maldavo (sumuge)

kada sudžiūvla,

Labai gerai nugrūda avižas ir nosimka nė štum, vaikam

dar mes maldavom vaikai ir džiovinus kviečius
del bu ~~zos~~ ~~ir~~ kuria virdavo beveik vienai piene
~~kurį virdavom~~ vakarienei, būdavo gardu.
Maldavom didžiom girnom. ~~Kas~~ mažosios buvo lengvos, bet blogiau
tai ~~dad~~ maldavo didžiosios geriau. Andrius buvo
dar per mažas ir ~~nepasiekdavo~~ tai jam sekdavo atsistojus ant krėsliu-
ko maldavom daviėja.
Andrius, grodavo smuiku, tai jam klude groti
mes koręs rankos pirštelis, labai ygai nesu-
gijo bet klinde ir sugijas bet groti galėjo

Medu su Andriumu sekdavom sulik
į milinį - taip vadindavo tą lazdą su
kuria suka girnas.

Sumaldavom labai gražiai ir ~~virdavo~~ į mikes
labai gardų kisielių. Jį valgydavom su
pienu, su saldytu vandeniu ir su riebalais.

+ Šviesto mušimas

Mes vasarą turėdavom daug pieno, tai mama dadarydavo žiemos atsargas. Iš pieno mušdavo sviestą, raugdavo sūrius ir smetoną šildydavo. Sviestą mušdavo kartą į savaitę, tokiam mušdavo mediniu ilgam ~~panašiam į kibirą su~~ medine ~~į viršų apvalainas storas~~ skylėta lentele pritaisyta ant kardukes susimuša grietai, išjima sviesta išplauna ir viskas.

+ Sūriai

Apie sūrius jau rašiau kap jūs džiovino, kur džiovyklas padeda ant žiemos, tik neparašiau kaip dirba. Pasimis pienas stovėdavo kamaroj, ten vėsu būdavo vasarą. Tada nebuvo jokių centrifugų jokių ~~b~~kalkučių įleistie į vandenį, kad nusistotų pienas. Nuo puodynių nugriebė smetoną, pieną sudeda šiltoj, kad sutrauktų. Sutrauktą, dar šiltą supila į sūrmaišėlį ~~pas~~ pakabina kad išbėktų išrūgos padeda ant lentos ~~kita lenta uždeda~~ dar ir varšką pamino, ir kita lenta uždeda, ~~ant~~ akmeniu prislėge ir palieka ant nakties, paskiau išjima iš sūrmaišelio, pasūdo ir pradeda džiovinti iki gerai sudžiūsta paskiau deda į rugius dėl ~~žiemos~~ žiemos.

~~Apie~~ apie smetoną jau rašiau kaip moši žemai.

Muštuvis apvalainas, kaip medis ant viršaus dangtelis su skyle trauktį. Tai trankst

, tai Juozas ~~tuo-~~

165

~~tuo~~. tuos pelenus veždavo namo. ~~Ir na-~~

kur augdavo tik samanos. Juozas sugalvojo pagerint šį plo-

~~mo bet~~ tiesiok į tą plynią, ~~kur~~ ir išbars-

pelenus

tydavo po plyną. po kiek laiko tio plynei pradėjo augti dobilukai taip pasitaisė

pievt. ~~Bet~~ Bet koliai taip buvo pasitaisęs

nežinau pievo

Linai.

Pas mus linų daug nusėdavo nes ne dėlto
kad mažai rėkidavo, bet del to kad nelabai ėsdavo
turbut buvo jems netinkama, žeme, rėkdavo daug.
mama ąžuo teiš dukteris rėkidavo kraičiai drabų
ir visai šeimynai aprenkti. Prie linų apdir-
bimo labai didelis darbas, reikiant po saujelę
surišti, sustatyt į krūveles. į krūvele eina dvide-
šimt a saujų. paskum krūvelėse išdžiovit,
nukirt šimus. kul mu darydavom talka kviesda-
vom vyrų ir margų, visi noriai eidavo, nes
gauna vakarienę ir pašokt, vakarieni ruošai iš
kulvių tarkuotu padaro bandukė ir didelį puo-
da kukulių irgi tarkuotų, vyrai su spragilais
mukle, o moteris į toki žalocba pabaigę. paskiau
eina vakarienes ir pašokti, reike linus ant
pievos pakloti guli pakloti ant pievos kokes ketures
savaites, paskiau reike minti pirtį. pirtis specialiai
padaryta linams džiovyti ir minti. išminus brauk-
ti, išbrukas šukuoti iš šukuotus verpti, su-
verpus austi. kitur linus, ne klodavo o mirky-
davo mirkyti griaučiaus atmirkšta kap ant
pievos ir geresni linai būva. iš šimenu (linų
sėklų) mušdavo aliejų o likuse paduodavo žydam,
Žydas Butkai turėjo aleinyčia, kur spaudavo
aliejų. varoma mancėšu mark-
iš spaudutų semenų lin

Kas neturėdavo savo pirties, būdavo pasidaro tokias duobes, nes už pirtį reikia mokėti.

(linai) 2 167

iš išpautų sėmenų lieką kalociai iš kalo-
čių verda ouigontiems veršiukams buiza
ir labai būna geras pašaras.

Aš darom labai daug iš linų, ~~pakulo~~ ~~pakulom~~ ~~vadinasi ka nuo linų~~ kai linas nubruka tai ~~tam~~ šukuoja yra tam tikri šepečiai pir-
ma eile šukuoja rutensinais tai vadinasi ka nušukuojo pakulos antra eile būna tankesni šepečiai tai vadinasi pašukos, jais verpiniaišam verpe pakulas, verpe pa-
šukas ir audže dėl kadiniųnių drabužių šaudinom ir vaikam.

Mitaviliai

(1982) Linų apdirbimas (1) 168

AHon pberasiniejont užmiršau parašyt

ape kai kukinonis darbus koip mes prade-
avom su talkom kas tai yra talka
talka yra (darbas) padėti vienikitiems
kai kuriuos darbus dirbti neapmokatai
~~kuri~~ ~~nemokama~~ ir jis pas mane padirba ir jam
~~ne~~ ~~turi~~ ~~ka~~ atsi apmokėti tuo pačiu
Pradėsiu darbus nuo linų apdirbimo
kokius darbus dirbdavom prie linų
linų valymas yra labai ilgas
darbas, noriu parašyti išilės

Pirmiausia linus kada prinoksta reike
nurauti prirauni pilną saują linų paskiau
paimi linų ~~k~~ kelias desimt galima mažiau
ir su jais kelnus surisi į apvalu pundeli
ir sudėdi dešimt tokių apvalių pundelis-
ių ta jom surauti yra rikė

169 3

ir pajimam dešimtukus surišti ir ~~pastat~~
tai tatome prišauš vieni kitus dešimt ir pas.
tatome žiki taip vadinamų vikių. Taip sužmą
šius linus - laikoma kokes ~~pusantrą~~
para sovrasčiu ar daugiau, kol sudžiūsta
ir sukręsta paskiau eina? toliau darbas.
kada linai gatavi, gauzi ir prinokę tada
šiep viską padarome ~~pradedame~~
darome (talką) taip vadinama talka
pirmiau ge reikė eiti prašinėti į talką
mukulti. daugiausia mane siųsdavo prašyti
į talką žmonių kviesdavom vakarui
daugiausia (siųsdavo mane prašyti prašyti)
mane prašyti manu į talką ten didelių
prašimų u vekėp visi kas tik žino,
nes ten jaunimas gaunu pašokti
ir išgerti, vyrai su spragilais mušta
o moteris ju rankom pataiso kur

170 3

pietaujo kožr yra nuosai grosojau nu-
oskulę didobaklun ne daugelas (daugiau)
uki vidurnantčes (kliuone) paskiau sez
sėda valgyt. Kas te ne do valgė. Peri-
tarkuoja bulvių ir verda bulvinius
kunkulus ir daro tarkuotas bandutes ir
užpila spirgytais lašinais (kuri valgė už
be spirgitas lašiniais) labai gerai valgis kada
visi pavalgo eina pašnekti.
Paskaičiu eina toliu darbas sulinaes
~~Reikia ant pievo~~ šitas darbas eina su
talkom reikia linus patiesti ant pievos
plona sėlute, reiškia, kad atsi kloėtes
~~plus~~ pluoštas o nėdtena ~~išp~~ išbyrėtų
šitas darbas eina, be talkom pavn
tarpe sito darbo atdeeka tik
moteris ir be talku.

4 171

Paskiau eino tolymesnis linų ~~apdarbo~~ apdarbimas darbas linu minymas čia
tai sakykim, talka darosi * pas mus
ena panašus darba lang minymas ir pas
kaimynus panašiai kada ima pas kaimy-
nus panašus darbai tik eiti tokio darbo eiti
dirbti tai reiške eiti atirbti talka. Apie
linų labai ilgas darbas
iki galo sutvarkyti iš jaus galų
kaimo padarytas didelis namas linams
~~ai~~ Būna gražių
minti krimaunt sukrečia talaka
?! Kiti mina iš ~~orzomuntkis~~ pas
darbas gana sunkus o ypatingai moterems bet vistik iš talkos paskiau iš
talkos apie linus bag
O ypatingai man buvo * sunku.

-172-

linų mynimas ir labai greitai tai išsigando ir neikėjo minti šikim su šunies jaus gurius bet vistiek dirbavas karta

Talka pjaunant rugius

Rugių piaut visada šaukdavo (rugių pjauti šaukdavo) pas kaimyną reiks dirbti darbininką nes buvo tokia mada rugius nupiaudavo vieną dieną paskui (bijodavo) būdavo šimpinki po pabaigtuvėm daug kas gerausiu pabaigtuvėm gerti ir valgiti. mes vieno su mūsų sesere norėjom kad pas mus ateitų (pjauti) tie gražūs vyrukai ~~piauti~~ piauti rugių tai mes su sesere ėjom grėbti rugių, bet tie vyrukai buvo iš laukininkai

su girios gyventojąs smes jūros
įspėjo mus kad gali visko atsitik-
tie, ba mes važiuojam pas ma-
mo Brolį Inoga į girias pravti rugų,
nes aplinkui girios ir visko pilna
buvo mus visai apsirengę su aulinės
čiabatai ir vsai kaip ~~kaip~~ aunant dona
i čebato aula kirto gyvatė
antram broliui nešaut au pidu
jo pažaste ilindo ~~t~~ šaltės į aukį
jis taip išsigando kad norėjo ne
~~pas~~ pobaiktuvių lauti ir daugiau
neisos į grimiknus

174

Darydavo žmonius visokių talkas gera vadovam bet sitokie kaip linų valymas magai bet dabar žino tiktai smulkai dalnu kas apzda-šyti bet gal tūktei nebo dus

Bulves irgi kasdavom talkomis. Pirmiausia ateidavo Jeremiai pas mus, nes mūsų būdavo mažiau sodinta.

Man berašinėjant užmiršau parašyti apie kai kurios darbus, kurinos dirbdavom talkomis.

Kas yra talka. Talka yra padėti vieni kitiems kai kurinos darbus dirbti neapmokamai: kiek jisai pas mane padirba, jam atsimokėti tuo pačiu.

Pradėsime nuo linų apdirbimo. Linų valymas yra labai ilgas darbas. Noriu parašyti iš eilės.

Pirmiausia linus, kada prinoksta, reikia marauti. Priraunji pilną saują linus surišą ,, paskui paimi linų ~~kelias~~ dvi dešimt, ~~gal mažiau~~ saujų ir su ~~tais keliais~~ suriši į apvalų pundelį. Paimam dešimt tokių surištų pundelių ir pastatome prieš vieni kitus (10+10?) į taip vadinamą rikę. Taip sukrautus linus laikom ~~ar keliėrias ket~~ kokias porą savaičių ant lauko, kol sudžiūsta ir subręsta.

~~Kada~~ Linai gatavi - sausi ir prinokę, ~~tada šiaip visko~~ šito padarome savoj šeimoj. Vėliau darome taip vadinamą talką.

Pirmiausia reikia eiti prašinėti į talką linai minti.

~~Spalianos~~

(Iššukuoti būdavo ~~tokiais~~ sam dilci) šepečiai. Pirma eile šukuoja retesniais, ką neiššukuoja būna pakulos. Antra eile, per tankesnius šepečius ką neiššukuoja – ~~bus~~ pašukos. Iš pakulų verpia ~~maiš~~ siūlus maišam, iš ~~pašukų~~ siūlų ausdavo kasdieniam drabužiam, samdiniam ir vaikam.

Linus džiovina ir mina pirtyse. Kas neturėdavo savo pirties, kartais pasidarydavo tokią duobę, nes už pirtį reikdavo mokėti.

Iš linų sėmenų (sėklų) mušdavo sau aliejaus, o likusius pardavodavo žydam. Bet kai žydas turėjo aleinyčią, kur spausdavo aliejų. ~~Buvo~~ Aleinyčia buvo varoma ~~...~~ maniežu, su arkliais. [Išspaudus sėmenis lieka kaloeiai. Iš kaloeių būdavo labai geras pašaras. Virdavo kaip veršiukams.

126 2

Žinoma, kviesdavo vakarui. Daugiausia siųsdavo mane prašyti į talką. Ten didesnių prašymų ir nereikėjo, nes visi žinojo, kad jaunimas gaus pašokti ir ~~išgerti~~. Daugiausia mane siųsdavo prašinėti.

Vyrai ~~su~~ atsinešę spragilais nukulia, o moterys nedaškoj arklių zaslos, pataiso, kur yra nevisai gerai nusikūlę. Dirba kluone nedaugiau, kaip iki vidurnakties. Paskiau sėda valgyti. Kas ten do valgiai? Pritarkuoja bulvių ir verda bulvinius kukulius ir daro tarkuotas bandutes, kurias valgo užpiltas spirgytais lašiniais. Labai geras valgis.

Kada visi pavalgo, eina pašokti.

Toliau linus patiesia ant pievos plona eilute, ir laiko kokias 4 savaites, kad atsiklojytų pluoštas, ~~o nedienu išdygrėtų~~. Šitą darbą atlieka tik moterys ir be talkų. Kitur linus ne klodavo, o mirkydavo – daug greičiau, negu ant pievos ir linai geresni būdavo.

Tolesnis darbas – linų minimas, kuris dirbamas irgi talkomis. Apie linus labai ilgai reikia darbuotis, kol juos iki galo sutvarko. Išmynus reikia brukti, iš brukilus nukuoti, iššukavus verpti, suverpus austi.

Būna vidury kaimo didelės namas linams minti – pirtis.

~~Tas~~ Darbas su linais gana sunkus, ~~o~~ ypatingai moterims. O, ypatingai man buvo sunku linus mynimas, nes aš labai greit užaugau ir reikėjo dirbti kartu su suaugusiais.

Brukimas ir šukavimas buvo jau ne dalkomis.

Rugių pjovimas talkomis

Rugius pjauti visada eidavo pas kaimynus, kad užsidirbti darbininkų, nes buvo tokia mada rugius nupjauti vieną dieną. Pasiau šeimininkai rengdavo pabaigtuves. Pabaigtuvėm gaspadorius parveždavo šnapso. Visada skilandį nepjauna be pabaigtuvių. Būdavo visada muzikantas - iš kaimynų Martynaičių, taigi jis niekad nestokodavo.

Pabaigtuvėm duodavo ko geriausio valgyti ir gerti

ko, ir kiek?

Mes visos seserys norėjom, kad pas mus ateitų pjauti ~~trys~~ gražūs vyrukai, tai mes pas juos eidavom grėbti rugius. Tie vyrukai buvo iš laukinykų. Mes juos įspėjom, kad gali visko atsitikti, nes mes važiuosim pas brolį Juozą ~~į girias~~ rugius pjauti, o ten aplinkui girios ir visko pilna. Tai jie buvo su auliniais čebatais. Einant vienam į čebato aulą kirto gyvatė, o antram broliui nešant pėdus įlindo į aulį žaltys. Jie taip išsigando, kad nenorėjo likti nė pabaigtuvių ir sakė daugiau neis į girininkus.

Pas mus linų daug nesėdavo, ne dėl to, kad mažai reikėdavo, bet dėl to, kad nelabai augdavo, buvo jiem netinkama žemė. Linų reikėdavo daug. Mama augino 3 dukteris, ~~tai~~ reikėdavo kraičiui drobių ir visai šeimynai aprengt.

107

114

116

Kai griebia rugius ir sugriebia pilną glėbį (rugių, tai paima tų pačių sugriebtų rugių saują ir ~~tuos~~ ru- 179 gių ~~išglebia~~ glėbį ~~paima saują rugių ir~~ suriša. Tai vadinasi pėdas. Tokių pėdų į rikę reikia penkiolika ~~pėdų~~. Tris pėdus iš pradžių suriša visus ~~tris~~ kartu, tai vadinasi boba, paskiau prideda iš vieno galo po tris pėdus iš kito galo (vėl) tris pėdus ir visa rikė – penkiolika pėdų. Keturios rikės – kapa. Rikes surišaž iš galbų tais pačiais rugių šiaudais. Žmonės ~~tarp~~ savęs klausia kiek kapų pripjovėt, arba klausia kiek šiemet išduoda kapa. Viską nesverdavo, ale miernodavo. Mieros buvo tokios: kartis, puskartis, gorčius ir kvarta. Kartis šešiolika gorčių. Gorčius keturios kvortos. Kvorto beveik litras. Jeigu mieruoja du karčiu, tai sako varšauskas. Jeigu sverturne grūdu kartį tai būtu ~~cent~~ centneris.

Javai miero

Aš berašydama apie ~~s~~ mieras ir pamiršau apie močiutę ~~ko mes atėjom~~ išmirsom ko atėjom.

Linų verpimas būdavo ilgas - visą žiemą. Verpdavo samdinė ir mes mergaitės jau verpdavom, kurios turėjom dvylika metų. Verpdavom pašukas ir pakulas. ~~Mama verpdavo vienas bet ~~ duodavo ir verpėjom verpti.

Pavasarį jau gavėnioj, jau pradėdavo austi. Jeigu samdinė moka austi, tai audžia, o jai nemoka, tai mama audžia, o mum mergaitėm reikdavo trinti šeivos. Irgi menkas malonumas. Pavasari gražu lauke, o čia reikė sėdėti stuboj ir tais ~~šeivas~~ šeivas trinti. Šeivą įdeda į šaudyklę. Šeiva daro iš nendrių, ir į ratelį įdega ~~dailiai~~ ~~medžio~~ undroštą pagaliuką ir užmauna ~~tą~~ nendrės šiura ir kaip prisuka siūlų su rateliu.

Kai užaugo Onutė, tai ji ausdavo, paskiau aš audžiau. Ausdavom visokių audinių gražių ir prastų, kas kitas iš linų, ugu iš vilnų. Iš linų drobės, rankšluosčiai ir madas taip kaip vilnoniai audiniai.

Drobes išaudus reikė baltyti, baltinimas yra ilgas darbas. Audeklus išmirkina, paskiau sudėjo į ~~labai~~ didelę ~~ar~~ medinę statinę ~~ir~~ ~~ta~~ Ta statinė vadina žlugtinė. Sukūrę ugnį lauke pakabino katilą, užvirino medžio pelenų

[Menų šarmą užvirina ir verdantį šarmą pila į tą statinę.

Tai Statinėj yra plati skylė, užkalta mediniu kamščiu. Už pylę šarmu palaiko kokį ~~valan~~ valandą, atidaro tą skylę ir išleidžia šarmą į kilimą pila (vėl) (į) katilą, užvirina ir vėl pila ant audeklų. Taip daro kokis kartus kiek kartus, paskiau audeklus išties ant pievos ant saulės ir kaip tik išdžiūsta, tai ir vėla lieja audeklus. ~~Verina kokius tris kartus toi statinei paskiau patiese laisto ir džiovina audeklus~~ jeigu daug yra ~~ausa~~ audeklų tai laiko ant pievos ir per naktį. Blikė - tie patiesti audeklai vadinasi ~~Bayka~~, ten Mergos ir nakvoja prie blyksės, o bernai eina pas tas mergas.

Tai va kodel nes ir apdainuojam plonas drobeles kad dėl jų tiek darbo.

Paskiau drobes gerai išbalbe, sukočioja ir į skryne dėl kraičių. Siūti bernelių marškinėlius.

Kad nelyja ir nešala
Paprūdžiais audimai bala.

Mergos niegojo pas audeklus pasiklojį, o bernai eina

Auklele mano
jaunoji mano – Kam sūsi marškinėlius
kam duosi skuomenėlį
– Berneliui artojėliui
Ženelio pjovėjeliui. – Močiute mano širdele
Kelk mane anksti rytą mano
gaideliams negiedojus.
– Kokį darbelį dirbsi,
taip anksti atsikėlus?

182

Užbaigus linų valymą Verpimas, audimas

prasidės verpimas. Verpti reikdavo labai daug. Reikdavo verpti linus, pakulas, pašukas ir reikdavo verpti vilnas. Nemažai buvo (verpti) vilnų. Laikydavom avis ir ženos kokes aštuones, ir prieauglio koke dešimt. Avis kerpa du kartu: žiemą ir vasarą, Vasarą jeigu kerpam, tai aveles išpraušom pilvėj o jeigu kerpam žiemą, tai prausem (paskui) vilnas. Yra ir tokių avelių, kurės kerpa tik vieną kartą į metus tos vadinasi švelniavilnės Mūsų netokios, mūsų senoviškos. Vilnas sukedžiam. Kedenti – vaikų darbas, Sukaše kašykloj, ir jau paruošta verpimui. Daugiausia vilnas verpdavo mama. Ji labai gražei išverpdavo. Iš vilnų ausdavo viską: išeiginius darbužius, milą vyram siuti sermėgas, Specialiai ausdavo kaldrous – dyžuotas. kelnes ir taip viską. Mama ir vilnų duodavo (ir kitur) verpti, nes viską viena negali suspėti. Ji Mama turėjo tokę bobelię, kuri verpdavo ir vilnas. Už vilnų verpimą mokėdavo brangiau. Mama ir iš vilnų labai gražei suverpdavo ir kraudavo duktėrim kraičius. Kaip bus ištekės, tie kraičiai stovėjo sudėti skrynioj bet jau buvo nereikalingi, nes buvo išėję iš mados. Ausdavo dažytus. Toki raudoni buvo – išėjo iš mados toki gražūs. Aš tik vieną tokį andaroką nešiojau, o Teva ne.

+

O vyram nekirta lolės audiniams, kokių buvo kraičiuose, neskraudo.

Padedu Juozui dirbti

~~x Pavasaris.~~ ~~Pjūtis pelenais~~ 183

Labai gražūs orai ir ūkelas laikas pavasaris. Ganyti dar pranu-sti.

Karvių ~~dar~~ ~~nogydavavimes~~ enam dar būdavo unksti — neprižalę žolės, o pašaro dar trūkumas, pokloti taipgi yra mo

Tai Padedu aš Juozui dirbti lauko darbus. Juozas labai patenkintas, o man labai patinka kada gaunu dirbti su arkliais. Juozas ~~aria~~ arti, drapaluoti, tik arti nemokėjau, nesperniuojau, o aš akėju su trim arkliais. Mamos pakinkom į dvejas akėčias. Į didesnes akėčias kinkom du arklius o į mažesnes kinkom vieną arklį ir dvejomis akėčiomis akėju. Juozui patinka kad aš labai gražiai dirva išakėja, kaš pulakstau ir tekina su arkliais. Kad gražiau atrodytų dirva gerai, ir išpirkliau, tai aš akėju iš ~~pa~~ šaul pamąju...

Labai būdavo gerai Juozui ir man. Kad reikė stuboi trūstis, bulves, skusti ir, plėšoti plunksnas ir driuti šalves, aš sakydavau, kad man reike padėti Juozui. Kartais ir nesturėdavau ka veikti, bet sakydavau kad aš užimta.

~~Aš~~ Buvau kokios dvylikos metų. Pas mus visur aplink girios ir visur tada girelę kerta. ~~Parduodavo iš varžytinių. Kerta ir veža į visokias malkas ir rąstus. Taigi vietiniams būdavo darbo, kad ir pigiau nusidėdavo už darbą, bet norėdavo žinomą ~~darbo~~ uždarbio. Mūsų vyrai dirbdavo su arkliais ir neblogai uždirbdavo.~~ Tą vietą, kur iškirto girią, turi pirkėjas gražiai išvalyti. ~~Tai visa ta medžiaga girios degina~~ (Šakas ir viršūnes palieka kirtime)

reikalaudavo strėlčius kad dalenka būtų, kaip iššluota; ~~tai kuno dalenka~~ (~~taip~~ vadindavo tą vietą kur kirto medžius - dalenka) o kai ~~išvalo~~ dalenka, tai vadina čenčius. Čenčium vadina liki paaugą girę.

Juozas pasikinko arklius, susisodina mus vaikus ir važiuojam į girę. Mes, vaikai, renkam visokes šakas smulkias ir stambesnes, kokes pakeliam. ~~ta~~ Juozas sudeda stambesnes ir vežam namo. ~~Atveže~~ Vežam ne į namus, bet išmetam plynei ir užkuram. ~~bet~~ Paskiau Juozas paklausė strelčiaus ar galima girioj kurti ugnis; Sako, kad šitoj laiku galima, nes jau medžiai ir kitos malkinė medžiaga išvyta, tik reikia prižiūrėti, kad kur kitur neišsiplėstų. Tai mus Juozas vesdavosi į girę. Mes jam padėdavom ~~kūrenti~~ tuos ~~šakas~~ šiukšlius kūrenti.

Prikurendavom daug pelenų

185

Mes kur gyvenam, yra toke pelkėta pieva, auga tik samanos. Juozas sugalvojo payerit ta ~~pelkę~~ plynę. Paimė mane, Andrių ir nuvažiavom į girią (~~tiu kur riki išvalyt ir viska surdegit, toi~~) Mes nusiveižem iš tvarto gyvulių lovius ir žolabus, prisisiniam pelenų, parvežėm ~~nama~~ ir išbarstėm toj pelkėtoj pievoi. Po metų toi pelkei pradėjo augti dobiliukai. ~~Žinoma~~ Mes daugiau pelenų ~~nuveže~~ nuvežėm, tik vienais metais / iš po kelių metų vėl pradėjo augti samanos. ~~Aš viską padėjau broliui. Vežioti pelenus ir kitus ūkio darbus.~~

Ar padėdavau dar ir kitą darbą (dirbdi) iš girios, kur kertamo medžiai, priveždagavo aglių šakų ir nuo tų šakų nukapodavo smulkes skujas ir klodavo į tvartu.

Šita darbą atlikdavo močiutė. Nuo šakų nuskabo skujas, jais dar susmulkina ir kreta į tvartu. Kada močiutės nebūdavo namie toi šita darba padarydavau aš.

Kiti lauko darbai

Šienavimas

Šienavimas. Šienaudavo ilgai, nes daug reikė-davo pievų nušienauti. O visos vienu kartu nešienauja, nes gali išeiti bėdų, iš supūdyti. Šienaudavo du vyrai, pašienauja vieną dieną ir laukia kol šienas išdžiūsta. Taip šienauja labai ilgai.

rugiai

Rugius, rugius nupiauna vieną dieną, daro talką rugiams piauti. Paskiau daro geras pabaigtuves. Rugius piauti susirenka visi iš talkos, kokie šeši dalgiai susidaro. Rugius piauna, o moterys paskui grėbia ir riša pėdus ir taip metai. Paskiau po vakarienės sustato į rikes į rikę stato penkiolika pėdų pirmiau pagirna trys pėdus pastato surišą ir iš šonų pastato dvylika pėdų tai rikei išviso penkiolika pėdų. Rugius sustato kapom. Kur kapų priprato ir kiek kapų išnūlus išduoda. Į kapą eina rikių keturios, kaimynai klausė kiek šiemet kapų išduoda karūnų.

Vasarojus

Rugius baigus piauti, prasideda valymas vasarojaus. Pas mus vasarojus daugiausia avižos na ir paskui kanamišainka avižos, vikiai ir antrasiliai dobilai, tai ir viskas iš vasarojaus. Paskiau tiesa visokis arimas.

Bulvės

Bulvių kasimas yra labai ilgas ir sunkus darbas. Pas mus bulvių sodindavo daug, nes gerai augdavo ir daug rinkdavo gyvuliam bet sodindavo į lysves, tai vandens nekasyo galima negalima buvo nei arti, nei kaip kitaip priimti kasimui. Tai vyrai su šakėm kasdavo kiekvieną krūmą paeiliui. Vyrai atsikelia anksti, kaip tik švinta ir iki vėlumos bulvių nekasti eina kaip tik atšyla. Visus vyrus taip varydavo per visą dieną. Kartais, kaip gražūs orai, tai mamos seserys ir vyresnieji vaikai vesdavosi prie bulvių kasimo, bet kokie ir vaikai iš tų vaikų, tik rinkosi bulves.

Kaip aš pamenu, būdavau kokios dvylikos metų, tai mūsų eidavom pas kaimynus kasti bulvių. Mes visi kasdavom talkos, bet man buvo per sunku nes nespėjau su dideliais, tai ir bijau ma bulvių.

Pabaigę bulvių kasimą, ruošdavo dar šokius kopūstus, burokus, morkas, kaliukus ir kitus darbus lauko darbų.

Reikia apkaupti kiekvieno vaiko kaupimas Bulves kaupdavom rankomis tai matikais, kiekvieną krūmą reikia apkaupti atskirai. Labai sunkus darbas ir ilgas, per vasarą jau šilta tai susilię su drabužiais šakomis į pilvą ir vėl slopi kompanie sufobuo būdavo. Kaupdavom tik vieną kartą

Vaikų rudens darbai

lapai

Mums, vaikams, rėkidavo rudenį grėbti alksnių lapus. Visu papilvių pievangę alksnių, o kai rudenį pradeda byrėti nuo alksnių lapai, tai mums vaikam reikia sugrėbti alksnių lapai ir prikelti ant tvartai. Taip mum vaikam buvo daug darbo, žinoma, kada lyja, tai nereikia grėbti. Rėkidavo į tokį ančių tvartuką prinešti sausi lapai, žinoma nesunku, tai mum būdavo smagu. Nešdavom su rėčiais, tai su maišais nešdavom vienas kitą ir parnešdavom ant tų maišų. Į tą tvartuką rėkidavo prinešti atsargai, kada blogas oras, lyja.

1

aguonos

Mum vaikam kožną dieną nuraškti aguonas. Mama liepdavo mes jūgą nuraškti kožną dieną, tai iš byrą. Bet žinodami ir prilksėdam. Pirmiau buvo tokios aguonos kaip tik perskyli, prinoksta ir išbyra. Paskiau atsirado kitokios, vadinamos eksportinim. Galvos didelės, sėklos stambios ir prinokę neatsidaro ir nebyra. Tais mama musirinkdavo pati. Saka, kad jas mes išmindžiosim.

Tais eksportines rėkidavo sėti, o šitos visur pridygsta pačios.

Surdegaučiai 82 VII
3 p.
189

Arkliai.

Aš labai mylėjau arklius ir avis. Labiausiai mėgau arklius.
Pas mus buvo toks labai geras arklys sarbis vadinamas, buvo galima pas jį į rauda eiti kabinėtis, nieko nedaro, kol kas nepagauna. Aš jam įsikabinus į uodegą ir bėgu. Jisai nieko man nedaro sau ramiai bėga o aš paskui laikydama uodegą. Vyrai, kai kur reikė joti, tai ima sarbį, sako nekrečia jojant. Vėliau dar aš įsitikinau, kad nekrečia ... kai pradėjau joti, kad dėl jojimo labai geras arklys. Kai paaugau, aš arklius į ganyklą visada nujodavau ir man tas labai patikdavo.

Vieną karbą pamėginau kitą arklį toki seną bėrį įsikabinau į tą uodegą ir vejų. Nežinau kiek laiko praėjo, rodos labai mažai tik aš pasijutau kaip iš miego pabudusi gulinti ant pievos. Matyt jisai mane spyrė, kas dar mane parnešė namo ir paguldė į lovą. Aš gulėjau daugiau kaip savaitę. Išsitino šonai ir koja labai skaudėjo koja. Gerai, kad tik tiek sužeidė, galėjo ir užmušti. Vėliau niekada nesikabinau į arklius net ir sarčius. Joditieti labai mėgdavau. Kai jau paaugau, reikdavo vesti bukčius su broliu Andrium.
savai reikalais eidavau pėsčia. Tada nebūdavo pėsčiukus neturėjome. Buvo papilta smėlio po laiptais ant aslos priemenėje, tai man liepdavo į tą smėlelį šlapytis

Vieną šventą dieną atvažiavo pas mus dvi pusseserės iš Žanavykų nuo Griškabūdžio – Petrė ir Magdutė Kišlytės. Viena mano metų, kita jaunesnė, beveik mergaitė. Mūsų jau buvo išvažiavę į bažnyčią, tai mes pasidarėm pietus, kolūkį norėjom. Viešnios klausia, ar jūs yra arklius namie? Mes atsakom, kad yra, net keturi. "Tai einam arkliais pajodinėti." Matyt jos buvo namuose pripratę.

Nuėjom į ganyklą ir aš daviau joms išsirinkti arklius. Magdutė pirmiausia išsirinko gražų didelį ir riebų arklį, bet ant jo ne vyrai nejodavo, nes labai krečia. Kita pasirinko mažą, na ir pasileidom trys mergos į girią. Mano sartis eina greitai ir lengvai ir aš joju pirmiausia, o jos paskui. Išgirdau, kad užpakaly jau rėkia. Atsisuku, žiūriu – ta kur jojo ant gražaus arklio jau nupuolus, o antrosios jau viena koja palei žemę, kita dar laikosi ant arklio. Aš nusėdau ir sulaikiau jų arklius. Jos man sako, kodėl davei tokius negerus arklius, aš sakau – pačios išsirinkote.

(arkliai)

Man reikėdavo arkliai su nakties nuvesti ganyklos
(Aš to norėdavau, nes buvo proga pajoti)
į girią. Ir toloka – koki du verstai. Aš susirišau keturis
vienu pavadžiu. Nereikėdavo jokių bizgilų
arklius už kaklų, su ~~vieno~~ viduriniuo užsėdau ir jojau.
Eina vis gerai, nes žino, kur eiti.
Arklys, ant kurio sėdėjau kaž kaip paklupo ir aš nupuo-
liau ant vidurio arklius. Bet koks stebuklas mane nesumy-
nė? Jie tik prasiskyrė ir aš, likusi nieko vėl sėdau ir
nujojau į ganyklą.

Šiaip aš labai lįsdavau prie arklių.

Buvo tokia kumelė. Dar jauna, bet labai pikta. Kada arkliai ganosi užtvare, tai mes ją iš kitos pusės tvoros erzi-name. Pirštą kraipom ir sakom:

– Judige, bige, i-i-i. Tai ji pribėga prie tvoros ir galvą užkėlusi rėkia: "i-i-ii".

Mes ją kinkyti niekad nebandėme. Dideliem nieko nedarydavo. Buvo tokia negraži, tai Juozas ją ir pardavė.

Arkliai

—

Vieną kartą vakare reikėjo nuvesti arklius į ganyklą aš paėmiau keturis arklius ir surišau visus prie avimas kito už kaklių, ant pirmutinio aš užsėdau, bet kaž kap ant arklys parklupo ir aš nukritau nuo arklio, Bet kokiu stebuklu mane arkliai nesumyna tik praiskyre. aš atsikėliau ir nujojau arklius į ganyklą, daugiau man taip nepasitaikė ir vis nujodavau arklius

Man labai patikdavo ką nors dirbti su arkliais, akėti, drapakuoti, bet arti nemokėjau ir permaža buvau. Mane broliu užbai mylėdavo, Jau atėjo laikas gyti gyvulius į gėrę. Šią pirmutę ir buvom nagaut visa vaikų kumpanija. Mama per pietę liepė eiti prigulti, pramigti bet mes negalom, nors ryto reiks kelti saulei tekant, rodos viska atiduotum kad norėktu rytą taip anksti kelti. Aš turėjau pinigų trisdešit kapeikų rodos visas atiduočiau kad norėjktu kelti.

arkliai

—

Man norėdavo J.Jozas kad mes varyti arklius į gėrę - į ganyklą ant naktes. buvo ganyti gaidima ir arklius girioje į tą vietą koki du kilometrai buvo iki ganyklos, kai man būdavo smagu, kad gauna arklius nujoti į gėrę

pridėti prie "arklių"

Juozukas 82-11-29

Buvo toke kumelė dar jauna, bet labai pikta. Kada 102
arkliai ganosi už tvoros tai mes ją ~~eržinam~~ ~~tai mes~~
kitoj pusėj tvoros ją eržinam. pirštą krâipam ir sakom
jnodige biege ;i-i-i. Mes stovim netoli tvoros, tai ji
~~puo~~ pribėga prie tvoros ir galva iškėlus rėkia i-ji-i-
Mes ją kinkyt niekada ne bandėm, dideliem nieko
nedarydavo, buvo toki negraži, tai Juozas kartą ją ir
pardavė; Aš labai lygdavau prie arklių, ~~aš~~ gerai mo
arklio mokintojau, aš nodos rašiau savo atsiminimus.

Jiaudota 82 VII 83 XII 31

+ Jodinėjimas arkliais

Aš labai mėgdavau arklius ir avis. Iš visų labiausiai mėgau arklius. Pas mus buvo vienas labai geras arklys, vadinamas sartis. Vyrai sakydavo, kad sartis geriausia joti. Visai nekrečia jojant. Vėliau kaip pradėjau jodinėti, tai ir aš ~~ir~~ įsitikinau, kad nekrečia jojant, tik supa. ~~bet~~ Kol dar aš nejodavau, tai į sarčio uodegą įsikabinus bėgdavau ir sartis man nieko nedarydavo, nespirdavo. Vieną kartą aš pamėginau kitą arklį, seną bėrį ~~įsikabin~~ Įsikabinau į uodegą ir pradėjau vyti arklį, nežinau kiek laiko praėjo, aš pasijutau gulinti ant pievos matyt jisai mane spyrė, nes mane turėjo parnešti namo. Ir išgulėjau lovoj daugiau kaip savaitę. Buvo labai sutinus viena koja ir labai skaudėjo. Gerai kad tik susižeidė, galėjo ir blogiau būti. Susaikau, toliau niekad nesikabinau į uodegą net ir sarčiui, o jodinėti labai mėgau.

Vieną šventą dieną atvažiavo ~~mus~~ pas mus iš Zanavykų, nuo Griškabūdžio dvi pusseserės Kiškytės Pebrė ir Magdutė. Mus jau buvo išvažiavę į bažnyčią, tai mes pasidarėm patys kokių norėjom. Mūsų viešnios ~~Kiškytės~~ ~~sako~~ klausia, ar jūs yra arklių namie. Mes sakom yra, net keturi. Tai ~~mes~~ einam arkliais pajodinėti. Matyt, jos buvo namuose pripratę. Mes jau buvom beveik mergos, nuėjom į pievą ir rinkomės arklius. ~~Aš šiandien išsirinkau sartį,~~ ~~Vienas buvo gražus~~ ~~da~~ didelį ir riebų arklį, bet ant jo nė vyrai nejodavo, nes labai krėčia. Aš joms daviau išsirinkti arklius. Man liko sartis. ~~Mes išjojom~~ ~~trys~~ ~~mergos~~. Magdutė pirmiausia išsirinko ~~tą~~ gražųjį ir kita mažą, ną ir pasileidom trys mergos į girią. Viena nuo to gražaus tuoj nupuolė, kita laikosi ant vienos kojos, kita koja palei žemę. Aš nušokau nuo savo arklio ir sulaikiau jų arklius, jos ~~sako~~ kam man ėmė priekaištauti lidaš ant jų ~~t~~ joti, aš sakau pačios išsirinkote.

I-8, 83 XII 31. (1) 1984

+ Aš jau piemenė,

Man suėjo dešimt metų ir pradėjau ganyti galvijus.
(po girę). Mano brolis Juozas užtai mylėjo kad genu į girę
Mat, sesuo Ona labai (girios) bijojo ir nuginė į girę, aš nebijojau
Aš buvau drąsi. Mes arklius ant nakties vesdavo į girę ga-
nyklis, taigi man liepdavo nuvesti, ~~nuvesti kur~~ ganos bu-
vo apie du kelometrai, aš sėsdavau ant vieno arklio
ir nujodavau, gaunime keturis arklius aš juos surišu
vienu pavadžiu ant vieno pati sėdu ir jojau. Nereikėdavo
jokių bresgilų. Eina taip visi gerai, nes žino kur genų
aš norėjau (davau) vesti arklius (vesti) į girę. Man būdavo proga
pajoti. Man bejojant, mano arklys ant kurio jojau suklu-
po ir aš nupuoliau nuo arklio bet nupuoliau į vidurį
arklių. Bet kokiu būdu ant manęs nei vienas neužsistojo
tik prasiskyrė, aš atsisėdojau, vėl užsėdau ir nujojau.
Aš ganiau keturias vasaras gyvulius pogirę. Gerai girioj
ganyti, kaip lauke, nugeni kur į gerą vietą. Atsisėdi prieš saulu-
tube, ir snaudi. Vieną kartą taip besėdint išgirdau tokį riks-
smą visai netoli manęs Ū-Ū-Ū labai išsigandau. Aš net
gyvulius palikus, parbėgau namo ir sakau broliui, kad
visai netoli manęs užbaubė vilkas Juozas viską metęs
ir eina su manim į girią, nuėjom ir tuojau išgirdom tą
riksmą, brolis nusijuokė ir sako: tu kvailiuke, nebijok
tai nevilkas, bet laukinis karvelis. Paskiau daug kartų
(girdėjau) ir nebijojau. Apsipratau su viskuo ir niekuo nebijojau.
Buvau jau didelė, nes buvau aukšto ūgio tai greitai
augau.

<u>Mano ganymas galvijus po girią</u>

Aš jau turėjau dešimt metų ir pradėjau ganyti
po girę. Mano sesuo Ona (į vasarą) negina į girę, nes girioje bijo-
jo tai gano visus galvijus lauke. Antsėmi gano
brolis Juozas. Irgi gano po girę. Kai ganydavom
po girę tai daug gepugiam (galvijus) taikydavom mes daug
pašaro padarydavo namuose. Juozas ytaišo
gerą (nošinį) barškalą (su 2 pakabutėms) (ir pariša po karvės kaklu. Būdavo
aš šėdžiu kur ant gurbiuos pievutės ir šildausi ant
Uždeko to vieno barškalo. Karvės toli nuo jo neklaidžiodavo.
saulutės nes girdžiu kur yra mano galvijai. Iš kart
ą nemokėjau ganyti, bet karves suvarydavau
į balas ir aš pati per balas paskui karves bandu
šiki kelią (per balas) ir visada pareidavau namo šla-
pe iki o kelių. Nenešiodavau klumpėm, ale Juozas
padarė (medinius) kaliukus, toki tik padai be peret ku tik
(iš šikšninės kilpos ir) suveržtom šniūrais. Tuos šniūrus vydavo ne iš
linų, ale iš karvių odbegų tai neperšlampa.
Pas kiom išmokau ganyti ir neigavau paskui
karves, bet užsidavau aplik uo akim aš ~~viena~~
~~karto labai išsigandau~~. Ganiau pirmą
dieną su Juozu ir man padėjo ganyti.
ant rytojaus Juozas jau negini aš viena
ginau. (Ganiau givulių daug. Gudama
apsirengusi gerai, užkabino krepšį su maistu,
bet žinoma ir bijojau kaip aš vino ~~tuos~~
~~gyvulius kaip aš~~ tuos gyvulius suzūrėsiu

nemokėjimas

ar visi gera. Žinojau, kur negalima ganyti ir kur galima. Pripratau gerai. Jau reikė ginti namo. Man besėdint ant kelmo išgirdau baisų riksmą ir labai išsigandau. Taip garsiai netoli manęs rėkė: ū-ū-a ū, net palikus gyvulius bėgau namo, ~~nes~~ gyvulius netoli palaukėsi. Parbėgus sakau [Tuo žudeina visiškai netoli] ir pažiūrėti ten tikrai bus vilkas. Tėvas eina su manim. Kaip tik įėjom į girią ir išgirdom tą riksmą. Sakau: girdi? Tėvas sako: tu kvailiuke, tai ne ~~buvo~~ laukinis karvelis. Ir daugiau nebijojau, parginadavau visus gyvulius priganytus ir buvo smagu.

Būdavo gerai ganyti, jau gerai žinojau visą girią ir gerai buvo ganyti gaujoj gyvulių daug. Koks didelis gyvulių gaujoj: penkios melžiamos karvės kitų smulkesnių gyvulių.

~~Bet~~ Ateidavo pas manim draugai piemenys, visi iš manęs buvo maž paūstomi, bet ateiną tik mane erzdavo ir visaip iš manęs tyčiodavosi. Kartais paimdavo mano krepšį, ką rasdavo paimdavo ir suvalgydavo, ir dar iš manęs tyčiodavosi: koko, tu dar tau tu valgyk iš mergaičių joks neganydavo. Kaip aš norėjau, kad ganytų koks mergaitė!

Labai būdavo sunku, kai reikėdavo taip anksti keltis ~~dar~~ saulė dar netekėjus. Mama varydavo ir perpietus atsigulti, bet kaip čia gulsi kada jau

gany... 187

lãukã ižguont ar mandydis, ar žuvant

arbatai kelti

Viską duotum kat tik nereikėtu keltis, aš turėjau susitaupius keles dešimtis kapeikų. Labai aš jais brangjumas rodos atiduočia, kad nereikėtu kelti. vasara labai ilgai reikėdavo gyvulus laikyti per pietus, nes kondu, parvari (sparva) tai pt kap če gulsi, kad dienoj nunori miego o če vonai dar laukia eiti nogauti ar kitur.

Tekdavo ir praganyti be ganant girioj. tada reik duris prisilakstyti ir privargti ir privesti. O daugiausia kai užmiegi ganydama (girioj)

Nurišo man iš po karves barškalą. atėjo toksai didelis piemuo pavarde Šiudžius ir mamatant. nurišo labai gerą barškalą. Būdavo karvės taip pripratę prie barškalo. aš sakau - ką tu darai, - aš pasakysu Juozui, tai tu gausi - isai sako: Aylėk ba gausi į sunkį - aš jo bijojau, o ijai išteli - iš Sudelių ir nusinešė tą barškalą. Parėjus pasakiau Juozui. Juozas (karla) nuvėjo į girę, kur ganiau ir rado girioj ta Siūdžių, tai Juozas tiek davė jam sunkių kiek norėjo, daugiau isai neatėjo rišti barškalų, rado pas jį ir tą mano barškalą pas jį, bet jau parišta po karve. Vistiek mano gyvuliai atpratę nuo barškolo ir atsiskyrė, nerasdavo kur ateiti o pirmiau būdavo atsiskiria koks gyvulis išgirsta tą barškalą ir atina pas saru. Kad ir prirašau kita barškalą bet jau buvo gyvuliai pražą (pripratę) ir nesiskirstydavo)

o pre kito nepriprato (nors ir pariš). Barškalus darydavo patis piemenys, darydavo iš labai gero medžio – nosio, sukaltu iškala vidurį, padaro iš medžio dvi palkutes įvere kilputes (yra dvi galuos) ausis, įvere šniūrą ir pariša karvei ant kaklo, karve kai ėda ar eina, tai braška. Piemenys pasidarydavo vieni geresnius kiti bile geresnius ypatingai padarydavo geris mus Juozas, kai kurie girdėti ištoli, o kai kurie ne. Kur iš manes muiso būdžius tai būdavo girdet ant visos girios, kito tokio neturėjom.

Juozo ganymas.

Brolis Juozas į gyvulius ganė gana ilgai po girią šešis-7 tynis vasaras ganė daug gyvulių ir labai gerai ganydavo. Gyvuliai po žiemos atsigaudavo ir būvo riebūs. Juozas ganė po tais gires nuo Kazlų-Rūdos; Ten labai gražios gire. Yra toksai ravas prasideda už šilo. Tas ravas vadinasi Rūdupis. Tam Rūdupį maigo gera žolė, tik viksvai kiek ten melynių, už Rūdupio, tiesur ąžuolą augo. trūkžolės ir (auga) tokios šaknelės, kurias vadindavo Juozas saldžiūškom. Lapai panašus į paparčio, bet jų daug nebuvo. Juozas mum parnešdavo tų šaknelių mes krimsdavom labai saldžios ilgai gali krimsti ir vis saldu, tokias kas ten yra, gal nuodingos bet mum vaikam bile saldu, Mes pamatę Juozą bėgam pasitikti ir prašom saldžiūškų, kartais duodavo kartais ne. (Juozas gyna į šitais gires nuo Kazlų Rūdos) Pirmanse einant į Kazlų prasideda plynu, priaugus baltų samanų o kiek ten bp Spanguolių, girtuoklių, pasiskon

~~pirmoji~~ ganymas 199

prasideda Rūdupis, Pavasarį tam rūdupį gyvuliai sėsta, reikė ištraukti su arklių, vasarą išdžiūsta (toliau kiek ten miškynų iš visur atėina nogentai). Toliau yra Vokiški kalnai, nežinė kaip ten lygioj vietoj tie kalnukiai atsirado. Kai aš buvau maža, tai man tie kalnai atrodydavo labai aukšti, net bijodavau eiti ant jų. Kai jau buvau gerokai paaugus atrodė visai ~~tie~~ neaukšti. Tose apylinkėse nėra kalkinių vietų. Paskiau prasideda jauna girė ir brukniai ir kiek daug nogų.

Kai nustojo ganyti Juozas po galvijus pradėjo sesuo Ona ganyti, bet ona nugins galvijus į girę nes giti į girę bijojo, grūdosi po lauką. Sumažina daug gyvulių ir vistiek buvo sunkau. Viską nuganydavo dėl arklių. Onute ganė keturias vasaras, paskiau aš jau turėjau ganyti galvijus. Avis, kiaules, žąsis ganė brolis Andrius ir Ieva. kad aš pasisiūliau ginti į girę Juozas, džiaugėsi bet gyvuliai buvo atpratę nuo girios ir man beganant po girę apsirgo trys karvės melžiamos. Pačios geriausios apsirgo tokia liga vadinama kraujė-ligė. Karvės šlapinasi kraujų. Pirmiau jokių veterinorių nebuvo tai mama girdė išvirus kmynažolių, kas kas parodijo ir atrodo, karvės karščiuoja, tai mes varom į Pelvę, kur giliau kad karvės atšaltu. Tą ligą sukelia tokios erkutės

83 84 30 gaumas 6
200

tų arkačių yra tik girioje, bet kai gyvuliai yra priprate prie girios jos kad ir kiekvieno gyvuliai neserga. Kai mūs gyvuliai buvo neganomi girioj keturis vasaras apsirgo šita liga ir trys karvės pastipo, maži ir jauni gyvuliai atlaikė. Man be ganant apsirgo ir pastipo. vėliau man beganant priprato ir nesirkdavo. Sekančia vasarą unkirto gyvatė karvę. likom tik ant vienos melžimos. Po pietų beganant prapuolė viena karvė ir niekur negalėjom rasti netoli lauko tiip ir pargimom neradus ant rytojaus Ona išginė karves, o mudvi su su močiute išėjom ješkoti nepargitos karves. Nuėjom į tą vietą kur ganiau ir tenai radom, bet jau negyvą. Vienas šonas labai ištinęs, matyt unkirsta gyvatės.
Mudvi su močiute nuėmum odą, mama mus gyrė ir sakė kad nebūtų mums tik šlektu. Žmogų negavom odai nuimti. Būdavo toki specialistai nuimti odai, tie žmonės

201

vadinosi (pagal specialybe) zakaliais, bet tokių negavom tai mudvi su močiute ir nulupom.

Trečią vasarą prapuolė telyčia žiemamamitė. Radau po dviejų savaičių, kai prapuolė ~~sveiką gyvą aglynuo.~~

~~Man begonant mane sumušė~~ strėlčius, žinoma, dėl mano kaltės. Buvo tokios pievos vidury girios ir tenai buvo sukasti stulpeliai nuo kur prasidėdavo pievos tai aš ~~itgi~~ šigi pievon leidžiu karves o stirčiui nepatiko, tai išai su savo vaiku ~~Kazimieru~~ kaziku ~~pr~~ mane pagavo ir palaike kol tėvas atbėgo ir mane ėmė mušti sunku sakyt. Mušė ilgai, bet aš parginus niekam nesisakiau iš kokios savaitės mama mane prausė ir pamatė mano mėlynes ant blauzdų soko kas čia tau tip padarė aš mamai viską papasakojau. Tasai strėlčius pas mus daržai ~~vaidava~~ ūkių davo, bet nežinau ar mano jaunu ko, sako ar ne, strėlčių laike dideliu ponu

ūkiška gra

Aš jau piemenė

I-8, 55, III-15 1/202

Brolis Juozas ganė galvijus gana ilgai - šešias ar septynias vasaras. Po girias ganydavo, daug gyvulius ir labai gerai priganydavo. Gyvuliai po žiemos atsigaudavo ir buvo riebūs. Juozas ganė po girias nuo Karlų Rūdos. Ten labai gražus šilas. Einant į Karlus prasideda plynė, priaugusi baltų samanų. Kiek ten spanguolių, girtuoklių!

~~nelygumų. Jį visur at~~

Paskiau prasideda toks raistas, jis vadinasi Rūdupis ir turi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Pavasarį daug Rūdupy [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

vardu upeliukas. Už Rūdupio nelygumas. Kiek ten nelygumų! Jį visur ateidavo uogauti. Toliau yra Vokiškių kalnai. Nežinia, kaip ten lygioj vietoj tie kalneliai atsirado, nes tose apylinkėse nėra kalnuotų vietų.

Paskiau prasideda jauna giria ir brūkniynai. Kiek daug uogų.

Kai aš buvau maža, tai man tie kalnai atrodydavo labai aukšti, net bijodavau ant jų eiti. Kai paaugau, pasirodė visai neaukšti.

Rūdupy gera žolė neauga, tik viksvai ir kreteželės. Dar augo tokios šaknelės, kurias Juozas vadindavo saldžiūškom. Lapai panašūs į papartį. Jų daug nebūdavo. Juozas parnešdavo tų šaknelių, nes krimsdavom jas. Labai saldžios, gali ilgai kramtyti ir vis saldu. Nežinia, gal nuodingos, bet mum vaikam bile kas ten yra, gal nuodingos, bet mum vaikam bile saldu. Taigi pamatę Juozą mes bėgam pasitikti ir prašom saldžiūškų. Kartais duodavo, kartais ne.

Kai Juozas nustojo ganyti galvijus, pradėjo

Kai juozas ganydavo po girią, tai daug daugiau galvijų laikydavom, nes daug pašaro padarydavo namuose.

ganyti sesuo Ona, bet Ona nėginė galvijų į girią, labai buvo labai baili nes bijojo. Taigi, gniedosi po laukus. Sumažino daug gyvulių, bet vistiek buvo sunku. Viską nuganydavo dėl arklių. [Ona] gane keturias vasaras. Tada man suėjo dešimt metų ir aš pradėjau ganyti galvijus. Buvau jau didelė, nes aukštaūgė, tai greit augau. Avis, kiaules, žąsis tada gane brolis Andrius ir Ieva.

Aš buvau drąsi ir kad pasisiūliau ginti į girią Juozas džiaugėsi, nes laukė visos ganyklos liko arkliams. Bet mano gyvuliai buvo jau atpratę nuo girios ir apsirgo tokia liga vadinama kraujaligė, kai karvės šlapinasi krauju. Tą ligą sukelia tokios erkutės, kurios yra tik girioje. Bet kai gyvuliai yra pripratę prie girios, jos, kad ir įkanda, tai neserga. Pirmiau jokių veterinorių nebuvo, tai kažkas parodijo ir mama išvirė girdė kraujažolės, jomis girdė. Maži ir jauni gyvuliai atlaikė, o dvi geriausios melžiamos karvės ir žiemamitė telyčia pastipo. Atrodė, kad karvės karščiuoja, tai mes varėme jas į Pilos, kur giliau, kad atšaltų. Dabar yra gerų vaistų ir gyvulius greit išgydo. Paskutinę ir mes išgydėm.

Vėliau man beganant gyvuliai po girią paprato ir nesirgdavo.] Sekančią vasarą likom tik aut vienos karvės melžiamos, nes vieną karvę nukišo gyvatė:

Paskutinę išgydėm.

Prigaudau gerai. Jau reikia gyti namo. Man besidairant aut kelmo išgirdau baisų riksmą ir labai išsigandau. ~~Neto~~ Taip stovai netoli manęs rėkė:

ū-ū-ū-ū

Pamatęs gyvulius bėgau namo, nes gavau visai netoli palaukės. Parbėgus sakau Juozui, kad visai netoli manęs užbaubė vilkas. Brolis, viską metęs eina su manim. pažiūrėti ten, ar tikrai buvo vilkas. Kaip tik įėjom į girią ir išgirdom tą riksmą. Sakau:
– Girdi? – Brolis nusijuokė ir sako: „Tu kvailiuke čia ne vilkas, o laukinis karvelis.

Paskui daug sykių jį girdėjau bet daugiau nebijojau. Pargindavau visus gyvulius gerai prigausius ir būdavo smagu.

Ateidavo pas mane draugės piemenų, visi iš namų buvo man pažįstami, bet atėję tik mane erzydavo ir visaip iš manęs tyčiodavosi. Kartais paimdavo mano krepšį, ką rasdavo atimdavo ir suvalgydavo. Ir dar iš manęs tyčiodavosi: „Ko, ko, ko ~~ded~~ te dabar tu valgyti.

Iš mergaičių joks negaudavo. Kaip aš norėjau, kad gimtų kokia mergaitė!

X04

Labai aš jas branginau, bet, rodos, visas atiduočiau, kad tik nereikėtų keltis.

Vasarą gyvulius labai ilgai reikėdavo laikyti per pietus tvartuose, nes kanda sparvos. Mama varydavo perpiete atsigulti, bet kaip čia gulsi, kad jau tavęs laukia no-gauta ar maudytis, ar žuvaut. Turėjom labai gražią sielvą. Dugnas lygus, smėlis. Gylis iki pažastų. Apšviesta saulės. Tokios pasiš- Mes plaukti beveik visi mokėdavom, jeigu katras ir nemokėdavom, tai greit išmokdavom atsigulę ant lentos.

Ganiau aš keturias vasaras, ir jau išaugęs didelis. Jau gerai žinojau visas girias ir gerai buvo ganyti. Ganiau gyvulių daug- kokia dvylika galvijų, penkias melžiamas karves, kiti smulkesni galvijai

Maudydavomės visi kartu - berniukai ir mergaitės be jokių maudymosi kostiumų. Tik eidavom apsirengt atskirai, vieni į vieną pusę, kiti į kitą. Maudydavomės labai ilgai, kol sušaldavom ir imdavom drebėt

Labai mes džiaugdavomės vasarele kad gražios dienos, bet budavo ir baimes. Mes vaikai labai bijojom griaustino. Mama buvo beip pripratinus, kad kap tik užeina griaustinis, mes lenem namo. Kaptik žaibas plinstele, reikė žegnotis, nes gali perkūnas trenkti. Kilo eglė žaibas teip duoda, kad negali spėti žegnotis. Mama suklupdo, uždega švęntyta žvakę ir mama paėmus maldaknygę ir skaito visų Šventų litaniją. Mes pritariam.

Yra B. blogiausę man, ganant giriai, užeina lietus su perkūnija, pila kap iš kibiro, o aš stoviu ant lietaus, žegnojuosi visą perliją, bet po egle neinu, nes žinojau kad po medžiu negalima stovėti, nes į medžius gali trenkti perkūnas. Kita dieną nuginus į tą vietą pamačiau perkūno suskaldytą eglę.

Ir Teip turi stovėti ant lietaus visa šlape, nes namo gyti dar negalima dar ankstį, tai teip ir vaikščiojis ir nekada neo ta nesirgdavom. Tai yra kantrūkas užsigrūdijimas. šlape ir basa išdžiūsti ant rytojaus būna sausi. Namie niekas nelepindavo, aš ir nesiskusdavau, apsirengiu pacia drapanom, kartais būna dar drėgni, bet jeigu graži diena, tai viskas išdžiūsta.

Būdavo kiek blogiau kai dienos eina trumpyn, bet reginau reikė visą dieną ganyti ir iš krepšio valgiti šaltus pietus, bet būna ir gerų pusių. Gyvuliai pasidaro ramūs, juos niekas nekanda, tai susiguldu ir sėdžiu.

Bet kai karvės pradeda grybauti tai labai toli eina. Labai mėgsta grybus karvės.

Viena karta man teip teko stovėt ant lietaus, rodos ne žaibas, ugnies pylė į medį, kuris netoli manęs augo. Aš vos nepargriuvau, apsvaigau. Pamačiau, kad ta didelė eglė nuo viršaus apatiniai perskilus. Tai pabėgo no darbas. Nuo tada dar labiau bijodavau perkūno

Dainos pirmavilus

Pirma diena ganiau su Juozu, jis man padėjo. Bet rytojaus Juozas jau negirė, aš viena ganiau. Ginlama apsirengiau gerai, užkabino krepšį su maistu. Žinoma, ir bijojau, kaip aš viena tuos gyvulius sužiūrėsiu ar visi yra. Kur galima ganyti, kur ne jau įžinojau. Būdavo ir draudžiamų vietų.

Iš kart, kai nemokėjau ganyti, tai varytłamo karves per balas ir aš pati brisdavau. Pareidavau namo šlapia iki kelių. Paskiau, pramokus ganyti, neidavau paskui karves, bet užsiėidavau aplink už akių.

Klumpėm nenešiodavau, ale Juozas padarė medinius kaduk[illegible]: toli tik padai be peretkų, tik šikšniniės kilpos ir suvarstomi šniūrais. Tuos šniūrus vydavo ne iš linų, ale iš karvių nodegų plaukų, tai neperšlampa ir nepūsta stiprus.

Juozas išlaisė gerą nosinių barškalą su dviem palkutėm ir parišo po karvės kaklu. Būdavo, sėdžiu sau kur ant pievutės ir šildausi prieš saulutę, nes girdžiu, kur yra mano galvijai. Užleko to vieno barškalo. Karvės toli nuo jo nesiskirstydavo.

Atėjo sykį toks didelis piemuo, pavarde Šiudžius ir, ma matant, nurišo tą gerąjį barškalą, prie kurio karvės buvo taip priprate. Aš sakau:

— Ką tu darai, aš pasakysiu Juozui, tai tu gausi!

Jis atsako:

— Tylėk, ba gausi į snukį. Ir nusinešė barškalą. Aš jo bijojau, jisai iš toli, nuo Gudelių.

Parėjus pasakiau Juozui. Juozas karta nuėjo į girią, kur ganiau ir rado tą Šiudžių. Davė jam snukius

kius, kiek norėjo. Daugiau nereikėjo vyti barškalu.] Mano barškalą rado irgi, ~~bet jau~~ pats paristą po karve. Bet mano gyvuliai jau visiškai buvo nuo jo atpratę ir nerasdavo kur eiti. O pirmiau būdavo, atsiskiria koks gyvulys, išgirsta tą barškalą ir eina prie savų. Kad ir buvau pririšus kitą barškalą, bet gyvuliai prie jo nepriprato. Susigadino ganymas visai.

Barškalus darydavo patys piemenys iš labai gero medžio-uosio. Su kaltu iškala vidurį, padaro iš medžio dvi palkutes, įneria kelputes. Galuos yra dvi ausys, pro jas įneria šniūrą ir parišą karvei po kaklu. Karvė kai ėda ar eina, tai barška.

Piemenys pasidarydavo vieni geresnius, kiti blogesnius barškalus. Ypatingai gerus padarydavo mūs Juozas. Tas Kai kurie girdėti iš toli, o kai kurie ne kuris iš manųs murišo liūdžiukas, tai buvo girdėti ant visos girios. Kito tokio neturėjau.

~~Aš ganiau keturias vasaras.~~

Po giria daug geriau ganyti, kaip po lauką. Nugini kur į gražią vietą, atsisėdi prieš saulutę ir snaudi. Gyvuliai ramiai ėda. O kai užmiegi, tai tekdavo ir praganyti. Tada reikia daug prisilakstyti, privargti ir prikentėti.

Labai būdavo sunku, kai reikdavo anksti keltis, ~~[illegible]~~ saulei dar netekėjus. Viską duočiau, kad tik nereiktų keltis. Aš turėjau susitaupius keliasdešimt kapeikų.

Suredaguota 82 VII 18

Strielčius strilčiavo
girią vaktavo
ant kelmo sėdėjo
Kojas nušalo (gegužės daina)

Mane sumušė Strielčius

Man beganant gyvulius po girę, kartą mane sumušė strielčius Apdonas, jo pavardė Staknevičius, bet visi vadydavo Apdonas. Kaime, iš to šono, kur jo apygarda, visi vadydavo girią Apdonyne. Terp girių buvo tokios didelės pievos vadinosi Čibirnykės ir tas pievas išdalydavo strielčiams. Ten jų buvo pasodos – teip vadindavo. Vienam šone tų pievų buvo trobesiai, ir ten gyveno Apdonai. Jiem buvo gerai. Visos pievos matyt iš namų. Tai aš anginus netoli tų pievų ganydavau. Aplink tas pievas yra girios ir medžių tokios pievukės. O kur prasideda pievos, yra sukalti stulpeliai, nuo kur prasideda pieva. Aš stoviu prie tų stulpelių ir žiūriu, kad karvės neitų prie stulpelių. Viena kartą aš girdėjau kaip Apdonienė iš namų rėkė ant manęs, kad ten ganau. Jiem nepatiko kad aš ten ganau. Bet aš nieko nebijojau, juk ganau ten, kur neuždrausta. Beganant kitoj vietoj atbėgo Apdonas su savo vaiku Kaziuku, aš daviau bėkti, bet Kaziukas mane pagavo ir parmetė ant žemės. Aš prašau – "Kaziuk paleisk". bet is neleidžia. Tuo tarpu atbėgo strielčius ir užgulė mane ir pradėjo mušti. Sukiek mušė, nežinau, nes galva buvo užgulta, labai skaudžiai ir ilgai mušė. Paleido. Aš nuėjau pas gyvulius verkdama. Pargynus niekam nesisakiau.

Sumušė strielčius (2) 205

Tik užkelių dienų mane mama prausė ir pamatė ant manęs mėlynių galybę. Mama sako – kas čia tau taip padarė. Aš mamai viską papasakojau, kas mušė ir už ką.
Potam tas Apdonas kiek kartų buvo atėjęs, bet mama užimdavo, ar jam ką (užtai) sako ar ne. Tisai beveik visada būdavo girtas. Tisai dažnai paschuus užeidavo, dai mama prigirdydavo ir pasodindavo į labai didelę pilakalną.
Vieną kartą atjojo gerokai kas. Mama dar geresni priėjo. Visai girtas, (neužsėda ant arklio. Apdonas Mama sako percimkai) "Vincai, eik pamelini padėk užsėsti."
Vincas paėmė už klyno pakelti – pilnos kelnės. Atėjęs pasakoja, Aš Vincui sakau – reikėjo neuž kelti, bet į kitą pusę arklio nuversti. Aš jo nekenčiau, labiau kaip gyvatės. Daugiau, žinoma, negirdėjau gyvulių į tą vietą.

Bet ir jam buvo galas. Prisidarė visokių bėdų ofisuose. Atėjo revizija: keturi strielčiai, abiešči-kas ir vyriausias Nadlesnas, ar Padlesnas, nežinau atsiminti, kaip vadydavo. Apdoną tuoj numetė nuo šlužbos, iš varė iš triobų, o saau, nebuvėjo. Ir pasibaigė ponystė. Reikė eiti į kokią stubelę, labai turėjo daug vaikų. Kažną metą gimdavo ir mirdavo. Čibirkynės dangumai priklausydavo prie Senos rūdos, jeigu kokem bamkietui prašo Sena rūdą, tai ir Čibirkyncs. Pas Apdoną būdavo šermenis, prašo Sena Rūdą. O Sena Rūda prašo ir ~~Čerber~~ Čibirkinus.
Tiesa ten buvo tik vienas gyventojas strielčius, Atkelė labai gerą žmogelį, pavarde Bacevičius.

kad mane taip išėjo užčiavar
Pasakui šią vietą
išleisti
lie ponu laikydavo strielčius, nes jo apeigose, mes gaudydavo gyvulius.
jau kaip nauja
su vaikais prelbu
Apdoną
Apdonui griežto

Ž. Išdyk. špasai

Piemenų išdykavimai

Pas mus atgydavo toks senis, jis atgydavo iš toli, išvai ganydavo daug iš Gudelių. Kokius keturis ar kilometrus atgydavo gyvulių daug, koke trisdešimt nežinau kodėl taip toli gydavo, gal ten nebuvo ganyklų. Jo brolis turtingas turi šimtą margų, tai tam broliui duodavo vieną karvę melžtis, bet tas senis buvo nevedęs, tai kam jam ta karvė reikalinga. Valgį duoda brolis aprengia tas brolis. Tajo karvė kai atsiveda veršį, tai žindo iki užtrūksta, lauke kito. Išvai jos nemelžė išžinda veršis. Tas veršis igaudavo suggrubęs ir labai čiunga.

Kai kita senis atgydavo, tai mes piemenys su bonkom eidavom

Mes piemenis melždavom tą jo karvę. Vieni sudobojame senį, o kiti į bonkas į kurias atsinešdavom pieno jau buvo išgerta melždavom, mes pieną visi to pieno namie kiek norėdavom bet grąžin kad senio karvė išmelžiame.

Tas senelis buvo silpnas ant proto, tai mes išdykėliai jam darydom visokius špasus. Jis mane, kaip mergaitę neįlėdavo, nes laikydavo neišdykusia. Atnešdavo obuolių iš savo didelio sodo.

Aš ganiau gyvulius po girę keturias vasaras. Po girę daug geriau kaip po laukus, ungini kur į gražę vietą atsisėdi prieš saulutę ir snaudi gyvuliai ramiai ėda.

Aš jau išaugau didelio ūgio, tai greitai augau. Beganydama po girę susidraugavau su kaimynu berniuku Kaziuku, nes mudu ganėm kopačiose vietose kur ir aš ganiau. Jis buvo geras, gerai grojo šmuiku ir labai davo iš medžio dūdeles kaip klernetą, pats pasidarydavo su šešiom skylutėm ir išgrodavo įvairias melodijas. Kaziukas buvo už mane vyresnis metais. Mūm be ganant susidraugavo ir mūsų gyvuliai ir nesiskirdavo ganant kaip iš vieno tvarto. ~~Kaziukas buvo labai geras, meilus ir mane ne erzindavo kaip kiti ganai~~ Paskui jis padovanojo gražią dūdelę iš gluosnio, bet aš groti neišmokau.

Labai mudu buvom geri draugai kol ganėm kai nustojom ganyti irgi draugavom ir pradėjom mylėti vienas kitą. †

Bet neilgai tęsėsi mūsų draugystė. Jis 18 metų būdamas pradėjo sirgti. Kai kas auglys atsirado kakle ir mirė (gulėjo lovoje pusę metų) nuo ~~auglio~~. Kaip aš jo gailėjau ~~pergyvenau~~ jo mirtį negalėjau kelis metus pamiršti. ~~Nemiela buvo niekas.~~ Mes pirpiečiai irgi draugę žaisdavom, maudydavos, žuvaudavom, uogaudavom

Labai daug verkiau ir meldžiausi už jo sielą.

Taip išplėšė mirtis mano laimę, meilę ir džiaugsmą. Daugiau tokio draugo nesuradau. Nors vėliau turėjau draugų, kurie mane mylėjo, bet jau nebe tas, kas buvo (versti) – seka III-17 ir 18 psl.

išsiskirdavo nuo manęs, nesityčiodavo iš manęs, mane neerzindavo kaip kiti vaikai, sakydamas, kad mano kiti vaikai skriaudžia (margin, partly illegible)

išdrožtus. Aš būdavo pairusi ir man niekas nepatinka (pencil note, partly illegible)

(III-17)

Vieną kartą mudu labai susipykome, tik neprisimenu už ką. Nors nuėjome gyvuliai kartu ganydavosi, mudu nesikalbėdavom. Taip tęsėsi kelias dienas. (margin)

vaiko nepadėkime bimbai (red note, partly illegible)

\+ Kazinkas.

Kazinkas kaimynų vaikas, Karčiauskų. Mudu labai susidraugavom, nes abudu ganėm gyvulius po tą pačią girią – Apdengių. Net mūsų gyvuliai susidraugavo, nesiskirstydavo vieni nuo kitų. Kazinkas už mane vyresnis rodos dviem metais. Mudu buvom geri draugai kol ganėm, nes Kazinkas buvo geras berniukas, manęs neskriausdavo, neerzydavo, kaip kiti vaikai, mergaitę radę girioj visaip užkabinėja. Kazinkas užsistodavo už mane. Kazinkas grodavo švilpuku ir sakydavo, kas nusimano, kad Kazinkas [groja] gerai, ~~mano labai tagi grojo švilpiku~~ Kazinkas iš medžio pasidarydavo tokią dūdeles išpiaudavo šešes skylutes ir ant tos dūdelės, labai gražiai grodavo visokes melodijas. Aš būdavo paimu bet man niekas neišeina tik py. Vieną kartą mudu susipykom labai, tik neatsimenu už ką, Mudviejų gyvulai kartu ganosi nesiskiria, o mudu nesueinam. Taip tęsėsi kokią savaitę. Paskiau jisai man padovanojo gražią ir gerą dūdelę ir susitaikėm, bet aš groti neišmokau. Mes popietę kartu maudydavomės, kartu žuvaudavom ir kartu girioj uogaudavom, kartu grybaudavom. Labai daug būdavo toj girioj žalčių. Būdavo ir gyvačių, tik ne tiek daug, kap žalčių. Mes pagavę užmušam ir sukabinam ant kartelės ir pakabinam prie kelio, kai žmonės ~~išsigąsta~~ užsiena ir išsigąsta, o mūm juokas. Mudu ganėm po girę ketures vasaras, nustojom ganyti ir manim 'a toliau draugauti, bet atėjo nelaimė. Kazinkas apsirgo kažkokis anglijs augo jam ant kaklo, nuo to anglio ~~išsi~~ išsisirgo ir po kokių pusantrų metų mirė. Kaip aš jo gailėjau, kokius metus aš jo ~~verkiau~~ verkiau ir dabar šitas žodžius berašant gaila.

Skauda širdį.

Man begyvenant Kaune. Aš buvau kokie dešimt metų kaip ženota. Atvažiuoja mano brolienė ir prašo mane, kad aš važiuočiau pas ją jai padėti surengti vestuves. Ženija dukterį Vitaliją. Aš pagalvojau — turiu laiko, vaikai buvo gal kokių aštuonių metų ir buvo rodos jau atostogos, nėjo į mokyklą. Sakau gerai, galėsiu. Su vyru pasikalbėjau, sako gali važiuoti. tik poriną laiką. Aš ruošiausi kelioms dienoms. Vyras žadėjo vėliau atvažiuoti, bet visai neatvažiavo. Per vestuves buvau viena su vaikais. Man buvo nesmagu ir sarmata, kad viena, kaip našlė. Prasidėjo vesailija privažiavo daug svečių, giminių. Atvažiavo brolienės brolis daktaras su vaikais — sūnum ir duktere. Brundzos sūnus jau buvo daktaras, tėvas irgi daktaras. Labai linksma vesailė. Aš daug šokau. Aš buvau padariusi iš valgių šį bei tą, padariau silkių ir gerai aš norėjau duoti prieš pietus, bet brolienė sudraudė, kad negražu pirmiau silkės. Tada daktaras Brundza sako čia geras dalykas, tik nelaiku paduotas. Buvo daug kaimynų pakviesta. Buvo toks atsitikimas mane pakvietė šokti Karčiauskas, mano Kaziuko sesers sūnus. Aš pažiūrėjau į tą vyrą lygiai gyvas Kaziukas, kaip vienas lašas, taip panašumas. Mes pradėjom šokti aš dar kartą pažiūrėjau ar ne Kaziukas ir taip man griebė širdį, kad turėjau mesti šokį ir išėjau atsigulti. Aš nežinojau, kad gali taip skaudėti širdį. Gal iš manęs pasijuoksit. Gal kada paskaitysit šias eilutes. Atsiprašau kad aš čionai aprašiau savo ~~asmenin~~ asmeniškus dalykus. Prašau sūnų jeigu netinka sunaikyti.

Aš jau skaitausi merga

Aš ganiau galvijus po girę keturias vasaras. Nei kiaulių nei avių neganiau, žąsis prisiėjo ganyti, bet trumpai. Blogiausia ....

Gal dar ir būčiau ganius dar vieną vasarą, bet kad buvo kam ganyti. Užaugo mano brolis ~~ats~~ Andrius ir jau galėjo ganyti po girę na ir ganė.

Taigi. Penkiolikos metų jau neganiau. Žinoma, tris dar galėjau ganyti, juk dar nekokia pana buvau. Išaugau didelė, nes buvau aukšto ūgio, bet labai laiba. Buvo man dar persunku ūkio darbai ir, žinoma, visko mokėjau ir buvo viskas persunku, nevisko galėjau su kitais suspėti ir pavyti. Bet aš vistiek nesigailėjau, kad nustojau ganyti, sakydavo kaimynai ana eina Bartnikų mergos. Nesako, kad eina Bartnikų merga ir piemenė. Aš buvau jau aukštesnė už sesorį Oną, nes Onutė buvo neaukšto ūgio.

Taigi. labai man patikdavo, kad aš jau ne piemenė. Galėjau šventą dieną išeiti į bažnyčią ir šiaip kur išeiti, susitikti su draugais.

Kartą susirgo brolis Andrius, tai išginiau galvijus į girę. Per pietus genu namo ir dar nešuosi susirišus berželio šluotą ~~ir~~ Begenant sutinku kalvio ~~Ar~~ Antaną, kaimyną. Kad pasidarė man sarmata, kad aš ganau ir jau piemenė, ne merga. Mane Antanas nė nepasveikino pro šalį eidamas, šiaip visada sveikindavo. Kai suaugau kaip reik, tai prisiminus imdavo juokas, kad buvau tokia kvaila ir ubijojau būti piemenė.

Labai
215

norėdavau nueiti į šokius. Mano sesuo Ona eidavo, o mane mama dar neleisdavo. Aš buvau labai ~~šokininga~~ [ypatinga] šokėja, tai pergyvendavau [nesiminėdavau], kad neleidžia [mane leisdavosi] pašokinių. Tem galėjau iki valios prisišokti. Mano brolis Juozas mane išvesdavo šokti, aš buvau liesa ir lengva tai mane Juozas be ~~sokt~~ šokant iškelė į viršų. Aš nelabai norėdavau su broliu šokti. Aš jo vaikydavausi. Man su svetimais vyrukais linksmiau šokti. Mano sesuo Ona sakydavo, kad galiu šokti, tai galiu ir visus darbus dirbti, Mane sesuo nemylėjo ir nenorėjo kad aš su ja kur [nors] eičiau. Onai ant šokių buvo negabi ji susiraizi išmokdavo, o man labai ~~ee~~ eidavo išmokt greitai. Buvo pas mus linarūtis, mynė linus. Aš jau merga, reikia ir man eiti linus minti darbas. ~~Aš jau merga, reikėjo ir man eiti~~. Reikė paimti ~~dee~~ didelę saują drūovybu linų juos minturais sulaužyti išmina susmulkyti, iškratyti spalius. ~~Iš~~ Tokiu saujų reikia padaryti

Aš jau merga - ?

mama, ir gp...

penkes dešimt ir surišti, tai skaitosi pundas. Tokių pundų reikė prinerti per dieną keturis, vyrai lengvai prinina, moterys irgi prineina, tik sunkiau, o aš prinynau pusantro pundo ir labai pailsau. Skaudėjo rankas. Iš manę pradėjo tyčiotis. Šoku tai merga, šokt eina kai vėjas o dirbt nepajėgi. ~~Tai, kur linus džiovina vadinasi pirtis, pastatyta toli nuo trobų prie kelio už tą pirtį reikė mokėti savininkui pinigais.~~ Aš pradėjau verkti, ir išėjau namo ir atsigulau. Per linamynių vakarą šokiai. Aš nėjau šokti, nes buvau pavargus ir sarmatijausi. apsikloščius galvą ir verkiau. Antrą ryt- tojaus linamynis Krušėnos, sesuo eina pas kaimynus minti linų, būdavo toks mada ne užpinigus ~~eina~~ minti, bet iš talkos pas vieni kitus. – geriau einam į kreščius linus minti. – negaliu, nes ranką skauda. Ona man sako – tai merga pamynė vieną dieną ir jau serga. Kodėl tu nuo šokių nesergi? Žinoma aš tylėjau, bet labai gailėjausi, nes ten vakare bus mano Kazinkas, atis grajit aš jau tada buvau pradėjus mylėti vaikystės draugą. ~~Visada kartu augom, kartu žaidėm, kartu ganem.~~ Aš buvau jau šešiolikos metų, o mano Kazinkas septyniolikos. Niekada ne nepasisakėm, kad mylim vienas ~~kitą~~ kitą. Bet atsitiko tragiškas dalykas. Kazinkas apsirgo ir mirė pasirges kokią pusę metų. Sunkus buvo man pergyvenimas, labai ilgai gailėjausi ir dabar rašant šitas ~~eilutes ir dabar~~ ~~sunku~~ prisiminimas. Aš labai nuo mažų kūdikystės mylėjau muziką ir galvojau, kai rinksiu žmogų, tai tik su mokančiu graji. Tiesa apsivedžiau su mokančiu grajyt ir mylinčiu muziką bet ne tas, kas Kazinkas.

21 V

V Kuo misdavom
audėdavom, nešiodavom

Kuo nešiodavom
Kuo audėdavom
[illegible] pradėjo

Ką mes valgydavom
Gaminiai valgiui
Valgio gaminimas
Valgio atsargos žiemai
Sviestas ir sūriai

17 psl

Žuandota 82 V 26

218

Mes ausdavom ~~Kuo mes nešiodavom~~ ir avėdavom
Šiurdsiau buvom

Linų audžia drobes ir marškinius (o iš to) rengiami prastai. Iš gražių mošiukų pirma eile nušukavus vadina pakulos ir audžia maišam audekla. Antrą kartą iš ~~(iš jų)~~ nušukavus vadina pašukos. Iš tų pašukų audžia dryžius. ~~dryžius~~ (Nudažo siūlus) visokiom spalvom ir audžia. iš tų dryžių siuva vaikam ir šeimynai kasdienius drabužius.

Aš jau rašiau ukseiau, kad kojinių neturėjom nešioda- vom autais, vilnų pas mus būdavo daug, bet mama nemokėjo megzti, tai mes ir mergaitės nešiodavom autais. Žinoma, norint kad kojos būtų ir blauzdos ap vyniotos baltais reikėdavo autus gerai apvynioti ~~kad~~ apau- tim. Apautės mes pačios ausdavom. Nežinau, kas mus (nes be mamos augo, užaugo pas močiutę) išmokino austi. Mama nemokėjo, rodos kad mūsų išmokė močiutė.

Avėdavom tik klumpėm. Klumpės nėkokios kaip žemaitiškos, padas iš alksnio medžio o viršus (peretkas) odos. Visi vyrai mokėdavo klumpes padaryti. Vieni gerėsnes, kiti blogenes. Padas iš alksnio. Dar pavalo iš drato ~~kab~~ kabių, kad medis kaip greitai nenusine- šiotų. Būdavo specialus dratas ~~geltonas~~ raudonas taip vadinamas ~~klum~~ klumpinis dratas. Krautuvei paprašyk ~~kla~~ klumpinio drato, visada tokio gau- si. Seni žmonės, kas gražei mokėdavo pasidaryti tai žiemą eidavo ir į bažnyčia su klumpėm sako šilčiau kojom.

Kaip mes nešiodavom ir auėdavom. 2 219

Buvo toksai žmogus, kuris užsijundavo tik ėkimu prie dirbimo, padarydavo labai gražes ir žmoges ~~tet~~ bet mum vaikam nedavodavo per tą dirbą. Mes tokes dalikatnas kaip ant ledų suplėšime.

Mama dėl sares tai duodavo padaryt, bet rodos, nepagei imdavo, neatsimenu kiek. Šeip ~~sund~~ šventadienio drabužių gerai neprisimenu, ar turėjom. Rodos nevisi. Visti kažkais vezdavosi kai katrą į bažnyčią, tai turėjo kuo aprengti. Prisimenu, buvo toki kelnukai-skrybutė gal kokiam aštuonmečiui vaikui, bet kardien nešiodavo nešioti, buvo išeiginė. Mes vasarą nešiodavom tik lininiais marškiniais, ilgi pusiau blauzdos. Ir iš mūs niekas nesijuokdavo, kad mes tik su marškinėli. Jeigu šalta, tai tada apsivilkdavom. ~~Ka~~ Mama buvo mūs prisakius, kad kožnas savo drabužius susi dėtume, vakare, tai mes ~~kiek~~ katra kiek turiam geresnius ir blogesnius sudėdom į vieną vietą. Žinoma, vakare surišam apačiom ir pakabinam ant kartiės ir sakom čia mano gungas, čia tavo gungas. Sunkinam, katro didesnis gungas. Kartis yra pritaisyta prie tos sienos nuo užpečkio. Ant jos kabina visus drabužius. Mes ir šventą dieną tais pačiais drabužiais nešiodavom kaip ir šiokią dieną. Iš mūs Jutauskienė juokdavosi, kad prastai nešiojam. Jutauskienė mūs teta, tėtės sesuo. Sako, kad Bartnikienė užaugino savo vaikus viena šlebute, viską vienas išauga, lieka kitam, mažiau neplyšta.

Vaikystės sėlenyse

Kuo avėdavom ir nešiodavom

Augome skurdžiai, daug buvo visokio nedatekliaus. Net nevisada turėdavom klumpes. Daugiausia visą vasarėlę basi. Kojos amžinai subadytos, pažirmotos, vis šun-kimai. Pavasarį nuo vėjų labai suskyla kojų oda, vakare reikia su muilu numazgoti, tai labai skauda ir mama patepa kokiais riebalais, per naktį apgyja. Jeigu yra pašinas įvarytas, ~~tai~~ ant skuduriuko užlepina zuikio taukų, kad pašiną ištrauktų. Mama gaudavo zuikio taukų pas strielčių.

Vasarą gerai ir basiem, dar greičiau, bet rudenį jau šalta. Rytais, jeigu katras neturėdavom klumpių, ~~tai kojas šildydavomės~~, kai karvė padaro balą, tai šiltoje šildydavomės kojas.

drabužiai

Drabužiai buvo daugiausia lininiai. Išmintus ir išbruktus linus šukuoja per tam tikrus šepečius ir mošukas vadina pakulom. iš jų audžia maišam audeklą. Tokia eilė. Paskui dar linus šukuoja per tankesnius ~~šukas~~ šepečius ir mošukas vadina pašukom. ~~Tai va~~ iš ~~šitų~~ pašukų siūlus verpia, ~~Audažytom~~ nudažytus siūlus visokiom spalvom (iš audžia.) audžiavo dryžius. Iš šitų dryžių medžiagos vaikams ~~siūdavo~~ ir šeimynai siūdavo kasdienius drabužius.

Kojinių neturėjom, nors vilnų pas mus buvo daug, bet mes nemokėjom megzti. Nešiodavom autais ir mergaitės. Žinoma, norėdavom

drabužiai

kad kojos būtų aukščiau apogniotos, tai turėdavom tokias juosteles, vadinamas apartes. Jas mes pačios ausdavom. Nežinau, kas mus išmokino austi, gal mūs močiutė, nes mama nemokėjo. Mat, ji užaugo našlaitė.

Avėdavom tik klumpėm (nė batais, nė vyžom niekas nenešiodavo). Klumpės ne tokios, kaip žemaitiškos. Padas medžio, o (viršus) peretdast odos. Visi vyrai mokėdavo padaryti, vieni geresnes, kiti blogesnes. Klumpes darydavo iš alksnio, bet kai kas turėdavo ir iš liepos. Alksnio ne taip greit nusinešioja. Paskui dar pakala kabėmis, kad taip greit nenudiltų. Kabes daro iš klumpinio ~~medžio~~ drato. Būdavo specialus dratas, raudonas. Krautuvėj paprašyk klumpinio drato, visada tokio gausi.

Batais ir ~~eidavo~~ apsiaudavo tik į bažnyčią eidami. Senukai vyrai, kurie mokėdavo gražias klumpes pasidaryti, ~~tai~~ žiemą eidavo ir į bažnyčią su klumpėm. Sako, kad šilčiau kojom.

Klumpių viršų dažnai tepdavo varveliu – nelabai skystu tepalu. Tą varvelį pirkdavo krautuvėj gatavą. Kartais mes vaikai ir lašiniais patepdavom klumpes, kad būtų gražesnis viršus.

Buvo toksai diedas, kuris užsiimdavo tik klumpių dirbimu. Mama dėl savęs tai duodavo padaryt, nes jo klumpės buvo gana gražios ir smagios, nors nepigiai imdavo, rodos, du auksinu (30 kp). Bet mum, vaikam nedirbdavo, nes mes kaip mat tokias delikatnas nuplėštume ant ledų bečiuožinėdami.

(išspausd) (kuo nešiodavom 3) 222

Gerai neprisimenu, ar turėjom šventadienius drabužius. Rodos, nevisi. Vistik kartais vesdavosi kai katrą į bažnyčią, tai turėjo (rašėjo) kuo aprengti. Prisimenu, buvo toki kailinukai - skranduk gal kokiam ašteonmečiui vaikui. Bet kasdien neduodavo nešioti. Buvo išeiginė. O vasarą nešiodavom tik lininiais marškiniais, ilgais persiau blauzdas. Ir iš mūs niekas nesijuokdavo, kad mes tik su marškiniais. Jėgu šalta, tai turim apsivilkimą kokį?

Mama buvo prisakius, kad kožnas savo drabužius susidėtume, vakare, tai mes katras kiek turim geresnius ir blogesnius sudėdavom į vieną vietą. Vakare surišam apardėm, ir pakabinam ant kartiės ir sakom-čia mano gungas, čia tavo gungas. Surikinam, katro didesnis gungas. Kartis yra pritaisyta prie sienos nuo užpečkio pusės. Ant jos kabina visus drabužius.

Šiaip, tai ir šventą dieną nešiodavom tais pačiais drabužiais, kaip ir šiokiadieniais. Teta Gučiauskienė, mūs tėtes sesuo iš mūs juokdavosi, sako, Bartnykienė užaugino vaikus viena šlebuke. Reiškia, vienas išauga, kitam kilam, naujų neperka.

Ką mes valgydavom. I-89 84-I-5 1 223

Mūsų mityba ką mes valgydavom.

Mes esame kilią iš vidutinių ūkininkų. Kol tėvelis buvo gyvas (nors negoni pačiu buvai) gyvenom labai gerai. Buvo visko pilno. medaus, sviesto, lašinių ir šiaip visko. Buvo pinigų. Prisimenu, tėvelis kartą nuvėjo į seklyčia ir aš nusekiau, tėvelis atsidarė šėpa, paemė nuo dektuku šėpulę ir sako mamai - žiūrėk pačia, (taip iš jos vadydavo.) Jau antrą šėpzutę kraunu randonukų pinigų. Aš nesuprataui ką tai reiškė randonukai. Tėveliui mirus, viskas nusmuko, ypatingai maistas. Nebuvo kam ūkis žiūrėt. Juozas žinoi sau, kad tik išgėt, kur išvažiuot. Reikė pasakyt kad ir mama buvo nekoki gaspadini, dangiausi tik lakstyti pas davatkas, ir joki dalų įnešioti. Tai mūs buvo prasta mityba, trūkdavo lašinių, sviesto nors melžėm kelias karves. Mamai be-našlaujant ir ūkis gerokai apsmuko Juozas nelabai gerai žiūrėjo.

Dabar parašysiu, ką mes valgydavom.

Sėsdavom prie stalo. Stalas ylgas-koki lygs metrai. Sėsdavom prie vieno galo vyrai o prie kito moterys. Per vidurį stovi ant stalo didelė ragožė su šutytom bulvėm (vadinam ja sudėdavo) ir visi iš tos ragažės ėmdavo. Pasidėję ant stalo lupasi. Pirmiausia didžiules ėmė Juozas. Mum vaikam Juozas neduoda bulvių rinktis ant kokie papuolė, jeigu renkamus tai su šaukštu pliūst į kaktą. Valgydavo visi iš vieno molinio bliūdo su mediniais šaukštais.

Per savaitę buvo dvi dienos pasnyko, o Juozo mėsiškos - pieniškos.

Mūsų valgiai ką mus virdavo kožną
dieną valgit. Valgomoi dienoi, valgėmo tai
ira kai galimo ~~valgyt~~ [zvalgit] mėsiška.

Mėsiškomis dienomis

Rytą (barščiai) barščiai arba kopūstai ir lašinai dar kartais
išverda ir pieško miežinių kruopų užsirgyt po gabeliu
vien valgiu. Pietums bė patis valgiai (kopūsta ir bulvės
truškytos, ~~truškytos~~ ~~bulvės~~ ~~verdamos~~ [tos] nuskustos), tiesa, nepara-
šiau, pusryčiam bulvės šutintos ~~šutintos~~ tai yra vir-
tos su lupynom pilna puodą išverda supila į ra-
gožę ir renkasi kas koke nori; pirmausia užgules
renkasi Juozas, mes vaikai jeigu užgulam rėktis
tai gaunam su šaukšta į kaktą.

[V]akarienei bulvės (suskytinos, užbaltytos pienu, arba [virdavo]
bulviniė košė užspirgyta lašiniais ir užgerent

[virdavo]

pienu. Kita diena, jeigu nepasisiekas vėla tas
pat. ~~jeigu~~ [Pieniškom dienom, kai] negalimo valgit mėsiškas, tiai
barščiai užbaltyti grieptinė ir kruopos ir poza
kaušinių ir pietums ~~tas pat~~, tia ~~pietums~~ [vėdarų kiaušinio] troškė
varškė. Tiktai pasnyko dienoti – ryte barščiai užspirgyti
[s cibuliais ir alejum] – pietums tas pat. Vakare troškė su žaliais barščiais. Iš nevalgydavau
[5-dienis vakarienės, kad labai neskanu. Gėldavau neval-
gius.]
[K]adola vyrai kulia tai daugiau nori valgit.
~~tai~~ Kai ateina iš klojimo, ~~tai davai su~~ o vakarie-
ne dar negreitu tai davai sausą duonutę
su druska ir cibulių iki vakarienos, ~~užtai~~ užtai
ir ~~užrieke~~ dvi riekes paskiau ~~t~~ valgo vakarie-
ne). ~~Kaip~~ [Kitgai] nebuna pieno, užtrūksta karves, nors
ju buna kelios melžiamos bet pas mus karves
nelabai p

prižiūri daugiau arklius, juos geresniu pašaru šėrė, karves šiandieniais. Vasarą daug pridarydavo sūrių, ir atsimenu sukardavo žemas į klėtį aruode į rugius mama išskalauti, sūdai, ar atnešdavo ir kapodavo su peiliu ir plaktuku. Vasarą būdavo daug pieno tai mama pridarydavo žiemai atsargas sūrių ir sviesto.

Tais laikais nebuvo jokių pieninių ir nebuvo kur padėti pienas, aš atsimenu kai buvau maža tai, kai parelėdavo pamelžę karves, tai aš puodukų pasiėmus bėkdavau ant prikleičiamus gerti supiltikc šilto pienuko. ~~gerti.~~

pasnyko dieną penktadieni virala užspirgydavo aliejumi su cibuliais.

Gavėnioj jau būdavo jau iššikulia tai aukšti nekuldavo viską reikdavo iškulti spragilais valgydavo visi iš vieno blūdo mediniais šaukštais kelių dar molinis ant vieno prie stalo sėdavo vyrai ant kito galo sėdavo moterys mes vaikai pas pečių prie stalinko, bet berni susipesdavom prie stalinko. Mūsų stalukas buvo labai baltas sakydavo kad iš liepos lentų padarytas bet iš kur galėjo gauti plačią lentą koks mes iš vienos lentos buvo stalinkas.

Vaikščiai pernašyta 82-IV-3

226

Gavėnios valgiai

Šiandien jau gavėnia. Ji ryto išvirė bulvių barščių. Niekas nenori valgyti. Visi vakar per užgavėnes prisistoravojo gardžių valgių. Tai jau gavėnios pusryčiai. Pietums verda troškės su aliejum, žalių kopūstų duoda. Vakarienei – bulvės su skystimu, uždarytu aliejum, arba troškė su raugalu. Troškė – . Tas raugalas labai gardus. Jį paruošia taip: sudaigina rugius, išdžiovina, sumala ir iš tų miltų įverda košę. Ta košė būna saldi. Ją atskiedžia ir apraugia. Skystimas apraugęs būna saldžiai rūgštus. Tą skystimą ir valgom su bulvėm.

Iš kurkais ryte įverta raugytų kopūstų, uždaro juos aliejum, tai būna ir ant pietų.

Visas kaimas susidėjęs perka bačką silkių. Paskiau susirenka visi kaimynai ir dalijasi silkes. Silkės būna labai geros, daug geresnės, negu Butkoj (= Ąžuolų Būdoj) pas žydą. Kai išbaigia tą bačką, perka kitą. Dalijasi silkes ir skystimą. Silkes sudeda į viedrą ir užpila tuo skystimu iš bačkos, kad silkės nesenstų. Kažkodėl būdavo tiek daug skystimo ant silkių. Ona tą skystimą valgydavo su bulvėm. Ji buvo labai ėdri, labai norėdavo daug kąsnių.

Silkės mes gaudavom po pusę. Dviese paimam silkę ir žiūrim, kad nebūtų katras nuskriaustas. Visi norėdavom silkę pjaut pusiau su motina, nes ji visada

palikdavo sau mažiau. Mes, vaikai, su savo daliniu darydavom visaip. Kartais kepdavom ant karštų žarijų. Pavartom ant šonų ir būna gana skanu su šutytom bulvėm. Ir skalsiau. Mažai reikia kąsti silkės, nes kai pakepa, būna sūresnė. Bet kai užsigeri ant silkės su burokų raugalo, tai didelis gardumas.

Kartais iškepdavo blynų ant sėmenų aliejaus. Kitokio aliejaus tada neturėjom. Iškepdavo bandukės iš kvietinių miltų, stambiai sumaltų ant girnų. Irgi gerai būdavo.

Iš visų vaikų aš buvau pati lepiausia. Man vis būdavo neskanu, tai ir nevalgau. Bet gardžiau nieko ir neduoda. Tai aš alkana einu gulti. Taip dažnai darant, vienais metais pradėjau nusilpti. Skaudėdavo galvą ir kojas. Mama pasiskundė felčeriui. Tasai paklausė, ką skauda, paklausė ką valgom. Mama papasakojo, koks valgis pasnyko čėse. Jis pradėjo juoktis – koks gali būti vaikams pasnykas! Mama nuėjo pas prabaščius, kad viską apsakyti. Kunigas:

– Vaikam duok, ką turi. Ir motinai galima valgyt. Seniem ir mažiem pasnyko nėra. – Tai ir ėmėm valgyt viską.

Ona su mumiem neina valgyt. Ji, mat, vyresnė ir mus erzina, kad per Velykas uždarys mus pas žąsiną. Mama guodžia – neklausykit, neuždarys!

Paskutinę gavėnios savaitę mama jau ir mūsų valgį suprastina. Sako, prieš Velykas reik

(ir jum) papasnykaut. Mes visi jos Velykų linksmai laukiam.

Prieš pat Velykas niekas neatsiima naujais darbais. Malerys visur viską dabina. Mama kepa pyragus, verda mėsas.

Visi, kaip visada, išsiprausiam vienoj bačkoj ar cebery ir laukiam Velykų. Marginam, dažom kiaušinius ir prašom mamos, kad tik daug išvirtų. Kalenam juos į dantis, žiūrim stiprumo – rytoj ji išbandysim, kaip reikiant.

(Mandeltoj) Gavėnia!

ką valgom 2 229

Šiandieną jau gavėnia. Iš ryto išvirė bulvebarščių. Niekas nenori valgyti. Visi vakar (per užgavėnes) prisistoravojo gardžių valgių. Tai jau gavėnios pusryčiai. Pietums verda troškės ir su aliejum, žalių kopūstų. Vakarienei bulvės su skystimu (kokiu) (arba troškė su rangalu. Troškė — rangalas) ~~aš agyta~~ uždaryta aliejum. Ant rytojaus vėl beveik tie patys valgiai, tik parveža silkių. Parveža didelę pilną bačką ir tą bačką perka visas kaimas. Paskiau susirenka visi kaimynai ir dalinasi silkes. Silkės būna labai geros, daug geresnės, negu Butkoj pas žydą. Tas silkes gaudavom po pusę. Dviese pajimam silkę ir žiūrim kad nebūtume katras nuskriausta. Visi norėdavom pianti silkę pusiau su močiute, nes ji visada pasilikdavo sau mažiau. Mes vaikai su savo dalim visokį darydavom, kepdavom ant karštų žarijų. Pavartom ant šonų ir būna gana skanu su šutytom ~~bulv~~ bulvėm ir su lupom. Mažai reik kąsti silkės, nes kai pakepa būna sūresnė ir bėga taukai iš silkių. Kai išbaigia tą bačką, perka kitą. Pasidalinę silkes, ~~nešei~~ neša to skystimo. Sudeda į viedrą silkes ir užpila iš bačkos to skystimo, tai silkės nesensta, ~~tai~~ kož kodėl būdavo tiek daug skystimo ant silkių. Ona tą skystimą valgydavo su bulvėm, ji buvo labai ėdri, labai daug norėdavo lašinių.

Tai toki būdavo paprasti valgiai, bet kai ~~užsisa~~ užsigeri ant silkės su bulve rangalo, tai didelis gardumas. Iš visų vaikų buvau lepiausia aš. Man nie būdavo neskanu tai ir nevalgau, bet gardžiau

Kartais iškepdavo blynų ant aliejaus. Iškepdavo bandelių iš kvietinių miltų stambiai sumaltų ant girnų, irgi gerai būdavo

82:1613
Vaitiekūnai

Ryte kaip išverda rangyti kopūstus tai būna ir ant pietų uždaro su aliejum

Ogi rangalas dabar opaudai (?)

gavėnia

niėko ir neduoda. Tai aš alkana einu gulti. Taip
aš dažnai darydavau ir pradėjau nusilpti. Skaudėdavo
galvą ir skaudėdavo kojas. Mama pasiskundė [illegible] Fekeriui
Jisai paklausė, ką skauda. Mama pasakė kas. Jisai
sako: ką valgom? Mama pasakė, koks valgis pasninko
čese. Jis pradėjo juokti kokis gali būti vaikam pasnykas.
Mama nuėjo pas prabaščių viską pasakė ~~kunigai~~. Kunigas
vaikam duos, ką turi ir močiutei galima valgit
~~[illegible]~~ seniem ir mažiem pasnyko nėra, taip ir valgėm
viską. Ona su mumi neina valgit, bet ji mus grasina
kad per velykas mus uždarys pas žasiną. Mama sako,
neklausykit, ne uždarys. Paskutinę savaitę gavėnios mama
jau ir mūsų suprastina valgį. Sako reikė prieš vagi
Velykas papasnykauti, mes liksim laukėm o
Velykų, prieš Velykas niekas neišsijima darbo
moterys visur valo [illegible]. Mama kepa pyragus
verda mėsas. Juozas lina pjauti aksalio, tai
mum reikė eiti į klūonią, varyti arklius ir
atkasti arkselį, tai mudu su Andrium ir ~~sesua~~
einam,

Visi kaip visada išsiprausėm vienoj bačkoj
ir laukėm Velyku. Marginam žarion kiaušinius
ir prašam mamos, kad tik daug išvirtų, kalenam
~~Vy sežuum~~ žiūrėm stipruno, ir rytoj jau
galėsimu iš bandyti stiprumą.

Gavėnia Vaikutei 82-III-3
po rūsio išplėšimo.

t. Augom skurdžiai

Augome skurdžiai, daug buvo visokio nedatekliaus: tai geresnio maisto, tai drabužio. Nevet nevisada turėjdavom klumpes. Daugiausia visą vasarą basi, tai amžinai kojos subadytos pažinmotos ir vis tvinksinai. Pavasarį nuo vėjo labai susskyla kojų oda, vakare reike su muilu numazgoti tai labai skauda ir mama patepa kokiais riebalais, per naktį apgyja. Jeigu yra pažinas įvarytas, tai ant sandariko užtepas žirnio tanky. tai pažiną ištraukė, Mama gamdavo žirnių tankų pas štrilčių. Vasarą gerai ir basiem, dar greitesni, bet rudenį jau šalta, Jeigu kokiam nesuspėjo padaryti klumpes, tai tam blogai, kojas šildavomės kai karvė padaro balą, tai mes eidavom šiltų kojas.

Mes esame kilę iš vidutinių ūkininkų, bet augome skurdžiai, nes mama liko našle su penkeis vaikais, tai nebuvo kam gerai prižiūrėti ūkis, tai ir susidarė skurdas.

Juozas dar buvo per jaunas, kad gerai tvarkytų. Žinoma, jisai daugiausia žiūrėdavo į savo kišenę, mamai reikėdavo samdiniam algos atmokėti, bernas per žiemą važinėjo ir į girę uždarbiauti, pinigus ardijosi pusiau, padarai gerda, o taisyti reike mamai, ir mamai nelengvo buvo gyventi.

Vieną kartą girdėjau taip sakant, geriau būtų buvę kad ne jis o aš būčiau numiręs, buvo labai susigraužus.

basi.

Nenaudota

+ Valgių gaminimas ~~išvaizda~~

Valgiai. Kokius valgius gamindavo ir ką valgydavo?

[Buvo košė iš vienų bulvių. Bulves išverda, paruošia]
Tiek valgių gamindavom iš bulvių. Sugrūsdavom košę
~~iš vienų bulvių~~ a užpirgda ~~vom~~ lašinių [ir valgo] užgėrdami pienų, [skrudinta] ~~cukarėlei~~. Yra ir kitokia košė, vadinama
pusmaršonė, [vaikų valgis] išvirtas bulves sutrina, įpila pieno, išmaišo, įsuka valcavotų miltų, paverda ir valgo, vadina
~~pusmaršone~~ arba puskošė.

[iš bulvių] [blynai]
Kepa tokius po pečium ant lakštų, lakštus [paruošiami] ~~padaro~~ [taip: kai išranga kopūstai]
~~iš kopūstų lapų~~, gražius lapus ~~kopūstų~~ iš apačios nuskina, paklojo po [žemės] pastoge [laukiami ant lubos], iš drūto
[ant vieno kito lubos] ~~pastogėj~~. Kepa ant tų
lakštų [bet ir] blynus [ne tik] ir duoną. Blynai daromi taip:
Bulves sutarkuoja, primaišo dar virtų ir sutrintų bulvių,
ant tų lakštų kepa blynus [pečiuj], iškeptus nuvalo [nuo lakštų lapų] suplaksto,
padaro padažą iš taukų ir smetonos, įkiša į pečių
sukaitina suvilgo į tą padažą. Paskiau dar pec
pečiuj [vėl] pakaitina ir valgo. Bet koks skanumėlis
negali ir apsakyti!

[Daro taip.]
Verda košę ir iš ryžių. Vandenį užverina, įpila
ryžius įsuka miltų valcavotų, įdeda cukraus
pagal skonį ir viskas. Labai mėgiamas valgis
vaikų. Dar verda taip vadinamą ubagienę
užvirina vandenį, pripiausto duonos, įdeda sviesto
užbaltina smetona ir gatava. Daro tarkuotus kukulius iš bulvių, [Bulves] sutarkuoja [kachelis dar prideda virtų ir sutrintų bulvių] kurią verdo kukulius
ir [kepalėlius] bandukes. Kukulius užbaltina [ir valgo, kaip sriubą], o bandukes užpila
riebalais, vadinasi tarkuoti kukuliai ~~baltit~~
baltinami, ~~Bažnyčioj kapitulai jau žinomi~~,

Pasninko dienomis turėjom grybus, iš jų virdavo sriubą

Kokias atsargas turėjom iš daržovių.

Pirmiausia kopūstai didelė bačka aprūgta. Paskiau užraukta broku, raudonu bačka. (paskiau) dar morkos iš supilta su smėliu (na) kručkai pakrimsti vaikam. Kitokių daržovių neaugyavom, prieskonių jokių nenaudydavom apart ciubulių ir česnakų.

Mes vaikai prirink davom baravykų, tai mama daug prižovindavo, (mes eidavom labai anksti, beveik švintant, nes visa mūsų palaukė augdavo baravykai, o tai palaukė anksti ryta eidavo į mus palaukė nurinkti karčiamkas ti mes mamos prasydavom kad labai anksti prikeltų mes visa grybų sezona rinkdavom tik baravykus o mama tik džiovydavo kai nepajėgdavom suvalgit tai mama į miesta vešdavo parduoti labai pirkdavo džiovintus baravykus ir brangiai mokėdavo.

~~Seniau~~ tais laikais nemokėdavo grybus o konservoti tik šviežius ir džiovintus.

+ Valgiu atsargos žiemai   II 74   234

Žiemai prirauglja labai didelę bačką kopūstų, antrą bačką [raudonų] burokų. Burokus sudeda į bačką, užpila šalto vandenio ir daugiau nieko. Pastato kamaroj ir tie rūgsta, labai gardžiai surūgsta, graži spalva būna. Mes vaikai prisipilam į bonkutę ir einam pas vieni kitus išgėrinėt ir mušamės vyno bonką. Iš tų bakų virdavo ir barščius. Sutarkuoja burokų ir paimę iš bačkos sutarkuoja ar supiausto, ir nereikia jokios rūgšties į barščius. Tuos barščius verda mėsa ir bulvės.

[Dar būdavo morkų supilta su smėliu, na, ir kruopų pagrūsti vaikams]

Mūsų mama atsargas mažas darydavo. Nevirdavo uogienės, tiesa su cukrum leidavo sunku, nes, taip sakydavo, bėda brangu. Kainavo kiek svaras ir cukraus kainuodavo rodos, auksinas [(15 kap.)]. Grybų nekonservuodavo [valgydavo ir džiovinus], tiesa, nemokėdavo, baravykus [valgydavo] džiovydavo ir virdavo su kopūstais ir barščius, nes vaikai labai daug pririnkdavom baravykų mama pridžiovydavo didelį krepšį kartais net kiek parduodavo, nes buvo gražūs, jauni, brangūs.

Paskiau džiovindavo sūrius. Buvo labai didelė ragožė su dugnu ir kabėdavo ant aukšto ir visada ten džiūdavo sūriai. Sudžiovintus sukasdavo į sausų žirnių aruodą, labai gerai laikydavosi ir niekas nepelydavo.

Dar darydavo atsargas iš sviestonos. Sviestonos puodynę įdeda į nelabai karštą duonkepį, palaiko, atšaldo, išrūgas nupila, lieka bovelk pusė. Paskui labai gardu užtepus ant duonos. Vasarą daug turėdavom pieno, tai iš pieno ir darydavo atsargas žiemai. Mūs karvės labai prastai šerdavo, tai žiemą būdavo užbūna, atsigaudavo tik ant žolės atsigaudavo, geresnis pašaras arkliams.

235

XVI Ligos ir jų gydymas VI

Plaučių uždegimas
Skarlatina
Aš išsigandau
Ir aš apsirgau
Kirmėlės
Nuomaris
Pasiutligė.
Steponaičių Jurgis
Vėmimas
Karvių liga
Apsirgo [illegible]

12
pl

I 63 Vaiko ligos 1 83 XII 20

236

Liga

Aš sunkiai susirgau. Buvo plaučių uždegimas. Parvežė iš Butkos daktarą. Tas "daktaras" buvo šnapso pardavėjas. Degtinės parduotuvė būdavo vadinama monopoliu, o pardavėjas manipolčiku. Ten pardavinėdavo vien tik šnapsą ir gerti neduodavo, tik išsinešti nusipirkus.

Šnekėdavo, kad tas manipolčikas buvo felčeris. Jisai daug ką gydydavo ir pagydydavo. Tai ir mane gydė ir pagydė.

Sirgau labai sunkiai, turbūt su aukšta temperatūra, nes daugiau, kaip savaitę, kliedėjau ir nieko nevalgiau. Kada pradėjau gerėti ir pradėjau valgyti, davė man obuolių. Buvo žiema, tai labai retas dalykas obuolys.

Mane vaikai valgydina obuoliais, o visi kiti
apstoję varvina seilės. Man visai neskanu dė
kad duotų jų vaikam. Duo-
dudiai ir aš pratau,
da po skiltelę. Toliau nuo lovos stovi brolis Juozas,
bet jam duoti neduoda, nes jisai jau gana dide-
lis pagal amžius mažesnius. Aš pratau, kad ir
jam duotų. Žinoma, davė ir jam.

Vistik įdomu, kaip iš kūdikystės atsimeni tokius smulkius dalykus, kaip ką kalbėjai ar veikei, juk iš vėlesnio gyvenimo sunku prisiminti tokius smulkius dalykus.

Kada galėjau keltis ir vaikščioti, pasirodo negaliu paeiti, pradė- Taip pildinėjau kelias dienas.

+ Škarlatina

Škarlatina žmonės vadindavo skriaudų gimyčia. Apsirgo mano brolis jaunesnysis Andrius ir jauniausia sesutė. Brolis irgi už mano jaunesnis Andrius. (Apsirgo škarlatina) Tada šio vaikų buvo epidemija. Serga labai ir kas neveža pas daktarą, visi miršta. Serga vaikai kelios dienos. Sesutė jau pradeda silpti, tada mama mato, kad žolelėm neišgydis, nes gydė visokiais naminiais vaistais, bet nieko nemačija. Užėjo pas mus Butkos manipolčikas, mama paiškutė jam ir parodė vaikus. Vaikai guli, kaip negyvi. Jis kai pamatė, sako skubiai vežti pas daktarą, nes bus per vėlu. Mama ir Juozas tuoj vakare pakinko arklius, ir davai į Stakpolę. Nakty nuveža pas daktarą Pantiomi. Ar nežinot, klausia, kada galima eiti pas daktarą. Daktaras išėjęs, pažiūrėjęs, sako: vaikus greitai neškit į kabinetą. Įnešė, nurengė, daktaras suleido kokias ampules ir sako dabar galit vežti namo, bus gerai. Jeigu nebūtumėt atvežę, būtų buvę ir baigta. Nurodė kaip turim užlaikyti, ką duoti valgyt ar neduoti, keltis per tiek dienų. Vaikai tuoj pradėjo sveikti. Už savaitės ~~vaikai~~ buvo sveiki. Visi džiaugėmės, mama nežino kaip atsidėkoti manipolčikui, kuris

~~Tas manipolčikas buvo Eleizis~~ Felcers vadinat ir (padarydavo) tokiose bėdose.

Mano liga (Ir aš apsirgau) I 63-65 .

Apsirgau aš nepriimenu ar tą pačią žiemą (buvau kokių 8 metų) ar suknčią. Atsikėliau, iš ryto, skauda gerklę bet ir galva dar skaud skauda. Kunigėai jau išvirė, nežinau ar buvo gavė- ne, kad išvirta bulebarščiai su pajuku. Aš bulebarščiu labai mėgdavau, priėjus paragavau, ir pradėjau šaukti. Sakau-nenoriu-ir nuėjus atsiguliau. Mama priėjus vis į mane žiūri. sako toki pat reiškiniai, kaip vaikų buvo. Prašo Juozo kad pakinkytų arklius nori vežt pas ... pasižiūrėti. ...sako Jurgi nori gal gyvent ... greitai pas daktarą, yra skarlatina. Dauk taip sargo, mes greitai važiuojam. Namo parvažiavom ir nė nieko arklių veže į Karlų- būda, ir traukiniu į Pilviškius, pas daktarą. Nuvažiavom į Pilviškius pas Bliūdžių. Man taipat leido vaistus. Tais ampules kurias leido man ir brolem mama vadino skiepais. Sakydama kad ileido skiepus

(margin: Tada vėliau Karlų Būda nevadino o stotimi.)

Pas daktarą mamai buvo nemalonumas. Kai veže pas į daktaro Pilviškius mane buvo švariai aprengus, bet kai išrengė, daktaras labai nustebo, sako, aš niekad nemačiau žmogų taip sukandžiotą blusų.

Nakvojom pas tokią mamos pažįstamą-davatką Jurgienę. Man jau pradėjo būti geriau ir jau galėjau valgyti.

Davatka sako, kad mergaitė neapsirgtų labiau, lėgu nuei- na į bažnyčia, bet mama sako-Dievas pagydys.

Visgi aut ryto jauus nuėjom į bažnyčią.

Mama man sako, eikime išpažinti. Aš jau buvau buvus išpažinties, bet dar prie šv. kumonijos nebuvau priimusi.

Tada taip būdavo - vaikai kelis kartus prieina išpažin- ties, o vėliau juos leidžia prie kumonijos.

Kunigas mane klausia, ar nori priimti komuniją. Aš sakau, kad noriu, bet kunigas man daugiau nieko nesakė. Taip aš ir atsitraukiau nuo langelio. Mamai viską apsakiau. Mama sako, kad eičiau prie kumo- nijos. Aš ir ėjau.

Kunigas, tas pats, pas kurį ėjom išpažinti, dalėjo ir kumoniją. Labai mane žiūrėjo, bet sakyt nieko nesakė ir davė kumoniją.

Parvažiavus greit susaitau, nes laiku gavau gydymą.

Aš išsigandau.

Galėjau būti kokios dešimt ar mažiau metų.
pasiunti Mama ar sesuo Ona atnešti malkų. Aš sakau
einam abidvi, nes buvo ruduo ir labai buvo tamsu. (Ona: [galai])
ko čia bijoti, tokia merga, negali eiti viena. Paimk liktarną. Ūtar-
nos nebuvo ant vagio, gal vyrai kluone ar tvarte [tarėjo pamus] Aš išėjau
viena tamsyn. Malkos buvo pašiūrėj. Ta pašiūrė buvo prieš
klėties ir nebuvo jokių durų. Buvo atdaras visas galas.
Aš inėjau į tą pašiūrę, pasilenkiau paimti malkų ir abiem
rankom paėmiau plaukuotą daiktą, plaukai buvo ilgi, kaip
šunio. Aš pasitraukiau kiek ir vistiek pasiėmiau malkų
Nuo to plaukuoto pasitraukiau [ar] visai nežinau [savi] atsistojo,
Su malkom greitai išėjau, beveik tekina išbėgau.
nieko nesakiau, ką ten radau.
malkų glėbį, tas plaukuotas nė lojo nė griebė mane.
Ant rytojaus, kai prašvito, inėjau į pašiūrę pažiūrėti,
bet nieko neradau.
Aišku, ten galėjo būti sugautas ar pasiutęs šuva.
Jeigu būtų ten buvęs sveikas šunelis, tai būtų ar lojęs
ar puolęs mane, ar iš mažinės išbėgęs. Šitas matyti
buvo silpnas ligonis. Daugiau vakare nėjau viena
į jokes pašiūres.

+ Kirmėlės

Mes vaikai dažnai susirgdavom pilvais. Mama sako, kad kirmėlės. Vaikam kitokios ligos nėra, tik kirmėlės. Pasiskundei, kad skauda pilvą, mama sako kad kirmėlės. Tuojau paima cukraus gabaliuką išgaruodina ant cukraus (gaso) žibalo ir visi vaistai. O gal ir padeda žibalas. Kad mes kirmelių turinm tai aišku nes tuštinantės išeina kirmelių. Mano jauniausei sesutei išėjo per burną viena kirmėlė. Gal but nuo to gaso kvapo. Mama kitokių vaistų ir nežinodavo.

I-40

+ Man buvo įkandus gyvatė.

53.XII.20

Aš ganiau basa ir man bebėgant per žoles kaž kas įdūrė į koją, į pėdą. Pasižiūrėjau įdūrta nėra. Na ir nieko nepaisau, bet pradėjo tinti (povaliai) koja. Bet kadangi neskauda tai aš ir neišgąsu, pasakiau mamei (mamei) pažiūrėjo, patepė taukais ir viskas. Bet ištryktojau patino smarkiai ~~smarkai~~ užmažai, bet neskauda, (ir aš vistiek ganiau) tėvas nieko nelaukęs sėdo ant arklio ir išjojo į (kaimą) papilvio pas ~~kaimo~~ (močiutę) ~~pavadinimas pas~~ papilvis. Atėjo Močiutė, žiūrėjo spaudė spaudė ir sako kad čė įkąsta varinis gyvatės ne margosios, aš vieną kartą pati mačiau kaip varinė įkando žąsiai į kojos letenų ir tai žąsei patino koja, o vėliau pasidarė žaizda ir buvo visą vasarą, taip ir man buvo žaizda iki nustojau ganius. Tėvas (parnešė ~~tokias~~ tokios sutrintos duonos ir reikėjo man ją sukramtyt, tepdavo ir tepdavo, sugytimas bet per žiemą išgijo.

[illegible] Tarosyh mojojo pas žolojoja. Buvo tokie diedas, kuris nuo gyvatės įkandimo [illegible]. Paskui vis radėjo [illegible]. Bet mano koja vis [illegible].

malyt buvo įkandus nelabai nuodinga gyvatė. Paskui atėjo vadovo [illegible] vietoj duobutė ir labai ilgai negijo. Aš visus darbus neišgalėdas, bet man nelabai skaudėjo. Per žiemą visiškai išgijo.

Nuomaris

Nuomaris yra tokia senki liga ir nepagydoma. Ši liga yra visiems žinoma. Buvo toksai atsitikimas. Mūs mama ir tėtis išvažiavo į svečius pas gimines į Zomanaykus. Mes vaikai namie likom namie. Tiesa, liko ir brolis Vincas, bet Vincas kaip išėjo į Kazlųjų Būdą, taip ir neparėjo. Nakvojo tenai.

Pavakare atėjo toksai žmogus ir su juo jauna moteris, prašo priimti nakvoti. Pas mus buvo priimta, kas prašo tai ir priima ~~Ubagus~~ Ubagus ir daug ką, tačiau mamai kad tip reik, sakom – galit nakvoti. Mūs pečius didelis ir prie pečiaus šiltas suolas, vadinamas lizatas. Tas senis atsigula ant linkto, o tą moterį paguldom ant pečiaus. Mes trys vaikai sugulam in mamos lovą. Ona miejo ant suolo atsigulė, ma ir sumigom. Miegam, miegam, tik išgirdom kad kas trinkt į žemę ir pradėjo ~~kt~~ kas kaip cypti, ~~[illegible]~~ murkti ir daužyti ~~ą~~ kojom į žemę. Mes visi pabudom ir ~~[illegible]~~ ėmėm rėkti iš ~~baimės~~. Pabudo ir tas ~~senis~~ senis. Žiūrim tą ~~[illegible]~~ merga guli ant žemės, daužo kojom, raivosi, zenkę ir dantim griežia. Senis atsikėlė ~~pa~~, mus ramina – nebijokit, nebijokit. Ona pas mus atbėgo. Paskiau ta merga nurimo. Senis ją vėl paguldė ant pečiaus. Ona miejo vėl ant suolo ir viskas nurimo, senis irgi atsigulė ir mes ~~[illegible]~~ užmigom. ~~Vėl tą patį mačiau ir ...~~ daužymasi ~~iš girom~~ ~~bet~~ Neilgai trukus, išgirdom tą patį ~~[illegible]~~ riksmą ir daužymasi ir ~~[illegible]~~ ta merga guli ~~ant~~ žemėj. O mes cypem, rėkėm iš ~~[illegible]~~ baimės. Senis užsidegė ~~žvakę~~ žvakę, Ona vėl pas mus. ~~Tr~~ Ji rėkė, o senis barasi, kad nerėktume,

Mama aiškindavo, kad ir tokius darbus, kaip [illegible] dirbdavo – šventiesiems dienas dangaus [illegible]

maženiegi

pakelevingas

Dabar kaž kaip ir ilgai gulėjo. Senis paguldė ją ant linkto, o pats atsigulė ant pečiaus, mes jau ir nemiegam. Krito ir nuo linkto, tas priepuolis kartojosi ~~daug~~ kartų. Prašvito bet mes ~~jau~~ jau nemiegam. Parvažiavo mama ir Juozas išsigando visko sužinoję ir barė tą senį, kad išvis viską žino, kad ji ligonis ir gąsdina vaikus, reikėjo kur į kamarą kluone paguldyt. Paskiau ji pradėjo kupin durnavoti, dainuoti ir visokius niekus šnekų. Senis paėmė ją ir uždarė į kamarą. Mes jos labai bijom. Mes iš lovos sulipom ant ~~peč~~ pečiaus ir visi trys pasiėmėm po špungą ginti, jeigi ji atbėgtų, ~~bet ją iš kamaros neišleido~~, tas senis jos tėvas. Dabar jos iš kamaros neišleido, bet mes vistiek bijojom špungų nepadėjom.

Mama labai susirūpino, kad mes taip išgąsdinti nesusirgtume nuomariu, arba koke priepuolio liga.

Pirmiau buvo tokios ligos: Priepuola, tai yra nervų liga, Patrūkis, Gumbas, tai yra moteriška liga ir sukatos-džiova.

Sugalvojo mama mus vežti pas ~~gydo~~ daktarą. Labai buvo pragarsėjęs toks šundaktaris – visi vadydavo Antanukas jisai visus išgydo nuo priepuolos. Bet jis toli gyveno netoli Kauno ~~kaip toj~~ Šakėnų. Mama žiemą pasikinkė arklį ~~į rogutes~~ apvyniojo (kaip kūdikio) mudu su ona ir aukšti iš ryto susodino į rogutes ir veža pas Antanuką. Labai ilgai važevom bet vistiek atvaževom. radom daktarą namie. Daug tai klausinėjom, kol suradom. Klausia mama, a kurčia yra daktaras Antanukas

Žmonės pirštu parodė ir nusijuokė. Parodė į tokį nuskurdusį trobelę netoli plento. Mes ėjęs pasijuokinusi ir mama klause ar čia daktaras atvažiavo. Toks senis nuskuręs atsako kad čia. Ko reikė? Mama viską išpasakojo, kaip mus labai išsigandom. Jisai į mus ir nepasižiūrėjo. Sako, ar turi bonkutę, mama sako, kad neturi. Jisai paėmė savo bonkutę ir klausia vienų ar dėl dangiaus. Ne vienam - jiegu pamačys, duosiu ir kitiem, įpilė į bonkutę kokio skystimo. Mama užmokėjo, padėkavojo ir išvaževom.

Mum bevažiuojant, sugedo padangos, reikė pataisyti. Mes užvaževom į tokį dvarelį, mum viską gerai sutaisė. Mum belaukiant, besėdint ponė klause, kur važiuojat. Mama su mažais vaikais ir iš kur esate. Mama viską išpasakojo iš kur ir ko važiuojam. Ponė prašo parodyt vaistus. Parodė. Ponė pasmarkė, paskalavo, paėmus išpylė į ... . Sako - čia mažai bet suvandenintas ... Ponė įpylė iš bonkutės kažkokius lašinukus. Sako gali duoti vaikams po penkiolika lašinukų. Tenai kur gyvena šis daktaris, niekas jo nesikato daktaru ir niekas į jį nesikreipė, tik iš toliau, o vietiniai tik juokėsi iš jo ir iš tų, kurie į jį kripėsi net tt.

Reikėjo važiuoti prieš labai didelį kalną ir per upę vadinamą Jėsia. Aš labai bijojau lipti į tą kalną. Mama vedė arklį. Visos išlipom

- Ką pasakysit - paklausė ponia.
Mama prašė sutaisyti, kas mum buvo sugedę.

Pasiutligė

~~Dar vienas atsitikimas su pasiutlige~~

Pas mus buvo samdoma mergina aut metu, jis gyveno
nuo mūs tolokai, koki šeši varstai. Ji turėjo vaikutį pen-
kių metų. Ji to vaikučio pasiilgdavo, tai kartais
parsiveždavo ir pas mus. Vieną gražią dieną buvo par-
sivedus Pranuką (taip buvo jo vardas) ~~ji~~ nuėjo į
klėtį ir ~~nuėjo~~ su ja vaikutis. ~~Ji~~ atsigulė į lovą
o Pranukas žaidžia klėty. Klėties durys ji atdaro, atbėgo
į klėtį šuva, bet ji nematė ar tas šuva ką darė
tam vaikučiui, ar tik prie jo pribėgo ir išbėgo iš klėties.
Nubėgo tas šuva po kiečius. Mergina pamatė, kad
vaikučiui ~~nelabai~~ įkasta rankutė, aprišo ir viskas ge-
rai. Praėjo mėnesis laiko ir vaikutis apsirgo, pradėjo
nieko nevalgyt. Prašo valgit, atnešu valgit – soko mažai,
bet nieko nevalgo, vis soko kad mažai ~~valgit atneša~~
~~pa~~ jsai šeip ramus, nesidaužo, nesidrasko. ir kitus ne-
puola. ~~Paskiau dar vežė~~ ~~(pas)~~ į pilsiškius pas daktarą,
~~bet dauktaras~~ – ~~"ką dabar gali padėti"~~ pasakė kas per
liga, davė kokių lašiukų ir viskas. Kaip vežė pas
daktarą važėro su jis dar vienas vaikas vardas Kazinkas
kad būtų smagiau. Tai Pranukas visą laiką soko
bėkim kazink, bėkim kazink. Išgyveno Pranukas penkes
paras ir mirė. Motina labai pergyveno ir neišbuvo
visus metus. Atsiskaitė ir išėjo iš mūs. Ji vyro neturėjo,
buvo netekėjus. ~~Ji pas mūs gyvendama papasakojo~~
Mum ~~ilgi~~ gailėjos jos ir Pranuko.

Tas šuva pabėgo, o mus šunį Juozas nušovė.

Pasiutligė

Vasarą įsitaisėm kitą šunį. Buvo gražus, linksmas, sumnumi išdykaudavo ir mes išmylėjom, bet Juozas sakydavo, kad niekai šuva, nesargus, laikydavo visada pririštą ir tik ant nakties paleisdavo.

Vieną kartą atbėgo svetimas šuva, toks suvargęs, purvinas ir ėmė pjauti mūs šunį. Juozas išbėgo iš stubos su lazda ir pamatė, kad tas šuva pasiutęs. ~~Juozas~~ Norėjo jį užmušti, bet išsai bėga dar gana greitai iš į laukus. Juozas vytis ir rėkti, kad laikykit. Atbėgo Karčiauskų vyrai su lazdom ir užmušė. Paskiau Juozas mūs šunį nusivedė su lenciūgu į Biržus ir ilgai maudė. Sako, kad žaizdas išplaus, tai gal nesirgs. Visą mėnesį laikė pririštą ir laukė ar neapsirgs, bet praėjo daugiau kaip mėnesis ir neserga. Pradėjo paleisti ant nakties. Bet vieną kart prapuolė šuva. Iš ryto parbėgo į sodą. Aš buvau ant kiemo. Aš šaukiu. Jisai į mane pasižiūrėjo ir išbėgo. Daugiau neparėjo. Bet nebuvo kam vytis. Taip sergantis ir pabėgo.

Steponaičių Jurgis.

Mūsų tolimi giminės Steponaičiai. Gyvena netoli nuo Plutiškių, nebiogi ūkininkai, gražios visos trobos, o ypatingai stubos - daug langų, dideli ir atidaromi. Nemaža šeima. Jurgis jau užaugęs ir du vyrukai, dar nevisai užaugę, dvi mergos suaugę, viena labai graži, jaunesnė, o vyresnė negraži. Mūs Juozas ir Onutė su jais draugaudavo ypatingai Onutė ~~ir mano brolis Juozas~~. Onutė lyg tai norėjo su Jurgiu ženytis, bet kad ~~ten~~ tenai marčios noreikia ir reikia daug išmokėti seserim ir broliam - Jurgis ~~mūs~~ buvo dažnas svečias. Juozas ir Onutė tai pas juos dažnai būdavo, jų mergos irgi pas mus dažnai būdavo.

Pasiekė mus gandai, kad Jurgis serga - durnavoja. ~~serga sipnia liga~~ Gal būt sakoma, ir serga, kad pas mus jau kuris laikas neateina. Juozas jau rengėsi eiti pažiūrėti.

Vieną dieną iš ryto aš nuėjau į pagirį. Prie tonia alksnyno prie Kalnio lauko buvo mėlynių. ~~Aš~~ Aš pasirinkau ir einu namo, žiūriu išlenda Jurgis iš girios. Aš lyg tai nusigandau ir pradėjau ~~grei~~ greičiau eiti. Žiūriu jisai dar greičiau ~~pradėjo eiti~~ eina. Aš pradėjau bėgti - prisiminiau tą jo ligą. Aš bėgu girdžiu ir jisai bėga ~~ir~~ jisai sako man, nebėk, aš pagausiu tave ir papiausiu. Aš net visa atšalau ir nepajėgiu bėgti. Ką tu [illegible] pabėgsi. Girdžiu jau visai netoli, atbėgo prie manęs ir kaip bėgo taip ir prabėgo toliau. Aš atsikvėpiau ir sustojau. Paskiau kita kryptim parbėgau namo. Pasirodo, Jurgis tikrai serga proto liga, eina išeina, namuose nebūna. Kaip ilgai sirgo, ar pasveiko, negaliu prisiminti.

Murlanas

XII 28 247

vienos dienos Apsirgo ~~šunelis~~ (Šaukur-ožlyga)

Aš neiksiau ištiv buvo žiema, žiemą mūsų šunelis nesikelia.

Atėjus sakom, kad mūs šunelis serga, neida ir ~~nor~~ nesikelo. ~~bet~~ bet į tai niekas dėmesio nekreipė. Tai mes vaikai, iš tam kiem iš būdos, Murlana, išstoja. Mum labai gaila. Žiema šalta, tai mes jį paguldėm ant rogučių ir velkam į stubą. Mama pradėjo ant mūs barti, sako dar kokią ligą gausit nuo šunio, greičiau lauk išnest, tai mes vėl paguldėm į rogutes, ir niekam nieko nesakę nuvežam į kamarą ir po girnom paguldam, šunelis guli ir dreba. Ten šalta, nekūrenama. Tai mes atnešėm neblogo ugnies.

~~Bet~~ Mum niekas nieko nesako gal būt neapsižiūrėjo, ~~kad~~ ~~šunelis ten~~ guli, ~~bet mum nieko nesako~~. Bet šunelis po dviejų dienų pagaišo.

~~Laidot~~ negalėjom, nes žemė buvo į šalus, tai sniegu apkasėm nuvežę užtvartų.

248.

VII Vaikystės šiokiadieniai

~~Ko~~ Senoje Dūdoje (įžanga) [apie mamą?]
Kaip mažiukus švelnindavo?
Lėlės VII
Pravirkdo mamos darža
Netūsų žaidimai
Pokeriai
Žuvavimas
Vėgėlė
Musės ir bambarokai
Išsiskaičiavimai etc
kraikinimas, erzinimas
Cimbolynė
Pasigėrimas
Prasikalstam buizdyškaudami
Šventa diena
Po pietų
Varlių atkėlimas
Vaiduokliai
Aš buvau Kaune [ ]
Mano spaviednis
Ėjimas į Bažnyčią, į Skriaudžius

40 gl

1956 XI 19

Įžanga

Vaikystės šiokiadieniai

Atsp XII 249

Niekad nesu nieko rašius apie savo vaikystę ir bendrai apie savo gyvenimą.

Stengsiuos parašyti ką, bet tokio jokio išsilavinimo neturiu; esu bemokslė ir nelankiau jokios mokyklos

Kaip galiu, kad per visą gyvenimą, niekuo neatsižymėjus, nieko nenuveikus apart kasdieninių rūpesčių.

Dabar jau esu sena ir prisiminti ką nors gražesnio iš savo gyvenimo, bet vistiek ima noras ką nors prisiminimus parašyti, ypatingai iš vaikystės

Mes esame kilę iš vidutinių ūkininkų, bet mūs tėvas mirė jaunas, (ir) mes palikome 5 vaikai našlaičiai, tai augom skurdžiai. Teko daug pavargti. Būdavo nedateklius, tai geresnio maisto, tai drabužių, tai apsiavimo: (nevat) nevisada turėdavom "klumpes", dažniausia vasarėlę basi. V. ... mūsų tie visi vargai prieš linksmą ir laimingą vaikystės gyvenimą"

(versti)

Pavasarį kojos labai suskildavo. Vakare jas reikėdavo numazgoti. Mama patepdavo kokiais tai riebalais, tai labai skaudėdavo.

Rudenį, kai pradėdavo būti šalti rytai, tai, jeigu neturėdavom klumpių, šaldavom kojas. Kai karvė padarydavo balą, įsistoję šildydavomės kojas.

Kojos amžinai padužotos, ir pasimuštos ir visokie šiurkimai.

Kaip mus suėjo (kaip pradeda kalbėti.)

Mažų vaikų kalbos. (tam tikra) Kaip kaip smarge kaip iš(tarti)
žinoma, vaikai kalbėtų ~~taip ir sakytų~~, bet senos močiutės vadina daiktus
savotiškai, kad vaikams būtų lengviau ištarti.

Parišdžiui taip

Valgyt	Nemme.
Gult	Šiuke.
Pakelti pamesti	opapa
Mažas vaikas	Sele.
	cala.
Gražus	kaka.
Negražus	
	Taptap.
Eiti.	
Važinoti	Pyd(?)i.
	Niunne.
Duona	
Mėsa	Pepe.
	Žiuže.
Kiaulė	Ukaka.
Šalta	Popa
Skauda	
	Šukurėlio pagaudini
Baubas	
Paprašyti	Nunu.
Pyragas	~~Bodo~~ Babos.
	saldainis.
~~Ne~~ Neine	čiurčiur
Myšti Šlapinės	
Bulvės	Bubas.

~~Karvė Mūmu~~
~~Arklys Jrajja~~

Eiti į lauką	Pur pū
Panmoti	Doole dio dio
Maudytis	Piškupiškų.
Šuva	Au au
Katė	– miau, miau
Karvė	Mū mū.
Arklys	– I. į. į.) Ihaha
Višta	– put put
Žąsis	– ga ga
laukė	– tpru - tpru
Karšta	rūže.
Kakinti	– a-a (sienai)
gerti	– a – a –

Motinos daina Lopšinė
čiučė liulė šita
duos kdūsnelis kita.
Šita vaugiesim
Kita mumarysim

Arklius sustabdyti.

Tpru.

~~Eiti tapu tapu~~

Atop XII

dėvėti – ???

Ldiel 251
83 XII

Lėlės

Mes kaip mažos buvome, rėdydavo ir visokiu skudurėlių lėles, kraudavom jom kraitį ženydavom ir marydavom.

Numyrių randa kada gali pėrovota prieja ~~kit~~ kitoj lėlės randa.

Palikai mane viena.
1 Kaip koki kamcenų.

2 Palikai mane varguose.
Kaip blyna taukuose.

~~2~~ Palikai mane vargnose.
Kaip blyna taukuose.

~~Turu randu~~
4 Turu ruru randu
Prišikau dvi gedas. Prišikčia dar kita

5
Kad kas drožby skatiką.

5 Palikai mane siratos
Kaip iš vovinietos ratos.

"Lėlės iš (Orinos)"

Mūsų žaidimai

Mes trys jauniausieji vaikai, – buvo mūsų draugiste. Mes karbu žaisdavom, (daugiausia žiemą) ant pečiaus. Tenai visada būdavo visokių pagalių ir balanų, ~~tai mes išbalanų visokes,~~ tai mes, kol žalios balanos ir dar ~~bik~~ likusta ~~tai mes sugalvodami~~ sugalvodavom visokių dalykų išpinti. Kai nusibosdavo ant pečiaus žaisti, tai giedodavom giesmes - mano jam atminimui, švento Jurgio giesmę.

Pagiedosim švetas giesmes.
Šventas giesmes ~~bus~~ liksmas dienas.
Mucelnikui šventam Jurgiui.
Vieroje dievo ričieriui.

Nąį ir traukdavom mes visi trys. Dabar labai norėčia pasiklausyti to giedojimo, nes man labai patinka vaikų balseliai. Kai viskas nusibosta, einam bėgioti po aslą. Mūs buvo didelė stuba, lėkdavom kiek įkabinam išvieno galo į kitą galą. Mane mama bardavo, kad aš netinku su mažais lakstyti, ~~kaip~~ teip atrodau kaip ~~saukš~~ samtis prie šaukštų, jau perdidelė.

Žiema: Jeigu nelabai šalta pačiūžti pabėgioti, pačiūžų neturėjom (tik ~~sup~~ suklimpėm ir kojos apryniotos autais, kojinių netorėjom, ~~kojos tik autais apryniotos~~ nes nebuvo kam numegsti. ~~nes~~ Mama nemokėjo megzti, o nors vilnų buvo daug. Kai ateidavo svetimas žmogus, aš bėgdavau į užpečkį nusiauti autus, man

būdavo sarmata su autais. Apsivilkdavom kuo pagriebsim daugiausia didelių drabužių, kailinių. Aš visada paimdavau tomaitės kailiniukus, buvo nedideli. Aš labai mėgdavau ~~apsitangot dūg apsirengti,~~ ožbat mane vadino. torgočium ~~vadindavo~~ (mama ir vaikai)

+ Žiemos pramogos

Mes vaikai kaip tik atitrūkstam nuo plunksnų plėšymo, taiponger į lauką ant ledų palakstyti. Ir mums labai smagu kad eina ~~buvo~~ Gizelis nes pas mus beveik visą žiemą siuva kriaučiai Bruožra. Gizelį beveik visada leidžia, tik kad neilgai lakstytų. Gizelis turi pirktas šyželes. Tada vedydavo šyželėm, ne pačiūžom. Jisai gerai čiuoždavo, tai mes kiek mūs yra visi už virvelės į ~~ui virvele~~ įsikabinę čiuožiam, isai mus veža. Aš jam tada nefautais nesiodavau, liet kojinėm, ~~so~~ jau mokėjau nusimeksti. Šeip aš labai šiltai rengdavausi, nuo tik turiu ir dar tarnaitės kailinėis ant viršaus. Užtai mane ir idėjo pravardę "tarbyke" kad aš teep tergojuosi. Mūsų šyželės buvo klumpės, ant kairios kojos po visu medinių padu pakalta storas dratas tai kaire koja laikai biesidi atkišęs, o dešineja pasispiri ir čiuožesi. Mano sugedo dratas. Gizelis sako pataisys, tik tiek atnešti plaktuką. Aš nusimetus kailinius parbėgau. Į bėgu į stubą žiūriu susėdę visas suolas ~~apė penki žmonės~~: dvi materi ir trys vyrai. Aš mamos įsakymą pildau iš eilės visiem penkiem į ranką pakšt pakšt. Tai visai svetimi žmonės, jokie neginimiai, stacijokai. Stacijokai, tai žmonės iš kaštų kitdos, turintys tokias ... idėjo karves pirkti. Viena moteris sako, tai gera mergaitė. Aš mamos klausiu, mama kodėl nesnigo, o visi medžiai balti tokių mažu sniegelių apsivilę. Mamą: juk čia ynis juk ninni apkrauke, Viena moteris sako kad čia šerkšna apkrauke, ne ynis. Aš su plaktuku išbėgau pas vaikus. Stacijokai išėjo nenupirkę karvės tada jeigu kas turėjo valdišką tarnyba, buvo didelis ponas. Mes pavalgius pietų mama įpylė visiems baršču ir davė po lašinių gabaliuką. Gizeliui davė lašinių ir kiaušinės duonos gabaliuka.

Sp 254

x Mūsų pramogos.

Kada nebūdavo brolio Juozo ir mamos namuose mes pasiki pasikinkydavom arklį į tokes malkines roges. Jos buvo nedidelės, beveik ~~p~~ malkam vežti per mažos, tai mes jas ir valkiodavom, ~~Pasikinkom arklį į tais malkines roges.~~ Vienas arklys buvo labai geras, vadino sarčiu ne spirdavo, nė kąsdavo, nepykdavo ne vaikų. Prie kitų arklių mes vaikai negalėdavom prieiti, kąsdavo.

Žiema

(Tai mes vaikai) Kaip tik būdavo ant pilvės storas ledas ir apsnigtas, neslidus, tai mes sartį į roges, susėdę davai pilve galas nuo galo, išvažinėjo keliu pilve, bet Juozas nesuprato, kad mes ten važinėjom, manė kad kas kaimynų. Juozas žinojo, kad mes bijom arklio, kad sarčio nebijojom, nežinojo.

išnaudota 82 V 29
XII 28

+ Ką veikdavom vasarą perpiete-

(Daugiausia Pilvėje gaudydavom žuvis) pas mus buvo toks
papratimas - suaugusieji vasarą gaudo žuvis bent du kartu
per savaitę. Kada gaudo suaugę žuvis, tai mes mažieji
turime eiti padėti, vienas neša krepšį del žuvų ir kiti
mes turim buožes ir eiriam ant perkėlio ~~baidyti~~
baidyti žuvis, kad atplaukę iš gilumos jos neperplauktų į
kitą gilesnę vietą, tai visą laiką maišom su buožėmis.
Mes vaikai tai (beveik kožną perpietę) ~~beveik kad~~ žuvau-
jam, ~~tai~~ tik kai einam į girę uogauti, tai tada nežuvau-
jam.] Žuvaujam ir žiemą, žiemą daugiausia gaudyda-
vom vėgeles. Pagaudavom vėgelių daug nes vėgelės žiemą neršt.
ir gaudom kokiom dviem varžom, (~~kai kas sadina bučius~~)
sugaunam ir kitokių žuvelių, nes tais laikais būdavo
daugiau žuvų kaip dabar. [Per mūsų visą lauką teke-
1) jo upelis Pilvė ir buvo toki papročiai, kad ~~tik~~ galima
gaudyti tik savo lauke, kur upelis ir per girę. Ten
gali visi gaudyti) mes kartais ingi eidavom į girę
pažuvauti. Mūs buvo didelė šeima, bet žiemą nevisada
paiegdavom suvalgyt žuvis, tai mes vaikai nešdavom
parduoti į Kazlų Rūda tik labai mažai būdavo pir-
kėjų. gyveno keli žydai ir keletas geležinkelio tar-
nautojų, buvo paštas daugiau jokių įstaigų nebuvo.
Vėgelių žydai neperka, nes nekoširna žuvis vėgėlė,
tai mažai ~~ir~~ parduodavom.

kas marška 256

Žuvavimas

Per mūsų visą lanką tekėjo Pilvės upelis. Buvo labai paprotėję, kad žuvis gaudyti buvo galima tik savo lanke. Teka upelis ir per girią. Ten gali visi gaudyti.

Vasarą pas mus suaugusieji su marška gaudo žuvis bent du kartus per savaitę, o mes vaikai, tai beveik kožną perpietę. Pagaunam, ar nepagaunam, vis tiek einam. Tik kai patraukiam į girią uogauti, tada nežuvaujam.

Kada gaudo suaugę žuvis, tai mes, mažieji, turime eiti padėti. Vienas neša krepšį žuvims, o kiti turim besokus ir einam ant persėklio. Ten visą laiką mušam vandenį su besokais, baidom žuvis, kad atplauktų iš gilumos neperplauktų į kitą gilesnę vietą.

Vieną kartą mūs pagavo daug visokių žuvų ir vieną didelę lydeką. Mes žuvų atsivalgę, reikia tą didelę kam padovanoti. Palei Vinčus yra mūs giminė - Gvardaitienė. Jos vyras buvo išvažiavęs į Ameriką uždirbti pinigų. Ji gyveno liesiaunai. Juosčiai tikdavo ten pauleroti. Jis ir nuvežė tą lydeką Gvardaitienei dovanų. Ji perpjovusi jį pilvą rado auksuką. Kaip tik mūs kokios dviejų sagučių auksukas buvo Pilvėj prapuolęs, sakėm, kad varnų darbas.

Marška - tai ~~storas lininis~~ traukiamas tinklas, dvibradis. Ji storų lininių siūlų ji mokėjo ~~?~~ megzti močiutė, paskui ir aš. Mūs marška nedidelė, kokių ~~?~~ trijų metrų ilgio. Pririšta tarp dviejų kartelių. Kad marškos viršus neskęstų, ten prisukta beržo tošis, o kad apačia nuo dugno neatkiltų, pritvirtinta seno lenciūgo gabalų, muterkių.

nes jos žiemą neršia, Žuvis gaudydavome ir žiemą. Daugiausia vėgėles, bet pasitaikydavo ir kitokių žuvelių. Gaudydavom su varžomis kokiom doiem

Iškirsdavom persikėlusi eketę skersai visą fėlos, ir sukaldavom kuolus kas kokį 30 cm. Paskui arkliu atveždavo eglišakių, kuriuos jos skandindavom nuo srovės pusės, kuri juos prispausdavo prie kuolų. Viduryj palikdavę tarpe dėdavom varžą. Ją irgi šakom apkraudavom. Varža — katilinė. Ant eglišakių kartais rasdavom tiek prikrautų ikrų, kad vos gali atkelti. Kartais į varžą prilįsdavo daug varlių – turbūt kai trūkdavo oro po ledu. Varles išbraidydavom Sugaudavom daug, nes tais laikais žuvų būdavo daugiau. Varles nuo eglišakių purtydavo
Išmus nuo eglišakių išmokdavom nekliautinus

Mūs buvo didelė šeima, bet neįstengdavo pajėgdavom žuvis suvalgyti, tai mes, vaikai, išeidavo jas parduoti į Kazlų Rūdą. Tik labai mažai būdavo pirkėjų. Gyveno keli žydai ir keletas geležinkelio tarnautojų. Dar buvo paštas. Daugiau jokių įstaigų nebuvo. Vėgėlių žydai neperka, nes nekošerna žuvis vėgėlė, tai mažai ką parduodavom. Žiūrau iš vagono mau galva Kartą belaukiant stoty kol traukinys praeis, mojo tokia ponelė. Ji iš manęs visas žuvis nupirko ir užmokėjo tris kart brangiau, negu prašiau.

Mums, vaikams, jau visos vietos, kur galima prieiti, išbraidytos. Jos turi savo pavadinimus: griežių namas, vėgėlių namas, slyžių namas, lydekų namas.

Blogiau būdavo su mekšrais. Jų matyti begalės, bet pradėk gaudyti – nieko nepagauni. Mes sugalvojom taip padaryti. Kur yra daugiau mekšrų, sudrumsčiam labai vandenį, grūdam lardom kerus. Keras tai yra medžių, daugiausia alksnių, kurie auga prie upių,

(Ž uvavimas 258)

žaknp. Prie Pilvės daugiausia auga alksniai. Sedrumstam vandeny gaudom su rankom ir nemažai pagaunam. Mes jau nesibodo tos pačios vietos po savo Pilvę.

Mudu su Dudrium vieną popietę nutarėm nueiti į giria pažuvauti. Girioj žuvų yra gana daug, bet labai daug šakų nuo medžių prikritę. Mudu apsirinkome tokią gražią sietuvaitę prieš saulę. Vienam šone giliau, kitam krašte auga lapūgai. Tai mudu tuo gilesniu šonu užsiejom ir su marška labai tyliai apsupom (tuos) lapūgus. Bet kiek pamaišim aš sakau
- Greit kelkim! Nes aš mačiau, kad yra. Pakėlėm maršką ir apsikelbom - marškoje pliauškėjo aštuonios lydekos. Nelabai didelės, po kokius septynis šimtus gramų. Dar norėjom daugiau gaudyti, bet nieko nepagavom. Mudu net susipykom. Aš jau nenoriu, sakau, einam namo, o jis nenori eiti.

Kiek kartų dar buvom į giria žuvauti vis mažai pagaudavom, tik maršką sudraskydavom. Bandėm ir tuos pačius lapūgus apsupti, bet jau nieko nepagaudavom.

Vėgėlė

Prisimenu džiaugsmą – pagavau vėgėlę.
Galėjau būti kokių penkių ar šešių metų. Dar vaikščiojau tik su vienais marškinėliais ~~–~~ be kelnaičių – ilgi pusės blauzdų. Mūm vaikam visiem tokius lininius marškinėlius siūdavo – mergaitėm ir berniukam.

Nuėjau prie Pilvės, prie Skalbynės – taip tą vietą vadino, nes buvo ten per Pilvę patiesta kartis ir ant tos karties paklota lenta skalbimui.

Aš braidžioju prie tos lentos., Pabrendu truputį giliau – žiūrau guli susirietus vėgėlė. (Aš) labai atsargiai ~~ir labai po valiai~~ pra~~dėjau~~dedu prie jos ~~artintis~~ keliais šliaužti vilkdama marškinėlių sterblę., labai po valiai pakišu ~~sterblę~~ ją po vėgele ~~ja~~, tada ~~labai~~ greit iškeliu į viršų ir bėgu į krantą.
Vėgėlė buvo nemaža, gal kokių septynių šimtų gramų (taip tada atrodė!). Koks džiaugsmas! Bėgu visiems ir rodau. Didesni juokiasi – kaip tokia varlė sugavo gyvą žuvį!

+ Žuvavimas

Mes vasarai žuvaudavom kiekvieną dieną po pietų. po pietų pailsim su marška, pagaunam - ne pagaunam vistiek einam, nes jau visos vietos kur mes galime prieiti. Mes jau visas vietas išbaidytas, visos mum žinomos ir turi savo pavadinimus: grąžių namas, slyžių namas, vegėlių namas lydekų namas. Blogiausia bandavo su meškerais jų matyt begalės bet pradėk gaudyti nieko nepagauni, mes taip išgalvojom padarit. Kur yra daugiau meškerų sudrumčiam, labai vandenį išgrindam gerai kojus. Kerai tai yra medžių šaknys kurie auga prie upes daugiausia auga alksnis prie Ailios., Sudrumstam vandenį gaudom su marška. Mums jau nusibodo tos pačios vietos, Buvo toks mada kat žuvis gaudo tik savo lanke, per kurio lanką teka upę. Upelis teka ir per girią. Girioje gali kas nori žuvauti, Mudu su Andrium vieną perpietę nutarėm nueiti į girę pažuvauti, girioj žuvų yra gana daug, bet labai daug šakų prikritę nuo medžių, Mudu radom tokę gražų sūtuvaitę priešais saulią vienas šonas gilus kitam auga lapūgai negilu, mudu briandam kur gilu ir aprupam ~~kaptrang~~ lopūgus, bet kiek pamaišim, aš sakau greitai kelkum nes aš mačiau kad yra. Pakelom maršką ir apstulbom, marškoje pliaukši aštuonios lydekos, nelabai ~~didelės~~ po kokius septynes ~~dešim~~ šimtus gramų. Dar norėjom daugiau gaudit, bet daugiau

nieko nepadarom, tada net susi pykom. Aš sakau gerai einam namo, o jisai nori dar gaudyt bet daugiau nieko nepadarom, tik labai mašiną sudraskėm.

~~Kiek~~ Kartu buvom nujai į girę šuvaut ir labai mažai pagaudavom. Tik mašiną labai sudraskydavom. ~~bande~~ bandėm ir tuos lapiūkus apsupti bet nieko nepagaudavom lapiukus nieko.

Šiaudala 82·V·24 262

+ Vigilė

Prisimenu džiaugsmą. Pagavau vėgėlią. Aš nuėjau prie pilvo. Aš galėjau būti kokios penkių, šešių metų. Tai vaikščiojau tik vienais marškinėliais ~~atsistojau ant lentos vadinamos~~ ~~sulbyla~~. rodos rašiau kaip sulaistyto sulbyla, mano marškinėliai netrumpi iki pusės blauzdų. Mum vaikam visiem tokius marškinėlius siūdavo — mergaitėm ir berniukam ~~lininiai~~ (lininius). (Pilvei, prie lentos, ~~vadinamos sulbyla~~)

Aš pavaliai ~~bu~~ brandžioju „pabrepai" biskį giliau — žiūriu guli susirangius vėgelė. Aš pradėjau labai po valiai prie jos artinti, ir velku marškinėlių sterblią, pirštliaužiu su sterblia ~~pie~~ prie jos ir labai pavaliai pakišu (sterblę) po viegele ir tada, labai greitai sterblią iškeliu, bėgu į krantą.

Vėgelė nemaža, kokios ~~šešių~~ ~~septinde~~ (keturis) septyniasdešimtų gramų, (taip tada atrodė) kaip as džiaugiaus ir bėgu visiem rodau. Didesni juokesi, kaip toke varlė sugavo gyvą žuvį. Aš dauk buvau sugavęs vėgelių nes mies žiema pagaudavom su varža, net nepajėgdavom suvalgyt, bet džiaugiausi ~~daugiausia~~ šita.

Mus žuvaudavo vasarą karta ar du kartus savaitei viena kartą pagavo dauk žuvu visokių pagavo viena didelė lydeka. Mes žuvų atsivalgę, reikė tą didelę kam padovanoti, mus yra giminių palei Uinčius Gvazdutienė. Jos vyras buvo išvažiavęs į Ameriką uždirbt pinigų, ji gyveno bėdnai, tai Juozas tikdavo tam pavelyt ir nuveže tą lydeką Gvazdutienei dovanų. Ji perpiovus pilvą rado antuką pilve, mūs antukas, ji buvo prapuolęs. Pilvi antukas buvo kokių dviejų savaičių, kaiptik sakėm kol nuvinos darbas.

seklėlą vasarą

Idabai pas mus būdavo bambarokų. (ir namai) 6 283
kai kas

Juos vadina dar prusokais. daugiausia jų buvo po pečka. Ten visada šilta, tai jie ir gyvena tenai. Kartais, kai atsigulam ant lovos prieš vakarienę pagulėti, tai bambarokai apgraužia kaktą. Mama visap juos naikino, kokį tai buraksą maišydavo su bulvių koše ir serdavo. Jiek tiek apmažėdavo bet visai neprapuldavo.

Vieną dieną uorėjau juos iš to šaltyti. Persikelėm gyventi į seklyčia. Čė visur buvo šalta, ir jų ten rodos bambarokai prapuko, bet pavasarį kai visur atšilo, vėl pasirodė jų visur pilna.

Mes vaikai gaudydavom bambarokus su spąstais. Pajimam surūdijusią bonką, dėti prie viršaus, apteptam aplink ratuką taukais, ant dugno įmetam duonos gabaliuką ir padedam po pečka, kur daugiau jis matyt pas po bambaroka ir labai daug prilaina bet jis per kurs taukus, kur ratelis yra patepta, jie neprarina, nes prie riebalų limpa kojos. Tai ant dugno ir išsipėda koks stiklinė. Vistos juos labai lesa.

Mes vaikai turėjom savo kiekvienas pasiskirstę po vištą, tai (mes) ir lesindavom kožnas savo vištą, tos vištos taip priprato prie tų bambarokų, kad tik pasanki atsidarę petšką ir ateina, kad ir tavo. Pasijimam

[left margin:] užspimus gaudydavom bambarokus.

bambarokai
parazitai

ant kelių vištelę, o kitoj rankoi laikom indą su bambarokais ir [juos] išlesinam ~~bambarokus mes lesi davom kornas~~ ~~savo vištelė~~.

Pas mus būdavo ir svirplių bet tų negalėdavom pagaut. Mes ~~savo~~ svirpliuką džiaugdavomės, kad gražei čirksi, tai [jie] ir grajidavot po pečiu žiemą ir vasarą. Aš svirplio ir niekada nemačiau. Ar jie toki bailūs, ar jų mažai būdavo.

Parazitai

Kaip mes muses gaudydavom

Padarydavom didelę šluotą iš kiečių. Kiečiai pas mus augdavo (toki minkšta žolė) sode. Šuvilgo [juos] į rūgas. Į rūgos labai kvepe tai musės tuojau šluotą apgulav, nes [labai] [jų] dauk būdavo stuboj. ~~Tai~~ [Tada] paimi platų maišą įkiši kabančią šluotą, paknatai ir visos musės sulekė į maišą. Maišą paėmęs ant suraukto viršaus, ~~ir~~ davai į uslaną ar sulą! Visos musės užmuši, iš kratai iš maišo ir vėl gali gaudyt. Žiemą, visai neiš gaudai, bet lieka nelabai dauk.

III 67

Poteriai

Norių parašyti apie poterius kad neužmirštume.

Tėvemūs, kuriasai esi danguose šeŝkis vardas tavo, ateik karalistė tavo, būk vale tavo, kaip danguje taip ir ant žemės, duonos ~~duonos~~ mūsų visų dienų duok mums še dieną ir atleisk ~~atleisk~~ mūsų kaltes, kaip ir mes atleidžiame savo kaltininkams ir nevesk mūs į pagundą bet gelbėk mus ~~*~~ pikto Amen.

+ Sveika ~~ma~~ Marija.

Sveika Marija mylistos pilna, viešpats sutavimi. Pagirta tu tarp moterų ir pagirtas vaisius žiwato tavo Jezus. ~~Šventa~~ Šventa marija motina dievo melskis už mūs grėšnus ~~dabar ir mirties~~, dabar ir valandoj smerties mūsų amen.

Tikiu į dieva tėvą

Tikiu į dieva tėvą viso galinti sutvertoją dangaus ir žemės į Jezų Kristų sūnų jo vienatinį viešpatį mūsų. kurisai prasidėjo iš dvasios šventos gimė iš panos Marijos numūčytas pa ponsku pilotu. Nukryžavotas ~~numire~~ numirė, palaidotas. Nužengė į peklas. Po trijų dienų kėlėsi iš numirusių. Užengė į dangų ir iš tenai ateis sudyt gyvus ir numirusius. Tikiu į dvasę šventą į šventą bažnyčia visur esančią. Šventųjų draugistę, kūno iš numirussiu prisikėlimą ir gyvenimą amžiną amen. Garbė būk dievui tėvui ir jo sunui, dvasiai šventai kaipo buvai išpradžios ~~taipo buvi buvai išpradžios~~ taipo būk ir visados ir ant amžių amžinųjų amen.

Susideginu šliūrėls skarele)

Buvo graži diena saulėta ir šilta tai mes vaikai 267 susigalvojom eiti žaisti į lauką, susikūrėm ugnį prisinešėm žalių eglišakių ir sakom pasidarykim gerai dūlį, kad būtų tamsu na ir duodam po ta dūlį. Kad mes ten susisuodinam drabužius ir save nūtin negalvoj bile linksma. Gandoni vieni kitus po tuos dūmus.
Prisimenu kad man mama buvo nupirkus raudoną skarelę labai buvo graži nes raudona..

72, 75, 83, 87

rele,
paėmiau
ne ėe,
klause,
go. pokiek
des mane
nenupir-
n tais
išvakė

Karčiauskos: kas eis per raudona. į ką jus panašūs? kokį drabužiai, galit ka kita išgalvot, tai Žaisdavo ir jo vaikai. Greitai užgesinkite ugnį. Mus teip ir padarėm ir daugiau teip nežaidėm.

(Susidegina skarelė)

nūn belaukiant prie tuos dūmus prapuolė ta skarelė, ~~radau~~ radau pusiau sudegusį, labai išsigandau ir gailėjau. Paėmiau tuos sudegusius gabalus nunešiau ant aukšto, paslėpiau čia, ~~bijojau~~ bijojau ~~kad~~ palikti, kad mama neraštų, ~~bet~~ Mama klausė, kodėl aš nenešioju skarelės, atsakiau, kad nežinau kur dingo. Po kiek laiko mama rado ant aukšto likučius skarelės mane nubaudė, gerai įkrėtė į sėdynę. (Mama) kitos ir nenupirko, aš nešiodavau tik kitų pasijimama, Mes su tais dūmais susikūrę ugnį žaisdavom, bet mus išvaikė Karčiauskos; Kas čia per žaidimas į ką jūs panašūs? tokie drabužiai, galit ką kita išgalvot, tiems žaisdavo ir jo vaikai. Greitai užgesinkite ugnį, Mus taip ir padarėm ir daugiau taip nežaidėm.

263

+ Cinbulynė.

Ded. 53 XII 18

1 aplink

Pas mus buvo prie pat girios gražus kalniukas, apaugęs pušaitėm ir tėvelio ant viso kalniuko prisodyta pavyšnaičių.

Gražu buvo pažiūrėt, vyšnaitės augo gražei, bet naudos buvo maža iš to sodelio, nes buvo smėlis o niekas nepatręšdavo.

Vienam šone ten nuo girios buvo pastatyta stubelė dėl biednų t.a. lėnosiniukų žmonių, kurie kentėdavo ir priimdavo. Dabar ten gyvena biedni žmonės, gelėžė pavarde Pridotkai, auginą vaikų sešetą, o pirmiau ten gyveno Cinbulis, kad vadina tą vietą Cibulyne.

Ten visur smėlis ir niekas neauga. Tos vyšnaitės nogu, mažai vesdavo, bet mes vaikai būdavo žales nuvalgom su jų Pridotkų vaikais. Jeigi tais vyšnaites kas patręštų, tai ir nogų būtų.

Už tą stubelę, ~~neimdavo~~ ~~to~~ kas joje gyveno reikėjo atidirbti ~~t~~ dešimt ar penkiolika dienų per metus. Pas mus pasodydavo bulvių, pasodydavo daržovių, žemę gerai patręšdavo, bet kaž kodėl bulvės jų nelabai augdavo.

Tas Pridotkas dirbo girioj su kirviu ir mažai uždirbdavo ir dar buvo pijokas ir mušeikas ~~ir reine~~ Toki šeima iš ~~laimt~~ ~~tai~~ buvo begalo sunki, nes jis pusę uždarbio pragerdavo. Kiek ten būdavo verksmo, kiek muštynių, kiek vaikų riksmo.

cibulynė 3
270

~~Cibulynės vaikai~~

Cibulynė mūsų, vaikų, linksmiausia vieta. visada ~~visada~~ yra ten vaikų. ~~visokio amžiaus~~. Cibulynės gyventojų yra vaikų šeši. Žinoma, visokio amžiaus. Nevisokio amžiaus ir nevisais galima žaisti. Mūs trys, Karčinskų ~~da~~ ateidavo du ar trys, dar kartais ateidavo Kalvio pirmo samdytas. Kalvio pirmo jau buvo už mus visus vyresnis, bet geras vaikas, tai visi susidraugavom ir buvo didelė kompanija. Labai būdavo linksma žaisti, statydavom namus ir visokius žaisdavom žaidimus. Daugiausia žaisdavom karvelius ir Rožę. Karveliais ir vanagais žaisdavom taip: vienas vanagas, kiti karveliai, Vanagas eina pirmas ir vilioja karvelius. Karveliai eina paskui vanagą. Vanagas šaukė karvelius: "tū tū, te grūdų, duos karalius avižų, karalienė miežių." Karveliai eina ir labai saugojas, kad vanagas jų nepaliestų ~~karvelių~~. Jeigu vanagas ~~nes~~ norėjo kuo paliečia ~~karvelį~~, tai karvelis eina vanagu, o vanagas karveliu. Vėliau žaidėm Rožę, taip: (tai Rožė) atsisėda vienas vaikas ir sako, kad verda mostį ridiko. Vaikai eikoi ~~eina~~ iš eilės, šliaužioja, ir lazdele pasiremia ir sako: "Rože, Rože ar neturi ridiko mosties?" Ėjau per žalią girelę, vanagas šunelis įkando kojelę. Rožė, ~~duok~~ ridiko mosties. Rožė sako: dar tik sėju ridiką. Taip eina visi iš eilės. Rožė sako visiems: sėju, auga, jau užauga, (pasisako, kad verda mosties) iki išverda mostį. Kada rožė išverda mostį, tai visi vaikai sueina pas Rožę, gauna mosties ir sustoję ratu ~~ir~~ dainuoja, paėmę vienas kito už rankų: Tai graži Rožė, kad išgydė koją, Tai graži Rožė, kad išgydė koją

~~ketvirti~~

Cibulyno vaiku buvo vyriausi Onutė, už mane vyresnė gal metais, gal daugiau. Jos motina mane paprašė, kad aš pamokyčia Onutę katekizimo ir poterių. Aš jau mokėjau viską kas tik reikė. Ir žadėjo Pridotkiene nupirkti Aš labai norėjau tų šukų ir džiaugiausi, kad turėsiu man šukas gražes į plaukus. Onutę viską išmokinau, ką pati mokėjau. Ir dar paprašė, kad vieną berniūką pamokyčia poterių. Tie vaikai buvo labai švepli aš nevisko galėdavau suprasti, ką jie šlbeldžienoja, paryš dziu žegnojasi: "Vada, tėva, Unab: Abe. Vėkono, Amna."

Tėve mūsų kuris esi, jisai teip sako: Tėve mūtu. Plu-Aeti... Aš daugiau ir neatsimenų tos jų kalbos. Aš pamokinau ir tą berniuka poterių.

Vieną kartą aš nuėjau į cibulynę, žiūriu Onutė jau su gražiomi šukom. Klausiu Onutei, ar ir man nupirko šukas, Onutė sako kad tau nenupirko šukų. Aš labai pergyvenau, kad žadėjo ir nenupirko. Aš teip stengiausi juos mokyti ir gerai išmokinau. Tos šukos kainavo penkios kapeikos, bet tada aš neturėjau supratimo, kad tokiam žmogui ir penkios kapeikos yra didelis pinigas: Pirmiau buvo penkios kapeikos nepadabar gerais.

Visi tie vaikai išaugo, buvo visi švarki ir neškeplavo. Viliam tik vieną susitikau, tą, kurį mokinau poterių. Gyvena gerai, gavo pavelde gero žemės - penkiolikos margų iš Būdos dvaro. Šukutė šeima ir buvo gražei išaugęs ir stiprus. Dažnas ženą dalyvavo lienes, kenię į Lietuvos kariuomenę ėjo savanoriais.

Vaikų išdykavimai

Kaip mes vaikai erzydavom vienas kita

Kur eini?

– Kas tau galvoi!

Utėlė galvoj.

Perkask-būs dvi.

Paragauk-saldi.

Kas liks ant rago.

bus Tau ant pyrago.

Stripuole

Skaičiavimas

II k.

T-41 ~~Žaidimai~~ Krakinimas ned 82 VIII 13

273

~~+Visoki išdykavimai~~

mus,
Pas vaikus nebuvo jokio kuntuvimo. Nebūdavo tada kaime
jokių išviečių, ~~[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]~~ išvietė, už šilinyčiaus, kai
yra reikalas, eidavom už tvartų ar už klėties ir eidavom ne
po vieną, bet kur yra norinčių, ~~tai~~ bet einam kartu, tupim ir
kalbamės. Tą pat daromi ir suspaitimais vaikais. Žinomo, kai
buvom didesni, tai kartu neidavom. Pas vaikus didesnius
ir ~~[illegible]~~ mažesnius tokis buvo žaidimas – krakinimas. Jeigu vaikas
susiperdžia ir pats suspėja pasakyt ~~[illegible]~~ "atmesta", tai reikas
baigėsi gerai, bet jeigu nesuspėjo ~~pats~~ pasakyt "atmesta" ir ~~[illegible]~~ pamiršo
o kitas suspėja ~~pasa~~ pasakyt "sumesta", tai visi puola tą susi-
perdžiusį, ~~-[illegible] vadinsa~~ ir "krakina". Paima už plaukų ir pradeda
krakyt: kilnoinas, ~~vien~~ plaukų po plaukelį ~~ir~~ – ~~timksi~~ plaukus, rėkdami ir visi kartu
varo ~~[illegible]~~ tokią giesmę: Kria, kra kica, (kra ~~Kra~~ krakica, padrepūcas,
orica, marica, Sepke, repki. dūle, malė. Ciu ciu cin cincin cincanja, graži mūsų
kumpanija. Visi sakydami šita giesmę į tonda, timsi už plaukų,
"Kas nepribus ir tam beip bus". ~~bet jeigu [illegible] [illegible] [illegible]~~
~~kai ja puola ir varo ta~~ paskui patys (~~krakinimu~~ Pasiuiau klausia: "ar, ~~[illegible]~~
musit ar suust, ar lupt, o ar ~~[illegible]~~ lupt? ar maučat? Reikia pasirinkti kurie
baussme, Jei atsako "maučat", tai vėl viską iš naujo pradeda.
Mes vaikai krakydavom ant pečiaus vienas kitą. Onutė sėdi
ant suolo ir verpią. Tai mes lendam prie jos ir rėkiam "kas nepribus
ir tam beip bus" ir griebam ją krakyt, kad prie mūs neprisidė-
da. Jinai pyksta, kad lendam, tai nusiauus klumpę kerta mus.
Kai prasidėjo karas, tai kareiviai padarė išvietes, ypač vokiečiai.
Bet niekas jų nevadino nei tualetais, nei išvietėmis, o tik
šilinyčiaus.

Jeigu kuris neprisideda prie to visko, tai jis puola ir varo paskui
tą patį krakinimą.

surindaguota 82 VI·24
274

+ Pasigėrimas

Mūsų brolis Juozas, nežinau kokiu reikalu pasivežė daug ~~dekti~~ dektinės - visą gorčių (beveik keturi litrai) ir padėjo klėty kuparuke, bet neužrakino. Bonka buvo užkimšta paprastu kamšiu. Taip brolis Andrius ~~brolis~~ ir sesuo Ieva nuėjo į klėtį ir prisipylė puoduką tos dektinės. Niekas nematė, kaip jiedu taip ~~p~~ padarė. Na, ir gėrė jiedu ta dektinę, kiek jau ~~jiedu~~ išgėrė, niekas nežino, tik pamatėm, kad jiedu pradėjo bėgioti ir strapaliuoti. Ir labai linksmi. Aš sakau: ~~sa~~ "Vaikai, ko jūs čia dūkstat", ~~aš sakau vaikai eikit~~ į kamarą ~~priein~~ pririkti bulvių ~~[?]~~ vakarienei skusti." Jiedu paėmė ragažę nuėjo į kamarą, na ir labai ilgai neateina. Aš laukiu ir nesulaukiu, einu žiūrėti. Nuėjau, žiūriu - jiedu guli ant bulvių ir dejuoja. ~~Aš nuėjau~~ Grįžus ir pasakiau mamai. Mama kelia, jie nesikelia, tik vartos ir strapaliuoja. Mama sako, kas čia pasidarė, vaikai serga. Kada mama paėmė puoduką ir rado neišgertos dektinės ~~puodinuky~~, tada viską suprato, ~~bet~~ galvoja, iš kur jie gavo tos dektinės. Tada Juozas apžiūrėjo, kad pilta dektinė iš bonkos. Viskas buvo aišku. Mama viską, jiems galvoną, girdė ramunėlėm ir kašinkais, per naktį sirgo, (kitą) dar dienas sirgulevo. Matyt daug išgėrė ne pagal save. Kai susaiko dar gavo nuo brolio Juozo priedo už tokį saumalevimą.

× Karčiauskai

Mes daugiausi draugaudavom su karčiausky ~~vaiko~~
vaikais. Ji buvo keturi ~~vaikai~~, Vyriausas Kazinkas, už mane
vyresnis metais. Kiti už mane jaunesni. Mes karbu ~~ganydavom~~
ganydavom su Kazinku po miška galvijus, per piete karbu mau-
dydavomės, karbu nogaudavom, karbu grybaudavom karbu šurvau
Vieną karta atejina Karčiausky Jevute ir sako, kad ju
tėvai ir Kazinkas iš važevo ir ji prašo, kad aš ėičiau par
jnos nakvoti nes jie liko tik vieni mažį ir bijo vieni
nakti, Mane mama leido, mudvi ėjome. Atejom
į Karčiauskus, žiūrau Kazinkas girdo gyvulius. aš
sakau, Kodėl man nesakai kad ir kazinkas iš važevo
— Man taip liepe sakyt kazinkas, nes, tave būtų neleidę.
— Man buvo linksma kad mes tiek vaikų gausim nakvo
Mes visokius žaidimus žaidėm, paskiau eisim keturi
gulti į viena lovą ir užsiklojam vienais patalais,
ėmėm spardytis besispardydami perplėšėm patalus, *(impilu)*
sandėm patalus susiūtė, bet niekaip negali padaubt. Pilna duba pleinksnių. *(pleinksnas)*
Labai išsigandom taip padarę, pradejom rinkti ir pilti į
tuos perplėštus patalus. Tiek tiek surinkom, bet ką tu padarį
avinėlo nomandua visur pilna ~~pl~~ pleinksnių, Vijom ir į lanka sušukdurais dūi-
Kitas pleinksnų skilams degsnome
dami per langus, Sun tiek apvalėm o patalus užcesėm
gut auksto. Mažiji viska išpasakojo tėvam, aš auksti atsikėlu
kada lik mane labai negaraly paneštas
ir ~~pa~~ parėjau namo, pavejuo niekam, nepasakojau, kap tan atsitiko ir
ilgai nejau į karčiauskus, kad ir aš negaučio už patalus. Bet rašau
aple ta pati karimą su kuriuo ganem gimai karves, karbu kur
veliau labai pamilau ir jis mane pamilo, bet likimas mus
išskyre. Jisai mirė.

Kazinkas

+ Šventa diena.

Visi išvažinoja į bažnyčią, lieka mes mažieji ir močiutė. Mum labai smagu, mes galim žiūrėti ir išdykauti. Močiutė nieko nesako ir nebara. Močiutė nieko nemato. Viskas yra mamos padaryta valgyt, tai močiutė pasiima savo didelį rožančių. Kiti rožančiai yra iš penkių dalių, o močiutės rožančius iš penkiolikos dalių. Vienoj daly yra penkiasdešimt "Sveika Marija" ir penki karoliukai didesni, tai ant didesnio reikia kalbėt "Tėve mūsų". Iš viso penkios daly. Močiutės rožančiaus, visa penkiolika dalių, yra suverta ant storo siūlo. Močiutė pasiima savo didelį rožančių ir sako

— Vaikai einam pas avis. Mus vienus neleidžia pas avis. Mes vaikytume ir gąsdytume. Su močiute galima eiti.

Avių tvartas visada šiltas ir sausai pakreiktas. Močiutė poteriauja ant savo rožančiaus, o mes džiaugiamės ėriukais. Avių būna ant žiemos palikta kokios aštuonios, devynios avys ėriavosi. Atsiveda dažniausia po du, kartais pasitaiko ir trys ėriukai. Po vieną irgi atsiveda. Kai atsiveda tris, tai reikia mums vieną girdyti pienu, nes avis turi tik du spenius. Būna ir tokių avių, kurios nenori visai žįsti vaikam. Tokią avį atveda į stubą. Yra įkalti du kuoliukai į žemę. Tarp tų kuoliukų įdeda avies kaklą, ant viršaus užriša šniūrą ir avis negali nei durti nei galvą sukyti, tai ėriukas priėjęs gali žįsti. Palaiko taip kokią savaitę ir pripranta. Tada veda į tvartą ir būna gerai.

Tas aparatas, į kurį avį įkiša vadinasi olip nos.

Olip bisilaksminat ir pracina šventos dienos žiema.

(močiutė 8/277

~~Liepos~~

Močiutė

Šventa diena 2

Vasara

Močiutė ~~vasara~~ mus vaikus šventą dieną vedasi žaisti ~~kur nors~~ ~~os~~ kur ramu, gražu, ~~žaisti~~. Pasiima savo didelį ~~raz~~ ražančių ir sako: – Einam vaikai pažaisti. Atsiveda į pievą prie rugių lauko, kur jau nupiauti rugiai ir sustatyti į rikes. Rikėje yra penkiolika pėdų.

Močiutė sako: – Vaikai, lyskit į rikę, o vienas ~~vienas~~ pasilikit. Pasilikęs, tai vilkas. O ~~rikėje~~ rikėje – tai avelės. Močiutė sako: – Tupi, tupi vilkas už

močiutė 9

tvoros, pagriebs avį už galvos, ir vakarienei neliks nė vienos. Vilkas stengiasi išgaudyti visas aveles ir atveda pagautas pas močiutę. Taip gaudo, kol visas išgaudo ir suveda pas močiutę. – Na vaikai, einam namo pietų, gana žaist

Sena Rūdu, Mocinė
Šventa diena 3
171a
29

~~Žaidimas~~
Po pietų

~~Šventą dieną mes esam ir močiutė~~ Prisivinko vaikų: du iš Čiobulyno, du Karčiauskų ir Kalvio piemuo. Tai ką vaikai žaidžiam? Darai gūžinėti. Vienam vaikui užrišam skarele akis ir jisai turi gaudyt kitus. Kurį sugauna, tam užrišą akis ir tas gaudo iki pagauna kitą ir taip toliau. Taip mes ilgai žaidėm, kol nusibodo. ~~Be žaisdami vaikai kažką kramto,~~ bet jai niekas dėmesio nekreipė. Pabodo gūžinėjimas, einam į kiemą kavotų. Eina ir močiutė. Močiutė atsisėda ant prieklėčiaus laiptelių o ~~vai~~ ant jos kelių ~~kniaubiasi~~ vaikas, kad nematų, kur kavojasi ~~vaikai~~ kiti. Šitą žaidimą visi žino. Pažaidėm, pažaidėm ir ~~išlaks~~ išlakstė vaikai kas sau. Aš atėjau į stubą ir žiūriu, atdara spintelė. Manau, kas ją paliko atdarą. Aš pažiūriu, kad nėra ausinukų, kurių mama buvo palikus pilną lėkštę. ~~Aš~~ Klausiu, kas taip padarė. Jau kiti vaikai išbėgiojo ir niekas neprisipažino. ~~Tik~~ bet nelčiausi Čiobulynės vaikai. Aš pastebėjau, žaidžiant, kad vaikai ką (tai bet kramto). Lėkštėj tik dvi ausinukės. Parvažiavo mama ir taip pastebėjo. Sako – vaikai ką padarėt, jūs aš neleidau. Barė ir močiutę, kad vaikus nepržiūrėjai, ypatingai svetimus. – Man daugiau nereikia svetimų, o jum reikia atnalbėti po tris poterius ir eiti į Rūdupį prikasti trūkžolių. ~~Man~~ Jis reikia pasidžiovyti, dar neburiu prisikasus, o dažnai prireikia. – Mes apsidžiaugėm, kad tik tokią baudą gavom. Sakom, poterius galima vakare sukalbėti, o ~~trūkžo~~ ~~lių~~ trūkžolių einam dabar, mes jau žinojom, kur galima rasti. gal dar rasime ir saldžiųjų. Prisikasėm ir upelį nuplovėm. Rūdupis ~~dižiausia~~ didžiausia bala, apaugus viksvomis. Toj bolos kokį pusę kilometrai. Labai klampi, galima leisti tik vidury vasaros, kai Juozas gano karves

Vartų atkėlimas

Reol 83 XII 18

278

+ Mikalajevo ponas

Netoli mūs močiutės namų, kur ji gyveno, buvo dvaras,
jis vadinosi Mikolajavas. Ten močiutė į tą dvarą eidavo
ir paudienia dirbti. Žinau, tas dvaras buvo didelis ar mažas.
Ilgai tas dvaras dar laikėsi uržinau kas ten gyveno.
bet kai aš maža buvau, ten gyveno toks ponas tas
ponas. Kai mes ganydavom, tai tas ponas per mūs kiemą važinė-
davo kiekvieną dieną į Karlų Rūdą paimti laikraščių.
Labai dailė bričkelė, gražių dailių pakinkymų. Mes
vaikai bėgdavom jam iš pradžių iš toliau atkelti vartus, jam paskyrus reikėdavo per
penkis vartus pervažiuot. Mes vaikai iškarto visus var-
tus jam atkeldavom, Nieko neduodavo. Manom gal ponas
iš Karlų Rūdos. Atkeliam ir nieko nepasako. Na, tai
ir pradėjom nekelti vartų. Jisai sustoja vartus pats atkelia
pervažiuoja ir vėl užkelia.
Tas ponas buvo su ilga barzda ir žila, mes vaikai many-
davom kad čia ne ponas, žydas o kad taip dailiai važinė-
ja tai gal žydų Rabinas. Tai mes vaikai bėgam paskui
ir rėkiam "Rabulke, Rabulke," tai jisai į mus dėmesio
nekreipė. Jisai žinoma, kas tas "Rabulke" ir nesuprato
gal lietuviškai ir nemokėjo.

Nuo Mikalajevo į Karlų Rūdą kokie astuoni kilo-
metrai bet vistiek tas ponas kasdien važinėdavo.

Mes, vaikai, buvom pasidalinę vartais. Kiekvienas
bėgdavom savo vartus atkelti, kai kas važiuodavo ir vieza-
da ką nors gaudavom, daugiausia saldainių, arba
knygelių, kai būdavo kur nors atkeldavo
Prisimenu, karlą buvo Skriaudžiuos Škaplierna.
(versti)

Buvau netoli Karčiauskų rabžinus į buvo ten vartai. Pamačius pilną brietką žmonių aš greit prilėgau ir tuos vartus atkėliau. Pradėjo iš brietkos pilt saldainius į pievą. Pylė daug. Aš norėjau susirinkti, bet atlėgo Karčiausko labai piktas šuva ir pradėjo mane pjauti. #

Pamatė, kad mane puola šuva iš namų, šunį pašaukė. Aš parbėgau namo be saldainių ir išsigandus, o saldainius surinko Karčiausko vaikai. Matyt, jie ir paleido šunį, kad mane nuvytų.

Ant rytojaus nuėjau į tą vietą, kur pylė saldainius, dar radau du skrudėlius apgraužtus. Šį kartą prapuolė mano uždirbti saldainiai. Bet tą pačią dieną gavau saldainių už kitų vartų atkėlimą.

+ Vaiduokliai.

Mes, vaikai, labai bijodavom vaiduoklių. Nors mes jų nematėm niekada, bet prisiklausėm visokių baisybių iš vyresnių, visokių pasakų, visokių atsitikimų. Pavyzdžiui, pasakojo vienas pažįstamas, jo pasiskolino kaimyno pinigų, nenorėjo atiduoti, taip ir numirė, tai jį naktį traukdavo po pečka už kojų vaiduoklis. Mes, vaikai, tikėdavom tuo ir bijodavom, kad mūs netrauktų. Paskiau toks diedas pas mus dažnai ateidavo ir pasakojo, kad pas jo pažįstamą vakare per duris atsirito žmogaus galva su styrančiais plaukais ir šmurkšt po pečka. Ant rytojaus ieškok neieškok – nieko nėra, o iš numo niekas nematė. Mes tos galvos labiausiai bijodavom. Pasakojo mūs močiutė, kad jos viena duktė – Ona ištekėjo už už labai blogo vyro Gutausko, pijoko, kuris daug gerdavo ir girtas mušdavo žmoną. Tai močiutė ir Gutauskienė prašydavo pono Dievo, kad duotų kokią permainą. Dievas ir išklausė. Gutauskas girtas peršalo, gavo plaučių uždegimą ir numirė. Tai Dievas išklausė jų maldų, nes jos negalėjo tokį gyvenimą iškęsti. Močiutė mum pasakodavo, kad Gutauskuos vaidinas. Kai eini vakare į seklyčią be šviesos, tai girdi, kaip į sieną pliaukši ir pokši lyg kokslaikas brinksta: „pokšt pokšt“. Pažiūri su šviesa – nieko nėra. Sako, kad vaiduokliai. O močiutė kaip matinėsi, ji viską žino ir nemeluoja. Mes girdėdavom dar baisesnių dalykų ir vis tikėdavom.

Pas mus irgi "vaidinosi". Būdavo žiemą vasarą po pečka toks dūksėjimas girdėti. Kas ten galėjo dūksėti, nežinia, bet kas kelios trys sekundės pupsi. Bet mes nebijodavom, lygu sau pupsi, buvom apsipratę. Vyresni sakydavo, kad vaidinas.

Važiavimas į Kauną

+ Aš buvau kaune.

Mūsų Kauną, kas metais kokius du trie kartus važiuodavom. Iš mūs į Kauną gana toli – apie trisdešimt penki kilometrai. Važiuoti reikė tik plentu. Išvažiuoja iš vakaro, koke vienuoklika valanda. Nežinau, ko ben važiuoja, turbut parduot ir pirkt. Vieną kartą ir mane vežė.

~~Aš~~ tada galėjau būti kokios vienuolikos metų. Mane vežė nežinau del ko, gal man norėjo ką pirkti, man pirko čeverykus tąsa. Važevo Juozas, mama vežė visko parduot, vištų, ančių, kiaušinių ir bulvių vežė. Nuvaževom į žuvų rinką, (~~taip vadina žuvų rinka~~) Bet aš ben žuvų nematėiau nė vieną. Mūsų padvada ir dar kelios tokios kaip mūs, o šiap padvadų galybė, bet nėtokios ~~kap mūs~~. Vienas arklys ir ant arklio toks didelis lankas. Vėžimas mažas ir ~~~~ žmonės kalba ne lietuviškai. Kurie pas mus visko pirko, irgi nevisi kalba lietuviškai. Aš Juozo klausiu kaip jie kalba Juozas sako, kad kalba rusiškai, ~~Juozas~~ sako, kad čia ~~Bu~~ Burlokai. Mes viską išipardavėm ir paskiau ėiom į kromus. ~~Vis~~ Visur kalba ne lietuviškai, tik kromuos žydai kalba lietuviškai. Mes trečiom gimmin – Čiomskai Aleksote ~~giminės~~. Mama sako, kad viską gerai išipardovėm, daug gavom pinigų, Dabar aš eisiu į Čiomskus o jiedu važiuot į ta kalną. Juozas žino kur. Mudu važevom per mediniį labai dideli tiltą. Aleksote pervažėvę tiltą važevom ~~plentu~~, žinau, buvo šilta ir jau gerokai po pietų.

aumenimis grįžo gatve
~~vėžovar~~ panemune. ~~Žinau kad buvo ilgo ir jau grokai po-~~
~~pietų~~. Aš sėdžiu prie Juozo ir šiaurė ~~plentu~~ eina labai daug
vyrų ir eina viduriu plento. Tų vyrų aš bijau, kad jų
tiek daug ir visi tamsūs, tamsūs, atrodė labai juodi ~~akys~~ visų juodos. Toksai žmogus nusi-
iškai apsirengęs, priėjo prie vežimo ir prašo, kad jį priim-
tume į vežimą, sako kad bijo tų juodukų, kad jie ne-
pultų. Aš irgi bijau, kad mūs nepultų, tokie dagybe jų,
aplink kitokių žmonių nematyt. ~~Ta žmogų priėmėm~~
~~į vežimą, Aš labai bijojau kad nepultų, bet tie juodu-~~
~~kai kaip ėjo, taip ir eina~~, Tas žmogus vežime apsiprato
ir ~~matyt~~ jau nebijo. ~~Šitų~~ Tų vyrų vežime, ko dabar
bijoti, tas žmogus pradėjo į juos žiūrėti ir kvatoja:
„ką, ką, ką, Poravalisi, tai juodi!" ~~Paskui~~ ~~mum tie juodu~~ ~~atsisakojo kad~~
Tie juodukai buvo ~~atvežti~~, nepamenu iš kur, dirbti prie krepos-
tiems apie Kauną. ~~Gero laimais~~ ~~tie juodukai~~ Jie visi
tiemo ūgio. Visi pro mus kaip ėjo, taip ir eina
į mus ne ~~nei~~ dirstelė. Matyt eina jau į darbą. Juozas jų visai nebijojo, tik
aš ir tas žmogus. Juozas paėmė kokius geležgalius
ir važiavo mamos pajimt pas Civinckus. Civinckuos
~~grau~~ gražiai mus pavaišino. Mama buvo geram ūpe, ~~ir~~
~~gerai~~ gerai sekėsi turgus, tai paprašė Civinsko ~~kad~~ padėtų
nupirkti samovarą arbatai virti. Nupirko ir, rodos,
~~te~~ ~~ba~~ blizga, sako misinginis. Dabar vaišinis pavis-
kus svečius arbata. Mum reikėdavo samovarą užkur-
t ir pumpuoti ant kamino užmovus ilgą čebatą
, pumpuoti.

~~Rusosko~~ Mano išpažintis spaviedninis

O šitaip Rušdavo kunigai vaikus prie išpažinties. Pasakydavo kunigas iš sakyklos, kad vestų vaikus, ant tryjų dienų ruošti prie išpažinties spovigadnies kurie turi metų tiek ir tiek. Bet man dar nebuvo laikas eiti mokytis. Mama nusiveže mane į Skriaudžius ir užėjom pas Alžbietą - tokė buvo davatka, Alžbieta ir sako: Kodėl mergaitės neveda mokytis pas kunigą? Mama sako: kad dar perjauna. O Alžbieta sako: vaje vaje, toke didelė mergaitė ir nemoši į ~~išpažinties~~ spaviedninės pro. Atvešk pas mane, aš primošiu. Mama taip ir padarė, nuveže į Skriaudžius pas Alžbietą. Alžbieta turėjo vieną kambaruką iš vieno šono gyveno zakristijonas. Iš galo gyveno senas kunigėlis Altoristas, turėjo du kambarius. Pavardė Šipaukas. Šitam kunigėliui Alžbieta patarnaudavo. Alžbieta ir mane nusivesdavo pas tą kunigėlį, kaip eidavo vakare ~~pas kunigėlį~~, sako: einam pas ~~kunigėlį~~ tėvelį.

Pirmutinį vakarą aš pas Alžbietą sėdėjau labai ilgai ant suolo, o Alžbietos nebuvo kambary. Aš besėdėdama viena, tas buvo vakare, užmigau. Pabudau visur tamsu, pradėjau bijoti ir pradėjau verkti, o paskum ir bėliauti ir ilgai bliovian, nes ilgai Alžbieta neatsirado.

Tai zakonas duodavo barškines, o kieti nesidavo tok dėžbalavo. Tai nelabi tėvelio, piemenų nesakydavo.

[Parėjo Elžbieta: (ir sako) [Šiuo kart ir dabar, ko verki. Aš sakau, kad bijau, nes tamsu ir aš viena. [Aš išsinojau kiek buvau metų, tuo laiku, bet buvau labai kvaila. Kažin ką galėjo pamanyti tie kaimynai už sienos, bet niekas neatėjo žiūrėti. [Susipažinau su kunigėliu. Kunigėlis mus žinojo, kas mes tokį. Jis man liep davo kasdien ateiti pečių iškūrenti ir man duodavo labai skanių kringelių, tokių nebūdavo ir Skriaudžiuos, nei Gyviuose, Gyviai buvo nuo Skriaudžių apie tris verstai, ten gyveno vien tik žydai [ir Šventą dieną atsiveždavo savo kromelius, pasistato stalinką, apkrauna šiūlkiom. urbaka, papirosais, visokiais saldainiais, pyragėliais, saldžiais arbaliukais, zuikeliukais prekėm ir viskas, žydelka sėdi už stalinko ir neleisdavo vargavot, dai jie sėdavo dar prie tokios didelės sedzilkos pardavinėja. [Į šventorių pardavinėja, pradeda kitos pusei atiduodavo Atėina arbaliukai su kuriais žuvies ašvasiuduu, į aš regėjo tokių priekerius iš dykilių. Vieni ši tą perka, kiti pradeda stumdyti ir nuverčia žydelkos stalinką [ir bėga. Bet niekas jiem nieko nesakydavo Nuvertę nubėga. Žydelkai didelis nuostolis, [nieks nieko negavo atlieka] [Elžbieta mane mokydavo katekizmo, kunigėlis nieko nemokino, tik norėdavo su manim pasikalbėti. paklausinėti ką namie veikėme kokius gyvulius ganome, ką pargiminę veikėme. Aš jam ir papasakojau kad mūm begaraunant prie girios vilkas avį nunešė ir iš kur.

Išpažintis
2

Kunigėliui matyt buvo įdomu kai aš
pasakoju, ne kunigėlis prašydavo ir vėl apie
~~[illegible]~~ tą vilką papasakoti gal ~~[illegible]~~ žiūrėjo ar aš
nemeluoju, bet aš vis tą patį kartodavau.
Tą kunigėlį visi parapijiečiai mylėjo ir visi
norėdavo pas jį prieiti išpažinties ypatingai jau-
nimas. Jo spaviednyčia apgulta ir apgulta.
Mane tada išpažinties nevedė. Alžbyeta sako,
kad dar nelabai gerai prirušta.
Mane atveže rudenį, vėl pas Alžbietą, ir dabar

jau prie išpažinties, [išpažinties] aš atvažiuodama į Skrandžius atsiveždavau ir savo lėles, aš jau čia daug ką pažinojai. [kunigėlis] Pas kunigėlį nereikėdavo pečių kūrenti, nes buvo šilta, bet Alžbieta eidama tvarkyti kambarį ir mane nusivesdavo pas kunigėlį, kunigėlis mane vaišydavo skanumynais, bet apie vilną neklausinėdavo, ar buvo užmiršęs, ar kaip.

Skrandžių bažnyčią (sadin) remontavo! Žalatino altorius ir piešė paveikslus. Dirbo koki keturi (zalotoriai) ir jie abi davo pas Alžbietą valgyt pietis. Jem virė su Alžbieta, o kita moteris, tokia Rozelė, irgi daratka. Tie vyrai mane saukinydavo ir vadindavo mane valgyt pas juos. Aš labai nedrįsdavau prie jų ~~neidavau~~ ir neidavau. ~~prie jų~~

Vieną kartą man besižaidžiant su lėlėm, vienas ajų pamatė ir pradėjo iš manęs juoktis, kad aš su lėlėm žaidžiu, man tek pasidarė sarmata, ~~kad~~ aš net pradėjau verkti ir užbėgau iš lauko į daržą ir užkasiau lėles į žemę. Vienas tų vyrų buvo gražus jaunas bet turėjo juodą barzdą. Aš galvodavau, kaip čia gali būti, kad jaunas vyras, turi barzdą, ir dar juodą.

Barzdas turi žydai, o žilas ubagai, tik bet čia nežyas. Jis ir mane irgi ~~šok~~ šnekydavo ir siūlydavo valgyt pas juos aš labai nedrįsdavau ir neidavau. Vieną ~~kar~~ kartą tas barzdyla mane pasisodino ant kelių davė saldainių ir klausi mane – ar būsi mano merga, kaip užauksi. Aš jam su ranka pliaukšt per burną.

ir išbėgau iš kambario. ir kap tik [tas] meistras abiu aš išbėgu iš kambario ir toliau ~~nuėmus~~ neinu į kambarį [tegirdėju] kol neestrojo kambarį, girdėjau juos sakant: tai kvaila mergaitė. Tas pio darbaždis, buvo Jonas Grinius brolis daktaro Griniaus, brolis buvusio ~~prezident~~ prezidento pri[e] liaudininkų.

Šiedien sekmadienis. išpat ryto atvažavo mama ir Alzbieta sako: Kelk šiedien ankščiau, nes šiedien reikis eiti spaviedoso, nes jau viską, ką rėke, išmokai. Einam su mama į bažnyčią. Mama vis dar mokina, ką ~~turėsi~~ turėsi sakyti, ką daryti O aš teik bijau, net drebu.

Mane privedė prie klebono Bliūdziaus. Aš priejau prie langelio, atlikau viską kas reike ir pradėjau išpažinti, kunigas man sako: „ar yra čia tavo motina?" aš sakau: „yra vot čia klūpo." „Tai pašauk man ją." Aš pakilau ir pašaukiau. Mama su kunigu šnekėjosi ne per ta langelį, kur aš, bet pa durelės kur kunigas įeina. Ką jiedu šnekėjo ~~nežinau~~ nežinau, tik mane keletą metų nevedė spaviednis. ~~Mama~~ mane ne nebarė už nieką, ~~tik nevedė prie išpažinties~~. Kada mane privedė išpažinties nežinau, tik vėliau kai paugau rėikėdavo eiti ~~išpažinti~~ [spaviedoso] ~~kas~~ kaožną mėnesį. Man buvo į Skruodžių gana toli, koki ~~devyni~~ 9 kilometrai, ~~verstai, taip sakydavo.~~

kai mes skaitydavom

išpažintis 6

Iš vakaro ir nakvodavom Skriaudžiuos pas giminės Dargius, mes kai plonių eidavom pai viena berpstulpe ienam žinusim o kita bekdavo leikdavom kiek skalbinam.

Dargių buvo vienas sūnus kunigas, mes jo nepažinom ir niekad nematėm, nes pas mus niekad nebuvo, bet mus nepamiršdavo. Užsakė ant visų metų laikraštį "Šaltinį". Prie Šaltinio eidavo priedas karta į savaitę Šaltinėlis. Mes karie mokyjomi skaityti, labai laukdavom Šaltinėlio, pas mus ~~literatūros~~ skaitymo nebūvo apart maldaknygės na ir buvo "Pekla arba amžinas pragaras", buvo visų Šventųjų ~~gyvenimas~~ žyvatas. Mama mūm savarankiškai neduodavo skaityti, sako, sudraskysit, ji pati paskaitydavo ir pasakydavo už kokius griekus bus amžinas pragaras.

Šaltinėlis

Birutelei 89-VI

spausd 89 IX 30

I-86

suredaguota 89-VI-29

89. I-26

288

Ėjimas į Bažnyčią į Skrobiškius.

Mum (vaikams) reikėdavo eiti toli į Bažnyčią: skrobiškiuos apie devyni kilometrai (varstai): per girę keturi o plentu penki. Mes plentu einam tiep viena į terpstulpę einam žinksnių, kiba terpstulpe bėgam tekini. Reikėdavo (jos) išeiti anksti, nes eidavom šioką deiną, ne šventą, tai eidavom iš vakaro ir nakvodavom pas gimines Parginos. Dau mes be mamos vieni eidavom išpažintį atlikti, nes viską mokėjom gerai (išsispaviedoti). Tik būdavo blogiausia, kad eini ir užmiršti kokį grieką, tai jeigu atsimeni dar prieš kumuniją, tai vėl eini prie spavednyčios ir sakai kunigui, kad užmiršai dar grieką, bet kunigas nieko nutai. Paklausęs ir tiep kaip pirma duoda išrišimą ir gali eiti prie kumunijos. Dažniausiai užmiršdavau aš, kiti vaikai netaip užmiršdavo, ~~kaip aš~~. Viena kartą aš (po) išpažinties buvau priėjus, bet prie kumunijos dar nebuvau (nebuvusi). Išėjau į lauką pasivaikščiot eiam pro kunigo sodą, agrastai išlindę per tvorą aš viena nusiskyniau ir suvalgiau. Suvalgius atsiminiau, kad man negalima valgyt nes aš dar nebuvau prie kumunijos. Baisiausiai išsigandau, tai viską nepaingus išėjau namo. Mudvi su sesere Jevute eivom namo ir labai išalkom, tai ~~mudvi~~ nutarėm užeit Gudelinos ~~užeiti~~ pas žydą paprašyti pyrago: Žydas klause, ~~ar~~ turit pinigų? sakom nebturim, gal pabarginsit, žydas klause, gal turit ką užstatyti, sakom tik ranžančių. ~~Žydas sako~~ (nereike), (~~žydas sako~~) duokit nosinę (tarnaičiams), žydas už nosinę atpjovė pyrago gabalą pusę svaro. Suvalgėm ir ėjom namo. Ar atiduoėm mes pinigus už pyragą, neprisimenu (neatsimenu). Reikės paklausti Jevutės gal ji prisimena, ji dar gyva. Mum neverdavo išpažinties, nes nebuvėjo kur apvaikti. Nebuvo žydų drabužių ... Ik namie kailinukas numesdavo

Mus verdavo išpažinties laikai

VIII Buities papročiai

Mergaitėm nereik mokslis
Laiško rašymas
Kraitis
Kubilas

VIII

Vestuvės

Vestuvinė daina
Šokiai
Veselė Makarevičienos

17 psl

Buities papročiai

Mūsų mokslai

Mergaitėm nereik mokytis. I-1, 1-31

sp 84 I-10

– Teip sakydavo kaime visi. ~~mergaitėm nereikia moky-tis,~~ Bile išmoksta paskaityti mūsų maldas ir bile moka verpti, austi ir kiaules šerti. Tai ir viskas. Mūsų brolius leido į mokyklą. Inozą į Veiverius, Andrių (dvi žiemas) į Čysta Būdą. Veiveriai buvo gana toli nuo mūs (apie penkiolika kilometrų), o kitur arčiau mokyklos tada nebuvo, tai Inozuką nuvežė pas tetą Madza-jienę ant kvatieros. Inozą išveždavo ant visos savaitės. Jis labai nenorėjo, kad reikia pas svetimus gyvent. Veždavo pirmadienį, o jau sekmadienį pradėdavo verkti, kad reikės važiuoti. ~~dar~~ Tada buvo viskas mokoma rusiškai, tai ~~jam~~ mažai ką išmoko, matyt buvo ir sunku, o gal ~~jam~~ pas tą tetą buvo labai negerai, kad išverkdavo. Teip prasimokino per 2 žiemas ir jau poradėliau iš to mokslo nes gerai skaitydavo ir rašydavo, bet ~~kitą~~ ~~žiemą~~ mokyklos nekaip nėjo, tai tiek ir liko mokytas. Teip buvo ant visko gabus vaikas.

Brolį Andrių vėliau irgi leido mokytis į Čysta Būdą. Ten jau buvo mokoma lietuviškai. Andrius apgyven-dino pas tetą Gutauskienę, tiktai sesers. Andrius teipat nenorėjo, bet neverkė. Prasimokino vieną ar ~~dvi~~ žiemas ir pametė. Paskiau Andrius užaugęs jau pradžioj lietuvos išsimokino Dotnuvoje ar kaune ir buvo Mašininkas.

Andrius eidavo į nedėldienį kartu su Gutausky Vladu Tas, būdamas greblas. šilaijs Andrius erzindavo:
Andhus, Andhus andhinyčia
Po uodėga šmekinyčia
kad tik mes važiavom –
Ir vis juo smehavom.

[illegible] 8 IX 74

Kap aš išmokau skaityti ir rašyti. Mūsų kaime atsirado vienas geras žmogus, pavarde Alenskas. Jis buvo apsivedęs su mūs kaimo Juronyte (iš Jurgaičių). Iš Juronių buvo daug vaikų. ~~tai tos~~ Jurgaitės ~~vyras~~ ~~pavarde~~ Tai Alenskas norėjo Juronių vaikus, žmonos brolius, pamokyti skaityti maldaknygę. Kadangi su Juroniais buvom giminės, tai ir mane paėmė. Juronienė mano mamai sako, gali leisti ir savo vaikus. Žentas pamokys mūsų maldas. Rašyti nemokino ar pats išnemokėjo ar nenorėjo, nežinau. Nusinešiau maldaknygę ir pradėjau nuo raidžių skaityti. Jokių elementorių nebuvo. Juronių vaikai buvo labai negabūs ir labai sunkiai ėjosi raidžių pažinimas. Tai buvom visi pradėję skaityti, bet Katrytė niekai negalėjo sudėti žodį, tai įpyko mokytojas ant jos, paėmė ant grindų papylė žirnių ir liepė Katrytei klaupti nuo-gais keliais. Ji atsiklaupė ant tų žirnių ir padavė jai į rankas plytą ir liepė laikyti iškelus rankas. Ji palaikė, palaikė ~~kiek laiko~~ ~~matyt~~ ilgai, ir metė tą plytą ir dar verkdama pasakė: ~~bet~~ tai tau, – Mokytojas nieko

---
Margin notes: "buvau gal 10 metų." ; "Prisimenu" ; "jai" ; "verkdama"

~~Mokytojas niekо~~ nesakė ir tokiаn neliepi laukyt. Iš mūs namų eidavau tik aš viena. Vieni buvo jau perdideli, kiti dar per maži. Aš vaikščiojau per visą gavėnią. Nusineš-davau pietus ką ~~nors~~ nors. Žinoma, vaikai iš manęs pavogdavo pietus. Aš turėdavau būti nevalgius iki vakaro, žinoma tas dažnai nebūdavo. Aš jau gerai skaičiau knygas. Pradėjau rašyti spausdintom raidėm. Rašiau seserei Onai, kuri buvo jau 14 m, laiškus spausdintom raidėm. Ji jau pažinojo raides. Mum tas buvo labai įdomu, kad pats nekalbi ir gali pasikalbėti per popierą. Vėliau kažin iš kur gavom kokį lapą rašytom raidėm mažom ir didelėm. Mes ir pradėjom rašinėt laiškus vieni kitiems. Kaip ten rašėm ir kaip ten galėjo skaityti, nežinau, bet vistik rašėme ir skaitėm.

(seka I 71)

sp. 84 I 10

Gromatos

+ ~~Laiško~~ rašymas.

Nors nemoku gerai ir taisyklingai rašyti, bet kiek daug prirašiau. Tais laikais labai buvo mažai mokančių rašyti ir raštą skaityti. ~~Kaime atsirasdavo~~ Kaime atsirasdavo kaikur toksai žmogus, kuris mokidavo rašyti. Netik rašyti, bet ir parašyti gromatą ~~laišką~~, o gromatą ~~laišką~~ nevisi mokidavo surašyti. ~~(ir~~ Kiti sakydavo, kad ~~laiška negalin~~ šeip savo kai ką, pavardę, galin parašyti, bet ne gromatą. Bet buvo ir tokių laiškarašių ~~specialistų~~ gromatom rašyti.)

Gromatos

Pradeda teip: [atsisėdau už balto stalelio parašyti margą gromatėlę. Pirmiausia pradedu Pono Dievo žodžiais, tegul bus pagarbytas Jezus Kristus; Turiu nodėją kad jūs atsakysite: ant amžių amžinųjų, amen. Dabar spaudžiu jūsų baltas rankeles ir bučinoju skaičium videlius po nesuskaitytus kartelius. Dabar apznaimiu, kad esu sveikas ir gyvas iš pono dievo loskos ko ir jum veliu. Tokia Laiško įžanga, toliau rašoma kas reikalinga, tai tik pažiūrėkit koks susidaro ilgas laiškas be visokių reikalų, ~~kalbinama~~ kuo ilgesnis laiškas ir daugiau ~~ūždavo~~ kuo daugiau, reikė mokėti ~~žiūrint koks laiškas~~.

Tokių laiškarašių būdavo nedaug. Aš neatsimenu kiek reikėdavo mokėti už surašymą, bet, rodos, nemažai. Pas mūs nereikėjo samdytojo, nes mūs tėtė mokėjo rašyti, bet ir neturėjom kam rašyti.

Kraitis

7 Kraunia į skrynes (drobes), ~~šinys~~ mama prikrovė, ir iš vilnų audino, bet aude lyginus viena / spalva undarytus, ryški ir išėjo iš mados vi-nes užangoma. Labai gražūs, gražiai (visas) padaryta bet andarokam netinka, tai siūdavom kaldras bet irgi dėdavo į skrynes. Drobes išaudus, pradėdavo aust drobules (staltieses) ir abrūsus. Drobės audžia dvinytai o abrūsus ašnytai ir drobulės aštuonytai. Nevi-sos moka austi - aštuonytai. Mama nemokėjo austi aštuonytai, tai duodavo audėjai išausti. Labai daug reikėdavo austi ~~abr~~ abrūsų, nes buvo (papratys) kai ženyjasi dadalyti duovanos ~~iš~~ abrūsai. ~~tai vis kraudavo į skry-nes~~.

Per vestuves atvažiuoja kraitininkai vež-ti kraičius ir tuojau priėjai žiūri ar sun-kios skrynios kai kas norėdami apgauti kraitininkus prikrauna akmenų, skalku bet akmenai pro ~~ne nesant~~ raičiojesi ir iš-duoda kas yra skrynioj. ~~raičiojesi~~ ir duoda

Seniause, kai ženijasi sandėliki.

Ateina jos būsimas vyras pažima kubila iš rankenų, ir išneša visą kraitį ir niekų neapgauna akmenais. Išneša pats vienas.

p. 84 I 12 295

Kubilas I

Noriu parašyti, kas tai yra kubilas. Tai yra toks indas didelis apvalainas su gražiu. Tose grose mergaitės sugulės, kad būtų galima pamirti. Uždengiamas mediniu dangčiu. Į tą kubilą sumesdavo merginos, deda savo išeiginius drabužius, nes samdytiniai duoda kasdieninius drabužius gaspadorius, o savo išeiginius pasidėdavo į tam tikrą kubilą. Norėjau ir nepraleisiu, kur deda bernas ar piemuo savo išeiginius drabužius, rodos kletį sukaina. Kletį gaspadinė turi dar gražius kuparus sudėti jos drabužiai, bet merginai neduoda sau laikyti tau sau savo gaspadinė savo drapanas kiduro.

Buvo toks juokingas atsitikimas. Pas mus sūžino mergina vardu Marytė, o pas kaimynus Katrytė. Katrytė buvo tokia netvarkinga, neturėjo nė vieno kur rimto drabužio, visi buvo suvelti ir sumesti į kubilą. Katrytė vadina Marytę:

— Einam į Mikus pašokti. Marytė šoko, neturin gero andaroko.

— Einam pas mane, aš duosiu. Marytė ant šokių buvo ukvatna ir gerai šoko. Katrytė šoko labai sunkiai. Kai kas išvedė ją šokti. Marytę visi gaudo, tuoj prisistato šokėjai. Marytė apsidairė su koja padarė trep trep trep terep, pažiūrėjo į andaroką suplojo rankom ir uždainavo: Sukis sukis kedely daar kubile neturi. Katrytė supyko, kad Marytė giriasi, kad kubile neturi. Sako katrytė davai ir tą pati Marytė labai susigėdijo ir išbėgo iš šokimo.

Sumaišyta!

Kubilas II

Aš opaaiškiau ~~kubilas~~ ką tai reiškia kubilas – reiškia sandybų merginų ~~sudėda~~ pasidėjimas. išeiginių drabužių net ir dainelė yra apie kubilą.

Yra dar ir kitas kubilas. Tas kubilas vadinasi duonkubilis ir ~~ta duonkubilį~~ jo niekur nevartoja, tik duonai kepti. Šitam duonkubily įmaišo duoną. Kai įrūksta, už~~mina~~ minko, kai išjuda minkymas, kepa duoną. Kubilą gražiai išgrando, bet neplauna. Jeigu išplautų, tai nerūktų duona. Jį išdžiovina ir išneša į kamarą, kur Vasarą laiko duonos kepalus, kad nepelytų. Tai tiek apie duonkubilį, ~~apie kubilą, kur mergos kraičius kraunama jau yra aprašyta anksčiau.~~

~~Ženijasi~~ Vestuves

~~Pirmasis brolis Jozas~~ Ženijasi mano bolis Juozas.
Pirmiausia parenka, linsmą ir apsukrų vyruką.
Tai ir būna vadinamas kviesliu.
Kviesliui padaro tokę lenta su kotu. Tą lentą apvynioja gražiu andelu ir pririša juostą gražiai išaustą, mažą skambutį. Kvieslis joja raitas ant arklio. Kaikce giminės, kaimynus ir kitus, ką nori. Kvieslys įbėgęs įstuba nesako nė "tegul bus pagarbytas", bet iš to skambina tą "kvieslį" ir pradeda kalbėti tokę maldą tai maldoi išvardina ką kviečia į veseilę kokius asmenis ir vis po valioi krustina tą "kvieslį" tai tas skambutis po valiai skamba. Paskiau tą "kvieslį" atiduoda. Jeigu yra jauna mergina, mergina pririša juostą, jeigu nėra jaunų merginų tai šeimininkė duoda pinigų kviesliui. Kviečia tą nedelę prieš

veseilę. ~~Vestuvės~~ veseilka prasideda. Ryžas pirmadienį prisirenka jaunimo, ateina muzikantas ir šoka ligi ~~vidurnakčio~~ gaigystės, bet vaišių nebūna. Vadinasi vokarovnės. Šliūbas buna visada Utarnyke.

Juozas pasirinko merginą gražią ir gana turtingą. Jos brolis Petras, kuris ant namuose gyveno ~~atsinešė~~ skyrė dalios ~~to~~ tūkstančių 6 rulių ir labai gera kraitį, baldus, nors tada ir nebuvo mado vežtis baldus, ir gražių ir ~~bo~~ brangių drapanų, kitos tokių neturėdavo. Ji turėjo brolį daktarą tai jisai ir pirkdavo jai viską. Daktaras buvo geras, krunda gyveno ~~pasaulyje~~ pagarsėjęs gydytojas

Tada gerai daktarai buvo pelningiau, kaip kunigai.

Pradėjom bolini ruošti vestuves.

Papiovėm du prelaidinių, papiovėm tris avis, papiovėm žąsų, ančių ir šiaip visokių kepinių. Mama pasikvietė Dargiūtę, kad padėtų, nes ta viską mokėjo.

Sukvietėm giminės, (išvisą) kaimą.

Antradienį važinoja į bažnyčią į Skiaudžius (ant šliūbo). Važinoja poromis, pirš., pamergių nesivešdavo. Nuotaka iš savo namų su visu pulku veža pamergę, svočią ir svotą. Nuotaka su visa savo palyda važinoja į bažnyčią (po) šliūbo. ~~Visi važinoja~~ jaunojo ir jaunosios palyda važinojo pas jaunosios svočią ~~ir ten~~ (vaišinasi atsigėrimas) ir ten per naktį. Ant rytojaus visi važinoja ~~pas jaunikį~~ pas ~~kai būna~~ jaunąją ir būna per naktį ligi pūtų (ketvirtadienio). Paskui ~~kai~~ važinoja pas jaunikį. Jaunosios pulkas nevažinoja.

Dabar laukėm mes. Privirėm prikepėm visokių gėrybių ~~ir~~ sudėjom į karštą pečių (iš laukiam parvažiuojant svečiuos). Pasodinom močiutę ant suolo priešais pečių, kad ~~dabotų~~ (nes buvo pasmada čia ir nekviestiem) (kad ji saugotų), nes į vestuves prieina (tokių) ~~tokių~~ nekviestų ir vagia valgius, tai mes ir bijom, kad nepavogtų (jaunimo).

Jų niekas nevaišindavo ir nekentė nes vestuvėse

Prisirinko labai daug pašalinių, daugiausia iš Butkų, žydbernių. ~~Ir~~ Apsėdę stalą pradėjo kartuoti. Močiutei pačiais vandenio kąsnį ir pūkšt ant stalo. Tada jie ~~tuoj~~ ačiū atraukė nuo stalo. Močiutė vis sėdi prieš pečių. O vyrai (beturatas) sustoja ~~netoli~~ (prieš pečių) ~~ar kai sustoja, kad nebūt matyt pečiaus pryšiaus~~ ir dainuoja. Vieni dainuoja, kiti pečių krausto, o močiutė sėdi ir per tuos nieko nedainuoja.

Jos suolas buvo 2-3 m nuo pečiaus, pečius gerai matyt.

Už to rato vienas lenda į pečių ir paduoda kitiems taip ir iškrausto visus kepsnius. Nesimato nė [illegible] į pečių, ir [illegible] joms, kas nepajėgs [illegible], kai išmele. Nadon pati [illegible]

Vestuvės 3 283

nematė, kad krausto pečių, ~~bet~~ Mama kalta, kam tokį senutę pasodino daboti..

Nors buvo gana daug svečių, bet jie [illegible] alkanų ir gana daug

Dar jaunajai neat važiavus atveže vyrai apžiūrėti, visaip apsikarstę jaunosios kraitį. Skrynė nebuvo sunki, bet šiep tiek ko buva: Naujų gražių kidžių, daili kamoda ir daug kas išširodą.

Mes namei laukiam vestuvių nes pilnas pečius visokių gerybių, pečiankų ir šeip mėsų. Vestuvės irgai laukiam. Močiutė sėdi ant suolo

Buvo koki du mitrai močiutė suolas nuo pečiaus matit gerai pečius bet nabas vyrų stovi prieš pečių ir dainuoja užtai nabu stovi kaip nebut matit pečiaus, prižiūra,

Parvažiuoja vestuvininkai. Ėjina visi į kiemą pasitiktie. Ėina muzikantai, eina visi laukentiejai, muzikantai traukė maršą,

o bobos

daimojo:

Vėlybi svetelioi Vėlybi svetelioi
Okas jus svetelioi vėlino
Okas jus svetelioi vėlino
Žičyti žirgeliai vėlino
Žičytos brichelės vėlino
Ar nepatikot pilkus vilkelius
Ar nepabaidėt bėrus žirgelius.

Vajezau, vajezau, ka daryt? Pasišaukiau Juozą ir viską papasakojau.

Juozas

vesluess 4 300

Daugybė sočių

Parvaževo vestuvinynkai, ans skubinam ruošti sta-
lus. Mama atidarė pečių - visas pečius tuščias viskų
Butkos įgdbrunini išnešė. Užsirieso iš tvorbų ir suėdė-
vienas

bado į pečių, perdavėm kitiems, ka nepajėgė
suvalgit tai išmeti. Qadom primebyta

mama begalo

persigandu rankas surėmus pradėjo vaibotī Vajezau Vajezau
pasišaukė Juozą viską papasakojo. Juozas ~~Ir~~ Juozas tuo
bažyt(?) soč(?)
perpyko ir labai susirūpino - nuo ka darys.
Šoko išvaryt tuos pašalnykus ~~Juozas labai perpyko~~
~~ir susirūpino, nuo dabar vaišysim vestuvnykus, Mama~~
bai kaitė puodus ir virė ~~vasoks~~ mėsą Josai ~~Varant~~
kumpius ir dešras bet jau kaphi(?) Liebus(?)
pašalnykus: pamate kad ~~ka~~ pėrrio pelenuotas pilvas ~~paime~~
Juozas   Tai Juozas
ta vyruka iš sperands ir palydėjo dar i per tilta
ir vis davė kur papuolo. Perveši ~~per~~ tiltą pastumi
ilu
ir paleido! Pilvo, bet buvo ~~negili~~ pilve ir neanstas tiltas ~~tilt~~
lojvulą
Šu tais pašalnykais tikra bėda. Jie ne tai šoka, ne tai
kas veikia. Pilna jų visur - kieme ir staleį. Stalas užgultas ir
užgultas ← Donna šoča kortom.

Tai ~~tilt~~ jinai lile nusiplovė pelenus
nuo pilvo.

Tu mergyte raikažnyke.

Ryt
~~starnyk~~
diena starnyke

Rytoi diena popėtelin
Klaupsiva prie grotelių
atėis kunigs šlūba duot.
Vargonistra varguonuot
Klupo poria prie grotelių
Krint ašaros ant jos kelių

Žiedas ~~Ž~~ žiba vainiksbliga
Prieš kunigą vargamisbra.
Davė šliubą Sosnovoi.
Liepė vešti ja namoi.
Parsivežiu šenarot.
sukančiuku nekapot
Lin pagryčiu išnikdyt.
Arbatelia pagirdit.
Padėk pana puikius rūbus
Eik į mano karčius dūmus.
Padėk pana pirštinaites.
Mazgok šunkštus tarelkaites
Padėk aukso žiedą,
Sumaišyki kiaulių vėbrą.
Padėk kamašiukus
Dikuoki kiaulę ir paršiukus
Kiaulę paršus pogoniau.
gromatėlę surašiau.
Kai močiute žinę gavo.
Šešeis žirgais atvaževo.
Sėsk dukreb į karietą.
Lins anytai busčia vieta.
Į karieta įsėdau ~~sesiem.~~
Sesiem žirgam užkirtau.
Šešiems žirgams užkirtau.
~~Sesiem žirgam~~ iš karietos išvirtau.
Iš karitos pas anyto vėliau.

Mūs jaunieji uneijo miegoti į klėtį, o kiti svečiai kur kas papuola, atneše į stubą porą šiandinių kūlių, paleido ir gula kas nori. Toks ten miegas. Tik pasi paiš dykaudy.

Jaunosios ana klėti (su marčia) marčiomtai ir kiti svečiai ir visi kas kaip tuti barškina.

Jaunieji atsikėlė, ~~aš~~ ~~neneš~~ šlem su bliūdu vandenio unei praustis ~~ir radau~~. Paėmiau bliūdą (Apsidžiaugiau) išnešti ir radau bliūde sidabrinį rublį (taip) buvo kad unsiprause įmeta į bliūda pinigą.

Šiandien marčios pietūs, ondanasi mosš pečiai. Sueinam į klėtį visi jaunosios pabroliai, (Atidėlies) eina ~~ir~~ ~~kliebes~~ porom ir neša ant torelkų visokei perėškas visokes mesas (iš labai gardžius) ~~visokius~~ pyragus ~~ir~~ sklyčiaj deda ant stalo, (Prasideda pietūs) ~~užt~~ stalo tiesi viduriu sėda jaunieji. Tas jaunajam padeda tuščią toriką į tą toriką meta pinigus, o jaunoji duoda dovanas.

Man davė gražę ir brangę šilkinę skarelę. Mamai šlebę, o kitiem dalino abrūsus, (juostas) ~~ir meta pinigus~~ ~~į toriką~~. pat pavalgo marčpečius ir pradeda skirtytis svečiai namas (Taigi pas mus vestuvės pasibaigė tik šeštadienį.)

Dabar sekantį sekmadienį sugrąžtoi pas jaunąją, o kitą sekmadieni pas jaunikį, (reiškia, pas mus) kviečia visą jaunimą pabrolus ir pamerges, giminę sekviečia kaimynų irgi ne. (Taigi jau kiek ...) tai tokios būdavo ilgos vestuvės, ~~dabar~~ ~~mažiau~~ seniau.

Kapela

Mūsų kaime buvo susidariusi ~~kaimo~~ kapela. Kapelą iš penkių ~~žmo~~ žinovų. Vadovas kaboš Martynaitis Jurgis grojo armonika, turėjo gerą armoniką dviem eilėm, brolis Antanas grojo kontrabosu, sirno būbnu, smuiku Karinkas Karčiauskas, iš visų geriausiai ~~gro~~ grojo.

Tuo laiku nebuvo nė akardeonų nė bajanų, tik armonikai. ~~Vadovu buvo Jurgis Martynaitis.~~

Tai mūs muzikantai nei vienas ~~gaidų~~ natų nemokėjo. Dažniausia rinkdavosi groti pas mus. Iš muzikos įrankiai stovėdavo pas mus.

Mes, vaikai, dar nešokdavom, bet kokius šokius šokdavo suaugę, mes irgi mokėjom ir. Mes su Andrium mokėjom jų molodyjas iš ~~tirlyt~~. Ona kada labai buvo sirgki ant šokių, bet kaip tik mama iš stubos, tai ji ratelį paspyrė ir sako: „einam šokti". Abudvi šokam, o Andrius su Ieva kabinasi į andaroką, mes pykstam mušam, bet negalim jų atsikratyti.

Šventą dieną daug susirenka jaunimo pašokti; Tokius šokimus vadydavo gužyne. Kitą nedėldienį vėl šoka.

Kodėl pas mus jaunimas taip dažnai šokdavo? Jauniausias brolis Juozas mėgdavo ~~tokius~~ pašokimus ir mano vyresnė sesuo ~~ommte~~ jau buvo merga. ~~Dar~~ Atidavo viena-kita kaimynų merginų. Dar buvo mama jauna našlė ir norėdavo pašokt. Juozas nenorėdavo, kad mama šoka su jaunaisiais, tai ją erzydavo: – Pašilinska pakralinska, ita-tik, ita-tak ... (mama buvo visai žila)

(Šokiai 2)

karves girioj ~~ant~~ vienuo
Aš dar ganiau, ~~bet~~ šokti mokėjau ir norėjau, bet mane mama
jau gerai
varydavo gulti. Aš gulėjau stuboj, o šokdavo seklyčioj, tai mane
būdavo pašaukę vyrai
vyrai kurie žino, kad moku šokti, ~~tai~~ ateina ir įsiveda. ~~šokti~~

~~Aš dar ganiau karves girioj, bet šokti norėdavau ir jau gerai mokėdavau, tai mane vesdavo suaugę vyrai šokti.~~ Pašokęs kuris su manim sako kitam: – Ale pašokin šitą mergaitę, pažiūrėk kaip ji gerai ir lengvai šoka. Man tas labai patikdavo, bet Onutei nepatiko: ~~nes ją niekas nešokdavo~~ ~~jį~~ ~~šokdavo mama~~. ~~Sesuo~~ nes ji sūkei ir nemiklei šokdavo
Vėl ona skųsdavo: – žiūrėk, Agota vėl šoka
tai ją mažiau šokdydavo. Jinai mamai sakydavo: – Varnyk Agotą ~~gultt~~ gulti, o nešoka. Paskiau dar gali girioj
dėl miegojimo
užmigti ir pragangs karvės. Tai mane ir išvaro iš seklyčios gulti → Turiu gult. Jeigu ir vadina šokt, sakau, kad negaliu, reik eit miegoti.

Kitą kartą vėl tas pats būdavo. Vėl ~~vedavau~~ šokti ir vėl mama ~~išvarydavo~~ mane gydavo.

Nes, neturėjo, šokdavom basos, nes šokant plyšta čeverykai. Vyrai šokia apsiavę arba su klumpėm.
Kokius šokius tada šokdavo pas mus?

Pagrindiniai šokiai buvo suktiniai valcias, polka, krakoviekai, padispanas ~~padispanas~~, marzerpolka, pakilkojis ir tancius. Labai daug šokdavo ratelių be muzikos – tik dainuodami, tik neatimenų tų ratelių–šokių.

Pakilkojis ir tancius jau išėjo iš mados, nešoka. Pakilkojį tik tie šoko, kurie nemokėjo valcio, nes marzina taip pat, kaip valcio. Tancių niekas nemoka dabar šokti.

Vyrai nori atvėsti. Susideda po aukšiną ir vienas važinoja į Gudelius pas Žiurkę (vokietis) parvežti alaus, parveža bačkelę nuo viedro ar nuo dviejų viedrų,

(Šokiai 3)

305

~~Abidro~~. Munša į viršų, putojantis alus. Dabar nebūna tokio skanaus. Mama prikapoja kieto sūrio išalmėja, ant ~~lėkštės~~ dėželės. Mes vaikai prašom sėdėdami pas pečių alaus. Mums ~~tėva~~-duoda, ir neprašius išgeriam kaip didėli po stiklinę. Išgerant eina ir į šokius, šoka ligi vidurkėlio. Toki, pasilinksminimai dažnai būna.

Tada jaunimas mažai girtuokliaudavo.

Jurgis, muzikantų vadovas buvo įsimylėjęs mūs Onutę. Jurgiui smagu kad ~~pasimatė~~ su Onute, o jaunimui ~~smagu~~ kad gauna pašokt. Jurgis buvo invalidas, pritraukta viena koja prie kelio, tai Onai nelabai tiko. Šiaip Jurgis buvo vyras gana gražus, tik bėda, kad nelaimingas, kad invalidas. ~~Iš akių iš jo kai kas pasėtė~~ Kai Ona išvažiavo pas kitą į Ameriką, Jurgis supyko ant mūs visų ir ~~pas~~ jau neužeidavo.

Taip nutrūko mūsų ryšiai ir jaunimas nesirinkdavo daugiau pasišokti, nes muzikantai pas mus neateidavo.

Mama parbėgo.

Mama parbėgo [tą] naktį iš Makarevyčių viena. Buvo ten vestuvės ar kas kitas. Po visokių šokių, laikas prigulti. Anrše ayrai pora ~~iš~~ ~~šitų~~ [šio] kūlių [šiaudų] ir paleido ant žemės, kad duvai rėstu su bobom. Tėti [?] mėgdavo sporsu. Mama pamatė kad tėti rengia sporsus apsirengė ir išbėgo namo. Nebijojo papilviu bėgti šeip ji buvo baili.

Pas Makarevyčius buvo vestuvės ženijo [jų] Onutę. Aš dar buvau nevedęs, mane ergi mama nusivedė, kaip pas podelį. Vestuvės važinoja į Skriaudžius ant šliūbo, bet reikėjo ir tetai [Makarevičienei] važinoti dėl kokių raštų padarymo. ~~Važinoja ir teta.~~ Palieka [mane] ~~mama~~ [ir] ~~ot~~ ~~mama~~ Gaspadinė duoda man visko raktus, ~~ir~~ liepia tvarkytis ir nieko nevaišyti. Bet mama padarė savo tvarką. Susodino visus iš kaimo atėjusius ir davė daug šnapso gerti. Kai kurie ir pasigėrė. Pradėjo šokti ir dainuoti. ~~Toks dėdas dainuoja sėdėdamas ant suolo. Stasčius strielčiuo gire vaktavo. Ant kelmo sėdėjo kojas mėtė.~~ Viena boba buvo daugiau girta. Lankaitienė. Uždainavo: "karvis boroška vedega nedega." Aš žiūriu į ją ir galvoju, kodėl ji taip negražiai dainuoja. Parvaževo iš šliūbo vesėlia, parvaževo teta. Bet teta, kai pamačius pijokė rankas. Kas suvalgyta, bet kiek šnapso išgerta! Teta net verkia maciau ir mamą barė. Makarevičienė buvo gera gaspadinė, pas ją visko būdavo, viskas tvarkoj, bet buvo labai taupi. ~~Dabar nežinau kas yra like iš Makarevyčių.~~ Kol dar gyvenau Kazlų Rūdoj tada nueidavau. Gyveno tetos ~~anūkelis~~ [Antanas] turėjo keturis vaikus, labai linksmą žmoną. Ji pas mane atėidavo. Dabar nežinau ar yra kas tenai iš Makarevyčių. Nieko nėra žinau ir nieko nežinau.

Kalendoriniai papročiai (IX)

307

Adventai
Kūčia
Kalėdos
Kalėdojimas
Užgavėnės
Verba
Velykos

Sekminės

Mojinė
krikštynos
Mama mošia žėdamiškes
Keturnedėlis
Atlaidai
Atsisveikinimas su Sena Rūda
Senos Rūdos sutikimas

37 psl

Pirmas rašinys, perspausdintas po mamos mirties. III-1 Adventai-1 308

Adventai

~~Adventai~~ Adventai visada būna gruodžio mėnesį. ~~Pavirčiau, kada~~ Prasideda nuo tos dienos, kada būna švento Andriejaus. Koda būna švento Andriejaus, neatsimenu. Adventai prieš ~~Kalėdos~~ būna keturias savaites prieš Kalėdas.

Adventuos nebūna tiek pasnykų, kiek gavėnioj, ~~būna kad~~ negalima valgyti savaitėj tris dienas, mėsiško: sredoj pėtnyčioj ir subatoj.

~~Adven~~ Adventuos negalima kelti vestuves, šokti, dainuoti, ne jokių pasilinksminimų daryti. Adventuos šventą dieną būna dar tamsų bažnyčioj mišios. Tais mišes vadina Rarotom, važiuot ant rarotų nevažiuodavo, tik vėliau būdavo suma, kaip visada šventą dieną. Nuo mūs buvo gana toli bažnyčia. (~~Skriaudžiai~~) ~~devyni varstai~~ ir reikdavo eiti vien tik per girią keturi varstai, tai kaime susidarydavo daug jaunų žmonių. Pasijimo pora kūlių balanų ir eina tamsų. Aš, nors nebuvau visai užaugus, bet pora kartų ir mane paėmė ta kampanija. Kaip buvo linksma eiti ir švieč"ti balanom. Visi jauni, išgalvoja visokius išdykavimus beeidami. Ėjom su balanom tik per girią, plentu nereikėjo (~~balanų~~) pasišviest, ~~nuejom~~ Nuėjom į Skriaudžius dar tamsų. Rarotos prasidėjo švintant. Bažnyčioj visur šviesu.

(Mus mama augino labai ~~devotingai~~ dievobaimingai) Mama sakydavo, kad adventuos reike daug ~~poteriau~~ poteriaut, tai bus geri metai užauks gerai javai

Močiutės taip sako – jeigu atadventai tamsūs, kluonai, dar tamsesni, kūtelės, pilni

bus sočiki gyvuliai, ~~tik reikė daug poteriauti~~,
Mus mama pripratino keltis dar tamsų ir giedot gėrinkas.
Mama verpė (ir) pasideda maldaknygę ant kelių ir prade-
da giedoti (gėrinkas). Mes tais gėrinkas mokam beveik atmin-
tynai, tai ir giedam kartu ~~su mama~~: mama tik pradžią pasako o paskui ~~Tais~~ gėrinkas
gieda atventuos ir bažnyčioj. Vargonikas gieda ~~jsau~~ vie-
nas ir vadina ne gėrinkom, bet Panelės Švenčiausios
valandom. Taip knygoj parašyta.
Pagiedom (gėrinkas) ir gaunam pusryčius. Mama
~~džiaugės~~ džiaugesi, kad mes taip gerai giedam ir
mokam. – Jeigu toki geri būsit ir giedosit, tai vasarą
kai į atpuską nuvažiuosim į Skriaudžius
tai visiem nupirksim po aronikutį. Tai mes trau-
kem kiek pagiegam.
Mes jau labai išalkom. Mama pusryčius dar neišvirė,
~~tais~~ mes susėdę apie stalą ir visiem balsu kartu
rėkem "Valgit, valgit." Ateina močiutė mus ramin-
tie, duoda su kumščia į stalą ir sako ~~duo~~ dun
~~dunk~~ stalas ~~yra~~, valgyt ~~nėra~~ (x2) Mes irgi taip darom
dun dun stalas ~~yra~~ valgyt nėra. Paskiau ką nors pasa-
koja, mes klausom. Taip, jau ir gatavi ~~pus~~
pusryčiai. Mūm begiedant gėrinkas jau ir
baigėsi adventai, jau artinasi kūčia, kaikurie
vadina kūčiom. Pas mus vadina kūčia. Kūčia
būna visada gruodžio ~~ketvirta~~ dvidešitketvirta,
mes vaikai laukiam ir džiaugemis.

+ Giedam gadinkas.

Mūs mama augino labai dievobaimingai. Jeigu katrą nusivesdavo į bažnyčią, tai turėdavom šale jos klūpoti ir rankas sudėjus niekur nesidairyti. Ir poteriauti ryte ir vakare. Adventų laike, neleidavo anksti kelti šioną dieną iš giedoti gadinkas, nes Švento dieną Juozas, močiutė ir Omitė gieda dalį rožinčiaus. Mes dar negalim mažiui, bet adventuos iš ryto giedom gadinkas Panelės Švenčiausios. Mes vaikai nuo dažno giedojimo beveik jas mokėjom atmintinai.

"Pribūk dievo motina mūsų ant padėjimo. Sergėk mus nuo neprieteliaus silpną sutvėrimą"... ir tt.

Melodiją žinom. Tos gadinkos buvo maldaknygėse surašytos.

Mus, vaikus, nekeldavo giedoti rožančių. Mes vaikai rožančių nemokėjom jo giedoti. Mes taip buvom pripratinti poteriauti ir neragindami poteriaudavom. Šventą dieną, kada dvylikta valanda, reikė poteriauti, nes šitos yra ir knygose mišių maldos. Kai namuose, reikė skaityti ir namuose. Per mišes mes taip ir darydavom.

Aš vieną šventą dieną nuėjau į Karčiauskus ir išbuvau ilgai. Atėjo dvylikta valanda, aš sakau jų vaikams, kad dabar suma laikas poteriaut, ir aš pradėjau poteriauti. Jų vaikai žiūri ir iš manęs juokėsi kol tu poteriauji, če nebažnyčia ir poteriauti nereik. Ir vakare nereik poteriauti." Mama mūm sakydavo, kad nepoteriausim, tai dievas ir neangės. Aš pradėjau galvoti, kaip kitų vaikai nepoteriauja ir auga.

Mus adventuos keldavo dar tamsių giedoti gadinkas.

daoti išbraukas.

+ Giedam gažinkas I 69, II[21]

Mus mama auklėdavo labai dievobaimingai. Jeigu kada nusiveža į bažnyčią, tai reikėdavo visą laiką klūpot rankas sudėjus šale mamos. ir poteriauti, nesidairyti. ~~mama~~ Namuose reikėdavo ryte ir vakare atsiklaupus poteriauti. Advento laike reikėdavo giedoti gadžinkas, Panelės ~~švenčiau~~ švenčiausios, tai labai ilgas gedojimas ir skaitymas iš maldaknygių bet mes vaikai mo dažino giedojimo buvėk iš mokom atmintinai, tais giesmes ir ~~lab~~ labai norėai traukdavom. Sekmadienį iš ryto giedodavo vieną dalįražančiaus. Giedodavo Juozas, sesutė ir Ona. Mama negiedodavo, virdavo pusryčius, mus nekeldavo giedoti ražančių. Mes taip buvom pripratę ir neragizdami poteriaudavom, kad šventa dieną reikė poteriauti per tą laiką ~~suma~~ nada suma. Mes taip ir darydavom, kur yra ir maldaknygėse nūsų maldas bažnyčioj ir namuose.

Aš vieną kartą nuėjau šventą dieną į Karčiauskus ir ilgai užsibuvau, atėjo dvilikta valanda, aš sakau jiz vaikam kad jau dvylikta valanda ir dabar suma ir reikė poteriaut š nes šendien šventa. Aš pradėjau poteriaut, o jiz vaikai žiūri ir iš manęs juokėsi, sako če ne bažnyčia. Sako mum neliepė namuose poteriaut, sako ir vakare nereikė. Reikė, tik ~~o kai nueini~~ kai nueini į bažnyčią, ten reikė poteriaut. Mūsų mama kalbėdavo kad jeigu nepoteriausite, tai dievas neaugys. Aš pagalvojau kodėl kitų vaikai nepoteriaujo ir auga.

Kūčia visuomet būna gruodžio 24 ~~dieną~~ tą. Kūčia 1. 311

I-91

Kūčia

Iš ryto išverda bulvebarščių, užspirgina aliejum ir ~~visokias~~ visą dieną, daugiau nieko. Visi lauke kūčios. Vienose kūčiose kepa bandukes, ne tokes kap dabar, didesnes, kaip dabar kūčiukai arba slizikai. Jeigu neturi miltų valcetiotų, tai kepa iš kvietinių, sumaltų ant girnų. Kviečius išdžiovina, gražiai sumala, miltus išsijoja, maišo su mielėm ir daro tokes nedideles bandukes. Jeigu nėra mielių, tai deda sumaltų šutytų bulvių, nuo bulvių kelesi ir būna putnios. Pamerkė aguonų. Verda avižinį kisielių, verda baravykus su visokes prieskoniais, sutina žirnius, kepa silkes, kepa vėgeles, nes tada galima pagauti su varža. (Mano yra aprašyta apie vėgelių gaudymą.) Trina aguonas, ~~daro~~ paskui jas sutrina, deda saldų skystimą prie kiselizas užsigerti; daro aguonų pienį, merkia bandukes į aguonpienį. Deda plotkeles ant stalo. Plotkeles atnešą iš Skriaudžių špitolnykas ir klausė kiek yra ~~žosa~~ žmonių ir kiek palikti plotkelių. Visada palieka daugiau kiek reikia. Žinoma, špitolnykai duoda pinigų ir mėsos-kumpio ar karką. Dar padeda mažiukę ~~nedidelę~~ bonkelę nuo trejankos.

Prieš kūčia visi išsiprausė vienoj bačkoj.

Mes vaikai atnešam su rezginiu šieno, dedam plona eilute ant stalo šieno, o likusi šiena padedam po stalų ną ir sėdam valgyti kūčios. Mama arba Juozas balsiai persižegnoja. Mes visi pašnabždomis nepabaidam valgių. Pradedam valgyt nuo plotkelių valgom ~~mes vaikai daugiau kas saldu, sakydavo kad kūčių naktį pavirsta vandenį į vyną tai vaikai bėgdavom žiūrėti vandenio bet niekat netropijom~~

Teip žmonės sakydavo, kad kūčių naktį pavirsta vandenį į vyną, tai mes vaikai bėkdavom ir bėkdavom ragauti, bet niekat netropijom.

I-91

313

+ Kūčia:

(Aš buvau aprašius apie kūčes.) Valgėm kūčias vaikystės laikais, savo gimtinės pastogėj (ir tenai aprašiau kaip ruošėm, ką valgėm, kas viską gamino ir koki buvo papročiai.) Labai daug nuo to laiko (moterkės pastogėj) jau praėjo, kaip aš valgiau kūčes maža būdama. Valgiau ir dabar kūčias. Dabar aš esu 87 metų. Ir valgiau prie dabartino laiko. Viskas panašu į senus laikus, tik nėra šieno ant stalo. Stalas gausiai apkrautas, visi sėda kartu. Ant stalo stovi ir plotkelių. Iš vyresnių kas pajima ir išdalina plotkeles paskiau kiekvienas duoda laužtis nuo savo plotkelės, linkėdama viso gero. Sakyt laužiant nieko nesako bet tas laužimas viską pasako. Ir tep apeina apie stalą kol apsidalina vienas kitam paskiau valgo plotkelę kožnas savo dalį. Plotkelė toks bažnytinis dalykas. Iš miltų iškepa labai ploną ketvirpaką kaip beveik permatomą. Yra tokia forma kurioje galima iškepti. Plotkele vadina dievo pyragas. Dabar aprašysiu valgius ir kas juos pagamino. Mes turime labai gerą šimmaką, kuri nesigaili savo jėgų ir viską gerai moka.

Pirmoms dvi bankos viena ryno kita dešinės, silkės su morkom aliejui ištirinta, silkės su paraugykais, paraugykai tušinti aliejui, menkių kepenėlės su aliejum ir daržovom ir kiaušiniais. Majonezu ar grietinė, įvairių rūšių mišrainė, šprotai, isližikai, kūčiukai, aguonų pienas, kiselius, dvejopi grybai: voveruškos su grietine, kiti grybai kanservoti su aliejum ir pamidoru sultim ir ~~visty~~

ir visų tų valgių šeimininkė Aldona mano marti, Juozo žmona. [Palalgim kūčia.] Atėina Senelis Šalbis ir atneša dovanų visiem, Senelio mes nematėm tik pasklbisene, prie durų, padavė su maišu dovanas, ir išėjo.

Mes valgėm kūčes septyni žmonės iš jų buvo du vaikai vienas devynių metų kitas keturių metų, Tas ką keturių, tai tiki kad senelis dovanas atneše, prie kiekvieno dovanų raštelis

Kam paskirta-

84 VI, 15

315

Kalėdos

Pirma diena kalėdų, visi žmonės kelsi [visi žmonės anksti dar] kamsy ir važinoja į bažnyčią.

Mes, vaikai, like vieni einam apsitrūsti, pašerti gyvulius mes vaikai, mes norėdavom kat gyvuliai gautų visko nuo kūčių stalo, tai pajimam šieno nuo stalo, iš po stalo ir išdalinam visiem gyvuliam, o kurie nieda šieno, tai tim duodam bet ką nuo stalo bile tik tas valgis buvo ant stalo per kūčią. Mes valgom ko yra ant stalo, o kant stalo yra visko. [Mama paliko išvakaro privirus mėsos, bet mėsos nenorim nes ant stalo dar yra saldžių valgių.] Ant kalėdų mama prikepa pyragų ir šiep visko padaro skanaus. Vada visokę mėsą, kartais papiaujo gaidį, jeigu būna ne vienas. Švenčia dvi dienas per kalėdas.

[Laukiam parvažiuojant, tada jau kertam šiltus valgius

Būna dar ir naktį mišios, vaikinamos piemenėlių bet mūs niekas nevažiuodavo

Kalėdojimas

Kaledojimas tai yra apsilankymas kunigo kiekvienais metais pas kiekviena gyventoją. Kalėdoja tojau po Kalėdų. Yra klebonijoj špitolė ir gyvena tenai paprastas žmogelis, kuris atlieka visokius darbus ~~bažn~~ bažnyčiai. Skiepija, plauna ir daug dirba pas prabaščių kitus darbus. tai yra lauko darbus, nes prabaščius turi ir žemės. Tas žmogus vadinasi špitolnykas. Vargonykas ir zakristijonas, Tričius špitolnykas (tas) visi patarnauto bažnyčiai, paskiau dar yra klebonijoj. ~~Butas~~ Gaspadinė ir dar tarnaitės dirbti virtuvėj.

Kunigas siunčia į parapiją špitolnykai pranešti, kad jau rytoj ar kitą dieną važiuoja kalėdoti. ~~už~~ Užsako padvadas: viena kunigui ir dvi kalėdiškam. -viena šiaudu kelkam. ~~kita~~ antra -visokiem gėrybem. Špitolnykui prabaščius nurodo kok kaimus ~~ap~~ apeit ir žmonis apeiti ir pranešt, kad lauktų kunigėlio tada ir tada. Špitolnykas ~~ap~~ patenkytas nes visur gauna tai ši tai tą. Gauna ir pinigų.

Kartais kalėdoja prabaščius, kartais vikaras, nes kaime būna du kunigai prie bažnyčios: prabaščius ir vikaras, arba jaunikas. Tas pas turtingus gyventojus užsako ir pietus, Mūs kaime nereikėdavo užsakyti pietus nes ~~mūs kaime~~ buvo tokia pamaldi gaspadinė, ji turėjo brolį kunigą, tai pas ją ir ~~neprašius~~ darydavo pietus, neprašius. Ji buvo iš Zanavykų, tokia išauklėta, ne taip kaip mes sakudmugariai.

~~Paruošia~~ tris padvadas). Vieną kunigui padvada parinka gražius arklius ir pakinko į geras roges, pririša skambalus,

prabaščius dar turi žemės. Tą žemę ne prabaščiaus nuosavybė, o yra parapijos, bet prabaščius naudojasi tai tos špitolnykas ir dirba įvairius darbus

tos dienos

Kat kitų girdėt kada kat atvažiuoja, būsi į darbus reima, šarkų apsirengę. Mus vaikus irgi apskrina, ma ir laukem. Mes vaikai bėgom ir bėgom paklausyti, ar neatvažiuoja. Svečkas Pecukas iškūrentas, viskas labai švariai sutvarkyta, lova baltai paklota, nors toj lovoj neikas nemiega, tik koks poniškas svečias, stalas baltai užtiestas, vietoj uslano prie stalo pastatyta ~~dvi~~ ~~dvi~~ dvia kėdės, ~~ar mes vaikai bėgom ir bėgom paklausyti ar ne atvažiuoja~~ jau atvažiuoja! Mes, vaikai, laukem ir kenčiam didžiausę baimę, nes kunigas klausk, ~~mes~~ ar vaikai monat poterių. Rodos mokam, bet kai bijome ir suklumpam. Manęs paklausė: „pasakyk dešimt dievo prisakymų", Aš pradėjau kalbėti ir suklupau. Kunigas sako, „ik nu pičiaus šėnu ir labai verkiau. Mamai, matyt ~~ne~~ manęs pagailo: „bet, rodos, kunigėli ji geriausi už kitus mokijo, dar mokino kaimynų vaikus. Kunigas sako, „na atėk". Aš apsiverkus atėjau. Kunigas davė man dvi saldainias. Neparašiau, kas ~~kaina~~ ateidavo dar trys žmonės su kunigu vargonykas ir zakristijonas. Mama į lėdžia, atidaro jiem duris ~~plačiai~~. Zakristijonas ~~išijima~~ išėjima iš po skvirno krapylą iš kišeniaus bonką su ~~a~~ šventytu vandeniu užpila ir ~~šešto~~ vandenio ir paduoda kunigui. Kunigas pašventina seklyčią, ir išima ~~iš~~ iš kišeniaus kryželį ir ~~duoda~~ visiem pabučiuoti. Paskiau kunigas

Pirmiau reikia persižegnot, tik tada bučiuot

žida už,

(stalo ir kalbasi su mama, o kiti visi išeina prašyti kalėdos pas gospadorius), ir mumi šklyčoj sėdint girdėt, kaip prašo: "pilkit pilkit daugiau probaščeliui." Mes sėdėdami seklyčioj visą girdim." Mama duoda kunigui pinigų, taip vadinamų "ant kryžiaus". Pradeda visi trys ką giedot, mes nesuprantam, nes gieda lotyniškai; pagieda pasientina ir duoda pabučiuoti savo kryželį. Pirmiau laike persižegnoti ir kalėdoti, Jie visi eina kalėdoti.

Jitie visi išeina pas gospadorius kalėdos prašo į tuos maišus pilti grūdų, bet jiems ir neprašius pilo viską. Prašo ir abrūsų prašo. duodavo ir rankšluosčius, kerkes. Jeigu yra vikaras, kalėdoja, tai grūdų ir kit ko prideda, ir prabaščiui pinigai tik tie, kur duoda "ant kryžiaus", būna kunigėliui. Sėip viską veža į klebonija.

Tas kaimynas, kuris vežiojo visus gaspadorius, prašo dėl prabaščėlio, kad daugiau duotų.

Kai aš užaugau ir mane gimines pakvietė ant vakarienės. Vakarienė buvo surnošta kalėdojant kunigui. Suėjo visi kalėdnykai į kanbarį ir užgiedojo tokia melodijas, kaip pas mus kaledojant.

Sveikas Jėzau mažiausias.
Kūdikėli brangiausias,
    Esame jo užgimime,
    o ponas pagimdime,
linksami linksmi ir džiaugsme
dėvini garbe duodami giedokime, šita giesme
visi kartu. mokėdavo. Dabar tik supratom ką gieda kalėdodami.

Ir mes kartu su kalėdnykai giedojom, nes šita giesme visi mokėjom

C

III 61 Su. II 18 užgavėnės

Teta jau silpna 319

Užgavėnės.

Per užgavėnes būna ~~tep~~ kap švenčia. Niekas jokeis (naujų nepradeda) darbais neužsiima. Tik tiek, kiek reike kasdien. Moterys kepa, verda visokį mėsą, ir skubina suverpti jei-gu yra nesubaigtas verpti kuodelis, nes kanapiniais su-lašiniais kovoja per nanti ir rade nepabaigtą kuodelį pridaro (int iš) ~~iš kuodelį~~ → Užgavėnės būna prieš gavėnią paskutinės dienos.

~~Užgavėnės~~ - būna prieš Velykas ~~tris~~ ~~savai~~ septyniom savaitėm. Per užgavėnes kepa kelių rūšių blynus, verda paršukas. Pončkos tai toki su pienu, iš ti riebalnos, kleckai. Jeigu yra rogėm keles, tai važiuoja pasivežyt. Per užgavėnes važinėjo, kad augtu geriau linai. Važiuoja išgerti alaus, o namo ~~vaikam~~ vaikam parveža saldaus vandenio, vadinama kvasas. Sako žmonės, kad per užgavėnes rei-ke dvylika kartų valgyt.

Ant rytojaus - pelenų diena. Kai kur vadina pelenų diena, o pas mus papelcius. Mama eina į bažny-čia nes bažyčioj pila kunigas ant galvos pelenus žmonėms. Per papelčius išveža plaunar stalą, stal-čius, suolus.

Po užgavėnių lieka visokių valgių mėsiškų, tai mama viešas sudeda į puodą užpila karštais taukais ir gali stovėti iki po velykų negen-da. Tep ir stovi per gavėnią. Likusius valgius atiduoda šunims.

Esu jau rašius, kaip reike laikytis gavėnioj ką valgyt per septynes savaites jokių ~~linksm~~ linksmybių kelti ~~(per septynes savaites)~~ negalima.

Užgavėnės visada būna savaitės dienoj antradienį, o papelčius trečiadienį. Kurioj ~~papelciai~~ papelčius nori ~~išgąsti~~ išsigąsti iš-plauti gerkles neike kurios surast dantines materis nuduoda pas save gudi, nes labai brangi diena švenčia gavėnė.

Po velykų lašinius, lašinius negali. Kanapiniai negali (nekariauja) lašinius negali kanapiniu

Būdavo tokia mada (kad)

Jurgaitei 82-IV

Verba

(~~Kažin kodėl apsilankom su verba jis~~) Verba būna paskutinį sek madienį gavėnios prieš Velykas. Prieš verbą būna jau parnešta iš girios kadugio jeigu yra toj girioj kadugių, o jeigu kadugių arti nėra, tai eina iš tolimų parneštų. Pas mus reikėdavo eiti netoli Butkos. Į miestus ir miestelius atveža kadugių ir pardavinėja. Kadugiu šakele verbų nedėlią ~~tam nedeliai~~ nešasi į bažnyčią ir kunigas šventina verbas. Mūs mama Kai užeina perkūnija, ~~kaip~~ iš mus suklampėm kalbam ~~mama~~ (tikausa) ištraukė iš po balkio šventintą verbą ir uždega, mum patinka kad gardžiai kvepė. Verba parnešta iš bažnyčios visada stovi po balkiu. Dar ~~toks~~ (buvo) mada, kad verbų dieną iš pat ryto anas guliut, kuris anksčiau atsikelia tai eina ~~gal~~ gulinčius muverbyt. Plaka su kadugiu atklojęs ir sako "verba plaka, ne aš plaku, verba plaka ne aš plaku Velykų margučiai". Tai tiek apie verbą.

Velykos

Pirmiausia iš ryto atsikėlę jau nerandam ugvesnių(?). Jie būna jau išvažiavę (stričiau) į bažnyčią. Išvažiuodavo pro pat šauesą, nes per Velykas būna ankstì pamaldos.

Mes atsikėlę apsirengiam, pasišeriam visus gyvulius. Tada einam kelti Dievo, kaip bažnyčioj. Pašiesiam

švarų abrūsą ant stalo ir pagaldom kryželį, tą, kur seklyčioj ant lentynėlės. Prieijam prie stalo, suklaupiam ir giedam "Aleliuja". Ir vaikščiojam paskui po stubą. Mes daugiau tos giesmės nemokėjom, tik "Aleliuja". Tai ir traukiam iš vien. Mum pasakodavo, kad ir bažnyčioj panašiai daro.

Paskui paimam kryželį nuo stalo, pastatom ir jau atliktas prisikėlimas.

Tais laikais pas visus katalikus būdavo namuos pastatomas kryželis. Tą kryželį buvo padaręs tėvelis.

Namiškiai parvažiuoja anksti, tai mes laukiam su pusryčiais.

Per Velykas visi skubina namo važiuoti. Kas greičiau atvažiuoja, tas visus vasaros darbus pirmas apdirba. Atsimenu, kai mane kartais viliaa imdavo į bažnyčią, tai brolis Juozas iš Skriaudžių plentu lenkdavo kitus.

Mamos privirta dešrų, kumpių ir visokios mėsos. Bet kas mum tos visokios mėsos prieš pyragą, kurio mama prikepdavo pilną didelį pečių, kad valgydavom visą savaitę. Pyragas saldus, su razinkom. Juk mes pyrago gaudavom tik du kart per metus – per Kalėdas ir Velykas. Šiaip parveždavo kartais iš žydo, bet nebuvo toks gardus, kaip mamos keptas.

Mama pakepdavo pyrago ir Skriaudžių altaristai Šipauckui. Jam dar gardesnio, kaip mum. Žinoma, jis tą pyragą turėdavo ir be mūsų, bet, mat, apeiga.

Po pusryčių visi snaudę miega sugulę ant suolų,

nes šiandien aukšti kėlė. Šnekėtis nebūna, šnapso, alaus negeria.

O mes, vaikai žaidžiam kiaušiniais visą dieną. Kiaušinius dar ir per obelykę gaudaom ir dažydavom, tik jau po mažiau. Velykom duodavo po šešis, o Atvelykiui po tris kiaušinius.

Atidavo kaimynų vaikai. Turėdavom Šklitbees (špūpuoklės). Išsigalvodavom visokius žaidimus.

Kaip žaisdavo kiaušiniais?

Kiaušinius ridendavom nuo kalniuko, prie kryžiaus. Eidavau ir miestan. Už kokius tris sumušus reikdavo vieną atiduoli. Kad kiaušiniai būtų stipresni, slaptai paimdavom iš po perekšlės kiaušinius ir pasikavoję išsivirdavom.

Velykos 33 Ką valgom 4 323

Anot tytojaus visi žmonės važinėja į bažnyčią anksti, nes per Velykas būna anksti pamaldos. Liekam tik vaikai. Mes apsirengę pasišere [Abutsa] gyvulius einam kelti dievo, patiesiam švarią ~~skaudura~~ ant stalo, padedam kryželį ir keliam ir giedam „Aleliuja" ir vaikščiojame po stubą, nes daugiau tos giesmės nemokėjome tik „Aleliuja". Tai ir traukėm iš vien. Mum pasakodavo, kad bažnyčioj panašiai daro. Nešina didelį kryžių ir visa giedodami aleliuja aplink ~~bažnyčia~~ bažnyčią.

Parvažiuoja anksti, tai mes laukėme su pusryčiais. Per Velykas labai skubina važiuoti. Greitai. Kas ~~greičiau~~ greičiau parvažiuoja, tai visų vasaros darbų pirmas apdiba. Atsimenu, kai aš važinėdavau į ~~bažn~~ bažnyčią [verkdavau], tai Juozas važiuodamas plentu lenkdavo kitus. Pavalgius pusryčius tep ir ~~ruoz~~ "Žaisdavom su kiaušiniais visą dieną, atiduodavo dar kaimynų vaikai. Turėjom ~~(supuoles)~~ supynės - klumbus. Teip ir praeina Velykos, visi žmonės miega sugulę ant suolų, nes šiandien anksti kėlė. [Sėčius -nes, šnapso, alaus vežina]

Dabar lauksim kitos šventės - Sekminių. Sekminės - piemenų šventė.

Mama prikepdavo pilną pečių pyrago gardaus saldžio su razinkom, visą savaitę valgydavom. - Pyragą tik du kartu kepdavo per metus - Kalėdom ir Velykom. [illegible] kepdavo [illegible] skanų

Lazgada

Sekminės -35

82 IV 21
324

Sekminės - tai piemenų šventė. O kaip mes jų laukdavom!
Prieš sekmines kokiom dviem savaitėm parinkdavom girioj gražią pievą, kur auga ~~girioj~~ gera žolė ir ją žiedydavom. Sekminpievėj ir pabėjų neganom ir nuokitą dabojam, kad neišganytų.

Kazimkas, su kuriuo mes karves suginadavom, ~~padarydavo~~ išsukdavo iš medžio triūbitą. Tai labai ilga dūda. Į galą įdėtas švilpukas - labai garsus.

Genam kuo anksčiausiai, kuone su tamsa. Išginę tuoj pučiam triūbitą, kad kitus užspirginti. Kuris vėliau išgena, vėlkia - ~~spirgutis~~ užspirgytas ir vadinam spirgučiu.

Gyvulius priganę pinam iš beržų vainiką ir vienai karvei uždedam ant ragų. Pusryčius valgom visi ~~bendrai~~ piemens. Per Sekmines šeimininkės prideda į krepšį ką nors geresnio ir gardesnio. Ir taip visi vaišinamės. Didesni piemenys dar ir šnapso atsineša, paskui pradeda mušis. Mes tokius vengdavom.

Genam namo anksti, nes labai anksti išginėm. Gyvuliai gerai prisiganė Sekminpievėj.

Parginus išeina gaspadorius pasitikti, ~~ar~~ pažiūrėti, ar ~~kur~~ gyvuliai gerai priganyti, ar karvės apkaišytos. Jei viskas gerai, duoda pinigų, nevisai mažai, kai kas ir pusrublį.

Stuba gražiai išvalyta, berželių šakom iškaišyta. Prie durų iš lauko pusės įkasta iš šonų du berželiai.
Valgių ypatingų nebūdavo, taip kaip visada. Tik kiaušinių privirta didelis bliūdas. Imk, kiek nori.
Pas mus prisirinkdavo daug vaikų ir žaisdavom visokius žaidimus. Labai žaisdavom kiaulę iš karpelių

Kiaulės neprisimenu, o karvelį tai prisimenu. Vaikų kiek yra - tai karveliai, o vienas vanagas ir vienas viliotojas. Visi išsirikiuoja. Vilidojas eina pirma ir sako:

- Lu lu, lulu le grūdą
Duos karalius avižų
Karalienė miežių.

Karveliai seka paskui vilidoją ir saugojas vanago, kad nepagautų. Užbuka karvelį tik ranka paliesti ir jis jau skaitosi pagautas, turi eiti vanago pareigas, o buvęs vanagas eina prie karvelių ir taip toliau.

Šitą žaidimą daugiau mėgdavo mergaitės, o berniukai kiaulę. Tai žaisdavo dvi partijos. Žaisdavom vis Cibulyne, ten mums nieks netrukdydavo.

Pasibaigė ir Šeškinės. Mes bagoti - visi turime pinigų. Man Juozas davė šešias kapeikas.

Sekminės perrašyta 82 IV 22

326

Sekminės tai galima sakyt kad piemenų vor šventė.

Pirmiause aš aprašysiu apie piemenis, tokius kaip as tuos kurie ganydavo po girę galvijus, kokios buvo jų apeigos ir papročiai. Pirmiause visa kompanija nes daug sugimus. badosi gyvulėai, aš ganydavau tik dviese. Mes prieš sekmines kokiom dviem savaitėm

prieš sekmines prišikdavom gražią vietą, kur auga graži
žolė ir ~~išėdygavom~~ išklydavom. Sekminpievį patys saugomo
ir prižiūrim kad kiti neganytų.
Pasidarydavom trimitus žinoma darydavo Kazimas iš medžio
žievės susuka labai ilga dūda į galą įdeda švilpuką - labai
garsus. Genam kuo anksčiausia. Išginę tuoj pučiam
trimitą pučiam, kad kitą užspirgyt, kuris vėliau išgena
reiškė - spirgutis. Užspirgytas ir vadinam spirgučiu.
Gyvulius prigane, pinam iš ~~p~~ beržėlių vainiką ir
vienai karvei, uždedam ant ragų, pietyčius valgom
visi bendrai, nes per sekmines gaspadinės stengėsi įdėt į
krepšį ką nors geriau, didesni piemenis dar ir šnapso
atsinesa, paskiau pradeda muštis. Mes tokių vengdavom.
Genam anksti + namo, nes labai anksti išginam, gyvu-
liai gerai prisiganę ~~sekminė~~ Sekminpievį. Pargenus
išeina gaspadorius pasitikti ar karvės apkaišytos ar gerai
prigonytos ir duoda pinigų. Pinigų visada duoda per
sekmines. Stuba gražiai išvalyta biržėlais iškaišyta
ir prie durų iš lauko prieš ikastu iš sonų du beržėliai.
Valgių ypatingai nebūdavo tik taip, kaip visada, tik
kiaušinių privirta didelis bliūdas. ~~ir~~ Imk kiek
nori. pas mus prisirinkdavo daug ir žaisdavom visokius
žaidimus, Labai žaisdavom su laužtom kiaulę ir karvelį. Kiaulės
neprisimenu, ~~#~~ kaip, karvelį tai prisimenu. Vaikų
kiek yra - tai būna karveliai, o vienas vanagas
vienas viliotojas. Visi išsirikiuoja, viliotojas eina
pirma ir sako "lulu lų tegrįžta, dios karalius

~~karalienė miežių~~ Karalius avižų, Karalienė miežių karvelai šieka paukšti viliotoją ir saugojęs ~~van-ago~~ vanago kad nepagautų karvelių. Karvelini reikė tik ranka pridėt ir jau skaitosi pagautas, turi eiti vanago pereigas, o buvęs vanagu eina prie karvelių ir būna karveliu ir eina taip toliau - šitą žaidimą daugiau žaisdavo mergaitės, o berniukai kiemle ta žaisdavom dvi partijos ir vis žaisdavom činbulinei, ten mūms (niekas) netrukdo.
Pasibaigė ir sekminės. Mes bagoti - visi turimi pinigų. Man Juozas davė šešes kapeikas.

Mojinė

nuo gegužės pirmos prasidėda gegužės poteriai. Vakare, kai visi susirenka dar prieš vakarienę suklaupiame prieš Marijos paveikslą. Buvo pas mus aproždas mojine panele švenčiausi su asotėliu laisto gėles ir vadinosi šitas abrozdas mojinė. litanija Panelės švenčiausios kalbam, o paskiau už traukiam giesmę „Sveika Marija, dangaus lelija," mes vaikai tą giesmę mokėjom atmintinai ir taip rėkdavom, kad kartais ir didelius užrėkėm.

? Po Vakarienės ir gulant iš ryto vėl kiekvienas atsiklaupem ir pasimeldžiam poteriaujam. Tuk įkyrėjo tie poteriai, tik Norėkdavo vasarą kada nukėdavo aukšti gyti, bet ir vasarą atsipoteriaudavom iš baimės kada griaudė perkūnas ir pliekė žaibas.

+ Mojinė

Teip buvo pavadinta gegužio menesio maldos, vaikams, prasidė-da sunkūs laikai, jau laukuos šilta, gražu ir prasidė-da ganymai, tai mes visą dieną nusilakstę vakare labai norim miego, o čia šitą mėnesį reikė labai daug poteriauti, nes mojinė. Pas mus buvo dailus mojinės (abrozas). Kas tikdavo ateina iš svečių "o pas jumi yra ir moji-nė. Pas mus buvo dailus ~~sepas~~ specialiai pritaisytas šiom maldom (apozdas) panelė švenčiausė (su gėlelėm vainiku gegužės) rausto gėles. Gegužės vakare visi suklaupę kalba panelės švenčiausios litaniją, kiemas (iš suaugusių) pajima knygas, skaito litaniją, o mes visi atsakom "melskis už mus, užtarik už mus, susimilk ant mūsų" "išklausik mūsų" ir visi turi garsiai atsakyti. Mes vaikai kartais ir užmiegam, be poteriaudami. Teip ~~visa~~ visą menesį ~~kasdiena~~ melsis. Vakare, prieš gulant, dar reikė kasdieninius poterius kalbėti. Aš vakare mažai kalbėdavau poterių. Tik šiteip: "Šventas aniole sarge, sergėk mano (mane) šią nakti dabar ir valandoj smerties, amen." Paskiau ~~persi-žegno~~ persižegnoju save, patalą ir aplinkui visur žegnoju, kad nelystu per švenčiausią kryžių velnės. Mano mama (maudydavo) poteriaudavo garsiai. Besimeldama, kartais sakydavo "atsitrauk šėtone, nuo manęs!" (bet) aš ~~nedr~~ nedrįsdavau paklausti, ar ji mato šėtoną, ar tik teip kalba, bet užtai ir žegnodavau aplink save, kad neatbėgtų šėtonas. Ar kiti vaikai teip darydavo ar ne, nežinau. Aš niekam nesisakydavau, kad teip darau, bet pas mane niekad nebuvo atėjęs šėtonas. Tiesa dar užmiršau parašyti, kad po lita-nijos ~~dar~~ dar giedodavo giesmę "Marija, Marija dangaus lelija" – giesmę irgi pritaikytą mojinei.

(Margin additions:) nieko įdomaus (kiek slapčiomis ir dalyvaujame!) Tik vasaros tyle, kada nebūdavo aukštų gyvų jos mėtėdavo. Bet ir vasarą užsiprašydavom iš bažnyčios, kada "Šauka" giedodavo pertraukas ir giedodavo? nes vaikai. Šią giesmę mokėjom atmintinai iš kaip klykdavom, kad kartais ir didelius užrėkiam

Noriu parašyti, kaip tais laikais keldavo krikštynas, išsaugodavo ilgiausia gyvenimą, ir kai [illegible] kaimynus, su kuriais tekdavo susitikti.

Krikštynos

Mūs kaime buvo krikštynos. Turtingi ūkininkai susilaukė mažą vaikelį (-us) krikštino ir kėlė balių. Pamvieti į kūmus giminių tokį vyruką dailų ir prasilavinusį, mokantį mokėjo skaityti ir rašyti. Visi aplinkiniai jį gerbdavo. Į podes paprasė Krisčių, kotrą, Molina, marai ta nusimanydavo apie viską ir negraži, tik ją gerbdavo, Šventmargio dukterį. Tada nevadino krikšto tėvais ale podžiais. Tie podžiai su savim skaitydavosi ilgiau gimines. Podis podė. Susirinko daug svečių ir važiavo šešį į bažnyčią. Buvo sekmadienis, bet ant sumos nereikė važiuoti, gali važiuoti, kada nori. Gal kai kas nežino, kas tai yra suma. Tai yra mišios laikomos švenčių dieną vidury dienos ir būna iškilmingos, giedoi choras. Tai ~~prisirenka~~ prisirenka žmonių. Jo nanu važiuoja dėl podžiai ir (važiuoja) bobutė. Bobutė laiko mažylį ant rankų, o podė, podis sėdi. Toji bobutė buvo mūs močiutė, nes ji eidavo gaudyt vaikų. Mūm sakydavo kad ji žino, kad kurtai gali rasti mažų vaikučių.

Močiutė būdavo ir prie gimdimo. Močiutė buvo apsišaukusi dėl gimdymo ~~ka~~ visur kaip gera (specialistė bobutė). Tais laikais nevešdavo nei akušerės nei daktaro dėl gimdymo, jeigu gimant yra kas netaip, kaip turi būti tai gimdyvė miršta, neišgelbsti jokios bobutės.

Kai ~~nu~~važiuoja į bažnyčia mažylį tuo iš pobutės pajima kūmai, bet jegu žiema, (tai eina į klebonija, ten ir krikština, nes bažnyčioj šalta.)

Podė buvo nelabai kad šventmargio duktė. Ti jos tėvai tik juokdavosi. Turėjo ji ir daugiau seserų, bet kitos nelabai vaikos.

Kaip tik susirenka svečiai, o vaikosi iš ryto, sodina visus už stalo ir vaišina.

O mažylį reike išvystyti, tai krikština klebonijoj. jeigu krikštija bažnyčioj, kūmai ateina su zakristijonu, išvysto mažylį. Patarnautojos uždedą žvake kūmai laiko, tai jis pajima ant rankų, o jeigu būna berniukas, tai jį pajima kūmas, o jei mergaitė tai pajima kūma. Kunigas jau laukia bažnyčioj ir prasideda krikštas. Kunigui už krikštą reikia mokėti tiek kiek nori. Paskui kūmai eina pas tą kas patarnauja, ir taip pat sumoka vargonininkui, užrašo metrikacijon. Ten moka tiek kiek nori, bet rodos visai mažai moka.

Mažylį tada atiduoda bobutei ir važiuoja namo.

Parvažiavus kūmams, visi išeina ant kiemo pasitikti, kur jau veda už stalo tiesiai vidurin sodina kūmus. Svečiai sėda vis artyn prie kūmų, prasideda vaišės. Svečiai iš abiejų šonų spaudžia kūmus. (kad kas nors išspaustų)

Kūmas padeda ant stalo butelį arielkos, o kūma sal-dainių ir bandą pyrago, nupirkto Gudeliuos pas žydą. Pyragas nerko vertybės, kitur kūma atnešo pyragą pagerytą ir garbus. Katrė labai didžiuojasi, kad ji kūma ir dar su tokiu vyruku. Kūma duoda kokią dovaną gimdyvei. Ką davė nežinau. Reike duoti ir bobutei. Katrė davė pinigų, taip visos daro podės. Vaišės tęsėsi visą dieną, tik užbaigė naktį. Visi išsiskirstė.

Močiutė mūsų visada iš tokių balių parnešdavo lauktuvių cukerkų ir ko kito. Kap tik parėjo močiutė, mes tuoj močiutės klausiom kiek davė Katrė.

Močiutė sako, kad nežinau ar ~~dešil~~ dešimt ar devynis skatikus*) (tikrai nežinom), ~~Mes~~ vaikai pradėjom juoktis, kad šimtamargė tik devynis skatikus davė bobutei. Kitos kūmos duodavo auksiną xx) ir du auksinu. [kai kartą ir po rublį duodavo] Kai daug gaudavo, tai ir mum po kapeikilę apdalydavo. [Paskiau mes visi pradėjom juoktis. Močiutė supyko ant mūs, sako nutilkit, aš daugiau jum ne nesakysiu, kiek kas davė. Mum vaikam buvo juokai, kad toke pagarsėję šimtamargė tik tik ~~davė~~ davė.
~~Baliu baigės~~. Paskui mūs bernas pravadino ją devynskatike.

xx) Auksinas - 15 kapeikų (30 skatikų)

x) skatikas = 1/2 rusiškos kapeikos. Marijausias pinigėlis.

III-83

Ketvirdėlis

Pas mus, mūsų krašte, būdavo toks pripratimas, kad numirusį savo (vaikam ar) ir mylimą žmogų, ~~daro ketvirdėlį~~ po mirimo kai sueina ketvirios, savaitės (nedėlios), daro ketvirdėlį. Savieji bažnyčioj užperka pas kunigą mišias už tą numirėlį, suprašo žmonių tiktai daug, kaip ant žalavinčių. Mišios būna ~~[illegible]~~ gedulingos. Mišios ir tep pirmoje bažnyčioj kaip per laidotuves, po pamaldų eina, ar važiuoja į už~~pra~~prašytojo namus. (Žmonės tiesiog atėina ir atvažiuoja iš bažnyčios) Žmonia, tik giminės, kaimynai savo namus. Namuose gieda rožančių. Toj vietoj, kur numirėlis buvo pašarvotas, stovi padėta gėlių ir dega šventyta žvakė. ~~Žmo~~ Žmonės atėję tai (vietoj) klaupia ir poteriauja už numirėlį. Po vakare ateina kaimynai ir susėdę pradeda giedoti iš kantičkų (Saldžiausio [illegible] Viešpaties Jėzaus litanija), gieda ilgai. Paskui pradeda giedoti rožančių. Rožančiaus giedojimas lygiai tokiu būdu kaip per žalavinčias. Apie žalavinčias aš čia esu uprašiusi, tai namuose tokios pat apeigos kaip per žalavinčias. Iki pabaigos nebalevoja, tik daug gailisi numirusio.

(Jeigu žiema, tai parneša iš girios žalumynų.)

Po rožančiaus daug už dūšias meldžiasi. Po poterių (Prie 1 stalo sėdasi vyrai, prie kito moterys. [illegible] po [illegible] išgert, po 1 [illegible]) vaišės. Ten viskas bagoti. Kam toli parvažiuoti, tai nakvoja. Tiesa, ant rožančiaus kas eina, tai mado nuši ta atsinešti kartais (bet [illegible] nesiųstos), kai kas ir neina, jeigu neturi ką nešti, tas būna iš kaimynų.

Moterys ne tos bonkos neišgeria, kai vyrai kaip nors prisispir- [illegible] iš jų moterų išvilioja, išgeria

84 II 22
sp.

III-17

335

Mama ruoše žilamišes.

~~Atėjo~~ Atėjo pas mus toks gimnazistas, pasivadinęs Pakalnis, sako
mamai — Kaimynas, marčia, (jo toks priežodis: "kvirinai"), mamą
vadina marčia pagal giminystę) —
Ar jau užpirkai mišes? Aš jau užpirkau. Jisai kasmą
metą daro žilamišes, tai patarė ir mamai taip daryti. Mama:
Kad labai didelė eilė, bus tik už mėnesio.
Noriu ~~parašyti~~ aiškyti, kas tai yra žilamišės.
Yra taip —
Už savuosius mirusius būna gedulingos pamaldos.
Bažnyčioj laikomos gedulingos mišios, giedama ekzekvijos. Pirmiausia
užperka pas kunigą mišes.
Bažnyčioj pastato katapalką. Kas tai yra katapalka? Yra
paaukštinimas sukaltas iš lentų rėmai, uždaryti juodai. Vienas ant kito siauresniu ~~kas~~
užtiesė juodu audeklu ant to audeklo padėjo juodą
nelabai didelį grabą ~~užtiesė juodu audeklu~~ su kamkuole ir kryželiu. pastato ~~aplink~~ aplink
liktorius. Žiūrint už kiek užpirkta mišios, tiek ir degina
ant altoriaus ir apie katapalką žvakių. Kai kam dar uždega ir žirandelį. Jeigu brangesnės, tai kunigas ne skaito mišias, o gieda. Reiškia giedotos. Toks uždega bažnyčioje.
mišes galima užprašyti tik šiokią dieną. Šventą dieną
negalima. ~~Ant tos katapalkos~~ stato ir numirusius, ~~kurie~~
kuriuos neša į ~~k~~ bažnyčią ~~ant tos katapalkos~~. Mišios
būna išryto, taip kaip susitarė, kokiu laiku.
Labai daug visko prigamina, sukviečia giminės, sukviečia kaimynus ant mišių ir
ir namuose giedot rožančių.
~~Brangiausia~~ ruošė žilamišes ~~rudenį~~ daugiausia. Žmonės turi
laiko ir visko tada yra iš ūkio — paukščių, avių ir visko.
Mane mama pasiuntė: Galėti paprašyt Baltamiestyčia
ant žilamišių. Aš labai norėjau svarbiausia nuėjau ir radau netoli
Pilvės einant link. Ant duobės mina bokšos,
~~[illegible]~~ būna ir patys minti linam, bet tas reikia nešti duobę
patys pasidaro.

Galiūny yra 4 gyvenalojai [illegible]. Jas vadina kukmergėmis, jų mergas — kukmergėmis. O kurie yra nors 30 margų, tai vadina gaspadoriais, gaspadoraičiais. mergas gaspadinaitėmis o vyrus gaspadoraičiais.

Išikasa prie kokio kranto didelę duobę, padaro rėmus, uždeda ant tų rėmų plonus karklelius, prikala. Duobės anga didelė, kur kūrena ugnį per tą angą, o tie rėmai aukštai. Ant jų pristato linus ir džiovina

kad būtų šviesiau, įrenkyta žvakė ~~[illegible]~~ įspraustą skarmalas įdėlyta į ~~žvakės~~ stiklinę

Ant stalo stovi kryželis ir visi kas ateina, sukalba 3 sveikamarijas, žinoma, pašnabždom ir bučiuoja tą kryželį. Sėdasi giesmininkai. Už stalo vyrai, ant suolų moterys. Dar pasikalba, laukia kad visi kviesti susirinktų. Tada vyrai paima knygelas ir žiūri, ką giedoti. Pradeda giesmes vyrai. Atgieda vieną ~~[illegible]~~, moterys kitą.

Aštuonios mergos (mina,) ~~/~~ o Paltanavičienė pilniavojo ugnį ~~linus ažiovina~~ ~~nyšiikam~~ nešioja.

aš niekaip negaliu prisitaikyt, taip pasakyti, ko atėjom, vis sekcoja paskui ją, ~~norim~~ nenorim kad visi girdėtų. Viena kartą labai paršiant minčuvam aš priėjau ir paprašiau (kūlnyčiaj ryde) ~~ant žilamišių~~, vakare ant ~~jasančiaus~~

kaip tik aš pradėjau ~~sakyti~~ šnekėt ką nine, visi nustojo minti kad girdėtų ką sakau. Aš visai sutrikau. Paltanavičienė sako: Ačiū atsisiun. Ata ir atlikau savo praigą, bet durai kodėl aš taip nedrysau ir kam mama tokiu rūkalu siuntė tokę varlę.

[Važiuoja iš ryto į ~~bažy~~ bažnyčią. Iš bažnyčios parvažiuoja kainynaj atėjo vakare ant ražančiaus ~~ir~~ giminių. Visi laukė vakaro ir tą laika giminės vaišinosi, pradeda rinktis kaimynai. ~~(Sėda vyrai apie stalą ir paima kantičkas ir žiūri ką giedoti.)~~

[Mus vaikus iš vakaro išprausė. Ant rytojaus kuo turėjo geresnio aprengė. ~~ir mes tik lakstom. Niekas nebara~~ ~~nesako~~ to ~~"vaikai pas pečių".~~

[Prineše kaladžių, ant tų kaladžių pridėjo lentų ir padarė (daug sėdyminių vietų). Moterys susėdo ant tų lentų ir pradėjo giedoti iš kantiškų. Vyrai vieną posmą moterys kitą. Moterys susėdo ~~apie~~ arčiau stalo. Kad būtų šviesiau ant stalo stovi kryželis ir šventyta žvakė įstatyta į stiklinę apsukta skarinaly.

~~Pradeda giedoti~~, gieda gana ilgai paskum, kolių 10 valanda jau ruošiasi giedoti ražančių.

Ant ražančiaus, kas tik atėina vakare ~~ateidami~~ visi nešasi ši tą-tai pyrago ~~ban~~ bandą nupirktą iš žydo, tai sūrį, kai kas ir bonkelę arielkos. Siuntės dar ir mūsų vaikam, atneša saldainius.

kada pabaigia visą rožančių ir prie jo prigulin-
čias giesmes, tai tas ugra,

~~vst~~ (Girnūdėe, sugrįžaus parašęs iš bažyčios, kampan jau susirinko ir jau laikas giedoti rožančių. Rožančių gieda labai ilgai, nes rožančiaus yra 3 dalys ~~gieda saldžiausio vardo Jėzaus, tai labai ilgai reikė giedoti ir daug prie~~ giedojimo daug maldų reikė skaityti. Rožančiaus yra tris dalis. Pirmai dalyj reikė atgiedoti penkes dešimt kartų, tik dabar pamiršau kuri reikė pirmiau giedoti, ar Jėzau sunau Dovydo susimilk ant mūsų ar Jėzau ~~sūnau~~ dievo gyvojo susimilk ant mūsų. tik nepriminu kurioi daly gieda ar pirmoi ar trečio antroi daly tai girdi žinau kad reikė giedoti "Jėzau nazaransko karaliau Žydų susimilk ant mūsų" ir kiek vienoi dali reikia giedoti po penkes dešimt kartų ir dar visokio skaitymo apart giedojimo.] Stakas užtiestas balta drobule ant stalo stovi pastatytas kryželis, dega švęstita žvakė. Vyrai sėdi apie stalą moterys toliau [Norių praiškyti kitaip. pirmoj daly reik giedoti Jėzau, sūnau dovido susimilk ant musų-penkes dešimt kartų. antroi daly: Jėzau ~~nazar~~ nazaransko karaliau žydų susimilk ant mūsų, trečioi dali Jėzau sūnau dievo gyvojo susimilk ant mūsų. atgiedoja tris dalis rožančiaus, gieda saldžiausios širdies Jėzaus litaniją. Po litanijos dar gieda dvi giesmes bet giesmių nepriminu. Paskiau ateina gaspadorius atsineša popierių, prirašyta vardų giminių ~~familijų~~ padaoda vadovui

Poteriaujant garsiai, vieną dalį vyrai, kitą moterys

Tą popierių būn surašyta vardais iš pamilijos gimimus ir vadovas skaito iš pono iš tokio šalo Marija ir tris amžiną atilsį iš tokė iš tokė pamilija sviką marija ir tris kart amžiną atilsį. Pabar kožnas iš savo pamiliją [illegible] marijos tris kart amžiną atilsį. ~~poteriauja~~ Poteriauja visi suklaupę, paskiau atsistoja visi. Vadovas pajima kryžilį ir gieda, garbė Jėzui kristui, garbe dvasiai šventai, būn ~~buna antamžin~~ buk antžiniu amžinųjų amen, Taip giedodami visi iš eilės bučiuoja kryžilį giedodami tą giesmę ir toliau gieda koliai visi pabučiuoja kryžilį ir padeda ant stalo. poteriaujo viena dalį vyrai, kitą dalį moterys, korda įgražina kryžilį ant stalo, tai skaitosi baigti poterai. Vadovas, pagarbinas Jėzų kristų moteris atsoko-antamžin ažinųjų amen. Visi stoja, ima į lauką, ar šeip kur kas ~~kur kur~~ nori. Jau būna laiko Gričtai taiso stalus ir krauna viską ant stalų prasideda vaišės Ilgai valgo ir geria.

Ira tokių kurie mėksta išgerti, jau pradeda garsiai kalbėti, bet ~~šalo~~ sedintys šale tokius tvarko Jaunimas į tokius bankietus neina tik ženoti.

Ant rytojaus dar galybe svečių: Į bevek visi gimi nės. Parsiveda dar ir kaimynų, susiješko koki smuiką muzikantą, ~~ir daravai~~ ~~sa~~ šokti ir važiuotis

Vakaras. visi svečiai pradeda skirstytis. Labai daug liko visokių valgių o ipatingai pyrago, tai mes vaikus džiaugemes, Mama kepdama pyragus pakiparis pocgerybo ~~pyro~~ pyrago, kartais nešė į klebonija

Kartais ~~tas~~ kun. ~~Lipauni~~ nešą

Taip visos iš eilės ~~visos~~ gimines

skalgia nejuti vardus, paskui pradeda taip; iš tokių pamilija sulas atilsį iš tokių pamilija ...

jono, tėvo ir juozo (tėvas)

Na ir baigta vieške

žemė

daugiau veikalų vaikajo

Negražu, kad per didelius pietus prisigeria

Mes, vaikai, ... laukdavom parsirados. Niekas nebara nesako "vaikai eikit pas pečių"

abbaristai

mu

Kas kunigam mūs pyragai - jis atsivalgo gardesnių gal tik savo šeimynai atiduodavo.
Aš kaip užaugau, ir ėjau giedoti į bažnytinį chorą - Giedoti mokino kunigas. Nuėjom kart repeticijų dar be pietų. Kunigas atneša didelę bandą pyrago ir sako, jeigu norit valgykit man boba atnešė, ką aš su juo veiksiu, nes choristai labai gardžiai suvalgė nes buvome alkani.] Liko nakvoti mano geroji podelė mamos sesuo Makarevičienė. Ji gyvenę šitam terpgiry Čėčetinos, pas mus vadina krišto tėvus podžiais aš vadinu podele. Aš ją labai mylėjau, už tai kad ji mane skirdavo iš kitų vaikų ji visada atsinešė laumžuvių kailinių kišeniuose džiovytų kriaušelių ~~ir man dodavo~~ visiem vaikam apdalina. bet man visada dodavo daugiau, bet aš matydavau, kad dar jos kišenėj dar liko aš apie ją glaudausi ir kartai ištraukiu kai kokį vieną. Aš galvodavau kodel neviską atiduoda? podelė pernakvojus išėjo ir podelei mama prikrovė ~~podelei~~ visko - daug pyrago. mama ją labai mylėjo

Atlaidai

(Jie visada būdavo vasarą)

Tada nevadydavo atlaidais bet atpuskais. Mes vaikai labai laukdavom atpusku. Laukdavom dėl dviejų dalykų. Iš atpusko parveždavo lauktuvių – kringelių, o kartais ir saldainių, tokių suvyniotų į popierą [ir galiukai iškarpyti, lyg kaip kutai], labai ilgų. Mūsų apylinkėj atpuskų būdavo daug. Skriaudžiuos, Veiveriuos, Plutiškėse, Pilviškiuose, Višakio Rūdoj ir beveik į visus važiuodavo, [nors į visus bažnyčias buvo toli. I Skriaudžiues 9, Veiveriues 15, Alatėkes 16, VR – 15] Mus vaikus nesiveždavo, nes neturėjo kuo aprengti. Važiuodavo Juozas, mama, Ona ir mega. Tada vadindavo merga arba slūgine – negirdint, o kai girdi vardu.

Į atpuską mama rišdavosi, ką turi gražiausio šilkinę skepetaitę, prisikišą išsiuvinėtą žiburgtą. Tada būdavo mada ant juodos vilnonės medžiagos išsiuvinėti spalvotais šilkais. Mes labai džiaugdavomės, kai mama gražiai apsirengia.
Kai paaugom, mes mergaitės pavydėdavom, kodėl mama gražiai rengėsi, o ne mes mergaitės gražiai rengės. Mes labai norėdavom, kad mūs nors vieną vežtusi. Kartais ir veždavosi kai kurį. Kai pasauo kurį, visi rėkia valgyt pyragėlių iš to džiaugsmo nenorima valgyt. Paskiau, kaip jau nuvažinoji, nori valgyt.
Mamai – pasisakai, kad nori valgyt mama ir barasi: tik juos išsivežk, tai visko rėkia, tai valgyt tai ko kito. Geriau tegu namie sėdi. Na ir nuperka tai kringelių, tai pyrago.

[Margin note:] Kar laukdavom kronus ir dėl to, kad važiuodavo į marias iš Šilutės, dai mes ligdavom atlaidininkus tai bėkėlius, dai šlelpes nelaužėjom kaims ir gaudavom iš jo: cukerkų, kringelis iš duonos

> Mes, kai gyvenom Purviniškėse, tai eidavom basos į Šunskus, neturėjom kuo važiuot.

Būdavo dar kiti tokie vežimai. Ant paprasto vežimo uždeda taip vadinamą kalamašką, padarytą iš gražių lentukių, nudažytą, sėdynė aukšta, su atsilošimu. Prikiša minkštai maišą, ir uždeda ant tos pasostės ir gerai būdavo sėdėt.

Prieky - karletis [Tai toki būdavo išeiginiai vežimai

~~Tai kaip atsime-~~ 34/

~~nu, tai gyveno tik Pridotkai su šeima, bet vadi-~~

~~no Cibulyne.~~ Mūm vaikam ten būdavo smagu, ~~Kaip visų. nubėgam pas juos, arba ganom netoliese ir visą laiką turim su kuo žais-ti.~~ [Vieną (Vakar) dieną apie pavakarę, privaževo (į Cibulyną buvo) daug vežimų, gal dešimt, gal daugiau. Visi vienodi, po vieną arklį ir su lankais ant arklių. Tokius jau buvau ~~jau~~ matęs Kaune. Nežinau, ar jie prašėsi ten nak-voti ar ne. ~~vežimai~~ Arkliuss iškinkė pririšo prie

vežimų, ~~bet tuose vežimuose~~ (Juose buvo ir moterų.) [Arkliai pasižerė ir sėdi vežimuose; Mūm vaikam buvo įdomu apie tuos vežimus ~~šmaižiot~~, Buvo kaš ko ~~pra~~ prikrauta ~~į tuos vežimus.~~] Mes tada ganim netoli nuo Cibulyno. Jie mato, kad mes savi vaikai, tai kai mes ten landom, tai nė nebara, nė neveja mus. Jie vaikšti uja po Cibulyną, pasikalba su Pridotkiene (Pridotkas buvo tą dieną girtas) Ten jie ir nakvojo. Ryta atsikė-lėm ir jau jų nėra nė vieno. Buvo ałpuskas, tai visi iš nuvažiavo į Višakio Rudą į Baltramiejų. Buvo jie karabelnykai. O kiti – ubagai, kaip jų iš šios dienos kolielka

Pridotkas buvo ~~ne~~ pijokas pusę uždarbio pragerdavo, kiek nių kiek vaikų vaksino

Atlaidai 2 392

Po pamaldų važiuojam namo, mama sėdi, snaudžia ir mansi galva, o Juozas pyksta kad mama galva maksi, sako lyk žydas - barakatinnoji.

Pas mus buvo daug ant kelių vartų. Mes vaikai vartus pasidalydavom. Vienas kelias ateina nuo Butkos, kitas nuo Skriaudžių, kitas nuo Vižanio rados ir visi eina per mūs kiemą, vartų yra penki. Mes, kai pamatom kad atvažiuoja iš atpusko, tai bėgam atkelti vartų. Iš atpuskininkų visada gaudavom lauktuvių tai kun kringelių, saldainių, tai obuolių. Kartais, kainai duodavo ir ~~dešimt~~ kapeikių. Skriaudžiuos buvo didžiausias atpuskas šv. Šeptiernia. (iš Barzdyšių, Veiveriuose - Ona žinoma, verkšlenų bei bažytkas.) Į atpuskus važinoja kas turi kuo. Kas neturi kuo važinoti, tai eina pėsti. Moterys eina į bažnyčią basos. (nes eidavo apsiavę pastyne) Rankoje nešasi sunešę čeverykus, pančekas, ~~batus~~ ir skarelę, jeigu šilkinė. Nuėjęs netoli į bažnyčios išsijima ~~batus~~ čeverykus, paleidžia nadarokų, kurį eidama buvo pasikaišius, susisukenoja plaukus ir eina į bažnyčią. (kur kito urėtys) (apsiriša skarelę) Jei vasara, tai jaunos moterys nešasi rankoje gėlės. Vyrai neidavo basi, bet apsiavę.

Mūsų buvo labai graži brička, tėvelio daryta. Jis buvo stalius ir kalvis, tai pats pasidarė ir labai gražiai apsikaustė - su visokiais pagražinimais.

Bričkoje yra 5 sėdėt vietos. Pirma - prie arklių, būna lenta, vadinama kazlinkas, bet yra po apačia skersinis lisoras (spyruoklė) ir nelabai krato. Ten sėda vyrai du, arba trys. Gale yra vadinama pasostė, ten sėdi moterys. Ten du lisoriai (linges) ir važiuojant supas.

Kurie eina pėsti, tai pažįstami paima pavežyt, jeigu yra vietos. Mano viena pažįstama, dar giminė, labai buvo kvailai užarava. Jos vyras norėdavo pėsčiuosius pavežt, tai ji niekaip nesutikdavo. Sakydavo, koks čia važiavimas, kad pilna brička ubagų. Tai jos vyras dyčia visada vežydavo pėsčius.

Iš papročius

(iš 7)

Atpuskas (T-24)

Ciubalyne

(~~Buvo sekmadienis ir~~ buvo atpuskas Višakio Rūdoj. Baltramiejus, ~~kai ta visi ir nuvažiuo į Višakio Rūdą~~ Važiuojo ir mūs į atpuską. Važiuojo mama, Juozas ir nežinau dar kas. Mama soko-renkis ir tu. Ak kokį laimė! Negaliu nė pažyčių. Valgyt nenorim. Taip visada būdavo, kai pažada vežtis. Iš vaikų (lasyk) mane tik vieną vežėsi. ~~Ir~~ jau buvo (Nuvažiavus) prasidėję pamaldos (~~[illegible]~~). Po pamaldų einam į ~~tą~~ stebuklingo vietą, o jau žmonių begalės, pilna ruika, o karabelnykų galybė, stovi su vežimais pasistatę būdas iš audeklo. Mama nori nusipirkti rožančiką. Prieinam prie tų būdų, kurie stovi su vežimais. (~~Priėjom, aš žiūriu stovi tie patys, kurie nakvojo ant Ciubalyno.~~ (Mama nusipirko tenai rožančiką) Visokių prisikrovę prekių, netik rožančių. Aš sakau mamai, kad gi čia tie patys, kurie (vakar) nakvojo pas mus ant Ciubulyno! Pabar einam aplankyti cūdauną vietą. Einam tiesei į girą ir gana toli, ~~nueinam į girią~~ (visai netoli nuo lauko). Gražiai išpuošta (koplyčėlė?), pamerkta gėlių, vidus išklotas lentom. Stalinkas, ant stalinko karabonka piniginei mesti, vidury nedidelis šulinėlis, pilnas vandens. Iš to šulinėlio vandenį žmonės gėrė ir prausėsi, mama įmetė pinigų ir man davė įmesti, o žmonių ir gi čia galybė. Ubagų galybė. Vienas sėdi, koją išties(ę)s ir rėkia: Pasigailėkit, kalikos, žiūrių koja apraišiota skudurais viduri skudurų žaizda pūliuota mama davė jam pinigų. [~~jisai prašo~~] [~~abalinka nors sūrio šmotaną~~] Pas mus ~~taip~~ ~~sako "abalinka, šmotuka"~~. Kada mes nuėjom nuo jo toliau, aš mamai sakau, kad šitas žmogus vakar nakvojo Ciubalyne ir buvo sveikas, visai nešlubavo. Juozas girdėjo kad ~~ta~~ žmonės taip kalba, kad jisai užsideda ant kojos taip skudurų gabala sugedusios mėsos ir atrodo kad žaizda. Aš daugiau tų žmonių nemačiau.

Pavažiavom gana toli, Juozas nuėjo į karčiamą gert; mes laukėm (ilgai) laukti.

(vėl)

(inte)

Senos Rūdos nusmukimas

Noriu aprašyti Seną Rūdą, kaip nusmuko ūkelis Bartinško. Daktaras Brundza visaip norėjo, kad jo sesuo Agota antru kartu ištekėtų. Jai žadėjo visaip padėti. Žadėjo nupirkti namuką Kaune, Aleksote. Sako, nors galėsi vaikus išmokyti. Mane susitikęs irgi prašė, kad draustume. Aš Brundzai prižadėjau, bet kur tau, nenori nė kalbėti. Yra tokia bažyčios tvarka, kai numiršta jaunas apsivedęs, tai našlė negali su kitu ženytis, kol praeina devyni mėnesiai. Mano brolienė nesulaukė devynių mėnesių. Atvažiavo į Sasnavą ir klebonas Černa davė šliubą. Pasirinko tokį vyrą irgi našlį su keturiais vaikais, bet savo vaikus pas ją neveda. Kur padėjo, nežinau. Ji sako, nesvarbu kad turi vaikų, bile gražus. Tiesa vyras gražus, aukštas, bet pradėjo gyventi negražiai. Didelis girtuoklis buvo. Pradėjo ūkį neprižiūrėti. Javai pradėjo blogai augti. Būdavo ir kartais ir taip. Veža įsipylęs ji maišą rugių į malūną dėl duonos. Nesumala, o rugius pragėrė ir, žinoma, kyla namie barniai. Jisai davai mušti pačią ir vaikus. Žmona su didesniais vaikais, jeigu šalta tai bėga pas kaimynus, o jeigu šilta, tai į papilvį po alksniais ir taip laukia, kol jisai užmiega. Nežinau ką daro su duoną.

Brundza man pasakojo, kad buvo taip nusigyvenę, kad daktaras jiem pirko visus metus duoną. Vienus metus, kai kiloi užtvino, tai tvarte prigėrė dvi kiaulės. Žinau, ir tą buvo galima numatyti. Sulaukė su antru vyru devynis vaikus. Trys augo, o šeši mirė.

Kaip Bartinškas gyveno Senoj Rūdoj, ėjo viskas per kraštus. Ką reiškia žmogus! Labai kentė šie pirmutiniai vaikai. Leoną, kai paaugo, Brundza pas save laikė ir mokino. Vitaliją Brundza įstatė į gerą ūkį, nors paskiau apsivertė kitaip.

Iš dalies Sena Rūda nusmuko, nes buvo blogas gaspadorius. Tiesa pastatė naują, gražų gyvenamą namą, bet buvo brolio surinkta visa medžiaga namui. O šiaip ir kitos trobos visos senos stovi. Nežinau, ar kieno statybos ar mano tėvelio ar dėduko.

Atsisveikinant su Sena Būda

Mūsų ~~tas~~ broliui Juozui apsivedus, Mama su Ieva išsikėlė į Purviniškę. Likom pas Juozą aš, Andrius ir močiutė.

Aš ~~jau~~ neganiau, bet dirbau visus ūkio darbus. Kaikurie

[darbai] ma buvo labai sunkūs, bet vistiek dirbdavau kartu su Juozu. Aš tada turėjau 16 metų. Prisimenu vieną kartą abudu su Juozu piovėm dviese rugius. Rugiai buvo prasti. Juozas piauna, o aš griebiu tuos rugius. Jisai piauna greitai aš nespėju. Jisai mane pasivejia antra pradalge aš pasilenkus griebiu ir verkiu ir kavojuosi kad nematytų, kad aš verkiu, taip mučijaus ligi pietų. Popiet turėjau ~~gul~~ gulti, negalėjau dirbti. Andrius ~~dar~~ nedirbo, ganė karves pagiryje, bet jį skriaudavo su maistu. Įdėdavo į krepšį menką maistą. ~~kai~~ Kaip tik apsivedė Juozas, Juozo žmona viską užrakinėjo: seklyčią, klėtį, visas spintas, kas tik galima rakyti. Klėties raktas didelis, o kiti mažiukai, ~~tai~~ surišti netinka. Jinai užkiša ~~tuo didelį~~ to didelį už juos menti ir taip nešiojesi. Besemiant jai vandenį įpuolė raktai į šulinį. Andriui reikėjo išimti. Abudu su Andrium labai juokėmės ir džiaugėmės ir vadydavom tuos jos raktus "brankstai", kad reikė

Vėliau galėsiu jeigu norėsiu parašyti, kaip įsikūriau. Atžinebų ir Andrius parėjo. Andrių taipat skriaudavo su maistu. Ten reikėjo geros šeimininkės. Buvo penkios melžiamos karvės bet sviesto gaudavom pusiau su druska. Taip užsūdo, kad negali valgyti. Rinonko ~~karta~~ puoda [soiesto] kokios penkilogramų į Kauną ~~nuvežė~~ parduot. Niekas neperka, sako pasenęs, tai mum reikėjo suvalgyt.

~~Atsisveikinimas su šeima~~ (Andrius)

[šeimininkė(?)]

kaip jaunam žmogui. Darbai visi sunkūs žemės ūkyje. Tai ir sugalvojau bėgti iš Senos Būdos

345

Atsisveikinę su Sena Rūda

Mūsų brolis Juozas apsivedė, Mama su Jevute išsikėlė į Purviniškę. Likom pas Juozą aš, Andrius ir močiutė. Aš jau niganiau, bet dirbau visus ūkio darbus. Kaikurie

Darbai ma buvo labai sunkūs, bet vistiek dirbdavau kartu su Juozu. Aš buvau tada turėjau 16 metų. Prisimenu vieną kartą abudu su Juozu piovėm dvieję rugius. Rugiai buvo prasti. Juozas pioūna, o aš griebiu tuos rugius. Jisai pioūna greitai aš nespėju. Jisai mane pasivėjęs antra pradalgę aš pasilenkus griebiu ir verkiu ir kavojuosi kad nematytų, kad aš verkiu, taip mūčijausi ligi pietų. Papietavus nėjau gult gulti, negalėjau dirbti. Andrius dar nedirbo, ganė karves pogiriu, betk jį skriaudavo su maistu. Įdėdavo į krepšį menką maistą. Kai Kaip tik apsivedė Juozas, Juozo žmona viską užrakinėjo: spulyčią klėtį, visas spintas, kas tik galima rakyti. Klėties raktas didelis, o kiti mažiukai, tai suvėrus netinka. Jinai užkiša taddidel ta didelį už juos mens ir taip nešiojesi. Besemiant jai vandenį įpuolė raktai į šulinį. Andriui reikėjo išimti. Abudu su Andrium labai juokėmės ir džiaugėmės ir vadydavom tuos jos raktus "brankštas", kad reikia nešioti visą laiką su savimi kaip šuniui brankštas. Pas mus niekas nebuvo rakinėjama, tai mūms nepatiko.

Mes vasarą labai anksti keldavomės dar saulei netekėjus, nes paskiau gyvulius užpuola visoki vabzdžiai ir juos išteŋpaida. Mūs gaspadinė miega ilgai. Aš atsikeliu saulei netekėjus, pamelžiu karvis ir einu į lauko darbus. o pusryčius tik gaunu tik dešimtą. Tai man sipna

~~Atsisveikinimas su Sena Rūda~~ 2
(Andrius)

kaip jaunam žmogui, Darbai visi sunkūs žemės ūkyje. Tai ir sugalvojau bėgti iš Senos Rūdos

Peržengus slenkstį (X) 3/16

Žmogžudys
Antikristas
Dbieščikas
Žydai

Kazokai
Vengrai
Ubagai
Ubago daina

Dielinykai
Vadai

18 pl

II - 119 Močiutė 6
red 84 II 15 347

+ Žmogžudys

Labai siunkei prisimenu, ką močiutė papasokojo mum. Tas buvo seniai, dar gyvenant Mikui Bartinkui su Mare Dugutyte. Atėjo Karčiamskas, Karčiamskas Mikui: "Važiam pas mane. Pas mus atėjo žmogus nuo giros per Margelį. Nežinau kodėl vadino ta kampa mūsų ir Karčiamsko Margeliu. Tas žmogus prašo kad jį nuvešti į Starapolę". Tais laikais taip vadino dabartinį Kapsuką. Starapole. Ir tas žmogus siūlo gerai užmokėti. Mikas sako: "gerai, aš galiu padėti, bet jau vakaras nuvešti galiu tik rytoj". Tas žmogus: "Kad negaliu rytoj" ir siūlo dar pridėti pinigų, kiek siūlė. Mikas sako: "veškim, paimkim dar vieną vyruką". Pakinkė arklius ir išvaževo. Tas žmogus prašo, kad dar jam reikė čė visai netoli į girą netoli Margelio. Į Starapolę reikė važiuoti per Butką, o tam žmoguir ant Sudelių, vyrai sako "gerai užsuksim". Pavaževo visai netoli į girią, žmogus išlipo iš vežimo, priėjo prie eglės, atkasė samanas ir paėmė koš ką suvyniota ir padėjo į vežimą, bet Mūs vyrai jį pradėjo įtart. Pasisodino į vidurį ir panorėjo pažiūrėti, kas ten suvyniota. Paimė išvynioti. Tas žmogus buvo nelaikomas, tik sėdėjo terp vyrų. Greitai iššoko iš vežimo. Vyrai bunj šoko vytis. Pagavo, atvedė prie vežimo, parodė ką rado. Suvyniota buvo ~~suvyniota~~ žmogaus galva ir ranka. Klause kas čia yra. Jisai viską papasokojo. ~~Kad čė yra kunigo~~ Jisai ~~turėjo~~ nužudyti ir kaip įrodyma reikėjo nuvešti parodit jam. Labai gerai iš tai užmokėjo, ~~tiesa~~

Vyrai tą žmogų močiutė 7
348

~~Paskui~~ parsiveže namo, surišo, paguldė ant žemės ir šoko jam: "gerai, mes tave nuvešim, kur reikia rytoj." ~~Atėjo~~ dar keli kaimynai ir taip sėdi. Pradėjo kai kurie suvažiuoti, tai ėmė lošti ~~kortom~~ kartom, ~~loti~~. ~~Tas žmogus guli surištas~~ Šitie užstatė ant durų stalą ir lošia. Jiem ir nusibodo, tas gulintis žmogus paslinkuse po stalu ir turbūt buvo surišimą atrišęs ir išbėgo per duris. Vyrai ~~šitie~~ ~~tuoj~~ tuoj pajuto iš šoko vytis, tas žmogus bėga ir atgal sauja meta pinigus, mano kad šitie sustos jį vytis o ~~vis~~ rinks pinigus, ~~o~~ Vistiek vyrai pagavo žmogėnį ir nuveše tenai ~~kur~~ kur reikia su viskuo.

Aš kai užaugau, girdėjau (ne iš močiutės), buvo tokios kalbos, kad nužudė kunigą ten kur apie Šilavotą, bet viskas buvo girdėt miglotai.

Surdegaudo 82 VII 13

I-27 349

ž Stuba

+ Antikristas

[Mūsų stuba buvo labai didelė, keturkampė. Iš dviejų šonų buvo platūs suolai. Gražūs, iš vienos lentos, visada balti, gražiai išvaistyti. Tie suolai stovi iš abiejų galų ant kaladėlių. Kur suolai susidūrė, kampe įžambiai nupjauti ~~iš~~ fra toke kampe kertėj, ~~tai tamsu~~.] Pas mus prisirenka iš kaimo daug vyrų ir šneka visokius reikalus: kaip einasi darbai, kiek dar rikės kulti, kiek išduoda rugeių kapa. Ir aš ten judinuosi. Vienas vyras ~~kad~~ sako, ~~kad~~ „bus greitai pasaulio pabaiga". Kiti iš jo juokėsi, kad bus pasaulio pabaiga, tai visi žinom, bet kada bus, tai niekas nežino. Jisai sako, kad jau žinoma, nes prieš pasaulio pabaigą turi užgimti Antikristas ir jau užgimė. Visi sujudo, kaip tai, kas tas Antikristas. „Jisai su velnio galybe. Turi (~~geležinį~~) pečių, tas pečius visas geležinis, dega ir eina pats be arklių. Ir kas nenorės klausyt Antikristo, kiš į tą pečių." – Nežinau, ar ~~to~~ tie vyrai juo tikėjo, ar ne. Jisai buvo už kitus gytresnis, nes žinoniem laiškus rašydavo. [Aš viską ten girdėjau ir pradėjau bijoti to antikristo ir to pečiaus. Terp ~~kur~~ suolų stuboj (buvo kur jie susidurė) tamsi kertė. Aš įlindau į tą kertę ir manau, kad mane čia neras. Ir laukiau, kada atvažiuos su pečium. ~~Bet~~ Turbūt ~~aš~~ ~~ilgai~~ ilgai buvau įlindus, bet išlįst bijojau,

kend

man pasidare ten šalta. Kada išlindom iš to kampo, vyrų jau nebuvo. Aš papasakojau mamai savo baimę. Mama nuramino, sako nebijok, neatvažiuos. Paskiau aš ~~apsip~~ apsipratau su ta baime ir ~~užmiršau~~ užmiršau tą pečių ir daugiau negirdėjau apie Antikristą.

~~Vatlesnyne, ar Padesnyne, tikrai nežinau~~

Buvo tokė įstaiga dėl girių, kaip dabar urėdija. Nuo mūs tą įstaigą buvo tolokai už girios. Nežinau, kokiu reikalu siuntė mane į tą Padesnyne. Aš buvau dar mažiukas bet gerai žinojau tą įstaigą, tai todėl mane ir siuntė. Aš nuėjau, ~~ir radau į kalidorių, bet tos durys ne į raštinę bet į virtuvę, [illegible]~~ koridoriaus durys radau atdaros, ir ant virtuvės slenksčio guli šuva kaip veršis. Tas šuva mane neloja tik į mane žiūri. Aš į šunį žiūriu ir taip mudu į vienas kitą žiūrėjom ilgą laiką ir niekas neišėjo iš virtuvės. Aš pro šunį bijojau eiti, taip ir išėjau. Į tą raštinę nėjau nes nieko nesutikau ir nepaklausiau per kur reikia eiti. ~~ir~~ Išėjau neatlikus to reikalo su kuriuo buvau atėjusi.

Ten toliau ~~[illegible]~~ už girios, buvo valdiški namai ir tenai gyveno Padesnio padijokas Abiesčikas, irgi ruskis. Visi ofycierai buvo ruskiai. Aš pareidama namo, norėjau tenai užeiti ir pasakyti, ko buvau tenai užėjus, bet pamačiau tenai ant kiemo du šunis ir bijojau eiti.

Mūs močiutė buvo tarn pas tą ~~A~~ Abiesčiką pas jo žmoną sargomčią, kaip ~~[illegible]~~ priemeja. Močiutė pasakojo, koks girtuoklis tas Abiesčikas. Guli lovoj ir rėkia – "davai votku, davai votku", tai jam ~~[illegible]~~ tarnaitė pajima didelį stiklelį ir gulinčiam supila į gerklę. Taip dvi savaites gulėdamas gerė paskiau po to gėrimo negerė nė lašelio per du mėnesius.

žydai, ubagai, karobai, vengrai,

Žydai

Pas mus visur T-28 351

Buvo toks pripratimas, kad žydai važinėdavo po kaimus su visokiom prekėm. Važinėdavo vienu arkliu ir nedideliu vežimėliu, prikrautu visokių prekių – smulkių ir stambesnių, net ir medžiagų. Kuris turtingesnis žydas, tai to ir prekės tavoro brangesnės. brav (važiodavo.

Vienas jau labai senas žydelis važinėdavo tik su molinės indais, bliūdais, puodukais, puodynėm. Tas žydelis buvo vardu Abromas. Mama su juo vesdavo prekybą, jį mylėjo ir jam duodavo kiaušinių, pieno, ir mum vaikam liepdavo pririnkti gražių bulvių dvi nagažes. Jisai atsilygydavo prekėm. Mes vaikai tą žydelį mylėdavom nes jisai, mamai neprašius, duodavo mum kringelių. Tas žydelis buvo iš Butkos (vardas Abromas), mama vadydavo Abromėlis o mes vaikai vadydavom Abromleišor. Dabar Aluožu Būda pirmiau niekas kitap nevadino kaip Butka. Senniau Kazlų Rūda niekas ir taip nevadino Kazlų Rūda bet tik Stacija.

Viena kartą Abromėlis ilgai neatvažiavo, atvažiavo už kelių mėnesių. Mama klausė: "Abromėli kur buvai pražuvęs, kad taip ilgai mūs neaplankei, mamom kad gyvo nėra." Abromas rankas susiėmė ir dejuoja: "oi vai, oi vai kaip man buvo koks nesčiestis! Aš pirkau kumelę, ta kumelė buvo kareivių išbrokyta, (nors gana graži) pardavė nebrangiai, nes buvo bišką slubai. Nupirkau ir džiaugiuosi, kad beveik (kad) (dykai) gavau, gerai einą. Nuvažiavęs į miestą prisipirkau pilną vežimėlį tavoro ir važiuoju namo. Kumele bėga ristele. bet gatvėj ten neše kareivius plėtus ir su orkestru. Kumelė išgirdo karišką maršą ir davai lėkti kiek gali. Aš kaip sėdėjau, ant vežimėlio, ir tavo nugriuvau į plentą, o kumele taip ir nulėkė, bedaužant vežimėlis suiro ir visą išbarstė tavorą. Žmonės sulaikė, bet viskas buvo

pametė plentu važiuodamas.

sudaužyta, bliūdai, puodukai azobiliai, puodynės, viskas sudaužyta. Tai vat gaspadinėle, koks nesčėstis turėjau." "Gaila, bet ką Abromėli padarysi. O kumelę ar dar turi?" "Turiu gerą, be nuovarų, tai manau ir laikyti." Mes vaikai buvom vieni namie, ir atvažiavo pažįstamas žydas. Klausė ką turit parduot ir ką pirksit. Mes sakom nieko nepirksim ir nieko neparduosim. Žydas išvažiavo ir nakvojo pas kaimyną Karčiauskus. Brolis Juozas parėjo biskį išgėręs su ūkininkais gražiai pasikalbėjo ir išėjo į Karčiauskus. Parėjo vakare iš Karčiauskų ir davai mus mušti visus, sako kad mes pardavėm tam žydui miežių iš klėties. Mes nė nežinojom, kad jokių miežių nežinom. Labai pykom ant to žydo ir žadėjom jam atkeršyt. Už kokio mėnesio žiūrim, atvažiuoja pas mus žydas. Mes irgi buvom vieni namie, be vyresnių, mes jau buvom paūgę. Ona jau buvo merginа. Ji mums liepė paimt šluotą ir pamerkt į pamazgas, ji pati paėmė kačergą, brolis Andrius pagalį ir laukiam žydo pasirodysiant. Kaip tik žydelis praviro duris mes visi ir puolėm muštі kuo turiom rankoj: "Ar mes tau pardavėm miežių, ar tau pardavėm miežių!" Žydelis atbulas, atbulas ir šaukė: "Koki mieži, koki mieži." Ir greitai į vežimą. Brolis Andrius dar paleido šunį nuo lenciūgo, šuva irgi puola žydelį. Vėliau, kai buvau didesnė, pagalvojau, kad žydas nieko nepasakojo niekam. Tai Karčiauskienės darbas. Mes ir žydelis nukentėjom nekaltai. Ji mėgo visokius pramanus ir plepalus suplietkavoti. Jeigu mes būtume ir pardavę, tai žydas niekam nesakytų, mum rūkėjo su juo prieš mušimą išsiaiškint, gal būtume sužinoję, kas Juozui sakė.

Mes žydu nepeksdavom, bet kartu ir bijodavom. Mama mum saky-
davo, kad po vieną neiti į kromą pirkti druskos ir žapalkų, ~~nes~~
nes žydai gali nuo jūs nukirpti plaukus, o dviese geriau susikusite.
Ko kito mes ir nepirkdavom, o tiesa, dar gazą ~~pirkdavom~~.
[Neapkęsdavom dėl to, kad prisiklausydavom gavėnios iš
kantičkų giedant giesmes kaip žydai Kristų kankino, plakė
spardė, spiaudė. Tai ~~Mes viską girdėdavom kaip gieda iš kan-
tičkų~~ ją nukankino, ~~kaip parašyta kantičkose~~.
Be to žydai gali pagriebti ir į rūsį nunešti dėl spovimo, nes jiem reikia kokio
čionus kraujo macai

[Vieną kartą atėjo pas mus trys žydai pirkti karvės.
Susėdo ant uslono pečiais į stalą, o kojos į duris. Aš
priėjau už stalo ir su kreida parašiau kryžių ant
~~pečių~~ nugaros vienam žydui, Kada tie žydai išvažiavo, aš pagalvojau ką
aš dabar padariau – didžiausią griekų, ~~bet~~ jei jaigu žydas
apsižiūrės ir supras kad aš taip padariau, kas bus man tada.
~~Aš~~ Pamačiau kad tie žydai nuvažiavo pas Karčiauską
Kubilių, žiūriu ~~tie žydai~~ jie sėdi prie stalo, Pasisakiau ir
~~vaik~~ vaikam, ką padariau. Žiūriu stovi tas baltas kryžius,
matyt ~~nep~~ neapsižiūrėjo. Manau, gal ~~jie~~ ~~ostrai~~ padės, bet aš
pati prisėslinkau iš užpakalio, Manau kas bus, tas bus, imsiu
ir nutrinsiu tą kryžių. Žydas pasijuto, kai aš paliečiau
atsisuko, pamatė kad čia mergaitė zulinasi, nekreipė dėmesio,
o aš ne vieną kartą nutryniau, per kelis kartus
tryniau. Ir visa drebu, kad tik nesuprastų, Kada nutry-
niau pasijutau laimingiausia, kaip niekad ir pasižadė-
jau tokių špôsų ~~daugiau~~ daugiau nekrėsti. Parbėgau namo
laiminga. Dabar jau kitoks gyvenimas ir vaikų, vaikai jau tu-
ri užsiėmimą, ~~nėra~~ mokyklis, bet kaip pagalvoji, dabar laimingi
vaikai ~~ir~~ ir dar kartą laimingi.

+ Kazokai.

Vieną šiokią, nešventą dieną mama išsiruošė kaž kur važiuoti. Juozo nebuvo namie. Ji visada kaip Juozo nėra namie, kaž kur važiuoja, turbūt Juozas neduoda arklių bile kur važinėti. Mama pasakė mudviem su Andriumi kad pakinkytume, nes ji pati pakinkyti arklio nemokėjo. Mudu pakinkėm į bričkelę ir ji išvažiavo nežinom kur ir ko. Nuvažiavo tuo keliu ant Skriaudžių. Praėjo jau nemažai laiko, dar neparvažiuoja, mes pradėjom laukti, nes jau pradėjom norėti valgyt. Aš priėjęs prie lango žiūriu, žiūriu mama parvažiuoja tuo keliu iš girios per Margelį ir joja šale kazokai. Aš pamačiau ir surikau: "vaje ana mama parvažiuoja ir šale joja kazokai, ir kaž ką mamai sako. Andrius pribėgo prie lango, pamatė ir pradėjo verkti ir bliaudamas bėgti pas mamą, bet jam dar nenubėgus prie mamos, kazokai atsitraukė nuo mamos. Kazokai mamos klausė: "gdie Dambova Būda? Mama sako nežinau, ponieliai, nežinau. Kazokai nusispjovė ir sako: "staro baba, nerozumiejes gdie Dambova Būda" ir nujojo, tik išgąsdino mamą ir Andriukėlį. Andrius mamą labai mylėjo, vadindavo mamute. Aš erzindavau: "Mamute papūčio trale trale tralele, man mama fenkšt per burną: "Tu išsidarinėji savo armoniką, aš nutilau ir daugiau neerzindavau". Mes vadindavom mama, o Andrius mamute.

Kazokai čia ilgai buvo, nežinau, dėl ko jie čia buvo. Kad jie čia išbuvo tokius dalykus nesupratau,

Kur ta Dambava Būda niekas nežinojo, vadino Budka, Saugvel'kau pradėjo vadinti Gudų Būda.

Su Andrium — Vengrai

Šabai mudu sutikdavom su jaunesniu broliu Andrium mudu visur abudu vaikščiodavom ir išai manim rūpindavosi – tu čia neik, tu gali paslysti, gali parpulti. "Karta" Andrius mane šaukė: – Ateik (atėjo) Vengrai. Ir atėjo vengras Karimas, tai pasiklausisim jo muzikos. Ir sako kad turi armonikučių lūpinių žadėjo mum parduoti.

Tais laikais vaikščiodavo tokie jauni vyrai ir vadinosi vengrai. Klausiau, ar jis pats save pavadino vengrais ar žmonės taip juos vadino. Tie vyrai nešiodavo (nešiodavo) ant pečių didelę dėžę, sako kad jų kromas, ten visko buvo šepetaičių (vaistų) kortų, vienu žodžiu visko, ko žmonėms reikia. Vienas toks vengras buvo mūs ir mamos simpatija. (mėgiamas) Turėjo Karimas (Vadinosi) tokių vaistų dėl karvių, vadinasi rauganų alijus, bet mama tų vaistų neperka, nes jeigu tais vaistai mūs karvės ištrinsi, tai mūs karvės iš kitų atims pieno riebumą. Tokių (Tų) vaistų mama nepirkdavo, sako griekas. Parėjom mudu su Andrium namo. Sėdi Karimas ant suolo išsidėstęs prekes ant suolo. Stovi ir armonikėliai. Mes labai apsidžiaugėm ir prašom mamą, kad nupirktų. Mama žada nupirkti. Karimas sako, kad kaip mum nebrangiai rokuos. Ir nupirko po armonikėlį. Pirmiau Karimas pagrajino, bet mūsų taip neina kaip jam. Mudu prašom jo, kad pagrojintų ant savo didelio armonikos. Jisai pagrajina.

Ateidavo ir daugiau tų Vengrų, bet kiti pasiūlo pirkti, kaip šį tą ir išeina. Karimas pabūna ilgiau.

Kaip aš užaugau, tai girdėjom žmonės šneka, kad tie vengrai buvo Vokiečių šnipai po karo jie nevaikščiojo. Visi jie kalbėjo lietuviškai. Kaip ten tikrai buvo, nežinau

Buvo labai malonus žmogus, gražiai grodavo armonika. Mudu su A. šokdavom jo melodijas. (Jis įrašytas)

Jisai pas mus atėjęs jausdavosi kaip savas. Nesirengia iš namų kokias 3 valandas. Duodavo mums dovanų – visokius pavelslius ir po saldainį.

Tie vyrai nešiodavo apipieštą didelę dėžę gal m ilgumo ir kolegos dėžė [illegible]

o daugiausia tai vaistus gyvuliams

į galą

Tos ubagėlės vaikai du tarnavo pas mus. Juozas už bernę, o Marytė už tarnaitę. Labai buvo geri vaikai. Juozas du metu tarnavo pas mus, o Marytė penkis metus. Juos vadindavo gegužinkais, o jų motiną Pranciškune. Turbūt jų pavardė buvo Gegužiai.] Ateidavo toks jaunas vyras nei šlubas ni kolieka. Ubagas neimdavo, tik prašo valgyt. Jo tėvai ir broliai gyveno pasiturinčiai ir valgit turėjo ką. Jisai nešasi daug krepšių ir visi prikimšti kas ko. Vies kartą apžiūrėjom jo krepšius. Pasirodo iš šiukšlyno visoks niekas, bėgas prašo valgyt. Žmonės duoda. Eina pas kitą irgi prašo valgit ir visur duoda ir vis valgo, paskiau jam matyt arosi negera viduriuos ir jisai skergesi viduriais iš tiesų, atsiprašau, kad taip rašau. Jisai sako: "aš šikt, šikna nešikt, aš ją draskyt." Žinoma jam nori kad būtu lengviau viduriuose.

į galą

Pirmiau jokių prieglaudų nebuvo ir invalidu namų ir nieko negydė tokių žmonių. Tos ubagėlės vaikai verkdavo, kad motina ubagauja, sako mes tau duoną uždirbam, gali valgyt ir nieko nedirbti, bet ji vaikų neklauso, vistiek eina ubaganti. Pas mus pabūdavo akjus kokę savaitę. Ji našlė, vyras miręs.

Vienas ubagas atvažiuodavo važiuotas. Dar jaunas, tik biskį šlubas. Atrodo sveikas, bet skundžiasi, kad kas yra krutinėj ir mamai sako: "Ar tu girdėjai koda miršant išpištaliuto". ~~tai taip~~ Mama sako: "girdėjau, vyrai turi ir šaudo." Tai teip mano krutinėj pokšteliejo ir nutada jaučiuosi krūtinėj negerai. Mama tuo ubagu labai rūpinosi kap tik atvažiuo jo Mama kure pečių kaičia vandeni, atneša šiaudų kūli, paklojo. Paskiau visu jo drabužiu, sukišo į pečių ir krepšius. Atnešo iš švarius baltinius. Atneša ceberį

kurie net knibždėjo gyvo

+ Ubagai

Tais laikais būdavo labai daug ubagų. Beveik ne- būdavo tos dienos, kad nebūtų ubagas. Ubagaudavo ir toki, kuriem nereikalinga ubagauti, ėjo ir nešė didžiausius krep- šius. Pirmiausia atėja pagarbina Kristų, jam atsako: "ant amžių amžinųjų amin" Sėda ant suolo ir poteriaujo visą tėvelnasį. Kai kurie išjima kantičkas ir gieda. Buvo ir tokių, jau senai pažįstamų toj apylinkėj; buvo ir tokių kurie šlubi bai laiko arklį ir ubagaujo važinėdami su arkliu. Tokio ubago reikė ir arklį pašert. Toki nori ilgiau (ir užsibūti, kad jo arklį ilgiau pašerti. Kai pasimeldžia, šeimininkė ~~atneš~~ atnieša vieną kipalą kampą duonos koki pusantro kilogramų svaro, du ar net 3, karbais

balsu duoda dar ko nors: lašinių, kiaušinių. Ubagai [illegible] ir jam [illegible] [illegible] [illegible].

Vieno ubagelio man būdavo gaila. jisai labai liūdnai poteriaujo už dūšeles esančias čyščiuj: "Amžiną atilsį duokie jom viešpatie, O šviesybe amžina teguj joms apšviečia amen", Aš mamos prašydavau, kad jam duotų la- šinių. Mama duodavo, Aš, kai ubagas poteriauja, prieinu prie ~~ubago~~ ubogo visai arti ir klausau kap poteriaujo. Vienas ubagas poteriauja už dūšes čisčiuj esančias ir už tų namų fundatorių, bet aš nesuprantu kas tas namų fundatorius, aš mamos kelis kartus klausiau (mama pasokė kad kas tuos namus pastatė ir keno yra tie namai.

nas fundatorius

Atidavo toks ubagas ir neviską imdavo. Imdavo tik sviestą, tai jį vadydavo sviestiniu Jis sakydavo kad jo žmona paliegus ir neviską gali valgyt tik sviestą.

Atidavo tokė ubagėlė ir mūsų vaikam padalydavo po kringelį, mes jos laukdavom.

Dz "ubagėlę"

prišildo vandens ir liepė praustis. Pas jį tiek buvo berudo, kad vos panešė. Mama išmaudo, viską išdegina. Paeina ir sako, kad jsai ne šem svietė beip pančesi ir visbiek mamai išprašys dangaus karalystę, tai kiek galėdama juo rūpinasi. O Juozas pyksto kad reikė šerti jo arklį. Būno kokes tris denas, jsai pas mus atvažinoja kartą per menesį ir visado apkepęs gyvin. Ale jis neša utėles, o jį neša utėlės. Mes vaikai jo nekęsdavom, labai turėjo gerą liežuvį ir mokėdavo ~~ir mokėdavo~~ mamai visko pripūsti. [Juozas sakydavo kad kaip ~~atvažiuos ab~~ atvažinos išvysim.

Mum vaikam pramoga. Kai kurie ubagai giedodavo iš kantičkų, kai kurie skaitydavo iš knygų maldas. Mes atsistoję klausom. Mes laukem, mažu ką paskaitys, bet gou nieko. Pas mus knygų buvo našai: Šventųjų živatai, pekla ir maldaknygė vadinasi "Šaltinis" knyga dobelė ir knygelė Karalienės Mikaldos. Mum varbiyt neduodavo, saka sudraskysit. Paskiaus kai pramokom skaityti, buvo ir daugiaus kas paskaityti. Mum (giminė kunigas pargis) užsakė laikraštį "Šaltinis". Ten ėjo priedas "Šaltinėlis" vaikams. Mes labai laukdavom "Šaltinėlio" ir geriau pramokom skaityt. Mama prašydavo kad mes jai paskaitytume "Šaltinį", mes skaitėm blogai, sunkiai bet visteik šaip taip paskaitydavom. bet jeigu nerėdavom tai ir geriau pramokom. "Šaltinį" lydavo kartą į savaitę. Buvo Krikščionių damo kratų liekašti.

Ubagas

Koks senas ir nedrūdas ubagas. Pas mus ateidavo gal ir du mėnesiu kartą, o gal tankiau, bet jis būdavo visada linksmas, visada ką nors uždainuoja. Mama jį mylėjo, kad jisai daug žino apie šventuosius ir daug aplankęs šventų vietų. Buvęs Čenstakavoj, buvęs Vilniuj, aplankęs ~~xxx~~ Kalvarijas ir šiaip visur kur-tik koks atpuskas ~~yra buvęs~~. ~~xxxx~~ Su mama jisai turi apie ką pasikalbėt. Mama priima jį ir peruukoot. ~~Mama jam~~ Ir lašinių kartais atpjauna. Nepoteriauja, kaip kiti krepšius ~~pasikapi~~ pasikabinę. Turi tokią didelę ~~kl~~ knygą, iš jos paskaito. Bet ~~t~~ tokioj knygoj yra ir paveikslėlių, mums kartais duoda pasižiūrėt. Prisimenu vieną paveikslą. Ligonis guli lovoj, turbūt rengiasi mirti. Stovi angelas gale galvos ir ligonį saugoja, o velnias stovi gale kojų ir turi kanabėką ant pečių užsidėjęs ir laukia kada dūšia iš kūno išeis tai ~~ir~~ kabys, su tuo kanabėku dūšią ir nešis. Taip mum aiškino tas ubagas. Priėjo ir mama pasižiūrėt. sako: Vaikai ~~nelyst~~ nelyskit užgulę, eikit šalin. Mes pasitraukėm, bet vistiek žiūrėjom. Tas ubagas atsistojo ir uždainavo: Kas duos duonos – sutrupysim. Kas duos miltų – išdulkysim, Kas duos kruopų – išbarstysim. Kas duos lašinių didelį šmotą, tas ras danguje zoplotą. Ubagas su mama dar ilgai ~~dar~~ vakare kalbėjo apie šventuosius, rodos kad jis ten buvęs (ir matęs), kaip ten šventieji sustabigti. ~~mama~~ Ką jisai pasakojo, buvo begalo įdomu. Mama jam patarė nueiti į Višakio Rūdą, kaip į šventą vietą. Mes pasiklausėm. Nevisą supratom ir pasitraukėm.

Ubagų dainavimas buvo vyrų. Moterys ~~[illegible]~~ ubagai 5 ~~[illegible]~~

Ubagė.

Pas mus ateina viena tokia ubagė. Iš Puškunegiškė. Ji pas mus dažnai ~~ateidavo~~ atsilankydavo ir skaitėsi kaip pažįstama. Gyveno su tėvais. Tėvai nemaži ūkininkai, nuo mūs nelabai toli gyveno ir buvom pažįstami. Ji ateina, pasako: "Tegul bus pagarbintas". Atsisėdus ant suolo, papoterauja, kaip visi ubagai. Dar ne-sena, kokios keturios dešimt metų, visada gerai apsi-rengus, labai stambi. Ji miršta nuomariu. ~~Ji ateina~~ Atlinkų įeina ir krepšių nenuima. Atėjus klausia, ar neliko barščių nuo pietų. Jeigu yra barščių, tai jų pavalgo ir klausia ar turit ką pamalt. Ji norėdavo malti, tai jeigu yra džiovytų kokių javų, rugių ar avižų, tai geldelę prisemia ir sumala. Pas mus beveik visada būdavo džiovytų kokių nors grūdų, nes pečių kasdien kūrena dėl šilumos. Mes vaikai norėdavom kad šita ubagė ateitų ir pamaltų, mūm mažiau reikia malti. Ji eidavo ubagaut štai dėl ko, ~~ji pas mus~~ kaip bent pasakojo. ~~kad~~ Kai ji apmiršta nuomariu, tai dantim griežia ir susikramto labai liežuvį ir sunku iš gydyti. Ji žino tokį vaistą, nuo kurio grei-tai išgyja. Ji žina ubagaudama, kur yra senų die-dų, kurie rūko pypkes, ~~ir~~ tai berūkant atsiranda tokio skysčio ~~[illegible]~~ pypkės dugne. ~~[illegible]~~ Ji atsineša ~~bo~~ bonkutę ir diedas išvarvina tais vadi-namas sultis, tai ji kai apmirus susikramto liežu-vį sultim ištepa ir greitai išgyja. ~~nes~~ Ji nuomariu miršta kartą į savaitę ir vėl susikramto. Pas mus nė karto ~~nep~~ nepamirė.

Nebuvo ~~[illegible]~~ + Ubagų daina III-71

Ukazokai? Dielininkai / 391

84 II 15

Dilininkai VII-21

[Kur aš gaspadoriavau, buvo labai daug gražių ~~atvėtrai~~ privirsta medžių, lygūs, ilgi ir su žieve, daugiausia pušys. Ten dirbdavo du žmonės, jie tuos medžius ~~piaudavo~~ švarcuodavo iš abiejų pusių nuo piauna po lentą. ~~Tai~~ (pirmoji) lenta vadinasi paėvarte, o medis vadinasi nušvarcinotas. Tie žmonės (kažkokiu būdu) jie piaudavo dviese medį užsikėlę aukštai, nes vienas viršui ant didelių ožių antras apačioj dirba. Kaip jie užkelė medį? ~~Tai pasidarė tokį vadino vadintą ožį, su to ožio pagelba ir užkelia aukštai,~~ paskui vienas viršui, kitas ~~apačioj~~ traukdami pjūklą (ilgas) jie apačioj ir piauna. Netik medžius švarcavoja, bet ir lentas piauna. (Tuos žmones vadindavo dielininkais.) Vienam kojos dėl ten (pirįg) piaudavo lentas, nes jau buvo už penkių kilometrų, (kartais būdavo) tartokas (Kos...) kompanijoj). Šiaip tie vyrai neblogai uždirbdavo, bet darbas sunkus, gal būt atsiėjo pigiau, kaip vežti į tartoką.] Tie vyrai buvo stiprūs ir stambūs. Jie man buvo pažįstami, nes jie iš mūsų kaimo: pavardė vieno Malonis. Malonis turėjo nuosavą stubą ir tris margus lauko ir daug vaikų. ~~Sūnus~~ Kitas / ~~Šeris~~ Skėrys gyveno šeimoj stubelėj ir turėjo už tą stubelę atidirbti savininkui. ~~Juda vadinosi Dulininkai~~

Malonio Vyžiaus sūnus buvo siuvėjas ir ėjo mokytis pas siuvėją Petrą Brundzą, mano (būsimą) švogerį. Tada kai pas mus siuvo, dar nebuvo švogeris ir nežinojau kad bus. Maloniukas buvo geras gizelis ir išmoko gerai siūti. Siuvo geriau kap Brunza, (vėliau) ateidavo pas mus siūti. Išvaževo (paskui) į Ameriką ir tenai siuvo.

Malonio prigėrė mergaitė kokių aštuonių metų. Ji po pietų nuėjo į savo išsozelką išplauti mozgočių. Sozelka buvo pilna, jije, matai, įpuolė, ir nemokėjo plaukti ir prigėrė. Buvom šermenyse, niekas neverkė, tik Malonienė bėdavojo, kad veselė netikėta. Aš pas dėliniukus dažnai ganydama bėkydavausi ~~pas juos~~, ten visada kurdavosi ugnelė ir būdavo keptų bulvių. Jie man duodavo ~~keptų~~ tų bulvių, o aš jiem duodavau pieną su bonkute kurį atsinešdavau iš namų. Man būdavo smagu pas juos, ~~jei man seni pažįstami~~, tik ten kur jie piaudavo buvo negalima ganyti, aš tokiom palikdavau karves pas juos ~~nueidavau~~ ~~[illegible]~~ ateidama.

Vienas Karčiausku suaugęs sūnus, vardu Petras nežinia iš kur sužinojo, kad galima būti vadu, vesti žmones į Ameriką. Tais laikais kas tik norėdavo ir turėdavo pinigų, galėjo važiuoti į Ameriką. Reikia tik pereiti Prūsų rubežius.

kurį mes vadinom Bumburku

363

Vadas.

1.84-I.15

taip vadino Petrą Karčiauską,
(Dauk ne kas taip vadino vadu, bet nevisi žinojo
koks vadas.) Labai jau seniai užsijima tuo
amatu. Jisai veda žmones į Ameriką. Kas nori
važiuoti į Ameriką ateina pas jį, susitaria su juo
~~?~~ ir užmoka, kiek tenreikia, o jisai viskuo pasirū-
pinas. (viską susitvarko su juo su tuo vadu. Visi iš-
toliau jį vadina vadu, o mes Petru Karčiausku,
o mes vadindavom Bumburke ~~toks buvo jo idėja~~. Petras
samdydavo mūs Juozą, kad nuvežtų ~~?~~ savo arkliais ~~važiuo-~~ vežimu
~~?~~ ~~į Ameriką~~ ~~?~~ ~~?~~ Vokietijos. Ligi kur
nežinau, ~~nes~~ (turbūt iki sienos) ~~?~~ bijodavo vežti, nes
jau nuo Pilviškių ~~jau~~ pradeda tikrinti žmonių
dokumentus, nes visokių važiuoja. Kiti pabėga nuo
vaisko, kiti padarė kokį nusikaltimą ir negali
viešai rodytis. Dabar apie Bumburkę. Karčiauskas buvo
vedęs antrą žmoną. Pirmutinės buvo penki vaikai
trys vyrai ir dvi dukterys. Kiti buvo jau išsisi-
kirstę, liko tik vienas Petras ~~ir užsiėmė tokiu darbu~~ kalbėdavo, kad jį palaikydavo lietuviai rytus su savo mokslu
vežti į Ameriką (Juozas vežda͏vo savo arkliais ir jam
gerai užmokėdavo ~~ir Juozas vežiodavo~~. Ten vadas
turi pasiųstų žmonių, tie susitaria su pasieniečiais,
kad reikia pervest tiek ir tiek žmonių ir
Pasieniečiai perveda per ~~sieną~~ rubežius, perėjus per
rubežius ~~sieną~~, jau niekas negaudo, bet vadas rodos išperka
važiuojant visą kelią, nežinau ligi kolai, ~~Kai~~ kur sėda į
laivą.

braukini ir nieko nebijo; Žmogus važinodamas užsimano valgyt, jis savo čemodane visko prikrauta atsidaro čemodana ugi žiuri visas tuščias, atvažiavo pas vadą rokavojo, ~~kurai rokavojo~~ bai ten ir ~~išk~~ ~~iškrausta~~ karčiauskienė, nes žmonis teip šnekėdavo kad karčiauskiene iškrausto iš ~~kraudo~~ čemadonus. Iš kur žmonės sužinojo gal nuo vaikų, vaikų buvo daug didelių ir mažų. kad krausto čemadanus bet žmonis sužinojo Karčiauskiene niekaip nieko gero neturėjo kad ką pavalgyt tuoj ~~bi~~ bėga pas pažįstamus skolyt.

Kol važe šitą bizni, gyveno gerai. Petras gražei apsirengęs ir išgėręs. Pasikinkęs pati geriausią arklį į roguter ~~vazuma~~ ~~vazuro~~ važinoja ir rėke: ~~pras~~ — Prieš ~~p~~ beri! prieš bėri! rodos nesulaiko. Visi teip juokdavosi, kad sukuške neulaiko. Viskas gerai sekėsi, bet vieną kartą ~~teip~~ dar ~~nusisauko~~ nusisiseki ~~Bumar~~ Bumburkė. Grįžo vienas žmogus. Jam iš Vokietijos nebuvo jam išpirktas kelias, o jis pinigų neturi ir nėr kur pasidėti. Turi pėsčias grįšti. Tada vadai galas. Tas žmogus viską išnešiojo, kaip daro ~~vad~~ vadas. Tada atidaro pas mus ~~paklaus~~ paklausti, ar teisybė. Juaza dabar dar kelis žmonis nuvedė bet ~~Juozas~~ jam nepabiko boks nulegalus darbas ir daugiau neužsiėme, nors uždirbti galima buvo gerai. Karčiauskai visai nusibankrutijo, pardavė geriausią žemės dalį kurią nupirko Bandošelis (Martinaitės)

XI Pervoimiškėje (XI)

365

Prasideda karas

Turėjom apsiprasti

Pafronlės kasdienybės

(Nieko nelaukojau)

Atneša vokiečiai

Mane išgąsdina

Apsigyvena pas mus

Geriau kaip gyvent su vilkais

Vokietmergė

Ilgas atlaidai Sasnavoj

Komunistai

Keliuvylių choras

Reikia tekėti

kaip mes išgelbėjom kiaulę

Pirkiam druska

31 pl

Purviniškei I/1

366

Purviniškėj

Bet ~~Ji~~ ~~Taip~~ Senoje Rūdoje susidarė tokios sąlygos, kad išėjau pati, nevaroma.

(kartą man pasiskundus gyvenimu S.R.)

— Pareik pas mane, — mama sako. — Aš pagalvojau, kad brolis prašys neiti, nes jam reikalinga.

Taigi ~~Otolian~~ padariau taip. Vieną šventą dieną atsikėliau labai anksti, pamelžiau karves, ir išleidau piemenį Andrių, pašėriau kiaules. Pati apsirengiau ir pasiėmiau veidroduką. Daugiau nieko. ~~Veidroduką~~ kurį buvau neseniai pirkus.

Pabraukiau aut Bitkos, link Purviniškės. Mamą radau namie, bet žiūrau, ji nepatenkinta, kad atėjau.

Su Juozu mes nesipykom, kad aš taip kvailai, niekam nieko nesakius, jiems keniegant, išėjau. Vėliau ateidavau padėti dirbti, bet dažnai jis ~~man~~ visuomet užmokėdavo ~~tai~~ už darbą taip, kaip ir svetimiem.

Mama Purviniškėje laikė karvę, ir gerą karvę, tai pieniško turėjom, bet šiaip jokių maisto atsargų nebuvom susidarę. Taigi su maistu nebuvo labai gerai, ypatingai su mėsa. Man atrodo, kad čia reikėjo tik geros organizacijos. Darbo rankų netrūko, tik reikėjo tą jėgą gerai įstatyti. — O jeigu galėjom gerai uždirbti, ir skurdo nebūtų buvę. Aplinkui buvo stambūs ūkininkai, būtų samdę. Mes už pinigus niekur nėjom dirbti. Eidavom pas kitus dirbti be užmokesčio, ypatingai pas giminę Gvazdaitę.

Vėliau pradėjome geriau gyventi. Eidavom dirbti į netolimą Būčaičio dvarą. Tiesa, to dvarininko jau ten nebuvo. Už darbą mums nuduodavo javais, duodavo žemės ir ganyklos karvėm. Mum tas buvo labai gerai. Užsiauginom dvi kiaules, tai sekančiais metais turėjom ir mėsiško. Įsitaisėm dvi geras karves, kurias išganydavom dvaro laukuos. Dvaro laukuose gavom pasisėt javų, tai tom karvėm ir žiemą buvo pašaro. Vėliau įsitaisėm ir šlubą arklį. Pradėjom gyventi ~~gerai~~ neblogai. Jau ir mityba apsirūpinom kaip reikia.

Už kokių metų po mano išėjimo iš Senos Rūdos Andraškė parsirado ir Andrius. Neprisimenu, ar išėjo su Juozo žinia, ar taip kaip aš. Buvo jau ovyvokęs, berniukas,

Vieną kartą atvažiavo brolis Juozas, o mes veržam avižas. ~~Jau~~ Iš dvaro lauko jau buvo suveržta. Juozas pažiūrėjo ir sako, kad pas mus vasarojaus daugiau, kaip pas jį

~~Mes jauniejį~~

. Kaip buvo gaila to gimtojo kampelio, kiek čia praleista linksmo ir mielo laiko, kiek čia išlieta vaikiškų ašarėlių, kaip yra linksma ir miela uždurelčių cimbulynė, kryžius kol dar stovėjo. Kiek tas kryžius duodavo mūm ramybės; tas upelis pilve. Jus vasarą nebuvo tos dienos kad nepažinvautume. Kaip miela ta visa sodyba iš abiejų pusių giria, vidury upelis ar gali būti kur maloniau. ~~Čia užgio~~ Čia užgimiau ir užaugau, čia mano [išjiviste] jaunystė.

Pusrašiškę

Bet susidarė (1) 368

tokios sąlygos, kad išėjau, pati nevaroma. Mama sako parik pas mane. Aš pagalvojau kad brolis pražys neiti, nes jam reikalinga. Vieną šventą dieną atsikeliau labai anksti, pamelžiau karves išleidau piemenį ištarnius, pašėriau kiaules ir pati apsirengiau ir pasiėmiau veidroduką ir dangiau nieko neėmiau. Veidroduką buvau neseniai pirkus ir patraukiau ant Butkos. Mamą radau namie, bet žiūriu mama nepatenkyta, kad atėjau.

Mes už tai nesipykom, kad aš taip kvailai padariau taip jiem bemiegant išėjau niekam nieko nesakius ~~išėjau~~. Vėliau ateidavom padėti dirbti bet mum visada užmokėdavo, taip kaip mokėdavo svetimiem už darbą - Andrius, neatsimenu ar su jų žine, išėjo, ar taip, kaip aš, šito neprisimenu.

Mama turėjo karvę ir gerą karvę, tai pieniško turėjom, bet šiaip jokių maisto atsargų neturėjom tai su maistu buvo nelabai gerai, ypatingai su mėsa.

Man atrodo tam reikėjo tik organizacijos. Darbo rankų buvo, tik reikėjo tą jėgą gerai įstatyti. Mes eidavom dirbti pas kitus, be užmokesčio, ypatingai pas giminę ~~Sovailaiti~~ Skvarzaitį. Už pinigus niekur nėjom, juk galėjom gerai užsidirbti aplinkui stambūs ūkininkai būtu samdę užsidirbę būtume ir skurdo nebūtu buvę. Šeip taip ir aš pradėjau įsikurti. Vėliau pradėjau eiti [illegible]. Eidavom dirbti į netolymą Butavičio dvarą. Ten mokėdavo javais. Mum tas buvo labai gerai. Užsiauginom dvi kiaules tai sekančiais metais turėjom ir mėsiško ir buvo gerai. Gyvenom lengvai ir gerai įsitaisėm dvi karves išsiganydavom dvaro laukuos. Ganydavom dvaro laukuos pasiėsti kokių javų tai karvėm būdavo pašaro, vėliau įsitaisėm ir arklį, pradėjom gyventi neblogai. Jau mityba apsirūpinom kaip reikė.

Karas - rusai
369

× Prasidėjo karas 1914

Labai norėčiau ką nors parašyti apie pasaulinį karą, bet labai sunku prisiminti, kažin kodėl iš ~~vaiky~~ vaikystės laikų, nors ir ilgesnis laikas bet lengviau prisimenu visokius įspūdžius.

Aš jau buvau ir ūžaugus mergina, kai karas prasidėjo. buvau išėjusi iš Perei... padirbėti Aš tuo laiku gyvenau Šiaulių Rūdoj pas bolį Juozą. Pirmiausia išgirdom griaudint armotas vakaruose ir jau buvo paskelbta mobilizacija. Aš turėjau du brolius vieną vyresnį už mane, kitą jaunesnį už mane, ~~vyresniam~~ kaip tik tuo laiku reikėjo stoti į kariuomenę, bet "slūžino davadas", taip vadindavo, nes mama buvo našlė ir buvo trys maži vaikai. Karui ~~beribaigus~~ baigiantis atėjo ir antram broliui laikas eiti į kariuomenę, bet tuo laiku užėjo vokiečiai. ~~bet~~ Vokiečiai mūs vyrų nekliudė.

jie buvo ir toli išsivarė į Vokietiją. Iš karto sekėsi rusams. Paskiau ~~rusai~~ juos iš ten išgrūdo ir pas juos užėjo vokiečiai. Bet aš karo eigos nežinau ir negaliu parašyti tik galiu parašyti įspūdžius, kuriuos pergyvenau karo metu.

Kai karas prasidėjo

Frontas eina

Karas 30

Sina Rūda. 1

Aš iš Purviniškės atėjau pas brolį Juozą padirbėti, ir prasidėjo karas. Frontas ėjo pro mumi, tai mus varo iš namų. Lieka viskas visas turtas. ~~Bet su viskuo lieka močiutė~~ lieka karvės, rodos buvo trys melžiamos. Močiutė sutinka likti viena su viskuo, lieka dar viena antis, kur kibos pasidėjo nežinau. Mes visi su visu turtu kiek pajėgom bėgam į girią. Mūm liepė važiuoti toli už girios. Mes toli nevažiavom, ~~bet~~ patraukėm gilin į girią į Rūdupį. Rūdupis yra toks didelė pala galima, kuri tik vidury vasaros. Mes ten ir apsistojom su viskuo. ~~Kiek~~ Namuose tik viena močiutė. Jai kap tokiai senai nieko ~~neko~~ ir nesako. Juozo buvo ~~trys~~ du vaikai: Vitalija, ~~Leonas~~ ir Magdutė. Magdutė buvo gal pusės metų, nežinau. Jinai kartais verkė, tai mo tina pridengia purvinę sarpeta, kad nebūtų girdėt, kad kariai neatėitų. Kiek ten buvom nežinau. Kiek Juozas turėjo vaikų, parašiau, bet kur jie gyvena ir kuo verčiasi neparašiau. Vitalija ir Levonas gyvena Šiluteiį. Abu pensininkai. ~~Madole~~ Magdė gyvena Panevėžy. Vyras tarnautojas pensininkas, parodė Sanevyčius. Karys

Aš rodos išėjau į Purviniškę. Mus iš Purviniškės išvarė už Pilviškių, bet kartu atvarė ir Juozą su viskuo. ~~Atvarė ir močiutę ir jau tik dvi karves. Mes - mama, sesuo Ieva ir aš buvom atvarytos ligi Pilviškių.~~ Mes turėjom vieną karvę. Ganiau karvę aš. Kai atvarė močiutę su dviem karvėm ~~paėmė~~ paėmė ir mano karvę ganyti močiutė

sako: Tu gali neganyti, nes visur prikelė galybė žolės. Valgyt mes davėm močiutei. Aš atnešdavau prieš pusryčius duonos riekelę su sviestu. Močiutė sako, kad ji ~~n~~ atsigavo pas mus valgydama. Kas jų karves melždavo nežinau.

Mes turėjom apsiprasti.

Pas mus visą žiemą stovėjo kariai rusai, taip vadinami [illegible] didžiai. Jie turbūt nebuvo rusai kariai nes jie ir šautuvai nenuvalyti vadydavo [illegible]. Jie [illegible] nevaikščiodavo, tik kepdavo ant [illegible] bulves ir valgydavo. Bet visų karių štai vargiai eiti apsivilkti į tą pusę į šiaurę, nes voniškiai. Jie ėjo į vieną pusę, kai nebuvo, parėjo ir tenai į juos turbūt kas nors šovė. Gal ir vokiečiai.

Pabėga kiek tik gali vienas, kitas tik nuo liūno sako [illegible] kunigui [illegible] užmuš, kada tik [illegible]. Aš paimiau ir mečiau į karabinką. Ant mūsų namų [illegible] buvo sunku nešti, o nepaimti irgi buvo nepatogu. Daugiau jų nesiimiau. [Mes begyvendami visą žiemą labai susigyvendavom [illegible], tai rūpestingai gaudydavom.] Mūsų namai buvo ant labai lygaus lauko ir visur toli matyt. Atsimenu [illegible] kareivių trisdešimt žmonių dėl stebėjimo. (~~nes tai kad visur toli matyt~~). Kareiviai prisinešė šiaudų į kambarį visur paklojo ir patys ant lovų. Jie žiemą lauke šalta negali, tai mes gulim lovose, o kareiviai aplink lovų. Tie kariai pilni utėlių ir mes aplipom utėlėm. Jau negali visai [illegible] per utėles, kaip kanda. Tie kareiviai iš ryto išeina, po pietų kiti ateina ir vis pilni utėlių. Mes iš pradžių visai nemiegam, bet paskui pripratom prie utėlių pasi[illegible] ir užmiegam. Miegam ir laukėm, kada jie išeis iš mūsų, [illegible] tie vapsėlinkai. Mes juos taip vadydavom ir laukiam vokiečių. Pavasarį rusus išgrūdo, atėjo vokiečiai, bet nekėjo kažkokie kitokį vargai. Toks ir yra karas.

Šnipas.

Tuo laiku pavasarį buvo rusai nusistūmę toli į Prūsijos gilumą. Prie mūsų netoli eina didelis vieškelis iš plento į Pilviškius, kur Pelutas ėjo iš Kauno, tai tuo vieškeliu labai daug važinėdavo ir eidavo kariuomenės. Aš nuėjau į Vinčius kokiu reikalu. Jau ėjau namo, matau eina vienas žmogelis vieškeliu. Aš iškelio pasukau per Gvaizdaičių alksnyną, nes taip man arčiau. Žmogus eina, tai eina, kas čia tokio. Žiūriu kad tas žmogus jau bėga tiesiai ant manęs. Prabėgo netoli pro mane ir bėga į durpyną. Atsirado raiti kareiviai rusai. Atsirado netoli durpyno ir tą žmogų ir nušovė. Nusėdo nuo arklių penki kareiviai ir visi penki šovė į jį. Žmogus krito. Kareiviai iškratė ir paliko gulėti. Žmonės iš visur ėjo žiūrėti. Gulėjo apie tris dienas neužkastas. Paskiau žmonės užkasė ten pat. Nežinau, kodėl jisai bėgo, pamatęs kareivius jojant. Galėjo užeiti kur į gyvenimą, arba ramiai eidamas galį [illegible]. Jisai buvo apsirengęs ne mūsiškai. Batai buvo pakelti virš [illegible] kaip vokiečių kareivių. Tai dar buvo kapelis bet žmonės sumynė, nes buvo prie tako.

Paskiau žmonės kaip šnekėjo, kad tai buvo vokiečių šnipas. Bet kad ir šnipas, nereikėjo bėgti pamačius kareivius.

Dar yulių

Vieną kartą brolis Andrius vos nepapuolė į didelę bėdą už savo smalsumą. ~~Kur~~ Už mūs apie tris kilometrai buvo vokiečiai, 9

Šišiškiniukai (karas 3) rusai 373

tai brolis užlipo ant namo stogo ir mato vokiečius ir sako kareiviui: "jūs irgi galit pažiūrėt", Bet kareivi nežiūrėjo. Pas mus tie kareiviai stovi visą žiemą. Per žiemą mūšių nebuvo. Už mūs iki Šešupės nebuvo nei vokiečių nei rusų, tai viskas toli matosi. Andrius mato vokiečius. Pas mus tada stovėjo rusai apie 30 vyrų. Vieną kartą Andriui beeinant atėjo kareivis ir sako lipk nuo stogo, ir Andriaus nepaleidžia. Areštuoja, sako tu duodi ženklus vokiečiams – Šnipas. Mes visi labai persigandom, tik įsikišo kareiviai, kurie pas mus gyveno. Tik jį dieną paleido. Jie įtikino kad ne šnipas, Kareiviai patikėjo ~~kad nešnipas~~ ir paleido.

šnipas

Mum rudenį kasant bulves atjojo keli ~~dviese~~ ~~et~~ dvidešimt kareivių vokiečių. Visai pro ~~mus~~ ~~pat~~ prajojo. Mes iš arti nebuvom matę vokiečių, Vokiečiai gražiai atrodė, ypatingai kepurės – auksu žiba prieš saulutę, Jie ~~atjoj~~ atjojo ir nujojo mum nieko nepasakę. Nelabai toli stovėjo rusai ir buvo galima matyt – stovi vienas kareivis ir mato, kai vokiečiai jojo, pro mus. Atjojo iš kito namo rusas ir mūs klausė ar vokiečiai pro jus nujojo, Mes sakom, kad nepažinom ar vokiečiai. Klausė – o kepurės ar blizga. Mes sakom kad nematėm žinoma tam rusui buvo aišku kad mes viską matėm, bet tie ir negrįžo. Matit ten juos sunaikino, nes jei įlindo į patį rusų frontą.

Pas mūsų kaimyną draugeli stovėjo Karokai, Karokai ~~visuomet turi arklius~~ o šešupės ouse visur jojo raiti. Nuo mūs buvo toli matyt, nes buvo daro žemė be trobesių ir be medžių. Man einant į Šešupės pusę buvo gana aražei matyt. Už Šešupės be gyvento- jai iš~~važiuoti~~ varyti, tai ~~matit kad~~ žmonės nevaikščioja ir man

~~buvo matyt~~ kad į vieną (sušėlę) namą šėjo vokiečiai. Tas namas
buvo prie kelio. Turbūt gal mačė ir kazokai, kad vokiečiai (lėk) suvėjo
~~į namą~~ nes po kiek laiko pradėjo joti keliu į tą pusę kur aš
mačiau vokiečius. Kazokų jojo (kokie trisdešimt) daug, ir pasiskirstė į tris dalis
vieni joja viduriu, o po tris žmones iš abiejų šalių, matyt norėjo
tą namą apsupti. Aš taip norėjau pranešti, vadinasi, tiems grąžvokiečiams,
bet bijojau pasirodyt. Stoviu ~~prie~~ prie sienos prisiglaudusi ir ~~ranka~~ mojau,
bet jie manęs nemato. Aš stoviu ir laukiu. Kazokai prijojo (jau) visai
arti ir (vis) nieko negirdėt, manau gal ~~tiera~~ ten (iš) vokiečių, bet (jie) visai
prisileido kazokus ir (tik kada) pradėjo šaudyti, ~~Tada~~ ~~pradėjo~~ Kazokai
~~grįžti~~ (apsisuko) atgal, Tuojau krito trys arkliai ant kelio, o žmonės nežinau, ~~ar gyvi~~ ~~ar~~ ~~ir~~ (ar ne) Šitkus kurie norėjo apsupti, tai išolęjimo šono pabėgo, o iš kairio šono krito du arkliai ir vienas
kazokas. Gulėjo sužeistas, niekas ten negalėjo prieiti ir paimti (nieko) sušeistą ir (ne) užmuštą. Ilgai buvo matyt (stovint ant kelio) ~~gulint ant kelio~~ ir vienas
arklys ~~ant kelio ilgai stovėjo~~, (dvėsdamas) ~~matyt~~, nepaėjo, bet ~~pas~~ prieiti niekas
negalėjo. Kairėm šone gulėjo kazokas ir buvo matyt kad gyvas.
(Tada) ~~Tai~~ vienas vyrukas, Kudirka, su savo sesere kai sutemė paimė
rogutes paslėpė ant tų rogučių (šiaudus) ~~ir~~ nuvažiavo ~~su rogutėm~~ ir
paimė ir nuvežė (netoliese) ~~ir~~ jų buveinę. Aš paskui nuėjau pas kaimyną
Draugelį kur stovėjo kazokai, tai vienas kazokas labai
verkė, nes (tada) užmušė jo brolį. ~~Gal kazokai nematė tų vokiečių~~?
Kazokai jau seniai gyveno pas mūsų kaimynus. Jie pas mus dažnai
atiduodavo ir mes skaitėme, lyg ir pažįstami, mes skalbdavom
jiems baltinius. Pas mus buvo pilna rusų. Kazokai mūsų ~~iš~~
už skalbimą užmokėdavo. Vieną kartą atnešė daug skalbinių.
Mes nuėmėm ir sakėm, kad ant rytojaus skalbsime. Vakare

atėjo vienas karokas ir sako, kad reikė jiem tuoj išeiti, bet vežam turėjom šlapius ir nespėjo atiduoti. Susikrovė šlapius ir išjojo. Mes jų daugiau nematėm. Apsipratom su kareiviais ir gyvenom kaip su savais žmonėmis, nes pas visus gyventojus buvo pilna kareivių per visą žiemą. Man net davė šauti iš šautuvo, bet aš nemokėjau laikyti ~~šautuvo~~, aš atsirėmiau į krūtinę ir labai trenkė ~~šautuvas~~. Aš vos neparpuoliau, o kareiviai juokėsi iš manęs. Vieną rytą vos prašvitus išgirdau labai didelį šaudymą. Kanonai jau čia šaudo ir prasideda šaudymai. Aš išsigandau, greitai atsikėliau. Šaudo iš šautuvų ir kulkosvaidžių. Aš greitai apsirengiau. Nieko nematyt, tik šaudymas ūžia ant girios. Ugi žiūriu, lekia cepelinas ir tą cepeliną šaudo, lekia kaip, kaip eina nuo Kauno geležinkelis ir lekia ant Kybartų. Labai pamažu lekė ir turbūt jam nieko to šaudymo turbūt nepasiekia kulkom, labai gražiai atrodo. Mėlynas ir labai didelis. Dar buvo saulė netekėjus. Dangus ugi mėlynas, nes buvo vasara. Daugiau niekad nemačiau cepelino. ~~Tuo laiku rusai pas mus stovėjo~~.

Pavasaris. Negaliu ~~negalėt~~ pasakyti, kurių metų, nes neprisimenu. Po tos žiemos ilgo tylėjimo, nes visą žiemą nieko nebuvo mūšių, apart mažo susišaudymo. Po tos ilgos pertraukos, kai pradėjo vokiečiai pulti nuo Marijampolės, tai ir davė. Buvo kaip tik Velykos. Mes ėjom į bažnyčią, į Sasnavą ir matom, kaip daugybę veža sužeistųjų rusų kareivių. Rodos ir šiandien matau, kaip sumesti į kaimiškus vežimus ant šiaudų guli kruvini kareiviai. Mačiau, kaip vieno kareivio buvo galva ~~neaprišta ir~~ didelė žaizda ir neaprišta. Vienas kareivis sveikas mūsų einant pribėgo prie mūsų ir padavė kriepšelį sausainių. Rusai pasitraukė ligi Kauno ir apsistojo. Toliau taip greitai nesitraukė.

Vokiečiai puola

Karas 8 3/6

Prisiminimų ~~Prisiminimai karo laikais~~ ~~vaikystės~~ iš to laiko, kai bolševikai ~~[illegible]~~ ~~traukėsi~~ bolševikai

Aš buvau Senoj Radoj pas boli Jurą. Mane pasiuntė kažkokio ~~Aš buvau mažiausi mergiška na nebijojau nebuvau prigąsdinta~~ jaunas per girią

į Gudelius, buvo labai graži ~~diena~~ vasaros diena. ~~Man namo beeinant~~ Gudelių girią nei nesu ~~neivokiečiai~~ ~~pareinant~~ per girią. Yra toka graži vieta, abiem pusėm kelio yra

baisi kalninkai visur gražiai apžėlę ir žydi ~~[illegible]~~ pristatinėkamo visokios ir kitokios

gėlytės ~~[illegible]~~ Tą vietą vadinam "Kalneliais". Man praėjus šią vietą žiūrau — ~~labai daug~~ prie kelio iš abiejų pusių

guli vokiečių kariai. ~~Vokiečiai buvo užėmę mūsų kraštą, o rusai~~ Žuvę. Jie ~~[illegible]~~

~~ėjo vis toliau į rytus. Aš pamačiau karius.~~ Aš jų nebijojau, nes

buvau ~~mažiausi mergiška~~ ~~nebuvau prigąsdyta~~ nei rusų karių, nei vokiečių. Aš taip ir einu

viduriu kelio. Kariai man nė vienas nieko nepasakė ir neužkalbino.

Kaip ėjau taip ir nuėjau. Aš pagalvojau: "kai kur geri žmonės

Bet žinojau, jie ten ilsisi su ~~[illegible]~~ savo vadovybe, kai užtat ~~kaip~~

ir ~~[illegible]~~ negalėjo būti. ~~Man [illegible]~~ Bėjau keliu, ~~netoli~~ pakrašę ~~[illegible]~~ išeina iš tankumyno rusų karėivis, ~~[illegible]~~ jisai mane klausia ar aš nežinau kur

yra vokiečiai ~~kariuomenė~~. Aš sakau, kad žinau kur. Visai netoli,

galiu parodyt. Jisai mane prašo kad parodyčia, bet aš matau

kad visas dreba ir labai bijo, sakau ~~a~~ einam nuvesiu. Aš visai

nesupratau koks čia dalykas, sakau čia geri vokiečiai, nebijok.

Pavėdėjau, bet ~~arti~~ aš nėjau ~~parodžiau~~ parodžiau ranka ir

grįžau ir parėjau namo. Bet išeina tas rusas

atsirado, jeigu rusų jau nebuvo ~~[illegible]~~. Kokios dvi dienos kaip

traukėsi į rytus. O gal tas rusas buvo vokiečių šnipas

o kur vokiečiai padėjo, nežinau, gal sunaikino. Aš parė-

jus papasakojau namie Juozui sako kad jie neturėjo

kur padėti juk vokiečiai žygiuoja.

Vilniaus apskr. [illegible] karas 6, 377

Vokiečiai

+ Nebijojau

Prisimenu tokį dalyką. Kada vokiečiai pradėjo rusus [illegible] ir vokiečiai užėmė plačiai mūsų kraštą, o rusai vis traukėsi į rytus. Aš ėjau per girę, neprisimenu kokiu reikalu buvau į Gudelius. Aš buvau [illegible] mergina ir nebijojau, nes nebuvau prisižiūrėjusi karių nei rusų nei vokiečių. Aš ėjau viena per girę. Visur buvo pilna vokiečių. Buvo labai gražus oras, šilta, prie girios prie kelio yra tokia labai graži vieta apžėlusi visur žole ir keli kalniukai. Vadinom tą vietą Kalneliais. Man einant buvo keliu abiem pusėm kelio guli vokiečiai išsitiesę. Jų labai daug. Man einant nė vienas man nieko nepasakė [illegible]. Aš pagalvojau, tai kur geri žmonės, tai kur tauta, bet žinia, jie išsėjosi su [illegible] [illegible], tai kitaip ir negalėjo būti. Atėjau į pakalnę, išeina iš tankumyno kareivis rusas, visas perbalęs ir dreba, manęs klausia, ar nežinau kur yra vokiečiai. Iš kur jis atsirado, nežinia. Rusai buvo nužygiavę toli. Aš sakau kad žinau kur - visai netoli. Einam, nuvesiu, jeigu čia geri vokiečiai. Pavėdėjom, bet aš tik jam parodžiau ranka ir grįžau. Ėjau namo, vienas vokietis į mane pažiūrėjo nusišypsojo, nežinau ką jie padarė su tuo rusu, kur jie jį padėjo, gal jie [illegible]. Kur viena galėjo padėt.

O gal tas vokiečių širdis buvo?

Vieną kartą Mus Vokiečiai buvo išvarę iš tos vietos, o kur gyvenom, iš Purviniškių kaimo. Mes nusikraustėm į seną Rūdžionų ... bet liko mūsų daug daiktų. Tai mudu su broliu Andrium

Karas 2

ir stovim prie tų durelių. Tos durelės buvo labai iš menkų lentukių, užrakinamos. Aš užrakinau, pradėjo tas dureles stumti į vidų. Tos lentukės lūžti ir atsidarė durelės ir stovi vyras pasirėmęs stakliu. Einant į vidų reikėjo pasilenkti, nes žemos durelės; Aš pro jo pažastę perlindau ir baisiai ėmiau cypti. Jis mane buvo sugriebęs. Nežinau ar jis mane paleido ar aš pats išsisukau, ir įlėkiau į kambarį ir šokau į lovą be Andriaus ir jo draugo. Tas vyras buvo vokiečių kareivis. Jisai pavaikščiojo po kambarį ir išėjo. Į tą klėtukę ir nebuvo įėjęs. Mes ant rytojaus viską susikrovėm. Antras nuotykis per karą. Nieko nebuvo namie. Aš buvau laukę per kiemą. Einu namo žiūriu vaikščiojo po kiemą vokiečių kareivis. Aš maniau kad jam ko reikia, nes jisai vaikščiojo po klojimą ir kaž ko ieško. Aš priėjau arčiau ir klausiu ko reikia. Jisai mane kaip griebė ir tempia į klojimą aš ėmiau klykti ir jį draskyti, na ir paleido. Aš išbėgau į laukus ten netoli dirbo žmonės. Jisai išėjo. Daugiau manęs nepuolė, tik čia porą kartų, kaip ir paraščiau.

Vieną kartą užėjo naujų vokiečiai naktį, ir kur užėjo, visur pasielgė baisiai su moterim. Pas mus neužėjo. Ruošė net nuožangeses mergaites. Pas mūsų kaimynus buvo užėję. Jie turėjo jaunų dukterų tai jas įkišo į išmintų linų. Ieškojo bet nerado. Sako, kad ten buvo Bavarai. Visi vyrai stambūs ir visi su juodais ūsais. Visą laiką neišdavo gyventi su kareiviais karo metu, visi išėjo kol ateina. Bet mūsų nieko blogo nedarydavo nei rusai nei vokiečiai.

Vokiečiai

karas I 7

Vokiečiai I 379

Karo metu.

Mes gyvenam tokioj vietoj, kur iš visų šonų eina dideli ke-
liai ir tais keliais traukia kariuomenė. ~~tai~~ Pas mumi
visada yra kariuomenės. Trobos nesulūžę, gyvenamas
namas ~~apyjau~~ apynaujis, ~~tai~~ ir kai frontas slinkosi, tai
pas mus beveik ~~gyvena~~ vyksta kareiviai - tai rusai, tai vokiečiai.
Taip pripratom prie visų. ~~Tik labai buvo~~ vargo ~~su visu ubelom~~
~~ubelėm, bet vėgi išdalies apsipratom. Taip pas visus gyvento-~~
~~jus stovėdavo kareiviai~~ Pas mus dabar apsigyveno Vokie-
čiai, ~~nes rusai buvo nustumti į rytus.~~ ~~ir pas mus laikosi~~
~~vokiečiai.~~ Atbėga kareivis apžiūrėt vietą, ar galima
gyventi. Pažiūri - švaru, mažų vaikų nėra, visi dideli, ligo-
nių nėra, sako - atis pas jumi gyventi penki kareiviai,
- Užima didįjį kambarį, mūm palieka virtuvę ir mažą kam-
barinką. Atėjo obozninkai su dviem dideliais vežimais po du
arkliu ir trečia padvada - kaimiškas vežimas ir mūsiški
arkliukai, paimti iš žmonių. Keturi paprasti kareiviai ir apicierą,
bet iš nieko nesiskyrė nuo paprastų kareivių. Sykiu valgė,
sykiu miegojo. Miegojo visi ant žeines, ant šiaudų. Vienas
jaunas buvo virėjas ir labai gerai viską virdavo. Mes taip
~~neišvirdavom~~ virti neišvirdavom. Koliai jie gyveno pas mus ~~dabar~~ ~~vežimas~~ gerai ~~kraštiniem~~ turbūt ne
visai ~~mažai~~ trenpai, kad mane vadindavo vardu. Vieną kartą buvo apicie-
ras išvažiavęs ir lauke 10 ant pietų, ~~parvažiuojant~~. Kareiviai vadina
mane pietų ant, nes apicieras pietų neparvažiuo. Aš lyg tai nenorėjau
eiti, bet jie pristojo, kad eičiau valgyti. Na ir eiau. Mes valgėm
bulvių košę su slyvų kompotirais. Košė buvo gardi, gerai
užspirginta. Su slyvom labai skanu. Mūm bevalgant

~~parvažiavo~~ (įvažiuoja) apicieras. Aš sėdžiu jo vietoj, man pasidarė ~~sarm~~
sarmata, kad aš ten sėdžiu, ~~aš~~ trenkiau šaukštą ir išbėgau.
Man atrodė, kad juos barė, kad mane valgydina. Kareiviai mane norėjo
sulaikyti ir pradėjo visi tiejs juoktis, kad aš taip darau, ~~karininkas~~
Karininkas irgi daug juokėsi iš manęs. Mes su (tais) kareiviais sugyvenom
gerai. Pas mus buvo kūlimas, ~~mes~~ turėjom viską iškulti
spragilais. ~~mes~~ Kuldavom tryse: brolis Andrius, sesuo Irutė
ir aš. Mum ateidavo padėti vienas kareivis. Jis buvo storas,
tai mes vadindavom dikis. Jis iš mūs pajima spragilą kulia ir
dainuoja - an vaidrei, an vaidrei. Mum gerai, kad padeda, o jam
gerai pasimiklyt. Mačiau, kaip vieną kartą tas kareivis,
kuris atvažiavo rusiškais arkliais ir rusišku vežimu ~~pas~~
atnešė du gabalų arkliam duonos, bet arkliai neėda, ir kad
iš rankos neėda - tai jisai paėmė pagalį ir per galvas
pradėjo mušti, ir vokiškai šauke: ~~aš nemoku vokiškai parašyti~~
~~supranti kas yra vokietis supranti kas yra vokietis~~ ferštest vas is das deie, farštest vas is das deie. Aš
pamaniau: „durniau". Taip ir numetė duoną nesuėstą.

Sena Rūda 2 Voluječiai 381

Vieną kartą Kaip mes išgebėjom kiaulę. 1

~~Ats tada~~ daugiau gyvenau Senoj Rūdoj pas brolį

ore Juroniškėj

Juozą. Padėjau visokius darbus dirbti, valyti vasarojus, kasti bulves..

Juozui reikėjo važiuoti į stoti su ~~arkliu~~ arkliais netoli

tėvo

vokiečių sienos. Jisai pamatė pas vieną ūkininką labai gražių kiaulių. Ir nupirko mažą kiaulytę, būk tai veislei. Tiesa, buvo ji nepaprastai graži. Mes ją laikėm užkampy ją, nes pas mus buvo pora suvargusių paršelių..

nes tokioj ~~mūsų~~ ūkėj

Daugiau buvo negalima laikyti gyvulių - kaip ~~tai~~ viena melžiama karvė, vienas arklys ir viena nedidelė kiaulė. Tą kiaulytę mes gerai prižiūrėjom. Ji labai greitai augo.

apdėjom

Mes ją užkėlėm ant trečio ir išnešta

šiaudais [kūliais], ~~bet~~ ji ~~toks~~ buvo toks gera, niekad neparodyva jokio balso. Ant tvarto žandarai kelis kartus vaikščiojo ir kaž ko ješkojo, bet nieko nerado. Teip ir ~~ji ir niekniek nejo ar girdit~~ užauginom kiaulytę bet ne veislią. bet reikė papiauti. Nežinau, ar žandarai ~~ką~~ ką numanė apie kiaulytę, kad kelis kartus ant tvarto [kažko ješkodami] vaikščiojo. ~~gal bit pa... Panaitė ką numanė.~~ Kiaulė užaugo ir nutuko kokių trijų centnerių, buvo piaunatt

~~Tiesa~~ pas mus [Tada] ~~buvo~~ samdomas piemenukas galėjo kaiu išplepėt apie kiaulę.

Vokiečiai

Perkam druską.

Rusus iš mūs vokiečiai išgrūdo, mes džiaugėmės, kad neteksim utėlių, kurio baisumo nejautėm, ~~karinių pas mus nustatėdamo~~ supratom, kad geriau buvo gyvent su utėlėm, bet kada vokiečiai parodė savo veidą, pyškoj surašė, atiminėjo gyvulius, reikėjo duoti javais pyliavas. Reikėjo nuo karvės duoti ~~kolagram~~ kilokramas ~~ko~~ sviesto kas savaitę. Tas buvo labai sunku, kas turėjo keletą nelšėrdas, tai liko tik viena iš arklių daugiausia liko tik po vieną. Mes tada buvom mažažemiai, tai tų pievelių mažai ką jautėm. Gyvulių buvo mažai - karvė ir arklys. Arklį paskutinį atėmė. Su kiaulėm turėjom slėptis. Mažai ir turėjom. Mes vieną paršelį papiovėm. Reikėjo šutint karštu vandeniu plaukai ir vakare, tamsoj, nes nelabai toli nuo mūs gyveno vokiečių žandarai. Bijom kad nepamatytų. Pasisekė, nematė. [Mano brolis Juozas nupenėjo labai didelę kiaulę užkėlęs ant tvarto ir apklojęs šiaudų kūliais daugkartų kratė žandarai, bet nerado. Ypatinga ~~buv~~ kiaulė buvo gali pro ją eiti, oji tylė. Tai vat ir gerai nupenėjo]. Kaime duonos netrūko, bet trūko mėsos ir kit-ko visko ~~trūko~~: muilo, žibala, druskos, cukraus, ~~ir~~ zapalkų, ~~mes~~ [Mes sužinojom kad ~~duoda~~ parduoda Pilviškiuos druską, Mudvi su sesere Jieve ėjom. Nuo mūs Pilviškiai apie keturiolika kilometrų, nuėjom ~~į Pilviškius~~. Krautuvė uždaryta. Sako žmonės duos rytoj, po pusę kilogramo kiekvienam. Mes susiradom, kur galėsim pernakvot. Ant rytojaus ~~ėjom ir~~ stojom į eilę, ne ir gavom po pusę kilogramo. Aš apsirišau toke šilta skara ir antrą kartą stojom į eilę ir vėl gavom. Jau turim pusantro kilogramo. Bet mes norim valgyti. Tas žmogelis, kur nakvojom, davė išgert kavos, bet daugiau niekas pinigų turim, bet nusipirkt mieste nieko nėra valgomo. Teip ir einam namo, aš sakau užeinam pas didelį ūkininką ir paprašykim valgyt. Užėjom sakom, atėjom atsigert gaspadinė labai mandagi sako užeikit į kambarėlį pasilsėt. Pasodino, o ji šeimyna valgo iškeptas dešras.

Pask. (Galima būtų daug prirašyt iš karo laikų, bet jau daug pamiršau.)

Usialuerai 2

Purviniškiai – Vokietmergė / 384

Aprašysiu vieną dalyką koks įvyko begyvenant Purviniškių su vokiečiais. Mums begyvenant Purviniškei iš pradžių arti nebuvo jokios vokiečių valdžios, tik kartais atvažiuodavo iš Plutiškių žandarai daryti kratos, žinoma, jau kamo nors paskųsta. Taip būdavo dažnai.

Pasklido gandas, kad ir į mūsų kraštą atvažiuos vokiečių žandarai. Atvaževo du vyrai ir atsivežė panaitę gražią margą. Žandarai apsigyveno čyslioj Būdoj prie valsčiaus raštinės o panaitę apgyvendino netoli mūs, pas kaimyną Aleknavičių. Ja buvo naujos trobos ir gerai ištroškė. Žandarai liepė seklyčią viską iškraustyt, gražiai išplauti

prinešė visokių daiktų, žinoma, iš žmonių
Žandarai sakė dėl jos visko aplapnoti.
atimtų ir apgyvendino panaitę. Toji panaitė
buvo iškiriasi visai ir nelabai toli. Aš jos nepažinojau, bet jos tėviškę
mokėjo kalbėti vokiškai, matyt buvus pas vokiečius
žinojau. Nemažas ūkininkas, gražiai gyvena. Ir paprašė jis didelį
prit. pagalbą. Niekas gražu, bet iš kur išmoko vokiškai kalbėti?
ka už slūgimą. Labai jos nekentė vietiniai gyventojai, nes ji visur landydavo apžiūrėdavo, kas ką turi, kiek gyvulių (kaip kas gyvena) ir žandarams viską pasakydavo. Pas mus ji irgi buvo užėjus su Aleknavičių Onute. Aš buvau su Onute labai geros draugės. Vieną kartą pas mus prisiinko jaunų vyrukų ir sako, kad mes ją galėtume vakare išsivilioti į lauką, tai pajūstume ir įmestume į sožalką. Sožalka buvo gana gili. Aš sakau gerai pamėgįsime.

Voliietmergė 3 386

Mes su sesere ~~Ie~~ Ievute persizengėm vyrais ir vakare, jau miegant mėjom po jos langu ir šaukem: "panaite panaite, išeikit mes turimm jum ką pasakyti jinai išejo ir mus pažino. Nuo Onutės mes šio dalyko ~~~~ nesleppiem, Man rodos, kad ona jai buvo pasokius. Ji mus paėme ir ~~~~ pas žandarus. Mes davai prašyt, bučiuot rankas klapt ant keliųx ėmėm prašit onutės, kad Onute prašytų, kad paleistų ua ir Onutės paklausė ~~ir~~ paleido. Na kas išto ~~~~ būtų būtu mus primusę kiek telpa ir būtų išvežę į vokietijos

Karas 11
387

Padeda vokiečiams.

Pas mūs kaimyną Aleknavyčių, apsigyveno, panaitė. Atvežė ją vokiečių žandarai. Ji liepė žandarai iškraustyt seklyčią. Buvo naujos trobos, seklyčia graži, nauja. Aleknavičiai iškraustė. Jų duktė gražiai viską išplovė ir panaitė apsigyveno. Už kokio kilometro gyveno žandarai, tai panaitė prisivežė visokių gražių baldų, kurių tais laikais buvo. Sakė žandarai dėl panaitės viską aptarnauti; toji panaitė buvo lietuvaitė visai išnelabai toli. Aš jos nepažinojau, bet jos tėvišką žinojau, nemažas ūkininkas, gražiai gyvena ir panorėjo jų duktė būti panaite. Merga graži, bet iškur ji buvo išmokus vokiškai kalbėti? Ji ką tik pamatydavo pas gyventojus, ar kokį gyvulį ar paplautą, kiaulę, viską pasakydavo žandarams. Žandarai atėję ir atima. Sako, ar turi "šiūnę" kad pjauni be leidimo. Labai aplinkiniai nekentė tos mergos, nes ji su vokiečiais visur lydavo.

Vieną kartą ir aš su sesere Detkute vos neklimom už savo kvailumo. Mes vakare persirengim vyrais ir nuėjom tą panaitę pagązdyt. Ji jau miegojo. Mes pabeldėm į jos kambario langą ir sakom išeik panele, mes norim sajum pasikalbėti ir turim ką parodyti. Ji priėjo prie lango ir mus pažino kad ne vyrai, o mes persirengę mergos. Mes su ja jau buvom pažystamos, o kiemė jau stovėjo keturi vyrukai ir norėjo ją soželkoj išmaudyt. Bet ji mus pažino. Na, palaukit, ko jūs čia man miegoti neduodat, ji greitai apsirengė ir sako einu pas žandarus pamatysit, kas jum bus. Mes pamatėm kad ji nejuokauja. Mes pasivijom ir davai prašyt kad neitų skųsti. Ji visai nesileidže nė kalbėt, tada mes prašyt Aleknavyčių Onutę, kad ji prašytų kad nueitų. Buvo jau vėlus laikas ma ir gryžo panaitė. Paklausė Onutės. Atsižadėjom daugiau tokiais dalykais daugiau užsiimti. Ka mum būtų padarę žandarai - būtų išvežę.

(Sesė Bleizaitė persirengimo "gale")

Purvurišteje 5
Vokiečiai 388

Sasnavoi atlaidai Ilijos

Nežinau ką tai reiškė Ilijos.
Mes esame Skriaudžių parapijos, bet važiuodavom į atlaidus į Sasnavą, Veiverius, Šunskus, Pilviškius. Nuo tada buvo tokie važiuoti į kitas parapijas, į Atpuskus, dabar atlaidus. Atlaidai tam, jeigu gerai meldiesi, tai griekus atleidžia Dievas. Sasnavoj atlaidai būna vasarą, Ilijų. Mes mošėmės važinoti į Sasnavą. Mama pasidarė Saldų sūrį ir kitą išidėjo, padžiovytą. Aš jau buvau gerokai paaugus. Mane veža(si).
Privažėvo galybė žmonių, privažėvo daug daug kunigų ir prisirinko begalės ubagų, nežine iš kur tiek jų priejo. Gal būt iš Marijampolės. Prisirinko daug davatkų ir prisirinko ir muštukų kurie mėksta pasimušti. Mano brolis Juozas irgi prie muštukų. Šukošius toks, Antanas Bulota ir mano brolis ~~Juozas~~, tai muštukų vadovai. Buvo dvi partijos: Šukošių ir Gižų, ir anužinai ~~iš~~ vieni kitais mušdavosi per atlaidus.
Daug žmonių pasitiesę dekius ant pievos valgo ir geria alų ir ~~šnapsą~~ šnapsą. Mes ant pievos nesėdom, o nuėjom pas Snobikį. Apsėdom stalą, pasidėjom užkandą, prisipirkom dar pas Snobikį pyragų, na ir vaišinamės. Juozas atsivedė Bulotą prie stalo, prinešė gėrimų ir balevojam. Atėjo Bulotos draugai. Ateina vienas vyrukas iš publikos ir pajima stiklinę alaus nuo stalo išgėrė. Ir kitas tą pati padaro. Reiškė, ješko priekabių. Na ir pašoko Bulota, ~~pyp~~ rykšt o tam į ausį ir prasidėjo muštynės. Pribėgo iš lauko pilna stuba. Mes moterys išbėgom ~~į lauką~~. Žiūrim ant kelio jau didelė vaina Aš priejau pažiūrėti. Guli vienas Gižinis ir iš lūpos

Pasvarūstėje 6 Sasnavos atlaidai 6
vokiečiai 383

Kaip iš fontano biga kranjas. Mes greitai susitvarkėm arklius ir išvažiavom. Važiavom ne plentu ale keliais, važiuojant pro rugius, pradėjo iš rugių lėkti akmenai, bet gerai, ne vienam nepataikė. Paravažiavom gerai. Buvo toksai žydas, tas žydas buvo nuo ano caro Vokiečių šnipas, Vokiečiams viską pranešdavo, bet jį politiniai veikėjai pažino ir pamatė, kad tas žydas Sasnavoi matyt buvo ~~sosto~~ matyt ką tai suvostęs, kad če kas ką veikė lietuviai už tat atvažiavo. Politiniai veikėjai buvo susirinkę toli pievoj, o če miestely ėjo muštynės. Tie kurie pažino žydą ir paprašė muzikų, kad žydą pamuštų. Tie taip ir padarė. Tada žydas kokiu būdu greitai nuvažiavo į Marijampolę ir pranešė ~~vokiečia~~ vokiečiams, kad Sasnavoi sukilimas prieš Vokiečius. Tada ir užtrauke kariumenė ir galybę suėmė muzikus ir ~~daug~~ vežikų šeimininkus. ~~ir~~ Du vyrų sušaudė - viena iš muzikų kita iš politinių - Vosylių ir Kalinausku. Labai gerai neatsimenu, rodos, Marijampolei vėliau nugalabino ir tą žydą.

~~Ka~~ aprašiau lai ~~dar~~ buvo das prie caro.
~~Dabar, prie kaizerio~~ ~~taip~~ Jie buvo irgi Sasnavoj atlaidai. Buvo privažiavusių ir davatkų ir muzikų, prisirinkę ubagų. Bet atlaidų progą buvo susirinkę ir politiniai veikėjai toli pievoj. Jie tą žydą atpažino.

Puroviškė 391
(Komunistai)

Komunistai

~~Susirinkimas~~ mitas

(1919) Apie pabaigą devyniolikto, pradėjo žmonės domėtis politikos gyvenimu. Daug kur rinkdavosi ir tardavosi visokiais reikalais. Buvo dar ir vokiečiai. Aš tos politikos visai nesupratau.

Parėjo brolis Andrius nežinau iš kur ir parsivedė tokį jauną vyruką. Jis mane pasisveikino ir pasisakė – Žalgiris. Aš žiūriu in jį, man nematytas. Brolis sako pas mus šiandien susirinkimas. Aš galvoju, kas tas susirinkimas – ar šokiai ar kas. Andrius sako susirinks nedaug žmonių. Pas mus mažas butelis, tai daug nepriės. Pradėjo rinktis. Atėjo keli pažįstami ir nepažįstami. Atėjo keli dvarokai – iš Kiseliaus dvaro kumečiai. Atėjo ir pats dvaro ponas Kiselius, vadindavosi Kiselevičius. Atėjus vakarui sako tas Žalgiris, kad susirinkimą pradedame. Žalgiris atsistojo ir pradėjo kalbą. Ką jis ten kalbėjo aš mažai supratau, tik vis minė kad mūm reikia vienytis ir rašytis į partiją, pavadino teip: "Komunistų partija". Aš buvau girdėjęs kaip rusai kareiviai kalbėdavo pas mus gyvendamis "Komonistų partija". Kalbėjo dar du kaimiečiai. Bet man vistiek nevis kas buvo suprantama. Žalgiris pasiūlė – kas nori rašytis į komonistų partiją, pasirašė brolis, du kumečiai ir du nepažįstami. Pasirašė ir Kiselevičius. Daugiau niekas nesirašė. Pasiūlė ir man Žalgiris. Aš pamaniau, kad jei toks dvarininkas ponas pasirašė, tai čia turi būti labai gera partija. Bet man neaiškų, kaip čia gali būti kad ir dvarininkas ir jo kumečiai du pasirašė.

Aš atsisakiau nesirašiau, maniau pažiūrėsiu, kas bus toliau. Žalgiris buvo kelis kartus atvažiavęs ir vis šaukė susirinkimą, kurie pasirašė ir veliau ėmė atsistojimą į partiją rašėsi.

iš jų labai atvatiniai visi rašėsi, paskiau Žalgires Kastaičis išvarėjo iš Kauno Toliau povaliai išsilais

Puroviškėje

Jonas.

Birbis iš Sasnavos pasiūlė tokį jaunuką vyruką, bet kitą (ne Žalgirį). Aš jam daviau pietus. Ir noris sako tas vyrukas, gali mokytis dainuoti. Pas juos jau yra darą žmonių, norinčių dainuoti, stipriai žinoma, tam kuriems pradės dainuoti toli bus pas mus vaikščioti. Jis taip vadinamoj Kelmynėj. Tas vyrukas irgi iš Kelmynės, pavarde Savickas Kostas. Tai nutarėm rinktis Sasnavoj bažnytkiemy. Visiem bus pusiaukelė – mum ir kelmynkam. Nutarėm rinktis Sasnavoj pas Aunstaitį. Buvo didelis butas, buvusi karčema. Susidarė iš mus pusės apie dvylika žmonių, o iš Kelmynės apie dvidešimt, gal ir daugiau. Nu ir pradėjom mokytis. Mūsų mokytojas tik su smuika pritarent pradėjo mokyti, kitokių muzikos instrumentų nebuvo, pavyzdžiui, pianino. Pramokom jau keles daineles ir jau buvo visiem smagiau. Buvo ir keletas gabesnių žmonių, tai tuos visi pasekdavom. Buvo tokios trys seserys Raibikytės. Jos mokyti nereikėjo, jos pačios išmokdavo, o nuo jų kiti pramokdavo. Aš klausiau Savicko, kaip, ar jos gaidas skaito? Savickas sako, kad jis nesupranta, kaip jos ten susigaudo su natom. Jos su armonika pagalba pramoksta. Kostas žiūrėdavo, kad kiekvienas gerai mokėtų savo partiją. Aš vėliau dainavau Kaune pas gerą choravedį (Dambrauską) tai tep labai nežiūri kiekvieno choristo – bile visas balsas visą partiją gerai rėkia.

Jau mes pradėjom gerai dainuoti. Susidarėm apie penkes dešimt
žmonių. Sudarėm ir ~~rateli~~ dramos ratelį, kuriam padėjo senas mokytojas Jelenys, ir pradėjom rengti
vakarėlius. Jiems reikėdavo iš Marijampolės iš Vokiečių gauti lei-
dimus ~~dėl vakarėlių~~. Mes vasarą vakarėlius rengdavom klone. Surengėm
pas Jaunkalnį ~~klone~~ žmone. Tuoj pilnas kluonas ir pilnas kiemas,
nes ~~žmonės~~ kaime buvo tokių dalykų pasiilgę, ~~ypatingai kaime~~
Mūsų choras ypatingai gerai dainavo. Daugiausia tinkamas
dainas. Dainavom kokie penkiolika dainų. Atvažiavo ir iš
Marijampolės ir Vokiečių valdžia. Labai vokiečiams pati-
ko dainos. ypač viena ~~daina~~ kuria dainavo pabaigoj. Visas choras dainavo
murmurandum, o dvi solo merginos. ~~Po dainavimo~~ Vokiečiam
taip patiko, kad po dainavimo prašė parodyt tais merginas, kurios dainavo
solo. Matyt vokietis buvo mėgėjas tokių dalykų.
Tąją dainelią kurią dainavom, niekaip neprisimenu.
Solo dainavau aš ir Raibinytė Marytė. Vėliau surengė-
m ir daugiau vakarėlių, ~~kaime~~. Labai pagarsėjo
Mūsų choras, nes tuo laiku kaime tokių dalykų retai
būdavo. Suvažiuodavo iš toli žmonių. Mes vis rinkda-
vomės į Sasnavą ant repeticijų rudenį per purvyną.
dainuoti ir į dramos ratelį – patyrusių šeile daly-
ke neturėjom, kaip išmanėm, taip ir ~~da~~ dirbom.
Rodos apie dainavimą geriau nusimano Kartas.
Šavickas. Jis ilgai chorą vedė net ir į Kauną išvažiavęs. Kartais
surinkdavo su Čižiorbinykais vakarėlius, žinoma, jų
pasirodymas Kaune įspūdžio mažai kam sudarydavo.
Kelmingkių chorą vėliau vedė toks Elisaitis,
ar Jelesaitis.

Po много?

Gyvenimas Purviniškej

(Aš išgyvenau Purviniškėj apie devynis metus) Mes trys buvome
išaugę. Aš buvau vyriausia. Man jau buvo laikas išeiti ir
turėjau kur. Mano būsimas vyras laukė, kada aš panorėsiu eiti pas
jį, bet aš nenorėjau eiti iš Purviniškių pas jį. Vienu žodžiu
aš pradėjau norėti, kad nereiktų eiti pas jį gyventi. Čia šį nor-
ma maišė trečias asmuo. Galėčia apie tai daug prirašyti,
bet nenoriu kelti tuos klausymus.

Mes jaunieji Purviniškėj gyvenom labai linksmai.
Turėjom gerų draugų. Gyveno kaimynai – ~~dvi seserys ir brolis~~ Kudirkai
~~ir Mes~~ labai susidraugavom brolis Petras, seserys Kastancija
ir Antosė Kudirkai. Dalyvavom visi chore ir eidavom
į repeticijas į Sasnavą du kartu į savaitę. Kai būdavo
repeticijos mūs krašte, tai ~~mes~~ rinkdavosi pas mus ant
repeticijų kelmininkai. Mus mokydavo dainas ir vienas
moteris lygeis balsais. Sopranas altas ir trečias balsas.
Mes dvi seserys ir ~~Kudir~~ Kudirkų dvi seserys, tai ~~mes~~ galė-
jom gražiai padainuoti ant balsų. Vasarą eidavom
vakare į Šešupę maudytis. Šešupė nuo mūs buvo apie
trys kilometrai. ~~Mes~~ keturios mergos – Kudirkų ir mes
dainuodavom eidamos. Tai kaime išgirdę teip
gražei dainuojant eidavo klausytis mūs dainavi-
mo. Dainuodavom ir Šešupei maudydamosi.
Bet ~~to~~ ten rinkdavosi visoki bernai. Maudyda-
vomės vyrai ir mes atskirai. Teip linksmai gyvenom
Purviniškėj.

Andrius irgi jau vyrukas, ~~jau beveik išaugo~~. ~~Mes jaunieji~~
labai linksmai gyvenom. ~~Trys~~ jauni, kiekvieną vakarą
ateina jaunimo, dainuojam, mes veikė mūs choras, tai
būdavo proga pagerint ~~dainų~~ lavintis dainavime.

Suvalkai
339

Jis buvo iš didelės ūkės ir tenai ~~reike~~ imant gyventi reikė atmokėti dalis seserim ir broliui, nes Petras turėjo dvi seseris ir brolį. Tai būdavo toke tvarka, kad kuris lieka gyventi namuose, turi atmokėti tiems, kurie išeina iš namų pagal susitarimą. Tai mano motina plėšosi, kad negali nieko padaryti. Kelminių devyni margai o čia Petro ~~77~~ septynes-dešimt margų. Teip stovindėnes porocnių. Bet draugystės nenutėmi. Visi dainuodami vakarais eidavom į Šešupę maudytis. Mes mėjas rengdavomės atskirai su vyrais. Tada maudymosi kostiumų nebuvo. Kiške, arba su marškiniais arba nuogi jeigu atskirai. Tada ėjo dar viena mergina Ontė. Mes moterys nusirengėm karklyne ir drabužius sukavojom karklyne. Maudomės ir dainojam. Žiūriu pas mūs drabužius sėdi trys vyrai. Ontė pradėjo verkti, ką dabar darysime. Aš pagalvojau, žiūriu trys vyrai bet ~~de~~ dar nebiksi vyrai. Budavoj[?] bernai saudyti. Aš susijieskojau Šešupėj akmenį prisidengiau skarele priekį ir tenina iš vandens bėgu ir rėkiu: "O jūs ko čia ar norit akmenų! Jie pakilo ir davai bėgti aš paėmiau visų drabužius. Jie turbūt ~~pamao~~ pamanė kad čia vyras ant jų atbėga. Aš toke didele o-jau buvo pritemę, visi gardžiai prisijuokėme.

Teip aš išgelbėjau merginas.

išdalyti reikė ... (margin note, pencil)

maudydavomės Šešupėje (margin note, pencil)

purviniškė 3

386

Dar apie Purviniškes

Purviniškėj mes pradėjom ir materialiai gerai gyventi. Eidavom padirbti pas dvarininką Bučaitį. Tiesa, jau tą dvarininko ten nebuvo. Tai mes ten eidavom uždarbiauti ir gaudavom žemės ir ganyklos karvėm. Laikydavom dvi geras karves ir šlubą arklį. Viena kartą atvažiavo Juozas brolis, o mes vežėm ėvižas. Jau iš dvaro lauko buvo suvežta. Juozas pažiūrėjo ir sako, kad pas mus vasarojaus daugiau kai pas jį. Turėjom visko ir iš maisto. Mūs mama dar vis pilna urnaro, kaip ji skaitydavosi būti didelė gaspadinė ir su bėdnais nedraugaudavo. Viena kartą atvažiavo graži brička ir geri arkliai toks šimta margis Kasakaitis su piršliais, atsiveže jauną gražų vyruką. Atvažiavo pas mane piršliai, kad aš eičiau už to vyruko. Jis buvo šešiamargis ir amatą moka - statybininkas. Pasidėjo šnapso ir visi susėdę pradėjom apie reikalą šnekėti. Piršlys Kasakaitis klausė: "Na, motin, kiek duosi dukrai?" mama greitai atrėžė: "Tūkstantį". Piršlys sako, tai nėra nieko kalbėti, kad duodate tūkstantį. Mes pavalgę ir išvažiavo. Aš pradėjau iš mamos juoktis, ką tu išgalvojai, pas mus jokių pinigų nėra. Gal smulkiems reikalams kokia dvidešimt rublių. Visas vokios buvo tėvelio sutaupos, viską karas prarijo, nes keitėsi kelis kartus pinigai. Mane į Kelmynę ima ir be pinigų. Mama Kelmynės nenorėjo, nenorėjo prisiimti. Man ištekėti maišė dar vienas žmogus - Petras, kurį labai buvo mane išsižiūrėjęs, bet tam buvo daug kliūčių.

Dar apie Purviniškę.

Purviniškės pirkimo

Kada kas pirko ūkinau, pirko sau iš savo sesers
Pečkienės ~~?~~ septynis margus su trobom. Trobos buvo labai menkos
supuvę, ypatingai gyvenamas namas. Tėvelis pirko ne dėl
mamos, bet sau ir sakė, kad ten padarys vėjinį malūną,
aliejinyčia
silnakarsą (ir gyvens sunkiai nedirbdamas, bet išėjo kitaip.
prieš mirtį
Sunkiai apsirgo ir mirė. Tada, tvarkydamas visus reikalus
Purviniškę
aprašė mamai. Mama prieš eidama pasistatė gyvenamą
Ji
namą ir kitus trobesius sutvarkė. ~~mama~~ ten išgyveno
~~ten~~ daugiau dvidešimt metų.

Andrius nesiseka mokslui

kai
Pradėjo Purviniškėj nebeįp likimas gyventi, Andrius
pas Šleką
pasimokinęs šiek tiek (išvažiavo į Kauną į Matininkų
kursus. Aš apsižinyau, išėjau į kalnynus, liko tik
jaunikiau
mama ir Jevutė. ~~Tada~~ pradėjo plaukti pas Jevutę
žmonytis, bet mama ~~??~~ atprtol. Tada Jevutė apsiže-
Pokaris
nijo su kaimynu Naviku. Kol buvo nežinoti, ma-
ma žadėjo pavesti jiem žemę, nes žemė priėjo prie
paskui
jų žemės. Bet (žemės jiem nedavė, taip ir gyvena viena
kol pajėgė. Kaip nepajėgė, pradėjo viską likviduoti.
Iš si pardavė trobas, pinigus daugiausia sukišo kuni-
gam, nes vieną kartą kunigas pasakė iš sakyklos, kad
~~Bar~~ Bartininkiena daug prisideda prie bažnyčios sta-
tymo, nes Šasnava statė naują bažnyčią.
~~atsikėlus čia klebelė~~
Mama atsikėlė į Kazlų Rūdą gyventi. Mes
gyvenom Kaune ir pirkom sklypą Kazlų Rūdą
ir buvo ten labai maža stubelė supuvus mama
iš atsikėlus klebelei
dar kitą dasistatė (ir taip gyveno. Purviniškei žemę
paliko Jevutei. Mama mirė pas Jevutę.

Ar jau Savickienė

Kelionėj

338 XII

Apie tėvelius

~~Gaisras~~, išgąstis

Areštas

Gaisras Kelionėj

Įvažiuoja į ligoninę

Nebėra prieglaudos [

Dar apie tėvelius

Gaila

Vyras nenori žemės dirbti

Prienuose

21 psl

kelmynė 3/99

Išpausdinta

apie Tėvukus!

Apie tėvukus vyro tėvus

Aš jau suaugusi mergina buvau apie dvidešimt penkių metų, ir ištekėjau, vyras gavau už save jaunesnį dviem metais. Nenoriu daug apie savo jaunystę rašyti, nes buvo daug visokių bėdų, kol apsiženijom. Vyras, (gal kad buvo jaunas,) mane begalo buvo įsimylėjęs, ir tai ir buvo visokių nesusipratimų, taip nuodvejų, bet vistiek nesiskyrėm o susituokėm. Dabar vyras jau miręs. Jo meilė, be gyvenant visai išgaruo. (Ir buvo gyvenime gero išgaga.) Per vestuves buvom susipykę. Mes parvažėvom visa veselia pas mano motiną, buvo kaimo šiokia tokia veselė, o pas jo tėvukus buvo visai prastai, niekas ne pinuošta. (Jo jaunieji jau gerai sutemus) Parvažėvom pas jo tėvukus vėlai vakare ir radom pilną stubą jaunų girtų vyrų. Jie rėkė ir šaukė "šyvi, šyvi". Pas mus vadina šyvu arklį, baltais plaukais, nors tokių arklių kelai yra. (Kaip tik pas mus buvo arklys šyvas.) Pasirodo, vadina viena vyruką "šyviu". Kai pašaukė "šyvi", atsiliepė vienas vyras. Jis turi labai šviesius plaukus. Jo vardas Karolis, bet niekas vardu nevadina, tik šyviu. Iki rytojaus tie vyrai išsiskirstė. Aš buvau atsivežus pyragų ir mėsos, tai aš nuošiau taip vadinamus marčpiečius. Sukrovėme viską ant stalo ir vaišinau svečius. Aš jaučiausi blogai, suvaišinėvau juos samagonu. Aš jeigu kiek išgirdavau samagono, tai visada susirgdavau. Paskiau po marčpiečių daviau dovanas kam reikėjo. Tėvukui (plonus) drobinius marškinius ir juostą, o mamutei skarelę, audaroką ir jeigu (neklaidingai) tikrai neatsimenu ka daviau. Buvo tokia mada, kad jaunoji turėjo duoti dovanas, bet tai tiek apie mano vestuves.

(tik dienas kadais mano vyras)

kelmynej Radau tik senus tėvukus, nė brolių nė seserų nebuvo. Tėvukas labai žemo ūgio, už mane daug mažesnis, už mamą daug

jis pats buvo apie 70 metų

Kelmyki 2 (Opis Sevrukus 2) 400

vyresnis, rodos dvidešimt metų. Kilęs nežinau iš kur, žmogus labai geras, gabus. Mokėjo rusų, lenkų ir savo kalba lietuviškai, buvo labai karštas ir tvarkingas. (Tiek) Kada tai buvo Sasnavos vargonininkas, turėjo savo tokį keistą pianiną, kurį paskiau pardavė. (Sakė, kad nebuvo gražiai) Visada vienu laiku guldavo ir keldavo. Ypatingai žiūrėjo tam tikrą kiekį. Valgydavo paprastai, barščiai kasdien lašiniai ryte ir pietums, vakare bulvės su skystimu baltybos. Mama buvo labai silpnos sveikatos ir negalėjo dirbti, jiems būtinai reikėjo marčios. Aš viską sutvarkiau savotiškai, man niekas nekliudė.

Trobos buvo tokios. Stuba buvo didelė, seklyčia perkalta lentom, tai buvo du kambariai, buvo apšildomas pečiukas vadinamas ~~šėškapečis~~ švėškapečiu ~~trumo~~, priemenė didelė, iš priemenės ~~du~~ durys į virtuvę, į tėvukų kambarį. Iš priemenės durys, Kluonas, tvartas, (kamara) apšildoma, virtuvė ir priemenė buvo be grindų, plaktu moliu. Aš virdavau valgį ir kitus ūkiškus darbus atlikdavau, Tėvukas kirsdavo malkas, iškūrendavo pečius ir karvę pašerdavo. Mama nieko nedirbdavo, tik daug poteriaudavo. Nuo mūsų į bažnyčią buvo apie keturi kilometrai, Mama kiekvieną mėnesį norėdavo būti bažnyčioj, atlikti išpažintį. Kartais nuveždavom pasikinkę arklį, o kartais nuveždavo pas kaimyną Glaveckas. Jisai į Marijampolę su malkom ir labai anksti važiuodavo ir važiuodavo per Sasnavą, tai mama turėdavo laukti, kada bažnyčią atidarys ir šalavo. Mamą ir parveždavo iš Sasnavos, pėsčia nepajėgdavo pareiti. Man mama (vardu Ieva) papasakojo, kaip ji pateko į Kelmyną. Ji kilus iš Sukošiu kaimo, iš gerų namų, Sasnavos parapijos. Ji iš tėvo savo atsiėmė dalį kiek jai priguli, gavo keturis šimtus rublių caro rožių. Tai yra nemažas pinigas (Pabalavičiaus)

Ji amato jokio nemokėjo tik poteriauti ir manė kad ji ~~gal~~ iš tos jos dalies galės nieko neveikdama gyventi ir Dievą garbyti. Išsikėlė į Sarnavą, išsinuomavo kambariuką ir gyvena. Eina kasdien į bažnyčią ir viskas labai gerai. Bet pamatė, kad tirpsta jos pinigėliai. Ji manė, kad su tiek pinigų galės visą amžių pragyventi. O čia mato, kad ateis toks laikas, kad išsibaigs pinigai. Gyveno Sesuvoj davatka pavarde Savičkaitė, pusseserė vargoniko. Vargonykas buvo pavarde Mikas Savickas, tai ta Savickaitė pradėjo piršti mamai savickę, žmona, mamos prašoma. Mamos pavarde buvo toke – Ieva Petalavičiūtė, tai taip ir vadyginm. Na ir įkalbėjo Mikui Ievutę. Ievutė buvo kai jauna ir gana graži. Ievutė sugalvojo apsiženyt, ta Savickaitė pripiršo tą senbernį Ievutei. Apsivedė Ievutė, atidavė savo pinigus kiek turėjo, gal kiek ir Mikas kiek turėjo susitaupęs ir nusipirko kelmynėj penkis margus žemės

ar su trobom, žiūrinau. Žemė gana gera, prie pat girios, ta vieta vadino kelmyne o raštuose Padvenglištas (pradžioj anos Lietuvos paskutinės Pagirinės) ~~pagirelių~~. Mūsų kaimynai buvo visi mažažemiai ir visi prie girios. Tai va kaip atsirado Ievutė Kelmynėj. Buvo ir pora ar trys stambesni ūkininkai, mūsų kaimynai buvo iš ~~vienos~~ vienos pusės Matulis iš kitos pusės Glaveckas. Matulis buvo geras žmogus, turėjo tris vaikus, labai sugyvenamas. Glaveckas turėjo du vaikus, sūnų ir dukterį. Glaveckai nesugyveno tarp savęs su žmona ir vaikais. Duktė sirgo nuomariu, sūnus grojo smuiku ir gana gerai grojo. Glavecko žmona senai jau kaip serga kokia liga nežinau. Aš kartais nueidavau motinos aplankyt, tai visada tik barnių prisiklausydavau. Barasi ligonė tai su vyru, tai su sūnum. Sūnus motiną vadina ragana sparnu. Motina sakydavo, kad jam verdančiu vandeniu akis išplikys.

Aš buvau nuėjus aplankyti, kartais ir nunešdavau šį bei tą. Buvo matyt,
kad ilgai gyvas. Abejau, atsisėdau ir kalbamės. Man jos gailėdavo, kad
žmogui sergančiam nėra jokios paguodos. Ab Kartą Mudvi sėdim ir kalbamės
ir Atėjo jos vyras pradėjo ant ligonės rėkti kažin ką. Ta pradėjo jį visokiais žodžiais
plūsti. Jisai sako, tu sieptau, stiptai ir nepastiptai kad ir pastiptai
aš tave ir nekavotai. Jisai buvo dzūkas, užtai taip ir kalba. Aš net
išsigandau nuo tokių žodžių pakilau ir išėjau. Tiesa, dar girdėjau
kaip ligonė sako savo dukterei: "Elzinte, vaikeli, nepaduok jam tuoj
bus šermenys, o tu nedavus tai duonos. Man griaudit buvo, baisu, kad
visi gali taip šaltai žiūrėti į tokius dalykus. Motina išsikirtusi po kelių
dienų mirė. Motina jau buvo palaidota, aš nuėjau į Slaveckus.
Visi buvo namie. Sėdim ir kalbamės. Aš sakau, vaikai dabar
tėvui būkit geri, kad neparvestų jum pamotės. Kaip pašoko tėvas,
kumščias stogiuo sugilnarzęs: "Kap aš tau duosiu, tai nelosi
atėjus! Aš išsigandau ir daugiau nėjau pas juos. Bet tėvas nepa
vedė pamotės o pas / pats išėjo pas kitą žmoną gyventi.
Sūnus apsivedė ir turėjo keturis vaikus bet žmona apsirgo
vėžiu ir jauna mirė. Jos vyras žmonos irgi nežiūrėjo kaip
tėvas savo žmonos.

? Abi kat ir nesveika apsivedė ir gerai gyveno, nors ir
buvo nesveika. Taip aš berašydama ir užmiršau apie tėvukus
Saveckai - Ieva P. Petalavyčiūtė ir Mikas Saveckas sulaukė vieno
sūnų Kostantiną mano vyrą. Aš sulaukiau vieno vaiko
su Kostantinu Saveku. Mano pavardė Bartinkaitė Agota

Kostas nenorė ūkį dirbti

Aš su vyru Kostu persikėliau gyventi į Kauną iš Kelmynės.
Aš labai nenorėjau keltis iš Kelmynės mano vyras
nenorėjo dirbti žemės, norėjo sėdintį darbą dirbti. Gavo
šiokį tokį tarnybą ir pragyvenom iš to.

Šaisras, Šigasčys

Šuva.

Man begyvenant Kelmynėj buvo toks atsitikimas, Aš nuėjau į šožel-ką ką tai skalbti, (šožėlka buvo pilna vandens) Per šoželką pątiesta kartis, Ant karties padėta didelė lenta. Atbėga nuo Čekaičio šuva. Toks suvargęs, purvinas, ir Mane pamatęs, šoko arčiau manęs. Aš pasi-traukiau lenta gilyn į šoželką. Jisai sustojo, į mane pasižiūrė-jo, pažiūrėjo į vandenį ir atsitraukė. Žiūriu atbėga pora vyrų ir rėkia, „laikykit šunį, laikykit šunį" žmonės pamatę, kad šuva at-bėga vienas ir puola gyvulius, suprato kad šuva pasiutęs ir vijosi. pasivijo netoli mūs ir užmušė.

Išgąstis

Man kelmynėj begyvenant turėjau tokį atsitikimą. Mano (jau sūnus) turėjo du ir pusę metų. Vieną dieną po pietų prapuolė Jonukas. Visur išieškojau, niekur nerandu, Pasišaukiau kaimyną Blocką, išgraibėm šoželką, šulinius bet niekur nieko neradom. Persigandus, visur bėgiojau po visas trobas. Girdžiu, gano girioj netoli gyvulius, Reikia bėgti paklausti piemenų, gal kur matė. Nuprisėjau piemenų, žiūriu avių pulkas ganosi girioj ir paiskui avis eina mano Jonukas. Mane pamatęs ėmė verkti. Jo verkta labai daug, nes visas nuo verkimo šlapes. Verkė, tik niekas negirdėjo apart avių,

Kelmynė

Kai gyvenau Kaune ir vasarą su Jonuku parvažiuodavau į kelmynę, pas tėvukus pagyventi pauogauti pagrybauti, Sūnus jau buvo paaugęs, kokių aštuonių metų. Jonukas norėjo pasirodyti pasižiūrėti. Tokioj plonoj viršūnė-bėj buvo ant viršūnės gražių uogų. (Jonas) įsilipo į ąžuolą

Ta vyšnaitės viršūnė ėmė linkti, linkti 6 kelmyne 404

ir ta vyšnaitė ir drėksteltų nulūžo su visa viršūne. Kaikas buvo
siūbavęs ir nulūžo žemyn galva
Aš bėgu priėjau prie jo. Jisai atsistojo. Aš klausiu, ar
labai susimušiai. Jis tyli, bet visas perbalęs. Kiek palaukęs
krito ant žemės ir guli kaip negyvas. Atbėgo mama ir tėvukas
visi mes išsigandom, bet jisai greitai atsigavo, matyt buvo
sutrenkęs galvą, bet greitai viskas praėjo. Tėvo tenai nebuvo.
Tėvas Kostas tenai nenorėdavo važinėti. Daugiausia mudu su
Juozuku, mudu prisirinkdavom daug uogų ir žiemai prisi-
virdavom. Labai daug būdavo avietių, būdavo ir žemuogių
bet nelabai daug.

Apie šitą pirmą kartą ypač jis pirmasis

bevaikščiodami
Mudu su Juozuku po girią benogaudami, labai pailsom, sušilom,
nes buvo karšta diena, atsisėdom pailsėti. Aš ant minkštų
samanų atsigulau ir užmigau. Kaip ilgai miegojau, nežinau,
pabudau, žiūriu — Juozukas sėdi netoli manęs ir glosto varlę,
rupužė labai didelė, bet ji ramiai tupi ir nesitraukia. Gal ji
suprato, kad su ja gerai elgesi, glosto ją. Aš pabudus
pamačiau ir išsigandau, atsikeliau ir sakau Juozui einam
iš čia. Šitos rupužės yra pavojingos, supykę spjauna nuodais
bet ji matyt nesupyko už glostymą. Mes daugiau į
tą vietą nėjom

kelmynė iš Kauno

Dar apie kelmynę
Kelmynei radau tik dvi obelis ir keletą vyšnaičių.
Gyvendama Kaune pradėjau užvesti šiokį tokį sodelį, paso-
dinau keles obelaites ir daug vyšnaičių. Parvažiuodama iš
Kauno jom rūpinausi, pirmiau žemę tręšdavau, iš ir trobesių
rūpinausi, perstačiau kluoną uždengiau skiedrom gyvenamą
namą, nes buvo šiaudų ir buvo kiauras. Vyras tą laiką
gyveno Kaune ir šitokiais dalykais nesirūpino.

Kelmynė 405

Bet vėl naujas įvykis. Atvažiavo iš Kauno Vincas Galinis ir kalbina mano vyrą važiuoti į Kauną dirbti į redakciją "Socialdemokrato" ir labai mažą atlyginimą (Aš prašiau kad išeitų) bet kur tau. Ir kalbėti nedavė. Vaidinau ir giminė ir Juozapaitis sako – nevažiuok. Aš prašiau Juozapaitį, kad atkalbėtų, bet niekas nepadėjo ir išsikėlė į Kauną, vėliau ir man reikėjo išvažiuoti ir išvažiavau verkdama. Anksčiau esu aprašius kaip visą kelmynę sutvarkėm su Blockais prie kurių ir ūmniškai pernai Kelmynėj.

Paskiau Blockų Albina apsivedė su Jankausku Vincu ir gyveno mūs sodyboj. Pasistatė naują namą ir gyveno, kol visą kelmynę likvidavo melioracija. Dabar toj vietoj nieko neliko, tik liko pievutėj Ąžuolas ir labai graži auga, jau užaugo storas. Aš nemačiau bet mano sūnus matė. Kas jį pasodino gal tėvukas, gal pats išaugo nežinau. Dabar ten ir kalnelis pavadintas Žalgiris. Blockų Albina dabar gyvena Veiveriuos, Prienų rajone. Vedė tenai kelmynėje melioracija tai kas norėjo, galėjo išsikelti, tai beveik visas pagirys ir išsikėlė. Tik Lazdauskai liko. Blockai abudu ir numirė mūsų namuos. Labai būdavo smagu mano vaikai žaisti pagiry su Blockų vaikais, nes Blockų buvo daug vaikų.

3

III 55

Kelmynės galas, Tik Lazdauskai liko

~~Dar apie kelmynę.~~ Įvažiuoju į ligoninę.

Aš noriu parašyti kelis dalykus, ~~parašyti~~ kai gyvenom kelmynei 1920 m. aš pradėjau po gimdymo negaluoti, mažai valgyt ir labai sukūdau. Nuvažiavau į Kauną, nuėjau pas moterų gydytoją Mašylį. Jis mane apžiūrėjo ir pasakė, kad reikia daryti operaciją. Aš sutikau. Parvažiavau ir rengiausi operacijon. Vaikas buvo pusantrų metų, Dainą nuvežiau pas mamą į Purviniškę, dar buvo Juzytė nevežiota ir išvažiavau į Kauną. Ir atsiguliau į Raudono kryžiaus ligoninę. Padarė operaciją, išgulėjau dvi savaites ir parvažiavau namo. Ligoninei reikėjo mokėti už parą šeši litai. Už operaciją ~~šimtas~~ šimtas ir penkios ~~dešimt~~ litų. Nežinau iš kur mes gavom tiek pinigų. Buvom sunešę medžiagą tvartui statyti, tai pardavėm. Bet man mažai padėjo operacija.

~~Dar didelis įvykis~~ Areštas

~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ Vieną vakarą jau tamsu kiosto ~~vyro~~ nebuvo namie. Atėjo daug vyrų ir policija. Aš išsigandau. Sako, mes darysim kratą pas jumis, turėjo ~~parodė~~ orderį. Parodė man ta orderį, nors aš jo ~~orderio~~ ir nepažįstu. Sakau-prašom daryti. Klausia ~~Sako~~ kur vyras ~~tavo~~. Sakau-Grėžinę, dar neparėjo iš darbo. (Jisai ~~buvo~~ gavęs tarnybą girios eiguliu). Darė igai kratą, rado vieną laikraštį ir dar kelius sen pora lapelių.) Išeidami sako: „kad tavo vyras rytoj būtų Marijampolėj". Paliko adresą žvalgybos, kur eiti. Mes ant rytojaus pasikinkim arklį, ~~ir~~ nuvažiuom į Marijampolę ir nuėjom į žvalgybą. Tarnautojas buvo malonus žmogus

Tada
~~nubaginimų~~ žvalgybininkas pasakė, kad aš tave suimu.
Viską klausinėjo - Kur gavai? Buvo ir poro knygų,
Klausinėja, kur dirbi, kur važinėjai. Aš kitus daiktus ir nesupratau.
~~tai~~ Sako, kur gavai šitais knygas. Vyras sako - biblio-
tekoj, sako, aš tave suimu ir vežu į Kauną į sunkiųjų
Palaikė apie valandą. Man jau pabėgo, neatsimenu, skolinė kartu tempė
darbų kalėjimą. Kartu išvežė ir Vincą "Galinį". Aš parva-
tyliai   Sunkiųjų darbų
žiavau viena namo verkdama. Aš tuoj važiavau į Kauną
maisto nuvežiau, bet pasimatyti nedavė, kiek prirašiau!
Visur bėgiojau, kad kaip nors išvaduoti.
Jis man, kvailei, prikalbino
Prisimenu toki žuliką Šakiavos vargoninką. Jisai sako,
kada ~~jisai~~ žinąs tokį žmogų, kuris gali išvaduoti. Aš nešiau
jam lašinių ir banką dešrinės. Vyras išsėdėjo kalėjime du ar tris
mėnesius, neatsimenu. Dažnai važinėdavau į Kauną, vešdavau
ir kitur
maisto ir visokiais reikalais - į žvalgybą, pas prokurorą. Man
vyrą
pasakė, kad galima išimti ~~jį~~ paranka iš kalėjimo už la-
bai didelius pinigus iki teismo. Man sutiko mūs vienas
išgi
kaimynas Medelis užstatyti savo ūkį. Valdžia su tuo sutiko
kasta
ir išėmiau iki teismo. Teismas buvo ~~už~~ po metų nuo suėmimo už
pusantrų metų, teisė Kauno apygardos teismas su civiliais žmonėmis
teismo. Tą dieną buvo daug bylų. Aš per visą dieną sėdėjau
teisme ir labai pavargau ir jau nesijaučiau. Tik sėdėjau lyg
apsvaigus. Mūs bylą svarstė jau vakare ir aš buvau
lyg sapne. Išėjo teisėjas pasitarimui ir grįžęs "ir ~~renka~~ stot" ir pranešė,
iš vyrą
kad bylą liečia buvusi amnestija, išteisino. Parvažia-
vom namo naktį ~~su~~ arkliais, nes ir nuvažiavau su arkliu.

+Gaisras keluognei

~~Parašysiu~~ apie keluognę, kol dar gyvenom ~~su~~ [ten] ~~vyru~~ ~~apsivedę~~.
Karta (Mes visi ~~buvom~~ [buvom] ir šeimyną kambary ir ilgai šnekėjomes ~~su~~ ~~bu~~ ~~ba~~. Mama nuėjo į virtuvę ir ~~kkeicia~~ visa persigandus. ~~Dreba~~ [pati] ir sako drebančiu balsu: "Kostantinėli, mes degam." Aš pašokau nulėkiau į virtuvę. Virtuvės lubos pradegę ir puola ugnis ant žemės. Mes visi išbėgom neatsimenu ar į lauką ar tik į priemenę. ~~su~~ ~~Pamačiau~~ tokį indą su lanku, kuriame girdydavom karvę, kokios ~~dvidešimt~~ - dvidešimt penkių litrų. Aš jo ~~mėnat~~ pilno nenešiau. Jisai buvo sunkus, medinis. Aš ~~priemenėj~~ ~~pamačiau~~ ~~tą~~ kibirą [priemenėj] [nepats] griebiau ir bėgu į sažalką vandens. Bėgu [atgal] su vandeniu.
Žiūriu, guli mano vyras ant žemės krūmpsčias. ~~Aš~~ ~~nežiūriu~~ nė jo, tik bėgu kopėčiom su vandeniu ant aukšto. Vyras kad padėtų, bet guli iš baimės parpuolęs. Užlipu ant aukšto - niekonėra. ~~Buvo~~ mūs padaryta tokia budelė iš medžio mišai ~~žiūryt~~ ~~ir~~ ~~molin~~ [ta] [bžda] ištinkuota, bet ant žemės balkeliai neištinkuoti. Į tą ~~nukelyučio~~ sueina trys kaminai: seklyčios, bernų ir virtuvės. [Matyt] Ten iškamino jškė žiežirba, papuolė ant balkelio ir įsigrūzdijo. Tos būdos ~~buvo~~ durelės [buvo] uždedamos ir nuo-lu parimtos. Nežinau, kas virtuvę užgesino, turbut vyras, nes ant aukšto (aš) viena užgesinau. Degė tik balkeliai bet jeigu būtų neuždarytos durelės, tai būtų buvę viskas. Aš tado pasirgau tris dienas, nes ~~aš~~ tado launiaj tnoziuno. Maniau kad nuo tokio pergyvenimo, bus blogai, tiep sunkei nešiau vandenį, bet viskas baigėsi gerai.

Dar apie tėvukus.

(Šitą) ūkelį kelmynėj mes išnuomavom, kampuni Blockui, tenai palikom ir tėvukus gyventi su nuomininku Blockum, padarėm sutartį su nuomininkais, nuomininkas kad tėvukus prižiūrėtų. Iškeptų jiem duoną, duotų pieno, pagal susitarimą iškeptų baltinius, nupenėtų jiem kiaulę, duotų daržovių, pagamintų malkų ir šiaip ko reikė. Na ir gyveno su tais nuomininkais. Pasitaikė neblogi žmonės. Aš visada vasarą parvažiuodavau su Jonuku ant ilgai pas tėvukus. Kaip tik aš į kelmynę parvažiuoju tai tėvukas pasiima pintinėlę ir šlep šlep į girią parinkti grybų man, nes žino kad aš grybus labai mėgstu. Aš tėvuką mylėjau. Vieną vasarą susirgo tėvukas. Jam kai kas buvo su pūsle negalėjo išsišlapint. Užstojo šlapimą. Nuvežėm pas daktarą. Daktaras sako, kad senų vyrų liga, galima operuoti, bet perdaug senas. Reikė į šlapinimosi kanalą įstatyti katerį. Aš taip ir padariau ir taip gyveno iki mirties. Aš jam padariau tokę kėdutę, kad jam būtų lengviau šlapytis kiauru dugnu. Pamatęs tą kėdutę net apsiverkė, kad jis rūpinuosi. Tai tiek galiu apie tėvuką parašyt. Apie mamą mažai ką galiu parašyti: ji buvo labai silpnos sveikatos, nežinau kas jai buvo, vaikščiodavo pilvą susirišus ir labai buvo kūda. Aš nuvežau į Kauną pas moterų ligų gydytoją bet nieko nepadėjo. Jokio darbo nedirbo, tik poteriaudavo, liepdavo ir tėvukui poteriauti, bet jis neklausydavo. Vieną kartą į metus eina į bažnyčią, atlieka išpažintį. Tėvukas ten be gyvendamas ir numirė. Mirė pri [illegible] iš žmonių. Iš mūs jokios pagalbos netūrėjo. Abudu pabaigė gyvenimą su svetimais, nors turėjo sūnų ir [illegible] marčią. Mes su nuomininkais viską tvarkydavom žinoma, jiem gal ir nevisada būdavo gerai. Jei kas būdavo negerai, tai kreipdavosi [illegible] [illegible].

labai daug

nes ten negyvenome

Aš pas tėvuką sergantį negalėjau pabūti, nes mes tada gyvenom Kazlų Rūdoj ir laikom karvę nelžemą, bet žinoma galėjau sūrką nešti ir važinėti. Sunku sergančiom ir dar prie svetimų, bet aš nepilnai supratau, koks yra sunkus gyvenimo galas. Dabar kai ant savo kailį pamėginau, tai supratau, ką tai reiškia gyvenimo galas ir man jų gaila, kad mes jais mažai rūpinomės, rėkėjo daugiau jais pasirūpint. Tėvukas mirė turėdamas 94 metus, mama rodos 80 mirė, tėvukas ilgai sirgo. Prižiūrėdavo daugiausia mama ir uošvininkė, bet mamai buvo gana sunku prie ligonio. Aš jau rašiau, kad labai nenorėjau keltis iš kelmynės, buvo galima gerai ir ramiai gyventi, bet vyras ten nenorėjo gyventi.

V Stašaičiai

Labai gerai sugyvenom su Stašaičiais. Stašaitienė buvo linksma labai norėdavo dainuoti, mane labai prabindavo. Ji turėjo du sūnus Viktorą ir Vladą. Viktoras mokėdavo labai gražių dainelių. Mudvi su Stašaitiene draugaudavom, eidavom į girę uogauti ir grybauti, tai mes mokėjom Viktoro dainelės ir tai ir dainuodavom. Aš daugiausia draugaudavau su Stašaičiais. Stašaitis buvo labai nuoširdus ir geras žmogus, tik būna buvo kartais keistas. Kaime toks mada buvo pasiskolyt bet kokio dalyko. Tai Stašaitis ateina, jeigu randa tą daiktą ant kiemo ar kur kitur tai pasiima ir nieko nepasakęs išeina ir daiktą negrąžina. Jis labai užsidaugdavo. Mes vėliau pripratom, einam ieškoti pas Stašaitį ir už tai nesipykdavom. Mūs žemė rubežavosi su kaimynais Glaveckų, Stašaičių, Čenaičių, Medelių, Matulių ir Krasaneckų. Visi gerai gyveno kai ir mažažemiai (Čenaitis ir Medelis turėjo daugiau žemės)

Kelmynė 14

411

Daina Stašaitienės.

Kai gyvenau Kelmynėj tai mano draugavimas būdavo su Stašaitiene, nors ji buvo daug už mane vyresnė bet man su jai būdavo smagu, nes ji labai mėgdavo dainuoti. Ir aš norėdavau dainuoti, tai mudvi mėjo [nugaudi, ar grybauti] į girę ir traukem dainas. Ji labai daug dainų mokidavo ir aš iš jos išmokau, bet jau užmiršau, ~~bet~~ vieną tik prisiminiau.

Daina

Vai žinau žinau
Tai aš daug žinau
2k (Kur ašen mano ~~mergele~~.
(Pro belių andijėli
Vai toli ~~tai labai toli~~.
Tai labai toli
~~Už [illegible] šimtu mylelių~~
~~Vt~~ Už už dvie ~~mylelių~~ šimtų mylelių
Už žaliųjų girelių
Laukelį ariau.
Linelius sėjau.
Uždrėskit lineliai.
Ant mergelės dalelės.
Linelius roviau.
Ramas mazgojau.
Nuskandinau žiedelį.
~~Žiedeli~~ į jūrelių dugnelį.

O ir atjoja o
Jaunas bernelis
Ant juo béro žirgelio
Per lygiųjį laukelį
Mergele mano
Jauno ji mano
Te palaikyk
~~Žas~~ žirgelį aš išimsiu
Žiedelį
Žiedelį imsiu.
Aš pats nuskendau
Linkie ~~s~~ sveika mergele.
Jau neštano bernelis.

spausd. 84-VI-28

Baiba.

1980 V
412

Kaip gaila kad tik biek moku rašyti. Pradėjau rašyti vaikystės atsiminimus, rašau taip kaip moku, parašiau nemažai, bet vis negramatnai.

Kaip mes augom, mokyklų buvo labai mažai. Buvo labai toli ir kokios dvidešimt kilometrų tai. Mūs buvo trejis broliai ir trys seserys brolius leido mokytis viena (neprisimenu katrą) - dvi žiemas kitą vieną žiemą ir visas mokslas. Mergaites visai neleido.

Kaip užaugau, visai pasikeitė laikai ~~žmo~~ žmonės pradėjo ir ~~užaugę mokytis~~ daug kas ir pradėjo mokytis ir aš galvojau ta proga pasinaudoti. Susipažinau su vienu žmogum, jau nejaunu kuris mokėsi vakarais suaugusių gimnazijoj. Aš buvau apie trisdešimt metų, tas žmogus buvo penktoj klasėj ir iš mane kalbina eiti mokitis sako, aš tave paruošiu, žiūrėsim į kurie klasę pajėgsim. Mes tada gyvenom Kaune. Aš parisakiau vyrui šį reikalą.

Vynas nesutiko, nors galemybe buvo nes mokslas buvo nemokamas. 413

~~Antra~~ Pirma proga man prasilavint buvo. Buvo Šaulės
(1) gimnazijoi ruošemi koki kursai šeimininkėm ir
buvo įstojus mano giminaitė Dargytė į tuos kursus, bet jai nepatiko, soko, persunku ir ji išbojo.
Bet tenai reikėjo už visą mokslą išmokėti pinigai
bet kadangi ji pati išeina tai pinigus negražina.
Avaževo jos brolis pasiūlybi stoti į jos vietą.
aš pagalvojau kad ji bėga tai ir man reikės
bėkti. Tėva ir mama nenorėjo leisti ir nėjau.

(2) ~~Trečia~~ Antra proga buvo. Kai prasidejo pasaulinis
karas tai daugiuna inteligentų bėgo į Rusijos gilumą, taip mane vadino kartu važiuoti su jais
daktaras Brundza. Daktaras buvo mūsų giminė.
Taip ir praleidau geras progas kur būčė galėjus
~~pra~~ prasilavyti. Gaila

Gerasimyte 84 II 25

Purviniškė 414
kelmynė

+ Nebuvo prieglaudų.

Nebuvo jokių prieglaudų nė seniem nė mažiem. Jeigu tavo sena ar ligonį ir jeigu nori paguldyti į ligoninę, tai reiks daug pinigų turėti, negaliu pasakyti, kiek už parą reikėdavo mokėti caro rublių. Šitais tai žinau, nes ir pati mokėjau šešis litai už parą. (Jau gyvenant Kelmynėje) Mes rengėm statyti naują tvartą ir jau buvom suvežę visą medžiagą tik reikė statyti. Aš susirgau atsigulian į ligoninę ir pagulėjau dvi savaites ir visą tvarto medžiagą pragulėjau.

Prisimenu (Purviniškėje) vieną žmogų kaimyną (Tapulį). Apsirgo proto liga, buvo geras kalvis, turėjo savo nuosavą namelį, tris margus žemės. Turėjo didelę šeimą. Išlaikydavo šeimą gerai, nes buvo geras kalvis, tai neblogai uždirbdavo. Ir apsirgo (be man) proto liga. Sirgo pavojingai bėgdavo iš namų, sutikęs puldavo žmones, kad padėti niekur, tai jį paėmė vienuolėj užkalė į kampą tarp lentom, kad jam nebūtų tarnsta. Atneše šiaudų, priklojo kaip gyvulini. Aš tenai nėjau kas kokiu reikalu ir pamačiau jį pro tais lentas viską matit. Jisai mane pamatė gal pažino, gal ne, nežinau. Kaip žmogus buvo, gerai pažinojo. Mane pamatęs pradėjo aimanuoti. Norim valgyt ir šalta, neprisimenu ar buvo tada šalta ar ne. Nežinau kaip jį maitydavo, ar buvo alkanas nežinau, bet jokių daiktų nebuvo apart šiaudų. Ar juos šiaudus pamainydavo irgi nieko nežinau. Nebuvo nieko nė pasiklot nė užsiklot.

Pasikankyno apie pusantrų metų ir mirė. Bet kiek reikėjo kentėti. Šitą visą dalyką mačiau jau ūžaugus.

bajoka sp. gn VI 22

Kelmynė 15 415

Dar apie Kelmynę – Vaikai prie šulinio

Mano vyras Kostas dirbo ir gyveno Pravienos miškų Urėdijoj, o aš su vaiku ir tėvukais Kelmynių gaspadoravau. Niekaip tos Kelmynės nenorėjau apleisti ir iš jos išeiti. Įsileidom kampininkus – taip vadydavo tuos, kurie ateina gyventi pas kitus bendrai. Atrodo žmonės geri, pažįstami, senai mes kaimynai – Jurgis Saulis, šeima nedidelė. Vyras žmona ir vaikas Ceksevėras. Prižadėjo man padėti visus sunkesnius darbus dirbti, žinoma su mano atlyginimu. Kokį mėnesį buvo geri, bet vėliau pasidarė nesugyvenami. Visaip iš manęs tyčiodavosi ir mane erzydavo. Aš pasakiau, kad galit išeiti iš mūs. Jisai sako, kad jeigu nori, galėsi tu išeiti. Vieną kartą aš paprašiau, kad jo žmona iškratytų mėšlą, kuris buvo išvežtas į dirvą. Ji sako gerai, tu prižiūrėk mūs vaiką, nes jėdu su jo visada kartu žaisdavo. Abudu tai buvo po tris metus. Vaikai žaidžia po kiemą, o aš audžiu. Prisiminiau vaikus, kiemе nematyt, einu žiūrėt kitur. Pažiūrėjau sodelkoj čia jų nematyt, dairausi visur, žiūriu abudu sugulę ant seno šulinio. Tas šulinys buvo nenaudojamas. Jisai gilus, bet jo rentinys sulindęs žemėn. Tie vaikai vienas vienoj, kitas kitoj pusėj žiūri į šulinį ir kalbasi. Aš pamačius ir begalo išsigandau ir bijau juos šaukti. Juk menkas mikrypimas ir gali vaikas keltis ar atsisukti ir gali įlėkti į šulinį. Vėliau tą šulinį užkasėme. Kelias dienas vaikščiojau kaip nesava ir dabar kaip įsivaizduoju darosi neramu. Svetimas vaikas ir mano vaikas..

Iš Spaudenkštuta 84-VI-28

+ Dar apie kelmynę.

kelmynėj dar begyvenant, gavo ~~ty~~ vyras tarnyba, prie girių žiedius, Atlyginimas nedidelis pinigas, bet duodavo miško ir duodavo pasodą, tai yra žemės ir mum pasidarė geriau. Neatsimenu, po kiek laiko vyrą suėmė. Kaliai laikė kalėjime ir kaip paleido aš jau aprašiau. Kai paleido, atėjo jo vienas pažįstamas, Galinis Juozas ir siūlo tarnybą, Priimos į Urėdiją į jo vietą sekretoriumu. Vyras nori eiti ir bijo, kad nesugebės, nes niekur nebuvo dirbęs ką tik rašyti mokėjo. Labai jam ten sunkiai ėjosi, bet dirbo urėdijoj mūs vienas pažįstamas - ~~dirbo~~ bugalteriu Juozupaitis. Jau vyras kelis kartus norėjo pamesti tarnybą leisti, Persimu, nesugeba, bet Juozupaitis visaip jam įkalba kad nemestų. Jam ir padeda, sako jam išpiktsip buvo, kai pradėjo dirbti. Bet Juozupaitis mokytas, vis tiek jam buvo geriau, bet vistiek apsiprato ir liko. Jau pradėjo būti geriau. Aš dar gyvenau kelmynėj, viena, Buvau pasiėmus Borną, Bet Aurijau ableist, viskas gerai ėjo. ~~Vėliau~~ Paskiau gyvenau su mangyninkais. Perėjo apie keturi. Grįžo vėla Bloekus, nes buvo išėjęs. Paskiau gyvenau viena tik su tarkais be mangininkų. vyras apsiprato Urėdijoj, iš moko dirbti. ~~Uo~~ Urėdas buvo geras žmogus, su vyru elgėsi gerai, bet kad savickai turėjo politinę bylą ir buvo išimtas ant parankos, turbūt, nežinojo. Rodos, tik sužinojo, kai gavo į kanceleriją šaukimą stoti į kariuomenės teismą.

Anksčiau yra aprašyta bylos eiga ir kap iš teisino.

Rodos visos bėdos aprimo, aš kai reikėdavo koks vyriškas darbas tai pasisamdydavau vyrą, ir buvo galima gauti.

+Prienai

Jau esu aprašius, kaip vyras mano įsidarbino. Prienų, ~~urėdyje~~ urėdijoj sekretorium, per Juozą į Jalinį. Galinis ten buvo sekretorium, bet, matyt, jis tai norėjo išeiti, tai urėdui sakė, kad turi į savo vietą surasti žmogų. ~~tai~~ Galinis ir numabė Savicką. Tais laikais, buvo mažai mokytų žmonių. Aš rašiau, kaip Savickas ten sunkiai pradėjo niekur nedirbęs ir dar tokias papeigas – sekretorium. Daug jam padėjo Juozupaitis ir urėdas nespaudė, na ir išsikapstė – pradėjo gerai dirbti, buvo pabūnky-tas ir urėdas.

Sumanėm, kad ir aš eičia pagyvent į Prienus pas vyrą. Vaikas buvo trijų metų. Vyras ieškojo buto. Miestel. norado, ~~buto~~ tai paėmė mažiukę kaime seklyčią. Aš kelmynių, viską apsitvarkiau, nežinau koki turėjau nuo-mininką ir išsikrausčiau, paėmiau sūnų ir karvę. Mes tada turėjom dvi karves. Viena didelę ir davė daug pieno, o kita buvo pirmadėlė, ~~tai~~ ir davė nedaug pieno, tai aš tą karvutę ir pasiėmiau su savim. Nutsimenu, kas tą karvutę nuvedė į Prienus. Mane su daiktais nuvežė Varnabūdės girininkas Sukarėckis. Karvutę apastatė pas tą moterį, kur išsinuomavom butą. Mūsų butas buvo nuo urėdijos pusė kilometrų, o į miesta kilometras, mane atvežė gražiais arkliais Sukarevickio. Sukarevickis sako mano vyrui: "Kurešk žmoną į vietą. Kartas paimė nuvešti kelias per girią (ir) pusė kilometro. Vyras nepratęs prie tokių arklių ir besivažinėjant arkliai kažko pasibaidė ir šoko nešti. Vyras tuoj išlipo iš brikos, o mane arkliai su vaiku neše, bet neprisimenu [i smertė] ar išpuoliau ar ne.

418
2

Karvę urėdas paėmė ganyti su savo gyvuliais. Primai aš tik mėgdavau pasimelžti. Urėdas sako, kad ir žiemą galės išerti, Toji karvė nedaug duodavo pieno, bevėk mes visą ir suvalgydavom. Urėdas sako, kad mūs karvę galės ir išerti su savo gyvuliai per žiemą. Viskas ėjosi gerai, vyras jau išmoko gerai dirbti, aš susipažinau su keliom moterim iš kaimo, ir mėgdavom pas viena kitas, šventom dienom mėgdavau į bažnyčią Primos, Vakarais ateidavo Jnozupaitis, aš vaikydavau grybais nes ten aplink giria ir ojai galybė grybų. Aš bevėk kožną dieną darydavau ką nors iš grybų, Šubat vakarę vyras su Jnozupaičiu išeidavo į miestą išsigert, vieną kartą išėjom visi trys, ir aš ėjau su jais. Gerai išsigėrim ir einam pergirė namčių ir dainuojam, na ir paklydom girioj. bet parėjom gerai.

Labai Jnozukui buvo Primos smagu. Turėjo drauge šeimininkės dukterį pusiūtį mėtų Jnozo trijų metų vardu Kastute jodu per visą dieną žaisdavo prie tokios nedidelės žoželnaitės. Ten buvo didelis kelmas tai ant to kelmo, ir jodu ir žaisdavo.

Urėdienė atsiuntė man dovanų, tortą ir kašikę gražiausių pamidorų. Aš tortu apsidžiaugiau, nes gardus pyragas. Aš tada torbų dar nežinojau, tik pyragą žinojau ar blyną. Pamidorų paragavom ir nevalgom visai neskanu. Padavėm šeimininkės kiaulėms -neėda. Sakom reikės išmesti, kad nėra sujais ką daryti, Pas mus tada niekas pamidorų nė neaugydavo. Atėjo pas mūs šeimininkę žmogus. Jisai buvęs Amerike ir pamatė tuos pamidorus ir tuoj vieną kanda. Mes jam ir visus atidavėm ir sako-ce labai geras ir gardus dalykas

Prienai 3

Aš per žiemą ir nemaniau gyventi, nes namuose nebuvo gerai sutvarkyta, rodos buvo ~~įtepęs~~ šeimininkas išėjęs, tai ir parvažiavau namo į Kelmynę, ant sekmadienio buvo parvažiavęs vyras ir kaip tik galas atnešė Vincą Galinį ir siūlo kostui tarnybą Kaune į "Socijaldemokrato" redakciją už labai mažą atlyginimą. Vyras sako važiuoju į Prienus į įstaigą atsakyt. Nuvažiavau ir aš. Visaip prašiau vyrą kad nevažiuotų į Kauną, prašiau Jo pačio, kad bandytų atkalbėti, niekas nepadėjo, draugai ir vėdas vis tiek metė darbą kuri taip sunkiai įsigijo, paklausė Galinio. Galinis ten buvo rodos reikalų vedėjas redakcijoj. Parvažiavom iš Prienų ir tuojau važiuot į Kauną.

Kaune XIII
420

kaune +

Redakcija "Socialdemokrato"
"Žiburėlio" bendrabutis
Rinkimas aukų
Vaikas +
Žaliakalny +
Kaip sutikom perversmą.
Kraniausko laidotuvės
Studentai

Kėlimasis iš namų

Dar lieka:

Barbutė

22 psl

Kaunas

Kaip mane vyras veže iš kaimynės (aš važiuodama) verkiau ir vis žiūrėjau atgal (važiuodama). Kaune Kalu, būdoj įsėdom į traukinį. Bet ten ne radom pyragų. Tik reiko pagalvoti, žinogai kaime gimus, kaime augus, reikėjo priprasti prie visko, ypatingai man buvo labai sunku vaikščioti kaštuojant akmenų apsiavus. Galvodavau, kokie nelaimingi šitie žmonės, kurie čia gyvena. Pradėjo būti ir negeras vyras. Visur išdavo vienas – į kiną, pas draugus, manęs nepavadina, visur eina be manes. Man visai nusibodo miestas, bet per ilgą laiką apsipratau ir su miestiečiuška gyvenime, susiradau draugų ir išgyvenau aštuonoliką metų Kaune, išaugo sūnus (išsimokslino). Aš nedirbėjau tada, kai vaikas augo, jokio darbo, nes tada nebuvo kur padėti vaikas. Nebuvo jokių darželių ir reikėjo namuose augyt. Gavau vieną kambarėlį, bet žiemą labai šalta. Aš tada buvau apie trisdešimt metų ir labai norėjau kuo nors užsiimti. Vyras labai mažai uždirbdavo ir buvo sunku pragyventi. Po karo buvo viskas brangu ir nevisko buvo. 1929 m. (?) už pieno litrą mokėjom litą. Puriškienės sesuo Degutienė laikė karvę, nes iš jos mes imdavom pieną. Aš esu bemokslė ir nelankius mokyklą. Sugalvojau mokytis. Norėjau stoti į vakarinę gimnaziją. Žinoma, būtų reikėję pasiruošti. Pasakiau vyrui savo sumanymą. Vyras nepritarė (mano sumanymui). Paskiau sugalvojau kitą dalyką – eiti mokintis siūti. Su šituo vyras sutiko. "Eik" – sako. ~~Kur vyras dirbo bu~~ ~~vo~~

Kur vyras dirbo, ten ir gyvenam, (turėjom kambarėlį) tai vyras, iš dalies, galėjo prižiūrėti ir vaiką, bo jau nemažas buvo vaikas. (ir dar pas iš daugiausia išbūdavo) Aš išeidavau pas siuvėją iš ryto. Vaikas sutvarkom, išverdu pietus ir išeinu. Pietų parsidavom. Iš karto aš siuvėjui mokėjau (stambiau) kai pramokau. Man siuvėjas mokėjo. Buvo siuvėjas suktas ~~žmo~~ žmogus. Niekada man nemokėdavo, kiek priguli vieną kartą sumokėjo visą, kiek buvau uždirbus.

Žinoma, vaikas buvo blogai prižiūrimas. Vyras visai nežiūrėdavo, kur jisai randasi. Man labai rūpėdavo vaiko padėties.

(versti)

Aš apsidraudžiau parėjus pasisakiau vyrui kad sumokėjo, ~~vyr~~ vyras sako kad daugiau neik pas siuvėją, aš taip ir padariau. Dirbau namuose po biskį, ~~[illegible]~~ Aš namuose nemažiau uždirbdavau ~~nemažiau~~ kaip pas siuvėją. Paskiau gavau darbą ~~redak~~ redakcijoj, ten kur vyras dirba už šimtą litų. Nedaug ten buvo darbo. Aš ten dirbau pora metų, ekspeditore, Mano vyras buvo labai netaupus, tiek uždirbdavo, dar užsimanėjo išsinuomoti pianiną. Mokėdavo penkes dešimt ~~labai~~ litų mėnesiui. Žinoma, palaikė kelis mėnesius, išvežė atgal, nes perdidelės mam išlaidos. Buvom nuskurdę, neturėjom kaip reikia apsirengti. Susidarė ligonių kasos ir vyras gavo geresnę tarnybą su geresniu atlyginimu. Pasidarė geriau gyventi, bet ilgai reikėjo mokėti vyro skolas. Vėliau, žinoma, išsikapstėm įsitaisiau geresnių drabužių. Mes gyvenom prie redakcijos ir turėjom vieną kambarį. Už kambarį nemokėjom ~~et~~, nes aš valiau buvo didelius kambarius. Už tai man davė kambarį. Paskiau kai gavo vyras geresnį darbą išsikėlėm į Žalią kalną pas Bartkiną. Į tą redakciją daug žmonių rinkdavosi bedarbiai ~~ir~~ rinkdavosi inteligentai; (Bielinis Kipras), Šepokas Kairis, atdvokatas Markauskas ir daug kitų. Studentai labai rinkdavosi ~~ir~~ Biržiška užeidavo ir Čiurka. Ir daug kitų. Čiurka labai gražiai padainuodavo su studente Ireliute Girijauckiene Žiurlyte tada gyveno prie redakcijos bendrabuti kaip tas bendrabutis vadinosi nežinau. Būdavo paskaitos. laikydavo paskaitas Purenienė, Bielinis, Kairis, Markelis seimo narys, Juozas Kedis seimo narys, iš publikos daugiausia ~~rint~~ rinkdavosi bedarbiai, man daug buvo valymo nes bedarbiai labai visur ~~prišla~~ prišiukšlina primindo nuorūkų ir visko prisprando.

Kauna
Redakcija 1. 423

+Redakcija Socialdemokrato

Mūm begyvenant redakcijoj teko susipažint ypatingai su žymeis žmoniemis su Kipru ~~petrausk~~ Bielinių, seimo nariu, Advokatu Marųkausku, seimo narių, Barociene. Užeidavo į redakciją daug jaunimo - židorus Bridys, Petras Cvirka, Mikalina Navikaitė, dabar Meškauskienė. Cvirka ir žiurlytė labai gražiai dainuodavo solo, kitų neprisimenu.
Gyveno ten Redakcijoj Sakalauskas Vladas, Kedys Juozas - seimo narys. Jie kambario neturėjo, miegodavo ant suolų, kur papuola. Ateidavo Meškauskas, tada dirbo spaustuvėj "Raidė", Purėnai, daktaras Epšteinas ir daug kitų. Galinis Vincas (seimo narys). Vėliau atsirado toks Klastauskas ir dirbo redakcijoj reikalų vedėju. Jisai man duodavo, kad labai skurdžiai gyvena. Nusiperka kiaušinių, aš jam iškepu ir neina pietų. Sako, kad pigiau. Aš jį užjausdavau ir kartais kažką jam duodavau iš maisto. Jisai man girdavosi, kad jis turi, toke kontramarkę, kad gali eiti į visus Kauno kinus, eiti su kontramarke. Aš jo prašau, kad man duotu tą kontramarkę, bet jisai sako, kad kad negalima. Jisai su manim norėdavo kalbėtis ir daug visko pripasakodavo, kaip jį persekioja visoki šnipai ir man pasakodavo, ką jie dirba redakcijoj kokius dalykus matyt, jis iš manęs nori ka nors ištraukti, man jau tada kilo įtarimas.
Aš vieną kartą pasišaukiau Vincą Galinį ir dar kaž-ką iš Centro Komiteto ir sakau jiem, kad Klastauskas yra ar durnas ar šnipas kad jis sujmanim taip kalba.

Išet jie pasižiūrėjo į vienas kitą, pažiūrėjo į mane nusijuokė ir pagalvojo kad aš durna boba.
Toks geras vyras, taip gerai sugeba visus darbus ir nedaug jam moka. Nežinau, kiek jam mokėdavo. Viena karta juodu su Savicku ilgai dirbo vakare. Ką jie dirbo aš nežinau, aš niekad nežinojau jų darbų, ką jie dirba.
Po kurio laiko vidury dienos ateina policija ir žvalgyba ir daro krata redakcijoj. Pirmausia iš krato visus stalčius, paskiau visas spintas visokes popieres labai daug buvo kratymo. Kampe stovėjo dėžė medinė kap mes aukštai gyvenom, tai būdavo į ta dėžę aš sudedu pataline. Krato ir dėžę. Aš priėjau sakau, čia niekas nėjęs nes kokite čia mano viskas. (iš dėžės ištraukė pundą popierių) Man sako, rodos, Klastauskas — tu atsibrauk. Aš išėjau visai iš kambario. Paskiau priėjo prie spintos, kur stovėjo apalograpas kur buvo spausdinta kažkokis nelegalus (lapelis) ir viskas stovi ka spausdino nebaigta. Tuo apalograpu dirbo Klastauskas ir Savickas ir studentas Valinčius. Kiek buvo redakcijoj visus suėmė ant rytojaus kaikuriuos paleido, o kitiems sudarė bylas išvežė į Sibirą. Paleido ir Savicką. Mane erzino pažįstamos studentės, kad aš kepiau kiaušinius Klastauskui, užtai ant Savicko nieko nepasakė. Po to Klastauskas daugiau nepasirodė redakcijoj. Neprisimenu ar tada buvo uždėti ir keli žmonės mirties bausme, bet jie davė malonės prašymą ir dovanojo mirties bausme.

Iš dėžės ištraukė

„Žiburėlio" bendrabutis

Redakcijoi sočijaldemokratų apgyvendino keletą studenčių, buvo kelios aušrininkės studentės Jeruliūtė Žiurlytė dabar Giedrijauskienė, Jeniškevyčiūtė

Sandeckaitė, o kitos buvo aušrininkės. Studentės Lapinskaitės tėvas buvo seimo narys nuo Valstiečių liaudininkų, kitų pavardės neatsimenu. Tą bendrabutį 8 įsteigė Pocevičienė ir Baronienė, to Barono žmona kuris parašė Lietuvių ir rusų kalbos žodyną. Baronienė labai užsiimdavo labdaringais darbais. Mane buvo priprašius Baronienė, kad aš aptarnaučia studentes. Aš taip ir dariau, bet mano vyras man neleido jais aptarnaut, sako vyras-gali ir pačios apsitarnaut jeigu sosi jaunos. Baronienė daug prašė, bet vyras sako, kad jokiu būdu ne apsiim pradėjo pačios tvarkytis. Jos sugalvojo kitokį būdą. Prie redakcijos buvo didelė virtuvė. Studentės nusipirko malkų pasisamdė moterį, gerai mokančią virti ir pradėjo virti studentam pietus. Prisirinko daug valgytojų. Pietus buvo geri ir kainavo penkes dešimt ~~kapeikų~~ centų pietūs kur geresni, kaip valgykloj. Viena iš studenčių likdavo namie prižiūrėt, tai jai nereikdavo mokėti už pietus.

Studentės gyveno skurdžiai, o geriausiai gyveno iš studenčių Sandeckaitė ir Lapinskaitė. Daugiau maisto atsivešdavo iš namų ir daugiau pirkdavo iš maisto. Redakcija persikėlė į naują butą į pigesnį, nes šitas buvo gana didelis ir gana brangus, tai ir iširo ir ~~s~~ studenčių bendrabutis.

Redakcija 4.

426

~~Redakt~~ Rinkimas aukų

Mūm begyvenant redakcijoj reikėdavo man daug dirbti dėl politinių kalinių ~~kalinimo~~, ones daug sėdėjo Kauno sunkiųjų darbų kalėjime socialdemokratų. Aš nešdavau į kalėjimą maistą du kartu į savaitę, tai reikėdavo man viską sutvarkyti, supirkti, kai ką išvirti ir dar reikėjo ir Varšuvos štoyglai pamošti, rinkti aukas pas žinomus žmones. Aš bevaikščiodama su aukų lapu susipažinau su garbingais žmonėmis. Su Prapesorium Kuzma ir jis iš manęs už vizitą pinigų neimdavo. Su prapesorium Mažyliu. man Mažylis darė du kartu operaciją. Jeigu prapesorius daro operaciją, tai reikc atsigulti į antrą klasę ir mokėti už parą 12 litų ~~…~~ ~~o už~~ o už operaciją tris šimtai litų. Jeigu daro operaciją prapesorius už viską apmoka ligonių kasos per pusę, tai jeigu daro eilinis gydytojas tai ligonių kasos apmoka ligonini nieko nereikia mokėti. Bet kadangi man darė prapesorius tai man reikėjo mokėti dvigubai ir gulti į antrą klasę, (bet jeigu neprapesorius tai nereikia gulti į antrą klasę). Aš iki operacijos ~~…~~ pagulėjau antroj klasėj o po operacijos perėjau į trečią klasę. Man reikėjo sumokėti prapesoriui šimtą penkiasdešimt litų už operaciją ir kiek išgulėjau antroj klasėj po šešis litus, o kitus sumoka ligonių kasos. Aš kai pradėjau vaikščiot nuėjau į raštinę apsimokėtie, kiek man priklauso. Raštinėj man pasakė, kad man prapesorius už operaciją dovanoja ~~…~~ tik už keles dienas sumoku skirtumą už antrą klasę. Tai kiek man padarė gero dėl pažinties, kai rinkdavau aukas ~~politi~~ politiniems kaliniams.

Turėjau ir ~~nemalonumų~~ nemalonumų dėl tų aukų. Centro Komitetas išrašo aukų lapą prašo paaukoti politiniems kaliniams nuteistiem ir ištremtiem (prašom paaukoti). Man davė Puvėnienė aukų lapą ir nurodė kur eiti, pas ką. Nurodė nedaug asmenų. Nurodė tokį gydytoją, akių specialistą, bet niekaip negaliu prisiminti pavardės, gerai žinojau jo pavardę. Įėjau į kabinetą padaviau aukų lapą. Pažiūrėjo, paskaitė, "tai ką, nuteistiems ištremtiems? o gal jie to verti? Davė tris litus ir ant aukų lapo nepasirašė. Parėjus viską Puvėnienei ~~viską~~ papasakojau ir viską atidaviau. Puvėnienė sako, kad apsirikau pas jį siųsdama. Paėmė tris litus įdėjo į voką ir pasiuntė tam ~~dak-tarui~~ daktarui. Jisai Puvėnienę susitikęs labai atsiprašė. Mane daug kur siųsdavo ir visokiais reikalais. Vieną kartą mane siuntė (Dalinis Vincas) ūkinis i Jeblonskio gatvę paimti tokį siuntinį ir kitur pernešti. Kas ten buvo nežinau. A ~~girdėjau~~ Girdėjau, tik kad kas iš Lenkijos. Nuėjau į ~~Jeblo~~ Jeblonskio gatvę ~~ir radau~~ nurodytu adresu ir radau labai maža krautuvėlę ir susikūprinusį žydelį. Jisai mane pamatęs nieko man nesako, tik iš po prekystalio ištraukė pundas gražiai surištą ir man padavė (ir nieko nesako) Aš išėjau irgi nieko nesakau, ~~nes~~ žinau kur reikia eiti. Įsidėjau į tašę ir išėjau.ᵛ Atėjau į Kauno gatvę. Ten buvo krautuvė "Paramos" Aš jau žinojau, kam reikia paduoti Klinkai. Žiūriu stovi prie Klinkos stalo policininkas. Aš išsigandau, nežinau ką daryti ir stoviu. Klinka į mane pasižiūrėjo. Aš ~~pamanau~~ pamanau, kad jau manęs laukia policija, bet ~~policininkas~~ policininkas ką tai nusipirko ir išėjo, tada aš Klinkai padaviau tą pundą ir viskas buvo gerai. Klinka buvo įspėtas, kad aš ateisiu. Klinka vakare atėjo ir sako, kad aš išvaizdo buvo galima mabit kad aš išsigandus

Sako, kad ten buvo Plekavičiaus pundas.

ᵛ Išėjus susitikau su policininku, žinoma, neišsigandau, nes žinojau, kad ten nėra nelegalios spaudos.

Jau šiais laikais mane susitiko brolio dukterė Magdė Salaverčienė iš Klausučių: "Teta, ar gauni pensijos už sviesto nešimą į kalėjimą. Aš manau, kad ir mano mama vargu galėtų gauti pensiją, juk veže sviestą parduot dėl kalinių"

Su tuo sviestu buvo šitaip. Aš sviestą kaliniams pirkdavau iš savo brolienės Martinaitienės. Du kart per savaitę. Jos sviestas buvo labai geras ir jai mokėdavom kainą tokią, kaip krautuvėje, todėl ji buvo labai patenkinta. Bet mano draugė Gailiūnienė pradėjo pavydėti ir skelbėjo savo vyrui Gailiūnui, kad neduotų pinigų sviestui pirkti iš tos mano giminaitės, tai ir nustojau pirkti. Kur jis pirkdavo, nežinau.

Čekistai nepripažindavo katalikiškų švenčių. Tai velykinius margučius į kalėjimą nešdavom, gegužės pamaldoms žiedukus, karolius, būdavo prižiūrėjai.

Kaunas 3 428

+ vaikas

Prisimenu dar ir šiandien, tokį dalyką. Buvau žmona bet dar jauna. Tadaaš gyvenau Kaune ir ėjau pas siuvėją mokytis siūti. Pareinu iš darbo pietų, einu į virtuvę, žiūriu guli vaikas ant stalo. Priėjau pažiūrėjau, dar visai mažas, ateina vyriškis, kuris paguldė tą kūdikį. Kūdikis dviejų savaičių. Tas žmogus buvo mūsų pažįstamas. Jisai iš ~~Sooo~~ Skuodo ir papasakojo apie tą kūdikį kuris visai našlaitis. Tėvas mirė dar negimus kūdikiui o motina mirė gimdydama, susiėjo visi kaimynai tarėsi ką daryti, šitas iš skuodo sako aš padarysiu su vaiku viską, aš Kaune viską žinau, nunešiu į Pieno lašo draugiją ir ten augys, visi davai prašyt kad vežtų. Tas vyriškis ten paviešavo. ~~van tu~~ Sako kad tik rytoj galėsiu prieiti ir aš pradėjau tuo kūdikiu rūpintis. Tuojau pamaitinau, ir jisai pradėjo rėkti tokiu stipriu balsiuku, man patiko sakau čia bus vyras stiprus.

Tas žmogus paliko vaikelį man. Jisai nuėjo į tą draugiją. Draugija nepriėmė reikėjo vežti namo, bet jau buvo vėlu, ~~tai~~ tai pas mus tas žmogus nakvojo. Aš tą vaikelį išprausiau, atviriau pieną, sumaišiau su vandeniu, pagirdžiau ir tas vaikelis ramiai miegojo.

Ant rytojaus tas žmogus turi išvažiuoti ir išveža vaikelį. Kaip man gailėjo, kad aš negaliu auginti aš turėjau sūnų buvo jau keturių metų, bet gal būčiau ir pasilikus bet neturėjom buto.

Tas žmogus atvažiavo ~~atsako~~ už kokio mėnesio. Sako vaikelis mirė, žiūrom nebuvo priežiūros vaikeliui.

i Galėjau užsiauginti du sūnus.

Žaliakalnų

(Redakcija socialdemokratų) nes ten neilgai gyvenom

Kaip iškelė redakciją į Maironio galą, tai aš neatsimenu ar mum liepė išsikraustė iš redakcijos ar mes patys norėjom. Mes išsikėlėm į Malėtų gatvę pas Kairiūnaitį namų savininką ir mokėjom į mėnesį 140 litų tai mum buvo labai brangu, Mes priėmėm dvi panaites, nes ten butas buvo iš dviejų kambarių (buvo didelis gražus, naujam name, bet mum reikėjo vaikščioti per kvateranečių kambarį. Neatsimenu po kiek jos mokėjo. Aš joms ir valgyt virdavau. Paskiau nežinau dėl ko išėjom iš Kairiūnaičio buto, ar kvoterantės nebuvo ar kita koki priežastis persikraustėm toi pačioj gatvėj pas toni vokietį, ~~Veže~~ – Vežę. (Ten buvo vienanas kambarys. Bet negalėjom gyvent dėl nešvaros Teis Veiže turėjo mėsos krautuvę ir kartais piaudavo kokį gyvulį, tai visur smirdo ant kiemo ir šulinys smirdo. Vienu žodžiu negalėjom gyvent dėl nešvaros. Po to kelis mėnes negarėjom valgyti deševš (Pasitaikė butelis iš vieno kambario visai netoli. Nežinau kiek mokėjom ir persikraustėm į ta butelį. Ukmergės plente. (Karta atėjo toks mūs pažįstamas ir sako eikit pas mane gyventi, (Bartuška) man reikia pinigų, tai paskolinkit tai aš jum buto išnuomosiu ~~kiek~~ sier pigiau. Man moka 100 litų, o jum abiduo sir už 80 litų. Mus pagalvojom, kad gerai. Mes tada jau turėjom šiek tiek susitaupę. Į baraką (pigės buto kolonija) kus nemanėm eiti gyventi, nors ėjo į barakus ir geri žmonės. P Pavyzdžiui kaip apsivede židorius Budrys, Strolia, pradėjo gyventi barakuos. Kartai yra barakai? Yra tep labai iš lentų pastatytas namas ir žmonės iš abiejų pusių persiskirstę audeklų persitvėrę o viduryj didelis tarpas ir labai didelės virynlos

(Redakcija 7) 430

ir tenai kiek sutelpa, vaidosi / valgyti. Dangumai
vadosi savo kambarelį ant priemenso. Kai mes gyvenom
Ukmergės plente, tai priėmėm į virtuvę gyventi Strolienės moti-
ną, ~~motiną~~ nes ji statėsi Mintiės Rabe ~~namą~~ namuką
ir gulėdavo naktį į visokius skudurius susivyniojus. Bet pradėjo
būti šaltos naktys, buvo nedidelis vaikas Vaidevutis, tai mes
priėmėm į virtuvę. Jie sunkiai tą namuką įsigijo. Reikėdavo daug
ko atsisakyti pavyzdžiui pavasarį aš savo vaikui nupirkdavau
ridikėlių ir duodavau ir jų vaikučiui, tas labai norėdavo, bet
jam nepirkdavo, mes ~~...~~ pinigai taupyt dėl namo reikėdavo. ~~tai~~ Sumbe taip
(ji buvo žemaitė)
sakydavo: Kosčia per vaks t, kat jam kartą rūkštą [illegible]
sūrį. Aš duodavau kartu su savo vaiku. Nežinau kiek laiko
gyveno Budrys ir Strole barakuos. Strole išėjo į savo
namus, o Budrys nežinau kur išėjo ~~tai~~ bet ilgai negyveno bara-
kuos. Mes išsikėlėm į Žaliakalnį pas Bartušką. Anksčiau mūs
tam bute gyveno toki Čepulskaitukai. Ten būdavo visoki baliai
ir labai buvo nusišauta ta moteris dėl blogo elgesio. Ji gyveno
Mintiės Rabe. Bartušką ten neidavo. Vieną kartą
atėjo pas mus labai nusiminęs ir sako mums: paskolykit
pinigų, nes man gresia didelis pavojus. ~~aš iš~~ iš pasakė
kas tenai atsitiko būk jis įtaria kad ką tai turėjo su
Čepulskaitukienės mergaite. Jisai gaunasi, kad nieko tokio panašaus
aš pradėjau jį barti, ką tave šantažuoja. Jį žada kelti
bylą, sakau eik tu ją laukan. Bartuška sako - jeigu neduo-
sit aš einu į Nemuną skandytis. Tada mes kiek jam reikė pinigų
davėm. Nežinau ar jisai buvo kiek kaltas, ar nenorėjo
nusišauti. Neatsimenu kiek davėm pinigų Bartuškai. Mes
pas Bartušką iš gyvenom aštuonis metus. Labai buvo geras
žmogus ir buvo malonu gyventi. Iš Bartuškos išsikėlėm gyven-
ti į Šančius į [illegible] gatvę.

Kaip mes sutikom perversmą 1927 metų

Mes tada gyvenom Kaune, Maletų gatvėj, dabar vadina Molėtai. Mes jau buvome atsikūrę, turėjo vyras neblogą tarnybą ligonių kasoj ir kadangi jau buvo porinkimai ir turėjo valdžia kairieji. prasidentu buvo išrinktas daktaras Grinius nuo ~~[illegible]~~ Liaudininkų ir visai jautėmės gerai ir nieko nebijojom. Bet kilo perversmas ~~bet kilo perversmas~~ iš vitomos politikos, iš Tautininkų. Kaip ten buvo, aš nieko nežinau, yra aprašita mokytų žmonių aš tik žinau, ką aš pergyvenau asmeniškai. Vyras nuėjo į darbą ir viską rado kitaip. ~~viska~~ Niekas nedirbo ir tuojau pasakė, kad Griniaus valdžia nuversta. Vyras parėjo namo, nes išsigandom, nes gali vyrą suimti. Vyras tuojau iš namų pas tėvukus. Man vyras paliko visokių laikraščių ir liepė degint. Aš užkūriau pečiuką. Aš nevisus tuos laikraščius pažinojau, bet kiek vyras man sukrovė, tai visus ir sudeginau. Gerai kad niekas tada pas mūs neatėjo. Atėjo vakaras, aš su vaiku viena, jau rengėmės gulti ir pradėjo į durų belstis, klausiu kas, sako policija mum reikia daryti kratą. Aš įleidau, maniau, kad ješko vyro, aš taip išsigandau, kad vos kalbu. Pažiūrėjo spintoj, po lova ir klausė ar nebuvo pas jumi Rimkus, aš sakau kad nebuvo, ir išėjo policija. Mat Rimkus buvo ministras ir gyveno tam pačiam name, apačioj, tai užtai ir ješko po visą namą. Pas mus atėjo mūs pažįstamas Kacevičius ir ~~sako~~ klausia, ar galiu pas jumi pernakvoti nes namie bijau, gali mane suimti. Aš sakau, gerai, gali ir nakvoti. Jisai sėdi užstalo ir ima iš kišiniaus visokius popiergalius drasko ir meta po stalu. Sako čia nelegalus

Kapeliai su-jais mane suims. Aš virtuvei kaž ką dirbu smarkiai pabeldė į virtuvės duris, klausių kas-policijos ~~Tada~~ Tada labiausiai išsigandau, nors kalbu (vėl) jerko a Rimkaus, ~~vela~~ Aš labiausiai išsigandau dėl to Kacevičiaus, o jisai ~~su~~ su tais popieriukais čiupinėjasi. Policija pasidairė, paješkojo ir išėjo. Aš Kacevičiui (sakau) kad turi būtinai iš mūs išeiti, nes aš labai bijau. Kacevičius sako, kur aš turiu eiti, mane gali suimti einant namo. aš vistiek prašiau kad išeitų, mane pradėjo graužti sąžinė, dėl jo, bet vistiek išėjo. Daugiau policija tą naktį neatėjo, bet aš vistiek tą naktį nemiegojau. Kacevičius, parėjo namo ir niekas jo nekalbino. ~~Vyras~~ nė einant, nė namie. Vyras parėjo ~~po trijų~~ po trijų dienų, po perversmo. Buvo dar viskobijojom netekti darbo, žinoma vyrą perkėlė į kitas pareigas su mažesniu atlyginimu.

Ar tikrai Rimkus? Rimka.

Kraujausko (?) ...). 433

Kaunas. 4

[Viena diena pasklido gandas, kad Aleksote
darbininkas lentpjūvėj ~~arba kito darbininkas~~
nušovė įmonės savininką ~~darbininkas~~ žydą.
darbininkas ir pats nusišovė
Ant rytojaus. Žydelį dailiai palaidojo, viskas
buvo ramu. Mano sesuo dar ėjo su eisena laidot.
Aš neprisimenu kokiu reikalu (aš) ėjau į senamiestį ~~Atėjau į senamiestį~~ (Grįždama) ~~Iš Kanto gatvės Man~~
~~reikė eiti Kestučio gatve.~~ žiūriu (Kestučio gatvė)
pilna žmonių ir neša karstą. Negalima Kęstučio gatve eiti. (Aš) pasukau Laisvės alėja. Laisvės alėjoj
jokio žmogaus nėra. Aš priėjau lig ~~g~~ Kanto
gatvės bet matau, kad Kestučio gatvė ir čia pilna žmonių
ir girdėt ~~tas~~ ten šūviai ir man matyt kad
ant Kestučio gatvės guli žmogus

Kaunas 5 Kraniausko bardolaues 2

434

Aš davai (vėl) eiti Laisvės alėją, ~~bėga~~ bevėk bėkte. Tik girdžiu paskui mane šaligatvyje lapatui lapatui arklys tiesiai ant manęs. Aš bėgau pro Pieno Centro rūmus, ~~ir~~ propot duris ir per duris įlidau į ~~kambarį~~ vidų.

Paskiau negalėjau pareit namo, nes į tą šoną policija neleido praiti. Į kapus irgi neleido eiti žmonių ~~eiti~~ bet, sako, kad buvo kapinėse kokia 30 žmonių. Vėliau, kaip sutemė ir paleidolojo tą žmogų, leido kur nori eiti. Aš parėjau namo į Žaliakalnį. Kestučio g. buvo dideli susirėmimai policijos su žmonėmis. Olang išlupinėta akmenų ir plytų iš grindinio

studentai / 435

Kaunas 6

buvo sreylies

Man begyvenant Kaune, įvyko jaudinančių dalykas, kurį ir šiedien prisimenus jaudinuosi. Mes gyvenom Žaliakalny (pas Cardutėlę) ir buvom išsinuomavę butą iš dviejų kambarių. ir Mokėjom 80 litų per mėnesį. Jis Buvo biskį perbrangus, tai mes vieną kambarį išnuomavom - įleidom du studentus. Vienas buvo nuo Krikščionių organizacijos, Buvo ūkininkas, gerai valgydavo, eidavo į valgyklą valgyti pietų. Buvo studentų valgykla, pietūs kainuodavo 80 ~~kapeikų~~ centų (visur kitur vienas litas pietūs.) Pietus neblogi, ten valgydavo kas nori, ne tik studentai. Sriuba ir duona buvo nemokama;

Kaunas ? (pavardė Blažys) Studentai 2 436

Antras studentėlis nepriklausė jokiai "Korporacijai ir labai skurdžiai gyveno. Iš motinos atsiveždavo ~~atvaža~~ atvažiuodamas po atostogų puodynaitę sviesto, tai ir ~~viskas~~ visas valgis. Pusryčiai vakarienė ir pietūs. Buvo geras žmogus, lėtas ~~Kad~~ niekur nepriklausė. tai ir jokių užtarytojų neturėjo ir jokio darbo negavo. Taip ir varė studijas. Vieną kartą žiemos metu, (jis susirgo) „Nežinau ar jis pats, ar jo draugas paėmė mano kibirą. Į tą kibirą ~~jisai~~ ligonis padarė kaip reikia viską. Aš pamaniau – kodėl draugas nešnešė kibiro? Juk

kaunas - 8

Studentai - 3

437

negerai. Aš irgi nenešiau, Aut rytojaus
tas kibiras dar stovi; pagaliau aš išnešiau.
Neprisimenu ar aš jam sergančiam žaviau
valgyt. Kodos daviau, bet mane sąžinė
graužė, kad aš juo permažai ~~jus~~ rūpinaus
sergančiu. Aš jam ir šeip kartais duodavau
ką nors užvalgyt bet nevisą laiką.
Viena kartą jis parėjo nepaprastai linksmas,
Sako man: vat šeimininke, aš jau pabaigiau ~~sta-~~
studijas, gavau kad ir nelabai pelningą darbą.
~~Ir~~ Tai dabar galėsiu valgyt pietus. kas dien.
~~iptingai tas svarbu kad gales valgyt~~
~~pietus kasden~~

Kėlimasis iš namų — Perrašyta 84·III·25

438

~~Ar atsimeni nameli~~

Ar atsimeni namelį tą gimtinę savo.
Kur mobulė prie ratelio supdama lūlevo.
Ir dainelę tą lopšinę.
Tą daina mobulės.
Ir šiandiena man ausyse.
skamba čin če lūle.

Pirmiausi išsikėliau iš savo ~~gimtob~~ gimtojo kampelio palikau tą savo gimtąjį namelį liūdnai, kur buvo praleista vaikystė taip linksmai, visados ~~linksmam būry~~. Tai pirmas išsikėlimas iš Senos Rūdos. Antrą ~~kartą~~ (į Purviniškę) keliausi iš Purviniškės ~~iš Purviniškes kelejiau~~ į Kelmynę. Iš Kelmynės (iš Prienų polo) keliausi į Kauną. Sobiausi buvo ~~o~~ gaila keltis iš Kelmynės, Man patiko toks (kaimo) gyvenimas ir norėjau ten ~~ng~~gyventi visą gyvenimą.

Trečią kartą kėliausi į (iš Kauno) Kazlų Rūda. Kėliausi nelabai linksma, nes pradėjom naujai įsikurti, tai buvo daug vargo. Trūko kapitalo (kai) ~~ir~~ pradėjom statyti gyvenamą namą. Vyras dirbo dar Kaune, tai man reikė vienai visi rūpesčiai atlikti. ~~B~~ bet ~~a~~ ką tai reiškė sveikam žmogui. Taip ir pradėjom gyventi Kazlų Rudoj. Dar begyvendami (būdami) Kaune nupirkom didelį sklypą (namelei) ~~ir~~ Vertėmės (vildaulen) daržininkyste ir ėjosi gerai. Sūnus baigė gimnaziją, įstojo į aukštąjį mokslą, baigė su pertraukom, nes buvo visokių kliūčių. Baigė Universitetą (mokykla ...)

Perrašyta 84·III·25

Barbutė

III 77

~~Ubagėlė~~

438

(išgiminaitės Barbutės)

Noriu aprašyti vienos ~~jaunos~~ mano jaunų dienų draugės,

išdorija – kaip ji liko ubagėlė. [Aš dar buvau nevisai užaugusi kokios keturiolikos metelių. Pas mus dažnai atvažiuodavo viena tolyma giminaitė ir atsivežiodavo savo seserį dar-tiktai jaunų kokios septyniolikos metų: Barbutė jau buvo našlaitė, jos sesuo ją labai mylėjo ir visur vežiodavosi. Barbutės sesuo, buvo ištekėjusi už vyro, iš labai geros namų, bet pinigo mažai atnešė. Žinoma jis pinigus ir netaupė ir gerai leido. Jos ūkis buvo labai geras ir žemė gera. Šita moteris buvo graži ir vyras ją labai mylėjo. bet pas ~~vyras ją labai mylėjo, bet~~ vyras buvo ~~t~~ silpnos sveikatos ir pagaliau susirgo džiova. Tada smuko ir visas ūkis (~~tai ir žalgos~~ ir visas ūkis) nors tas ūkis ir išpirmiau buvo nualytas, nes jos tėvas buvo pijokas ir buvo pridaręs daug skolų.] Tėvas augino penkias dukteris ir vieną sūnų. Tos dukterys buvo jau ženotos, o viena Barbutė dar neženota. Sūnus išvažiavo į Ameriką. Vyriausiai (Anno ūkis, Onutei) ir paimė žentą. ~~Ontai~~ Žentas susirgo džiova, ~~ir~~ pagulėjo porą metų ir mirė. (Paikėjo Onutei antra kartą ūkyje ženytis ir (antra) ūkį aprašė naujam žentui. Tas laikais džiovą niekas neišgydė.) Aprašė naujam antantram žentui. Kadangi namuose buvo begalės skolų, tai rašant namus ~~ir~~ užrašė ~~visam~~ visoms dukterims po šimtą rublių, o Barbutei šimtą penkesdešimt rublių. Ūkis gražus žemės daug, bet kad begalės skolų, bankui ir žinomiems, ir tėvam dideli ordinarėja.

Žintas atėjo ir mato, kad čia geriau galima gyventi, tai rado pinigo ant mokėti skolas ir dalis. ~~Kai žintas~~ Tai (žintas) ~~buk~~ būkšt; ~~Amerika~~ nes jau buvo [buvęs] Amerike. Išvažiavo užsidirbti pinigų. O beto, žintas buvo didelis nagas. ~~Kai žintas buvo Amerike~~ Kaip žintas buvo Amerike tai žmona uliodavo ir visai netaupydavo. ~~Ant Atvažiuodavo~~ pas mum, atvažiuodavo pas mum į svečius ir atsiveždavo Barbutę. Pas mus būdavo labai linksma, prisirinkdavo jaunimo, ateidavo muzikantai. Buvo brolis Juozas jau užaugęs, syko Ona irgi užaugus, na ir aš jau [ūždavau]. Aš kai užaugau, ~~persikėliau~~ persikėliau gyventi kitur netoli tos vietos, kur gyveno Barbutė. Pas Barbutės, pas Ontę [tokes] seminkes vartos Ontė kap jai buvo Amerike ji labai linksmai gyveno. Dažnai būdavo (svečiai) [pas juos svečiuojasi] tai kunigai, taip koki poniški svečiai. Su prastais nedraugavo ir vis mane kviesdavo. Ontė jau turėjo du vaiku su antruoju vyru. Barbutė turėjo daug jaunikių, nes buvo [ačiūsta] graži merga bet žmonytis ne su viena nesirinkoše. Norėjo ištekėti už [illegible] turtingo, bet kad visai mažai dalies. Tik vienas norėjo žinytis ant šešmargio, bet Barbutė ~~nie~~ an naiptol.

Paskiau Barbutės tėvai sugalvojo, vargais negalas leisti Barbutę mokytis siūti. Išleido ją pas gerą ~~siuvėją~~ siuvėją ir ten mokinos gal dvejus metus. Žinoma tėvam buvo gana sunku ją leisti, tai padėdavo žentas duntes, nes visos gerai gyvenę. Paskiau parėjus tuo siuvimu [siuvimu] ~~nepasido~~ nepasinaudojo niekuom kodėl.

Parvažiavo iš Amerikos ir žentas, pinigų ~~tur~~ turbūt parsiveže nekažin kiek, bet tvarką užvedė savotišką. Nenorėdavo kad žmona pagamintų gerų valgį visiems, jam gaila. Mes, mergos, ~~eidavom~~ pas juos atpilti. Tai jeigu turim pinigų, tai einam pas žydą ~~Vincių~~ pirkti pyrago, nes norim valgit, silpnai parkasgę prie stalo.

Ten buvo netoli žydas su krautuvu, penkios kapeikos svaras pyrago. Svaras yra keturi šimtai gramų, bet juos būdavo labai prastas valgis, nors būdavo kartais ir geresnių kąsnių. Gaspadinė sakydavo, kad jei, ir Barbutei ir vaikams reikė pasilepinti, o vakienos šapai labai gerai. Nustojo važinėti svečiai pas juos. Viena kartą nebuvo šeimininko namuose, buvo kur toli išvažiavęs, tai Barbutė ir gaspadinė prisikvietė vyrukų koki jauno jom patinka, pasikvietė ir mane su Jurute sesere, prisidarė visokių gardžių valgių, visi susirinko ir nuošernės vaišintis, bet parvažiavo šeimininkas, nespėjo kur viską sukavoti, sudėjo viską į [illegible] statinę, kur stovi kiaulių ėdalas. Barbutės numirė motina, tai ir jai buvo nelabai gerai. Tada Barbutė išėjo služyt į Kauną į Panemunės džiovininkų sanatoriją. Nežinau kokiai ten dirbo pas kiną, ėjo pas ponus už tarnaitę. Pramoko gerai virti. Ir kokiai tenai darbavosi nežinau. Ounutė turėjo keturis vaikus. Du baigė aukštą mokslą, vienas liko namuose gyventi. O tėvas pasistatė Kaune Aleksote namą ir gyveno vienas. Kurie gyveno vaikai miestė pastatė namuką Sesuvoj dėl savo motinos, nes motina su marčia nesutiko. Kai motina mirė, liko Barbutei tas namukas ir tenai ir gyveno. Gyveno skurdžiai ir nebuvo iš ko prasimaitinti, tai šelpdavo giminės, bet visad negali šelpti. Viena kartą pasisiūlė nuomininkas ir apsigyveno pas Barbutę. Jisai pradėjo Barbutę įkalbėti, kad Barbutė parduotų tą namelį jam. Jai viską prižadėjo. Sako, nebūtume naudoti galėsi, o kiek tau tik lovai pastatyti. Ten yra du kambariai. Ji sutiko parduoti, nuvažiavo į Marijampolę pas notarą pardavė už du šimtus, vertas galėjo būti penkiolikos šimtų. Kaip pirkėjas diktavo, taip notaras rašė ne ir viskas. Dabar pirkėjas varo ją iš namų, sako: pasiieškok

466 Barbutė

Kaip parašyta, tau nėra užrašyta takas praeiti, tik tenka
pastebėti, [kada visai sugriuvo Barbutės ~~gyvenimas~~ gyvenimas, vienuolė
irgi neduoda naudotis, ant jos supyko ir gimines kad su jomis nepasi-
tarė ir taip padarė neturėdama jokio šaltinio pragyvenimui
Ir pradėjo Barbutė ubaganti, pasiėmė rožančių, atsisėdo prie
bažnyčios ir pradėjo žmonės ~~paraodami~~ praeidami duoti tai
pinigo, tai obuolį, tai sūrio gabaliuką, tai duonos. Aš negaliu niekaip
įsivaizduoti, kaip pagalvoji ką ji pergyvena, atsivarduoje atsisė-
dus su rožančium, Juk ji buvo toka nuovo ir graži. Nebėra su
kuo ėjo šokti ir kaip dabar tikt ranka atkišti ir prašyti almužnos
ir sėdėti su visais ~~su~~ ubagais. Kai kurie praeiviai sustoja
ir žiūri nejaugi čia sėdi Barbutė, Kaip ji gali šita visa
~~ap~~ apsi prasti. ~~A jau~~ Aš ~~jau~~ gyvenau Karla (pas nuos) Kozlus Rūdoj, ~~atsima~~
Atsimu jėšnoti ~~tokio~~ žmogaus. Ji girdėjo, kad čia yra
tokzai žmogus, kuris galėtų jai atprovoti jos parduota namelį
Aš sakau, jeigu padaryta pas notarą sutartis ir sumokėta
pinigai, negalima (nieko padaryt). Atėjo pas mane, pernakvojo ir išėjo. Aš ją
nebraudžiau, kad pas mane ilgiau pabūtų, nes bijojau, kad
pas mane gali apsigyventi ilgai, nes ji jau nieko nedirba,
ir neturi kur gyventi. Paskiau man ilgai (jos) gailėjo (Barbutės.)
Paskiau Barbutę ištiko dar liūdnesnis dalykas; kad žiema
esant šalčius, rado Barbutę gulinčią ant sniego. ir rado kaltūno
pirmingas. Paveže ir išveže į senelių prieglaudą. Labai nenu-
rėjo važiuoti. Paskiau girdėjau tokias kalbas, kad nori grįžti
į Sasnavą. [Man Barbutė pasakojo: viena karta buvo atpuskos
Sasnavoi – Švenčiausios Marijos. Privažiavo iš vakaro ir ant
nykojau begalės ubagų. Po pamaldų ubagės prašo mane
kad atneščiau šnapso. Sako, visos gerai pagers imm. Aš sakau
[kad nežinau kur gauti šnaps. Jos sako [kad tu vietinė tai žinai.
Jos iš manęs pradėjo tyčiotis ir vadino durutka. Aš nuo jų pasi-
traukiau

448

Mamos atsiminimų planas

I Sena Ruda

1.1 I Iš kur mes kilę. Šeima 1-4

~~Apie mano tėvelį~~ Relcrūtų daikos 5 5 [7]

Mamos kilmė ir gyvenimas 8 [10]

Apie močiutę. 11 Močiutės daina 16

Mano sesės - lėlės seserys 17

Gulauskienė 17

Madzajienė 18

Pečkienė 20

Mamos giminė. Seserys ir brolis 21

Makarevičienė 21

Baršauskienė 21

Balutienė 22

Mamos brolis Juozas 23 (Petro 32. Brazaus dainos)

Apie kitko vaikus 25

Mano broliai ir seserys: Ona 27, Andrius 33, Juozas 38

1.2 II Mūsų namai 43 [42]

Mūsų namai 44

Mūsų ūkė 48

Mūs gyvuliai 49 [50]

Įgsys 51

Mūsų sodyba (trūksta schemos) 55

Į vieną:

Mūsų sodas 55

Mūsų darželis 55

Mūsų kryžius 56

~~Mūsų namų kryželis~~ 57.

Mūsų bitynas 57

II eg. iki 59 (sodybos schema) III-IV-V - be schemų.

III eg. iki 40 p. V be schemos.

liekа 44-55 (mūsų namas)

1.3 Vaikystės šiokiadieniai

Senoje Rūdoje 60
Kaip mažiukus šnekindavo 61
Lėlės 62
Mamos daina 62
Mūsų žaidimai 63
Poteriai 64
Žuvavimas 66
Vėgėlė 68
Mesės iš bambarokai 69
Išsiskaičiavimai 70
Trakinimas 71
Cibulynė 73
Pasigėrimas 76
Šventa diena 77
Po pietų 79
Vartų atkėlimas 80
Veidrodėliai 81
Aš buvau Kaune 82
Mano spaviednis 84-87

1.4 Aš jau piemenė

Aš jau piemenė 88
Mano sunkiausi skriaudėjai 94
Karvutės 96
Arkliai 98
Piemenų špasai 100

1,5 Darbai vaikų ir suaugusių

Žiemą, stuboj ~~109~~ 101
Mezgimas 101
Apavimas 102
Akselio pjovimas 103
Vyrų darbas žiemos vakarais 104
Kūlimas 106
Malimas 108
Linų apdirbimas 109
Rugių kirtimas ~~109~~ 110
Verpimas ir audimas 111
Padėdu žmonėms dirbti 113
Kiti darbai ~~109~~ 115
Aš jau merga ~~117~~ 118

1.6 Supaioti gauta

Pohegius	127	119
Žalčiai	127	119
Apie gyvates	129	121
Garniai	130	122
Baravykai	131	123
Vilkas	133	125

1.7 Ligos ir jų gydymas

Plaučių uždegimas	134	126
Skarlatina	134	〃
Ir aš apsergu	135	127
Kirmėlės	136	128
Nuomarus	137	129
Pasiutligė	139	131
Slepouaičius Jurgis	141	133
Kraujaligo	142	134

1,8 Buities papročiai – Trūksta antraštės 135

Mergaitėm nereik moleglis	135
Laiško rašymas	136
Kraitis, kubilas	137
Vestuvės	139
Šokiai	144
Veselė Makarevoščiuos	146

447

1.9 **Kas Šviede** - peržengus slenkstį

Žmogžudys 147
Burtininkas 148
Aleksčikas 149
Žydai 150
Karaliai 152
Vengrai 153
Vaikai Vagai 154
Dielinykai 160
Vadai 161-162

1.10 **Kuo misdavom - avidavom - nešiodavom**

Kuo nešiodavom (avidavom) 163
Ką valgydavom 165
Šventės valgiai 167
Valgio gaminimas 169
Valgio atsargos žiemai 170
Sviestas iš sūriai 171

1.11 **Kalendorinės šventės** - trumpa anketa

Adventas 172
Kūčia 174
Kalėdos 176
Užgavėnės 179
Verba Velykos 180
Sekminės 182
Kajima 183
Kryžiaunos 184
Žolinės 186
4 Šermenėlės 190
Mirusieji 191-193

448

II Pavoinishėje (194)

Prasidėda karas 195
Terėjom apsiprasti 196
Patronlei kasdienybės 197 ▭
Olona voliecikai 201
Hanė išgydina 202
Apsiginta pasmus 203
Grįžau kur gyvent su uliem 204
Volintrėnys 205
Vilijagalvaidai Šesnavos 207 ▭
Kommunistai 209
Kelmingių diarnas 210
Keikia Šekiši 212-13

III Kelmynėj (214)

Ti vrehai gaujys 215
Paissait, 219
Tvaškioju ligoninėm 222
Nelaeros priegliaudus 223 ▭
Presitas 224
Gar spie Tėvelkeus 226
Eraila (227)
Vyresnieji žmonės dviloki 228
Prieumoše 229-231

III Kaune 232

Redakcija 235
Žiburėlio" bendr. 236
Rinkimas aulai 237
Vaikas 239
Žaliakalny 240
1927 m pervarsmas 242 ▭
Kraniausko laidotuvės 244
Studentai ▭ 244-245
Kelionėsis į kaimą 246
Barbelė ▭ 247-251

Turinys

Skyriaus ir skyrelio (senos) pavadinimas	Tomas	puslapis
I Tėviškės pastogėje Sena Rūda		
Prisiminimai iš vaikystės laikų	III	3
Senos Rūdos kaimas		
Mūsų šeima	III 3' / II 34	
~~Apie močiutę~~		
~~Mūsų namai (išnaudota)~~	I / II 3'	87'
~~Apie tėvelį~~	I-6	
~~Sapnuoju tėvelį~~	II 26	~~24~~
~~Mūsų ūkis~~	II	68'
Purvinistė	II	69-71
Apie močiutę:		
išmokina megzti	II	16
~~Močiutės daina~~	II	29
Geroji močiutė	II	43
Močiutės žaidimas		51
Močiutei	II	59
Mano giminės		
+ Močiutė ramina dėl pusryčių.	II	34
Močiutė poteriauja	II	3
Mūsų gyvenimas		
mamos		
Močiutė išmokina megzti	II	4
Močiutė išgere ir šoka	II	6
Močiutės daina	II	8
Šventa diena II 6		
Močiutė pasakoja	III	16
Močiutė buvo bažnyčioj	II	24
Močiutė pasakoja	III	30
Močiutė vedasi vaikus	II	47
pirkyti žąsti	II	48
Močiutei	II	49
	II	3
		52
		54

Sodyba
Namas, kiti
trobesiai, baldai
įrankiai.

~~Namo vidus~~ II 34 — išnaudota
~~Mūsų kryžius~~ I 81 — išnaudota
~~Namų kryžius~~ I 83
~~Mūsų namai~~ I (87'), II 3' išnaudota
Kubilas III 91
Laiško rašymas II 24a

~~Mūsų ūkis~~ II 68' — išnaudota
~~Mūsų gyvuliai~~ II 72

~~Mūsų sodas~~ II 78 } išnaudota
~~Mūsų darželis~~ II 78 } Birutei 82 IV

~~S. Dūdos kaimas~~ → III 93, 94
pavardės
Arkliai I-60, III-13 +
Garniai — nėra (red 82 V.26)
~~Mūsų bitynas~~ III 63 — ~~išnaudota~~

Papročiai

Žėlaminės III t 17a

+ Krikštynos III 30

+ Kalėdojimas III 63

V ~~Poteriai III 67~~

+ Adventas III 1

+ Ugnė II 83'

+ Mokslas I 1

+ Špižintis I 18

~~Valgiai (Danguodei) I 33~~

~~Sekminės (Danguodei?) I 35~~

+ Vardo atkeitimas I 47

+ Vestuvės I *51

+ Šokiai I 62

+ Atlaidai I 66

+ Gaidžiukai I 69

~~+ Gavėnios valgiai I 82 IV 90' (Vaikinėlei)~~

+ Kūčios I 91

+ Užgavėnės III 61

+ Keturnedėlės III 83

+ Močiutės audinarijė

Poteriai II - 67

Darbai

+ Ganymas I 55 III 15

+ Žąsų ganymas I 42' 44 586

+ Malimas I 84'

Žiemos darbai I 85

+ Padėdu brolėni III 14

+ Ganymas po girią III 15

+ Trėliminkai III 21

+ Pirmutinis išleidimas į plėčynę III 55

+ Kūlimas

+ Linų dorojimas

+ Audimas

Verpimas

+ Balanų skaldymas II 66

+ Bulvių kasimas

(Talkos)

Nėr pabaigtuvių!

45

Ligos jų gydymas

Kosulim II 2a
Pasiutligė II 8, 8a, 14, 47
Kirmėles
Gumbas
Plaučpuda
Gyvatės įkandimas I 40} Mildai 22 IV 49
Parašyto apie šuns lotimo išgydymą
+ Nuomarus (zalciai) I 13
Liga I 63
Karvių liga III 19
skalatina
Paraziltai

Ką aukodavom, nešiodavom I 5', III-59
Vaidevaliai (ved VII 2) I 43
Aukštkristas (ved VIII 3) I 27

Oras ilgsta I-10

Septyni
I to.

Valgiai, gėrimai

drapanus

V Alus I 11
+ Pasigėrimas I 32
+ Sviesto mušimas
+ Sūrius raugiimas
+ Ką valgydavom 89
+ ~~Gavėnios~~ Mūsų valgiai 89'
+ Kaštos III 91
+ Norim valgyt. 2a
+ Valgių gamyba III 66
kuo aukodavom III 59
kuo nešiodavom III

Vaikų pramogos ir dėl

Žuvavimas I - 9', 16'
II - 57
Pasigėrimas I-32 alaus 11-I
Ėjimas į bažnyčią I 86
kraukinimas I 41
Karūkas I-8'
Vilkas I-17
Lėlės I-19
Šnipas
Apie Vadus III-56
Juoko Spėsas III 57

454

M A N O   A T D I M I N I M A I

Šeimos kronika

·1 I Š KUR M E S K I L Ę . Š E I M A

I Sena Rūda   Šaltinis Papildymai

Mano protėviai	III-31, II 34
Rekrūtų dainos) išimti ?	
Apie močiutę	II 3,4,6,8, 16, 24, 30, 34, 47-49, 51, 54.
Mano tėvelis	I-6, II-26
Mamos kilmė ir gyvenimas	
Mano tetos - tėtės seserys	
Gutauskienė	
Madzajienė	
Pečkienė	
Mamos giminė. seserys ir brolis	
Makarevičienė	
Baršauskienė	
Bakutienė	
Mamos brolis Juozas	
Apie Kiškio vaikus	
Mano brolisi ir seserys	
Ona	I 10
Andrius	I-83 III 11 I-11 I-19 I-42
Juozas	III 57

T ė v i š k ė

Mūsų kaimas	III-93-94
Stubos	II-3', I-87'
Ūkė	II-68'
Mūs gyvuliai	II 72
Žąsys	I 42, 44, 58'
Mūs sodyba	
Sodas	II 78
darželis	III 63
Bitynas	
Mūs kryžius	I-81

-1a-

V A I K Y S T Ė S Š I O K I A D I E N I A I

	Šaltinis	Papildomai
Įžanga	III-3	
Kaip šnekino mažus vaikus		
Lėlės	I 20	
Pravirkdo mamos daina		
~~Noriu valgyt~~	II 29	Kur dėt?
Mūsų žaidimai žiemą	I 31	
Ką veikdavom vasaros perpietę		
Žuvavimas	I 9, 16, II 87	
Išdykavimai	I 41	
Kratinimas		
Pasigėrimas	I 32	
Ciubulybės vaikai		I 23, I 56
Šventa diena	II-6	
Vartų atkėlimas	I-47	
Potvynis		
Vaiduokliai	I 43	
~~Antikristas~~ Paskutiniosios	I 58	
~~Kar~~ ~~Kauk~~ Aš buvau Kaune	II 33, 40	
Aš jau piemenė	I 8, I 55 III-15	
I 58 Karalius III-17, 18	I 8	
Mano spaviednis	I-16	

S U P A N T I G A M T A

Potvynis	
Garniai	
Apie gyvates	I 40,
Apie žalčius	II 22
Baravykai	
Vilkas	I 17

L I G O S ir J Ų G Y D Y M A S

kosulys	II 2
Skarlatina	
Mano sirgimai	
Nuomaris	I 13
Kirmėlės	

456

Man įkamda gyvatė I 40
Pasiutligė II 8, 14, 47
Karvių liga III 19
Parazitai

D a r b a i v a i k ų i r s u a u g u s i ų

	Šaltiniai	Pastebėjimai
~~Vaikų rudens darbai~~		
Vaikai žiemą - skuta bulves	I 85, I 37	
Plėšo plunksnas (irraukia)	III-55	
Arpuoja javus		
Pjauna akselį		
Balanų skaldymas	II 66	
Vaikų rudens darbai		
~~Ganymas po girią~~	I 55 III 15	
~~Aš jau piemenė~~		
~~Balanos~~	II 66	
~~Sumuša strielčius~~		
Kūlimas		
Močiutė išmoko megzti	II-16, II-4	
~~Arkliai~~ K	I-60 III-13	
Padedu broliui Juozui	III-14	
(Tręšimas pelenais)		
Malimas	I 84'	
Sienavimas		
(Verpimas ir audimas)		
Bulvės		
Kūlimas		
Darbai talkomis: rugiapjūtė ir linų apdirbimas		
Aš jau merga	II-81	
~~Dielinykai~~	III 21	

B u i t i e s p a p r o č i a i

Mergaitėm nereik mokytis	I 1, I-31
Kraitis	
Vestuvės	I 51
Mama parbėgo	
Laiško rašymas	II-24'

457

~~Tau~~ Šokiai I62
Muzikantai — ?
Kubilas III-91
Mieros II 52 – ?

8 Ką valgydavom, avėdavom, nešiodavom?

	Šaltinis	Papildymai
Apavas	I5' III 59 89	
Drabužiai		
Valgių gaminimas	III 66	
Atsargos žiemai	II 74	
Mūsų valgiai	I-89,	
Gavėnios valgiai	I90	

Sureliginti papročiai
Kalendoriniai

Adventas	III-1
Kūčia	I91
Kalėdos	
Užgavėnės	III 61
Verba	
Velykos	33
Sekminės	35
Mojinė	II83
Giedam gadzinkas	I69, II2'
Atlaidai	I66
Ėjimas į bažnyčią	I 86
Mano išpažintis	I18
Krikštynos	II30
Kalėdojimas	III-63
Mama ruošia žėlamišes	II-17'
Keturnedėlis	III 83
~~Poteriai~~	~~III 67~~

458

VI Peržengus slenkstį - K a s s v i e t e

	Šaltiniai	Papildymai
Žmogžudys		
Antikristas	I 27	
Abieščikas		
Vadai	III-56	
[illegible]		
Dievo prieglaudoj III-72		
~~Kaimynai Karčiamoje~~		
Žydai I-28		
[illegible]		
Vengrai I-12		Ubagėlė? (III-77)
Ubagai I-13-14, III-68, 71, I 54		
Kazokai		
[illegible] III-21		

x

x x

Atsisveikinimas su Sena Rūda

Senos Rūdos smukimas

VII P U R V I N I Š K Ė J II 69-71

Prasidėjo karas

Vokiečiai

Nebijojau

Šnipas I 77

Turėjom apsiprasti

Kaip išgelbėjom kiaulę

Karo metas

Gyvenimas Purviniškėj

Ilijos atlaidai Sasnavoj

Vokietmergė

Choras

Komunistai

459

Nebuvo prieglaudų

VIII A Š J A U S A V I C K I E N Ė

	Šaltinis	Papildymai
K e l m y n ė j III 46,52		
Apie vyro tėvus		
Kaimynai - Glaveckai ,Štašaičiai		
Šuva		
Vyras - strielčius		
Areštas		
Gaisras Kelmynėj	III 96	
P r i e n u o s		
Tarnba urėdijoje		
Apsigyvenam Mačiunų kaime		
K A U N A S		
Persikėlimas		
Socialdemokrato redakcijoj	III 42	
Aukų rinkimas		
1927 metų perversmas	III 49	
Provokatorius		
Vaikas		
Kraniausko laidotuvės		
Barbutės gyvenimas		
Kilnojimasis iš namų		
Gaila		
Kai numirsiu		
Egidijui		
Grūmoja karas		